

การสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุมลายูปัตตานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
Knowledge Synthesis in Patani Malay Pantuns for Building Social Security
in Southern Border Provinces

นาวาวี กาโฮง
Nawawi Kahong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Social Development Administration
Prince of Songkla University

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์   การสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนมลายูปาดานีเพื่อเสริมสร้างความ
มั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้เขียน   นายนาวาวิ กาโฮง

สาขาวิชา   การบริหารการพัฒนาสังคม

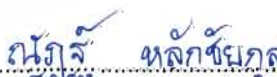
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

.....
(ดร.วันพิชิต ศรีสุข)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกสรี ลัดเลีย)

.....กรรมการ
(ดร.วันพิชิต ศรีสุข)

.....กรรมการ
(ดร.ณัฐ หลักชัยกุล)

.....กรรมการ
(ดร.ซัมซู สาอู)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟารุ่งแสง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มี
ส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ .....

(ดร.วันพิชิต ศรีสุข)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ .....

(นายนาหวาวิ กาโง)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ .....

(นายนาวาวิ กาโฮง)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์	การสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนมลายูปัตตานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ผู้เขียน	นายนาหวา กาโฮง
สาขาวิชา	การบริหารการพัฒนาสังคม
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การใช้และคุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) สังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปัตตานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) เสนอรูปแบบการนำปันทุนมลายูปัตตานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ปันทุนจำนวน 15 คน กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู จำนวน 6 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดเวทีสนทนากลุ่ม สามารถรวบรวมปันทุนมลายูปัตตานีจำนวน 409 ปันทุน ประกอบด้วยปันทุนดั้งเดิมและปันทุนสมัยใหม่ วิเคราะห์ผลแบบอุปนัยตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลการวิจัย ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์ปันทุนมลายูปัตตานีในปัจจุบันอยู่ในขั้นวิกฤติ กลุ่มคนที่ยังสามารถขับร้องปันทุนได้ล้วนอยู่ในวัยสูงอายุ ไม่มีการสืบทอดหรือจดบันทึกอย่างจริงจัง เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจบทปันทุน บทปันทุนกำลังลดบทบาทลงในสังคมมลายูปัตตานีพร้อมๆกับการจากไปของผู้รู้ปันทุน ปันทุนมลายูปัตตานีส่วนมากมีลักษณะการประพันธ์แบบสี่วรรค ด้านเนื้อหาสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความเป็นตัวตน ครอบครัว และสังคมมลายูปัตตานีในอดีต บอกเล่าประวัติศาสตร์ ทัศนภาพอันสวยงามของธรรมชาติ เนื้อหาปันทุนยังสะท้อนให้เห็นคุณค่าในการเป็นเครื่องมือปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมให้สมาชิกในครอบครัวและสังคม เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดค่านิยมทางสังคม ความเชื่อ ภูมิปัญญาและวิถีชีวิต จึงสมควรอนุรักษ์ ศึกษาและฟื้นฟู ตลอดจนการหาแนวทางให้ปันทุนสามารถเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในสังคม โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อธำรงมรดกทางภาษาและวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าให้ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนใต้ต่อไป

Thesis Title	Knowledge Synthesis in Patani Malay Pantuns for Building Social Security in Southern Border Provinces
Author	Mr. Nawawi Kahong
Major Program	Social Development Administration
Academic Year	2017

ABSTRACT

This qualitative study is aimed to (1) explore situations of usage and values of the Patani Malay pantuns in the southern border provinces of Thailand, (2) synthesize knowledge of the pantuns, and (3) suggest a model of applying the pantuns in order to strengthen security of communities in these provinces. The research was conducted in Pattani, Yala, Narathiwat, and Songkla. In-depth interviews and group discussion were held. The interviewees consist of fifteen pantun scholars and six Malay litterateurs. 409 pantun poems were collected, including both traditional and modern ones. They could be divided into eighteen categories by contents. Analytic induction and descriptive analysis were used in the study.

The results show that the Patani Malay pantuns are in crisis. It is only the elder who is still able to sing the poems. Since the poems are orally inherited, no original and official record can be found. In addition, more and more younger people are not interested, resulting in decline of the tradition and the decreasing number of its scholars. Most of the verses consist of four lines. Their contents reflect life, nature, beliefs, wisdom, history and values, and so on, which should be recorded and conserved to foster solidarity of Muslim communities. These four-lined poems should be conserved as cultural heritage and taught especially at school. This could strengthen security of the southern border provinces.

กิตติกรรมประกาศ

มวลสรรเสริญ เป็นกรรมสิทธิ์แต่อัลลอฮ์ ชุบฮานะฮู วะตะอาลา เพียงพระองค์เดียว ผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลจักราล การประสพพรและความสันติจึงมีแต่ท่านศาสนทูตของพระองค์ ผู้ทรงเปี่ยมด้วยจริยธรรมอันสูงส่ง และทรงเป็นแบบอย่างแก่มวลมนุษย์ และบรรดาสมาชิกครอบครัวของท่านรวมทั้งบรรดาสาวกของท่าน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการให้ความช่วยเหลือแนะนำของ ดร.วันพิชิต ศรีสุข อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาที่ให้คำแนะนำข้อคิดเห็นตรวจสอบ และแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ดร.อามีเนาะ เจาะแฉะ ที่คอยแนะนำ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมลาย และกรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย อาจารย์แวมมายี ปารามัล ที่เสียสละเวลาช่วยตรวจสอบการเขียนบทป็นต้น และการแปลความหมาย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชษฐ แสงทอง ที่คอยตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและให้ข้อคิดเห็นในการวิจารณ์วรรณกรรม ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกสรี ลัดเลีย ที่กรุณาให้เกียรติเป็นประธาน โดยมี ดร.วันพิชิต ศรีสุข ดร.ณัฐร หักชัยกุล และ ดร.ซ่มซุ สาอุ เป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารการพัฒนาสังคมทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกและการแนะนำที่ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย และที่สำคัญยิ่งผู้เขียนขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงบรรดาผู้รู้วรรณกรรมป็นต้นที่คอยบอกเล่าป็นต้นอย่างไม่รู้จักเบื่อหน่าย ผู้รู้วรรณกรรมลาย และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่เสียสละเวลาให้ข้อมูลที่มีค่าตลอดการลงพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณโครงการพัฒนาผู้นำศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคมชายแดนใต้ที่อนุเคราะห์ทุนการศึกษา เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีทุกท่านที่ให้ความสะดวกด้านอำนวยความสะดวกและประสานงาน ในการทำวิทยานิพนธ์ให้ผู้เขียนตลอดมา ตลอดจนผู้มีบุญคุณทุกท่านที่ไม่ได้กล่าว ณ ที่นี้ ซึ่งล้วนมีส่วนสำคัญทำให้วิทยานิพนธ์ของผู้เขียนครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายนี้ผู้เขียนขอน้อมรำลึกถึงพระคุณที่ล้นพ้นของ บิดา มารดา ครอบครัวของผู้เขียน เพื่อนร่วมงาน ตลอดจนผู้เขียนหนังสือ และบทความต่างๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนจนสามารถทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

นาวาวี กาโฮง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
รายการตาราง	(11)
รายการภาพประกอบ	(12)
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามวิจัย	3
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ประโยชน์ที่จะได้รับ	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคม	7
แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคม	9
บทบาทและคุณค่าของวรรณกรรมต่อสังคม	10
ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคม	12
วรรณกรรมมลายูกับสังคม	15
แนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม	18
ทฤษฎี Pengkaedahan Melayu	22
แนวคิดเรื่องคติชน	27
การวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรม	31
สังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้	32
วรรณกรรมปันทุน	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	53
กรอบแนวคิดการวิจัย	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	67
กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	67
เครื่องมือการวิจัย	69
ขั้นตอนการเก็บข้อมูล	72
การวิเคราะห์ข้อมูล	76
การสังเคราะห์ข้อมูล	77
การนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล	77
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	80
ลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในบทปันทุนมลายูปัตตานี	81
ลักษณะการประพันธ์ของปันทุนมลายูปัตตานี	111
บุคคลที่เกี่ยวข้องด้านปันทุนมลายูปัตตานี	119
สถานการณ์การใช้ปันทุนมลายูปัตตานีในสังคม	130
ผลการวิเคราะห์คุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานี	141
คุณค่าด้านวรรณศิลป์	141
คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ	146
คุณค่าด้านสังคม	152
คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	154
ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปัตตานี	155
ปันทุนกับสุนทรียภาพในการขัดเกลาสังคมของชาวมลายู	156
ปันทุนกับบทบาทในการธำรงรักษาวัฒนธรรมมลายู	160
ปันทุนกับการเสริมสร้างค่านิยมในหลักศาสนา	162
ผลการศึกษารูปแบบการนำปันทุนมลายูปัตตานีไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคง ทางสังคม.....	163
ปันทุนกับโอกาสในการเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในสถานศึกษา	164
การนำปันทุนไปใช้ในโรงเรียนตาติกา	165
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	170
สรุปผล	170
อภิปรายผล	175
ข้อเสนอแนะ	181

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	183
บุคลากรนุกรม	191
ภาคผนวก	192
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย	193
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม	200
ภาคผนวก ค คู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทปันทุนมลายูปัตตานี	201
ภาคผนวก ง บทปันทุนมลายูปัตตานี	226
ภาคผนวก จ ภาพการเก็บข้อมูล	304
ประวัติผู้เขียน	305

Prince of Songkla University
Pattani Campus

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 ปฏิทินการดำเนินงานวิจัย	5
ตารางที่ 2 สรุปกรอบการดำเนินการวิจัย	81
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนป็นตุนแยกตามประเภทของเนื้อหา	110
ตารางที่ 4 แสดงจำนวนป็นตุนแยกตามลักษณะการประพันธ์	117
ตารางที่ 5 แสดงความเหมือนและความต่างระหว่างป็นตุนมลายูปาตานีดั้งเดิมกับป็นตุนมลายูปาตานีสสมัยใหม่	118
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนผู้รู้ป็นตุนมลายูปาตานีแยกตามกลุ่มอายุ.....	131

Prince of Songkla University
Pattani Campus

รายการภาพประกอบ

ภาพ	หน้า
ภาพประกอบ 1 ทฤษฎี Pengkaedahan Melayu	26
ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย	66
ภาพประกอบ 3 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	79
ภาพประกอบ 4 คุณค่าของบัณฑิตนวมลายูปัตตานี.....	155

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอัตลักษณ์ที่เกิดจากประวัติศาสตร์เฉพาะของตน ผ่านการรับอิทธิพลจากแหล่งอารยธรรมภายนอก เช่น อินเดีย จีน และอาหรับ โดยเฉพาะการเข้ามาของอิสลามในดินแดนมลายู ได้นำความเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ต่อสังคมมลายูในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการศึกษา การเมืองการปกครอง วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งด้านศิลปะและวรรณกรรม เป็นบรรทัดฐานและค่านิยมใหม่ในการขับเคลื่อนสังคมมลายูสู่ความเป็นอารยธรรมมลายูอิสลามอย่างเด่นชัดดังปรากฏในปัจจุบัน อัตลักษณ์มลายูประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายู วัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมมลายู องค์ประกอบเรื่องศาสนาอิสลาม ภาษามลายู และการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามและมลายูนั้นเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นมลายูปัตตานี สิ่งนี้มีความสอดคล้องกับชนชาวมลายูทั่วทั้งภูมิภาคมลายู (Nusantara) ที่ถือว่าคนมลายูก็คือ *Melayu Adatnya Melayu Bahasanya Islam Agamanya* (ประเพณีมลายู ภาษามลายู ศาสนาอิสลาม) องค์ประกอบทั้งสามตัวนี้เป็นองค์ประกอบที่มีอาจจะขาดตัวใดตัวหนึ่งได้ (วรวิทย์ บารู และคณะ, 2551, น. 2)

ความกลมกลืนของความเป็นมลายูและอิสลามไม่เพียงแต่สะท้อนผ่านวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตเท่านั้น แต่ยังปรากฏในภาษาและวรรณกรรมอีกด้วย ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามอยู่เสมอ มีความกลมกลืนจนกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและไม่สามารถแยกแยะออกจากกันได้ ในบริบทของศาสนาอิสลามแล้ว งานวรรณกรรมจึงมิได้จำกัดแต่เพียงงานสร้างสรรค์ที่เน้นทางด้านอารมณ์และความรู้สึกอย่างเดียว หากที่สำคัญต้องแฝงด้วยข้อคิด คำเตือน คำกล่าวที่ดีที่ชักจูงให้ผู้คนกระทำความดีและละเว้นความชั่ว ผ่านวรรณกรรมที่หลากหลาย เช่น ซาอ์รี นาซิม ปันตุน ซานญี บุรต๊ะ มัชนาวี ฮิกายัต และ กิตาบ ฯลฯ ซึ่ง ล้วนแต่เป็นวรรณกรรมที่อยู่ในเครือข่าย “วรรณกรรมคำสอน” (Didactic Literature) ซึ่งหมายถึง งานเขียนที่มีจุดประสงค์เพื่อสอน ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ เผยแพร่หลักธรรมจรรยา ลัทธิหรือปรัชญา (อับลอรอยะ ปาแนมาแล, 2555, น. 10)

วรรณกรรมมลายูส่วนใหญ่มีลักษณะการประพันธ์ที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมในภาษาอาหรับซึ่งได้รับพร้อมๆ กับการแพร่หลายของศาสนาอิสลาม ยกเว้นปันตุน (Pantun) ซึ่งเป็นมุขปาฐะมลายูประเภทร้อยกรองที่มีอยู่ในสังคมมลายูตั้งแต่อดีตก่อนที่คนมลายูจะมีตัวอักษรใช้เสียอีก มีลักษณะการประพันธ์ที่ปลอดภัยจากการรับอิทธิพลจากภาษาใดๆ ปันตุนเกิดขึ้นเพราะคนมลายูมีนิสัยเจ้าบทเจ้ากลอนนั่นเอง ปันตุนจึงเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นยิ่งของสังคมมลายู ปันตุน

นอกจากถูกใช้เพื่อความไพเราะประกอบการบันเทิงในพิธีแต่งงาน เพลงกล่อมเด็ก หรือเพลงประกอบการแสดงอื่นๆ แล้ว ปันตุนยังแฝงคติสอนใจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ และเรื่องเล่าต่างๆ ในอดีต ความไพเราะและรูปแบบที่เรียบง่ายของปันตุนได้กลายเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในอดีต การถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังความคุณธรรมจริยธรรม เสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมผ่านมุขปาฐะประเภทนี้ สามารถซึมซับสู่ชวามลายูตั้งแต่ครั้งอยู่ในเปลงจนเติบโตใหญ่ ชวามลายูในอดีตจึงสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนเองอย่างเข้มแข็ง (Muhammad Haji Salleh, 2008, น. 8)

ปันตุนได้บ่งชี้ถึงความเป็นเลิศของบรรพชนชวามลายูที่ใช้ถ้อยคำที่สละสลวย รวบรวมในรูปแบบของบทร้อยกรอง ที่เต็มไปด้วยความหมายที่ลึกซึ้ง ถ่ายทอดสื่อความจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน ปันตุนจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการปลูกฝังปรัชญาชีวิต คุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และศาสนาในสังคมมลายู บทบาทเหล่านี้ล้วนมีส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคม R.J. Wilkinson และ R.O. Winstedt (อ้างถึงใน Wan Yusuf Hasan และคณะ, 1990, น. Xiii) ถึงกับกล่าวว่า การจะทำความเข้าใจความรู้สึกและความคิดของชวามลายูนั้นควรทำความเข้าใจปันตุนของพวกเขาเสียก่อน

ในอดีตสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการใช้ปันตุนในวิถีชีวิตอย่างกว้างขวางเช่นกัน เช่น ใช้เป็นเพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่น ใช้ขับในงานพิธีต่างๆ รวมทั้งการใช้ปันตุนสอดแทรกในการสนทนาต่างๆ ไป การถ่ายทอดปันตุนจึงเกิดขึ้นตามวิถีชีวิตปกติของชวามลายู การฟังซ้ำแล้วซ้ำเล่าผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่มักมีการใช้ปันตุนอยู่เสมอจนเกิดความเคยชินและการลอกเลียนแบบ กระทั่งจดจำและซึมซับจนเป็นส่วนหนึ่งของภาษาที่ใช้ในการสื่อสารประจำวัน โดยเฉพาะการใช้เพื่อการอบรมสั่งสอน การตักเตือนว่ากล่าว หรือแม้แต่การตำหนิตติเตียน ซึ่งโดยธรรมชาติของชวามลายูแล้วจะไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา แต่มักจะใช้สุภาพหรือบทปันตุนในการเปรียบเปรย เป็นการคำนึงถึงความรู้สึกของผู้รับสารอย่างแยบยล ปันตุนจึงเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมประเภทหนึ่ง ที่ส่งผลโดยตรงต่อการคงอยู่ของอัตลักษณ์ด้านภาษาและวัฒนธรรมตลอดจนภูมิปัญญาการขัดเกลาสังคม (สาหะ แวสะมะแอ, 2559)

แต่ทว่าในปัจจุบันกลอนปันตุนมลายูปาดานี้ได้สูญหายไปจากสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างรวดเร็ว อาจจะต้องด้วยค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนไป หรือสถานการณ์การใช้ภาษามลายูในหมู่ชนรุ่นใหม่ลดความเข้มข้นลง จนเกิดภาวะขาดการสืบทอดบทปันตุนตามวิถีปกติ ปันตุนจึงค่อยๆ สูญหายไปพร้อมๆ กับการจากไปของปราชญ์ผู้รู้ การสูญหายของปันตุนมลายูปาดานี้ไม่เพียงแต่เป็นการสูญหายของบทกลอนอันไพเราะเท่านั้น แต่หมายถึงการสูญหายของ ภูมิปัญญา คติสอนใจ วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ และสภาพแวดล้อมของสังคมมลายูในอดีตอย่างประเมินค่ามิได้ จึงสำคัญเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการรวบรวมบทกลอนปันตุนเพื่อจดบันทึกและนำเข้าสู่

ระบบการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เพื่อให้ป็นต้นสามารถอยู่คู่สังคมมาได้อย่างเข้มแข็งและทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชนรุ่นหลังได้ตลอดไป (อัปเดตเลาะ วาเต็ง, 2559)

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าสังคมมาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาสังคมมาแต่อดีต โดยเฉพาะป็นต้น ซึ่งเป็นบทร้อยกรองดั้งเดิมของชาวมลายูที่เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในทุกระดับชั้นของสังคม การสอดแทรกหลักคำสอนที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นจึงสามารถสื่อผ่านป็นต้นสู่ทุกกลุ่มคนในสังคมมา ตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยรุ่น ตั้งแต่สถาบันครอบครัวถึงสังคมในชุมชน ตั้งแต่ชนชั้นปกครองถึงสามัญชน ป็นต้นที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าของการพัฒนาสังคมมนุษย์ กลายเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ภาษาในการสื่อสารตามวิถีชีวิตปกติของชาวมลายู ฉะนั้นการสูญหายของป็นต้นถือเป็นการสูญหายส่วนหนึ่งของภาษา การสูญหายของภาษาคือการสูญเสียเครื่องมือในการสื่อสาร ส่งผลให้เกิดการขาดตอนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาต่างๆ สูญเสียอัตลักษณ์และรากเหง้าแห่งตัวตน การรับอิทธิพลจากภายนอกโดยปราศจากรากเหง้าของตนเอง จะนำสังคมสู่ความไม่สมดุลและสับสนในตัวตน กลายเป็นสังคมที่อ่อนแอ ดังปรากฏในสังคมมาอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความอ่อนแอของภูมิคุ้มกันของสังคมได้เป็นอย่างดี ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน หากป็นต้นยังคงมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เหมือนในอดีตแล้ว เชื่อได้ว่า ความสมดุลในระบบสังคม ซึ่งจะเป็นทั้งเข้าหลอมและเกราะป้องกันให้สามารถพัฒนาศักยภาพของเยาวชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เกิดทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าในสังคม เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งและยั่งยืนในที่สุด การศึกษาวรรณกรรมป็นต้นมลายูปาดานีในครั้งนี้จึงมุ่งหวังที่จะสังเคราะห์องค์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่แฝงอยู่ในป็นต้น และหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมปัจจุบันต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สถานการณ์การใช้และคุณค่าของป็นต้นมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร
2. มีองค์ความรู้ใดบ้างในป็นต้นมลายูปาดานีที่สามารถใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. สามารถนำป็นต้นมลายูปาดานีไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรูปแบบใดบ้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้และคุณค่าของป็นต้นมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปัตตานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. เพื่อเสนอรูปแบบการนำปันทุนมลายูปัตตานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้ทราบสถานการณ์การใช้และคุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อใช้ประกอบการสังเคราะห์องค์ความรู้ในบทปันทุนมลายูปัตตานี

2. ได้องค์ความรู้จากบทปันทุนมลายูปัตตานีเพื่อใช้ประกอบการหารูปแบบการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ได้ชุดองค์ความรู้จากปันทุนมลายูปัตตานีไปใช้ในสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนมลายูปัตตานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 4 ด้าน ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากรที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้รู้ปันทุนที่มีภูมิสำเนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู ที่มีภูมิสำเนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังจะได้เก็บข้อมูลบางประเภทจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจัดอยู่ในส่วนของการสังเกตประกอบกันไปด้วย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. สถานการณ์ของปันทุนมลายูปัตตานีในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. คุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานีด้านวรรณศิลป์ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านสังคม และด้านการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. สังเคราะห์องค์ความรู้ในบทปันทุนมลายูปัตตานีด้านภาษา วัฒนธรรม และศาสนา เพื่อใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. ศีกรูปแบบการนำป็นต้นมลายูปัตตานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

5. นำเสนอบทป็นต้นมลายูปัตตานีด้วยตัวเขียนรูมี แปลความหมายแบบวรรคต่อ
วรรคเป็นภาษาไทย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาในครั้งนี้ จะรวบรวมข้อมูลที่เป็นบทป็นต้น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้
ป็นต้นมลายูปัตตานีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลา เฉพาะอำเภอ
จะนะ อำเภอเทพา อำเภอบะนัง และอำเภอนาหว้า หรือพื้นที่อื่นที่ผู้รู้ป็นต้นได้ย้ายไปอยู่

ขอบเขตด้านเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานทั้งสิ้น 15 เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ 1
สิงหาคม 2559 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ตามรายละเอียดในปฏิทินการดำเนินงานวิจัย
ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ปฏิทินการดำเนินงานวิจัย

ที่	กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี
1	ศึกษาเอกสาร	1 ส.ค. – 30 ก.ย. 2559
2	ค้นหาและติดต่อกับผู้รู้ป็นต้น	1 ต.ค. – 30 พ.ย. 2559
3	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้รู้ป็นต้น	1 ธ.ค. 2559 – 31 ม.ค. 2560
4	ถอดเทป จดบันทึก และแปลความหมายบทป็นต้น	1 ม.ค. – 28 ก.พ. 2560
5	ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้วรรณกรรมมลายู	1 มี.ค. – 30 เม.ย. 2560
7	วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล	1 พ.ค. – 31 ส.ค. 2560
8	จัดการสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์และ สังเคราะห์ข้อมูล	1 – 30 กันยายน 2560
9	สรุปผลและรายงานผลการวิจัย	1 ต.ค. – 31 ธ.ค. 2560

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปันทุนมลายูปัตตานี หมายถึง บทกลอนภาษามลายูที่เป็นวรรค มีการสัมผัสระหว่างวรรค มีส่วนพรรณนา และส่วนความหมาย ที่ค้นพบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในรูปมุขปาฐะ และลายลักษณ์ ทั้งในรูปภาษามลายูถิ่นปัตตานี หรือภาษามลายูกกลาง ไม่ซ้ำกับบทปันทุนที่ปรากฏในภูมิภาคอื่น ถ้าจำเป็นต้องสามารถระบุความเป็นมาหรือข้อบ่งชี้ว่ากำเนิด ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างชัดเจน

ความมั่นคงทางสังคม หมายถึง การมีคุณธรรม จริยธรรม ที่ดีงาม อารงรักษาวัฒนธรรม ความเชื่อ อัตลักษณ์และวิถีชีวิตของสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสามารถสืบทอดองค์ความรู้และค่านิยมของสังคมจากรุ่นสู่รุ่นผ่านระบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง พื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลา เฉพาะอำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอนาทวี

คุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานี หมายถึง บทปันทุนมลายูปัตตานีที่แสดงความงดงามด้านวรรณศิลป์ การแสดงเนื้อหาสาระ การขัดเกลาทางสังคม และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

รูปแบบการนำปันทุนมลายูปัตตานีไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง คู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทปันทุนมลายูปัตตานี ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอีนประจำมัธยม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้จากบัณฑิตนิตยสารเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและจัดหมวดหมู่เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคม
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคม
3. สังคมนิตยสารในจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. วรรณกรรมบัณฑิตนิตยสาร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคม

มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เป็นธรรมชาติของการต้องอาศัยพึ่งพากัน สังคมที่เล็กที่สุดคือ สังคมครอบครัว รวมตัวเป็นชุมชน เป็นเผ่า เป็นรัฐ การรวมตัวของมนุษย์ทำให้เกิดวิวัฒนาการของอารยธรรมจากรุ่นสู่รุ่น เกิดการปรับตัวเพื่อให้สังคมอยู่รอดหรือรุ่งเรือง มีความมั่นคงปลอดภัย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมถือเป็นเรื่องปกติในสังคมมนุษย์ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรืออาจเกิดการกีดกันทางสังคมที่ทำให้อีกสังคมหนึ่งอ่อนแอลง ความมั่นคงทางสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่แต่ละสังคมต้องมีไว้เพื่อให้สามารถรักษาความเป็นอัตลักษณ์ อิสระภาพแห่งตน หรือสามารถอยู่ร่วมกันกับสังคมอื่นอย่างสมดุล

โดยทั่วไปแล้วเราจะมองความหมายของความมั่นคง (Security) ไปที่ความมั่นคงของรัฐหรือประเทศจากการรุกรานของศัตรู และเรามักจะเข้าใจความมั่นคงทางสังคม (Social Security) เฉพาะในมิติด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพียงเท่านั้น ความจริงแล้วความมั่นคงทางสังคมของมนุษย์ยึดโยงกับปัจจัยต่างๆ หลายด้าน ดังที่สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ หรือ UNDP (1994) ได้เสนอว่าการบรรลุเป้าหมายของการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) มีองค์ประกอบสำคัญ 7 องค์ประกอบด้วยกัน ประกอบด้วย 1) ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ (Economic Security) หมายถึงหลักประกันการมีรายได้ จากการทำงาน การได้รับความช่วยเหลือในด้านการเงิน และการมีงานทำ 2) ความมั่นคงด้านอาหาร (Food Security) หมายถึงประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารเลี้ยงชีพที่พอเพียง ทั้งในทางกายภาพและเศรษฐกิจ 3) ความ

มั่นคงด้านสุขภาพ (Health Security) หมายถึงประชาชนมีสุขภาพดี ปลอดภัยจากโรคติดต่อและความเจ็บไข้ได้ป่วย 4) ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Security) หมายถึงความสมบูรณ์ของทรัพยากรบนแผ่นดิน ในอากาศและแหล่งน้ำที่ทำให้ประชาชนสามารถตั้งถิ่นฐานและดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม 5) ความมั่นคงส่วนบุคคล (Personal Security) หมายถึงประชาชนมีความปลอดภัยจากความรุนแรงทางกายภาพ การถูกคุกคามโดยความรุนแรงฉับพลันและไม่สามารถคาดการณ์ได้ 6) ความมั่นคงของชุมชน (Communities Security) หมายถึงความมั่นคงจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มชุมชน องค์กรที่จะสามารถสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ค่านิยมและกฎเกณฑ์ของชุมชนที่ยึดถือ และ 7) ความมั่นคงทางการเมือง (Political Security) หมายถึงการที่ประชาชนสามารถมีชีวิตในสังคมได้อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้ UNDP ยังได้กล่าวถึงกรอบแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ว่า มนุษย์ทุกคนจะต้องปลอดภัยจากความกลัว (Freedom from fear) และปลอดภัยจากความขาดแคลนหรือความต้องการ (Freedom from want) ซึ่งนับเป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดความมั่นคงของชาติ อันประกอบด้วยรัฐและดินแดนมาเป็นความมั่นคงของประชาชนในฐานะองค์กรประกอบพื้นฐานของชาติ โดยประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการผลักดันแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ในการให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยการจัดตั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548) ได้ให้ความหมายของความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ว่า การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ปลอดภัย การสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ประกอบด้วย ความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 10 มิติ คือ 1) ความมั่นคงด้านการมีงานทำและรายได้ 2) ความมั่นคงด้านครอบครัว 3) ความมั่นคงด้านสุขภาพอนามัย 4) ความมั่นคงด้านการศึกษา 5) ความมั่นคงด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 6) ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม 7) ความมั่นคงด้านสิทธิและความเป็นธรรม 8) ความมั่นคงด้านสังคม-วัฒนธรรม 9) ความมั่นคงด้านการสนับสนุนทางสังคม และ 10) ความมั่นคงด้านการเมือง - ธรรมาภิบาล ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงมิติต่าง ๆ กับความมั่นคงของมนุษย์ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) มิติที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของมนุษย์โดยรวมมากพอควร คือ มิติด้านครอบครัวและด้านสุขภาพอนามัย 2) มิติที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของมนุษย์โดยรวมรองลงมาคือ การมีงานทำและรายได้ การเมือง และธรรมาภิบาล ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการสนับสนุนทางสังคม และ 3) มิติที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของมนุษย์โดยรวม

น้อย ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การศึกษา สังคมและ วัฒนธรรม และสิทธิความเท่าเทียม และได้ให้ความหมายความมั่นคงทางสังคม (Social Security) ว่า หมายถึงการที่ประชาชนดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีชีวิตที่ยืนยาวอย่างมีคุณภาพ มีครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสงบสุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยไม่มีการกีดกันและแบ่งแยกของคนในสังคม

ขณะที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2556 ได้กำหนดคำจำกัดความของความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ว่า หมายถึง การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่ประสบปัญหาความยากจน ไม่สิ้นหวังและมีความสุข ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และได้ให้ความหมายของความมั่นคงทางสังคม (Social Security) ว่า หมายถึง การดำเนินงานทั้งของรัฐและสังคมที่จะช่วยลดปัญหาความยากจน ตลอดจนขจัดภัยพิบัติต่างๆ ฉะนั้นความมั่นคงทางสังคมจึงมีความหมายกว้างขวาง กล่าวถึงมาตรการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะขจัดความยากจนและความเสี่ยงภัยต่างๆ โดยทั่วไปความมั่นคงทางสังคมจะครอบคลุมถึงการช่วยเหลือทางสังคม การประกันสังคม และการบริการสังคม

จากกรอบแนวคิดที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความมั่นคงทางสังคม หมายถึง การสามารถธำรงรักษาไว้ ซึ่งความจำเป็นและสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ความเชื่อ อัตลักษณ์และวิถีชีวิตของสังคม สามารถสืบทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นอย่างยั่งยืน และในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะยึดหลักความมั่นคงของสังคมเฉพาะในมิติของความมั่นคงทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของสังคม ซึ่งตรงกับเป้าหมายในการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ หรือ UNDP (1994) ในข้อที่ 6 ที่กล่าวถึงความมั่นคงของชุมชน (Communities Security) หมายถึงความมั่นคงจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ชุมชน องค์กรที่จะสามารถสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ค่านิยมและกฎเกณฑ์ของชุมชนที่ยึดถือ ซึ่งสอดคล้องกับมิติความมั่นคงของมนุษย์ที่กำหนดโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ข้อที่ 8 ว่าด้วยความมั่นคงด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

2. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556 (2554, น. 1100) ได้ให้ความหมายของวรรณกรรมอย่างกะทัดรัดว่า วรรณกรรม หมายถึง งานหนังสือ, งานประพันธ์, บทประพันธ์ทุกชนิดที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ส่วนวรรณคดี หมายถึง วรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดีมีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ถึงขนาด เช่น สามก๊ก เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นต้น

ขณะที่ วินทร์ เลียววาริณ (2552) กล่าวว่า วรรณกรรม หมายถึง วรรณคดีหรือศิลปะ ที่เป็นผลงานอันเกิดจากการคิด และจินตนาการแล้วเรียบเรียง นำมาบอกเล่า บันทึก ขับร้อง หรือสื่อออกมาด้วยกลวิธีต่างๆ โดยทั่วไปแล้ว จะแบ่งวรรณกรรมเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรมลายลักษณ์ คือวรรณกรรมที่บันทึกเป็นตัวหนังสือ และวรรณกรรมมุขปาฐะ อันได้แก่ วรรณกรรมที่เล่าด้วยปาก ไม่ได้จดบันทึก วรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งได้ดีเรียกว่า "วรรณคดี" สำหรับวรรณคดีนั้นต้องเป็นวรรณกรรม แต่วรรณกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นวรรณคดี อาจให้คำนิยามว่า "วรรณกรรม คือภาษาศิลป์ ที่สร้างจินตนาการ ให้อารมณ์ ให้ความรู้และความเพลิดเพลิน" ซึ่งปัจจุบันวรรณกรรมมุ่งเน้นที่ความรู้ และความเพลิดเพลินของผู้อ่าน ส่วนภาษาศิลป์นั้นจะเป็นแบบใดก็ได้

นอกจากนี้ วินทร์ เลียววาริณ ยังได้อธิบายกรอบความหมายของวรรณกรรมว่า ยังครอบคลุมงานเขียนต่างๆ คือ 1) งานเขียนทั่วไป เป็นงานที่ไม่จำเป็นต้องศิลปะหรือกลวิธีในการเขียน เช่น ตำรา เอกสารทางวิชาการ เป็นต้น 2) งานเขียนที่ต้องมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ จะเป็นงานเขียนประเภทใดก็ได้ แต่ต้องแต่งอย่างมีศิลปะมีความประณีตงดงาม มีกลวิธีสร้างอารมณ์สะเทือนใจ และทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม งานเขียนที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร บทความ สารคดี เป็นต้น

ดังนั้นวรรณกรรมจึงมีความหมายที่กว้างกว่าวรรณคดี ซึ่งมีความหมายครอบคลุมงานเขียนทุกชนิด ด้วยเหตุนี้ วรรณกรรมจึงมีความหมายครอบคลุมกว้างถึงประวัติ นิทาน ตำนาน เรื่องเล่าขำขัน เรื่องสั้น นวนิยาย บทเพลง คำคม เป็นต้น

2.1 บทบาทและคุณค่าของวรรณกรรมต่อสังคม

วรรณกรรมมิใช่เป็นแต่เพียงสื่ออย่างเดียว หากสิ่งที่แฝงลึกลงไปในช่วงไพร่หว่างตัวอักษร ยังสะท้อนให้เห็นถึงความตื้นลึกหนาบางทางภูมิปัญญาของผู้เขียน และลึกลงไปใภูมิปัญญานั้นก็คือความจริงใจที่ผู้เขียนสะท้อนต่อตัวเองและต่อผู้อ่าน (พิทยา ว่องกุล, 2540, น. 1) วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ ชาติที่เจริญแล้วทุกชาติจะต้องมีวรรณกรรมเป็นของตัวเอง และวรรณกรรมจะมีมากหรือน้อย ดีหรือเลว ก็แล้วแต่ความเจริญองกงามแห่งจิตใจของชนในชาตินั้นๆ วรรณกรรมเป็นเครื่องชี้ให้รู้ว่า ชาติใดมีความเจริญทางวัฒนธรรมสูงแค่ไหนและยุคใดมีความเจริญสูงสุด ยุคใดมีความเสื่อมทรามลง เพราะฉะนั้นวรรณกรรมแต่ละชาติ จึงเป็นเครื่องชี้วัดได้ว่า ยุคใดจิตใจของประชาชนในชาติมีความเจริญหรือเสื่อมอย่างไร ด้วยเหตุนี้ วรรณกรรมจึงเป็นเครื่องมือสื่อสารความรู้สึกนึกคิดถ่ายทอดจินตนาการและแสดงออกซึ่งศิลปะอันประณีตงดงาม การศึกษาหรืออ่านวรรณกรรมแต่ละเรื่องทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ของยุคสมัยที่ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนผ่านมุมมองของตนออกมา รวมทั้งทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่มิต่อสภาพการณ์เหล่านั้นด้วย

สอดคล้องกับวินทร์ เลียววาริณ (2552) ที่ระบุว่า วรรณกรรมสามารถทำหน้าที่เป็น ภาพสะท้อนและกระบอกเสียงสังคมได้ดี หมายความว่าหากเราต้องการเรียนรู้สังคมใดสังคมหนึ่ง วรรณกรรมก็สามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลได้ดีไม่แพ้แหล่งอื่นๆ ด้วยเหตุนี้เราจึงมักได้ยินวลีที่กล่าวว่า “อ่านนิยายคืออ่านชีวิต” หรือ “โนนิยายมิชีวิต” ทั้งนี้เนื่องจากว่ากระบวนการผลิตงานเขียน สร้างสรรค์ทางด้านวรรณกรรมอยู่บนพื้นฐานของความจริง เริ่มตั้งแต่ นักเขียนที่เป็นกุญแจหลักก็เป็น ส่วนหนึ่งของสังคม และเรื่องราวต่างๆ ก็นำมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เพียงแต่นักเขียน เอามาถักทอใหม่โดยอาศัยจินตนาการผสมลีลาภาษาวรรณศิลป์ที่งดงามและถ่ายทอดออกมาอย่าง ประณีตซึ่งใจ จึงมีคำศัพท์ที่บัญญัติขึ้นมาเป็น “บันเทิงคดี”

ดังนั้นวรรณกรรมจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์แทบทุกด้านอาจกล่าวได้ว่า สังคมมนุษย์ ที่เจริญ มีอารยธรรม และเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวรรณกรรมทั้งสิ้น วรรณกรรม ต่างมีบทบาท ความสำคัญ และอิทธิพลไม่มากนักน้อย บทบาทของวรรณกรรมที่ชัดเจนมากที่สุดก็คือ ผลกระทบทางด้านสังคม มีนักคิดนักเขียนทางด้านวรรณกรรมส่วนใหญ่ได้เน้นผลกระทบทางด้านนี้ มาก เพราะถือว่าวรรณกรรมที่ดีจะต้องส่งผลต่อสังคมไม่มากนักน้อย ซึ่งมีผู้แสดงความคิดเห็นถึง บทบาทของวรรณกรรมในด้านนี้ไว้หลากหลาย เช่น

วันเนา ยูเด็น (2537, น. 5-8) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณกรรมไว้ดังนี้

1) คุณค่าทางอารมณ์ หมายถึง แรงแบบดาลใจที่เกิดขึ้นจากผู้ประพันธ์แล้วถ่ายทอด มายังผู้อ่าน ซึ่งผู้อ่านจะตีความวรรณกรรมนั้น ๆ ออกมาซึ่งอาจจะตรงหรือคล้ายกับผู้ประพันธ์ก็ได้

2) คุณค่าทางปัญญา วรรณกรรมแทบทุกเรื่องผู้อ่านจะได้รับความคิด ความรู้เพิ่มขึ้น ไม่มากนักน้อย มีผลให้สติปัญญาแตกฉานทั้งทางด้านวิชาการ ความรู้รอบตัว ความรู้เท่าทันคน ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครในเรื่องให้ข้อคิดต่อผู้อ่าน ขยายทัศนคติให้กว้างขึ้น บางครั้งก็ทำให้ทัศนคติที่เคยผิดพลาดกลับกลายเป็นถูกต้อง

3) คุณค่าทางศีลธรรม วรรณกรรมเรื่องหนึ่งๆ อาจจะมีคติหรือแง่คิดอย่างหนึ่งแทรก ไว้ อาจจะเป็นเนื้อเรื่องหรือเป็นคติคำสอนระหว่างบรรทัด ซึ่งวรรณกรรมแต่ละเรื่องให้แง่คิดไม่ เหมือนกัน ส่วนวรรณกรรมที่ให้คุณค่าทางศีลธรรมแก่ผู้อ่านที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ วรรณกรรมศาสนา

4) คุณค่าทางวัฒนธรรม วรรณกรรมทำหน้าที่ผู้สืบต่อวัฒนธรรมของชาติจากคนรุ่น หนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสายใยเชื่อมโยงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ในวรรณกรรม มักจะบ่งบอกคตินิยมของคนในชาติไว้ เพื่อให้คนรุ่นหลังมีความรู้เกี่ยวกับคนรุ่นก่อนๆ และเข้าใจวิถีชีวิต ของคนรุ่นก่อน เข้าใจเหตุผลว่าทำไมคนรุ่นก่อนๆ จึงคิดเช่นนั้น ทำเช่นนั้น ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี ต่อกัน

5) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ถึงแม้ว่าวรรณกรรมมิอาจใช้เป็นเอกสารวิชาการสำหรับอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ ตรงข้ามประวัติศาสตร์ต่างหากที่เป็นเอกสารอ้างอิงของวรรณกรรม แต่วรรณกรรมถือเป็นกระจกเงาสท้อนภาพในอดีตของแต่ละชาติได้อย่างดีที่สุด

6) คุณค่าทางจิตนาการ เป็นการสร้างความรู้สึกนึกคิดที่ลึกซึ้ง จิตนาการต่างกับอารมณ์ เพราะอารมณ์คือ ความรู้สึก ส่วนจิตนาการ คือ ความคิด เป็นการลึบสมอง ทำให้เกิดความคิดริเริ่ม ประดิษฐ์กรรมใหม่ ขึ้นมาก็ได้ จิตนาการจะทำให้ผู้อ่านเป็นผู้มองเห็นการณ์ไกล จะทำสิ่งใดก็ได้ทำด้วยความรอบคอบ โอกาสจะผิดพลาดมีน้อย นอกจากนั้นจิตนาการเป็นความคิดฝันไปไกลจากสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนั้น อาจจะเป็นความคิดถึงสิ่งที่ล่วงเลยมานานแล้วในอดีต หรือสิ่งที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นเลย โดยหวังว่าอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตก็ได้

7) คุณค่าทางทักษะเชิงวิจารณ์ การอ่านมากเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความคิด และประสบการณ์ให้แก่ชีวิต คนที่มีความรู้แคบมีความคิดตื้นๆ และประสบการณ์ในชีวิตเพียงเล็กน้อย มักจะถูกเรียกว่า คนโง่ ส่วนคนที่มีความรู้มากแต่ไม่รู้จักวิเคราะห์วิจารณ์นั้นอาจจะหลงผิดทำผิดได้ วรรณกรรมเป็นสิ่งยั่วยุให้ผู้อ่านใช้ความคิดนึกตรองตัดสินสิ่งใดดีหรือไม่ดี

8) คุณค่าทางการใช้ภาษา เพราะการเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิด เป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อรสชาติทางภาษา เพื่อจูงใจเพื่อความตั้งใจและประทับใจ ทำให้ผู้อ่านสามารถสังเกต จดจำนำไปใช้ก่อให้เกิดการใช้ภาษาที่ดี เพราะการเห็นแบบอย่างทั้งที่ดี และบกพร่อง ทั้งการใช้คำ การใช้ประโยค การใช้โวหาร เป็นต้น

9) คุณค่าที่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการสร้างวรรณกรรม และศิลปกรรมด้านต่างๆ วรรณกรรมที่ผู้เขียนเผยแพร่ออกไปบ่อยครั้งที่สร้างความประทับใจ และแรงบันดาลใจ ให้เกิดผลงานอื่นๆ

คุณค่าทางสังคมเหล่านี้ ได้ทำหน้าที่ขัดเกลาและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ อำนาจประโยชน์ในการเสริมสร้างความมั่นคงในสังคม ผู้วิจัยจึงเห็นว่าในวรรณกรรมป็นต้นก็เช่นกัน ย่อมแฝงด้วยคุณค่าในด้านต่างๆ มากมายที่ส่งผลโดยตรงในการบ่มเพาะและพัฒนาทักษะด้านภาษา ทักษะคิดต่อสังคม หลักคำสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งองค์ความรู้ทั่วไป การสังเคราะห์บทป็นต้นเพื่อค้นหาคุณค่าที่แฝงอยู่จึงเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2.2 ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคม

สำหรับ ตรีศิลป์ บุญขจร (2542, น.4-9) กล่าวว่า วรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัย ไม่ว่านักเขียนจะจงใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมอาจจะเป็นไปได้ 3 ลักษณะ คือ

1) วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรม หมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรมหมายถึง ค่านิยมในชีวิตจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน ตรีศิลป์ บุญขจร ได้อ้างถึง Raymond Williams ผู้ศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม ผู้ที่ได้จำกัดความนามธรรมในวรรณกรรมว่าเป็น "โครงสร้างของความรู้สึก" ซึ่งหมายถึงทั้งค่านิยม ความรู้สึก ความปรารถนาและชีวิตจิตใจของคนในทัศนะและความรู้สึกของผู้เขียน ดังนั้น วรรณกรรมจึงเป็นการตอบสนองทั้งทางด้านการกระทำและ ความคิดของมนุษย์ต่อสังคม นักเขียนที่ดีจะสะท้อนความปรารถนาที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น วรรณกรรมของเขาฉายให้เห็นสิ่งที่เรียกว่าอุดมการณ์ ซึ่งอาจจะเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองก็ได้ อุดมการณ์ที่สะท้อนในวรรณกรรมอาจเป็นไปได้ทั้งสองลักษณะ คือลักษณะแรก ผู้เขียนมิได้ตั้งใจ แต่พิจารณาได้จากโลกทัศน์และชีวทัศน์ของเขา ลักษณะที่สอง ผู้เขียนจงใจหยิบยกอุดมการณ์ มาเป็นเนื้อหาของวรรณกรรม ดังนั้น การพิจารณาวรรณกรรมในฐานะเป็นภาพสะท้อนของสังคม จึงควรให้ความสำคัญกับตัววรรณกรรม และกลวิธีในการเสนออุดมการณ์ที่อาจปรากฏในวรรณกรรมชิ้นนั้นๆ ด้วย

2) สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวรรณกรรมที่เขาฟังหรืออ่าน ขนบประเพณีที่เขาพบเห็น ศาสนา ปรัชญา และการเมืองที่พบเจอสภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ ย่อมเป็นสิ่งกำหนดโลกทัศน์ (ทัศนะที่มีต่อโลก) และชีวทัศน์ (ทัศนะที่มีต่อชีวิต) ของเขา การพิจารณาอิทธิพลของสังคมต่อนักเขียน ควรให้ความสนใจว่านักเขียนได้รับอิทธิพลต่อสังคมมาอย่างไร และเขา มีท่าทีสนองตอบต่ออิทธิพลเหล่านั้นอย่างไร

อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรมยังเป็นไปได้ในอีกลักษณะหนึ่งคือ สภาพเศรษฐกิจและการเมืองกำหนดแนวโน้มของวรรณกรรม ปัจจัยทางเศรษฐกิจอาจทำให้นักเขียนต้องเขียนตามใจ ผู้อ่าน หรือตามใจเจ้าของสำนักพิมพ์ ส่วนด้านการเมือง การจำกัดขอบเขตในการแสดงความคิดเห็นก็เป็นการบั่นทอนเสรีภาพของนักเขียน ฐานะของนักเขียนในสังคมจึงเป็นสิ่งที่ควรสนใจ นักเขียนที่ดีจะปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระจากการบีบบังคับทางเศรษฐกิจ

3) วรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม นักเขียนที่ยิ่งใหญ่นอกจากจะเป็นผู้มีพรสวรรค์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้มีชีวิต โนม่น้าว จิตใจผู้อ่านแล้วยังเป็นผู้มีทัศนะกว้างไกลกว่าคนธรรมดา ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเขามีความเข้าใจ และเข้าถึงสภาพของมนุษย์และสังคม นักเขียนสามารถเข้าใจโลกและมองสภาพความเป็นจริงได้ลึกกว่าคนทั่วไปมองเห็น ด้วยทัศนะที่กว้างไกลและลุ่มลึก ภาพที่เขาให้จึงเป็นจริงยิ่งกว่าความเป็นจริง เพราะเป็นแก่นแท้ที่กลั่นกรองแล้วของความเป็นจริง ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมที่ยิ่งใหญ่จึงเป็นอมตะ เพราะไม่เพียงแต่จะเสนอภาพปัจจุบันอย่างถึงแก่นของความเป็นจริงเท่านั้น แต่ยังคงคาดคะเนความเป็นไปได้ในอนาคตได้อีกด้วย อิทธิพลของ

วรรณกรรมต่อสังคมอาจเป็นไปได้ทั้งด้านอิทธิพลภายนอก เช่น การแต่งกาย หรือการกระทำตาม
 อย่างในวรรณกรรม และอิทธิพลภายในคือ อิทธิพลทางความคิด การสร้างค่านิยม รวมทั้งความรู้สึก
 นึกคิด นักเขียนจึงมีบทบาทในฐานะผู้นำแนวความคิดของสังคม และผู้นำทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง

การศึกษาความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมทั้ง 3 ลักษณะดังได้กล่าวมานี้
 จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นหากผู้ศึกษาให้ความสนใจกับโลกทัศน์ในวรรณกรรม ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมเป็นภาพ
 ชีวิตที่มีลักษณะ "เหมือนจริง" ซึ่งสะท้อนผ่านโลกทัศน์ของนักเขียนแต่ละคน ไม่ใช่ภาพชีวิตจาก
 ประสบการณ์โดยตรง โลกทัศน์ หรือ ทศนะต่อโลกในที่นี้ หมายถึง ความคิดเห็นของนักเขียนในส่วนที่
 เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตนกับโลก โลกทัศน์จึงคลุมความกว้างขวาง เป็นความคิดซับซ้อนผสมผสาน
 ของประสบการณ์และอารมณ์ ทั้งยังเป็นที่มาของแรงบันดาลใจของนักเขียน อาจกล่าวได้ว่า โลกทัศน์
 เป็นตัวกำหนดโครงสร้างภายในของวรรณกรรมทำให้นักเขียนเลือกเขียนเรื่องแต่ละประเภท ตลอดจน
 เลือกสร้างตัวละครและองค์ประกอบอื่นๆ

โลกทัศน์ของนักเขียนแต่ละคนจะเป็นไปในรูปใดขึ้นกับเงื่อนไขของยุคสมัย ภาวะ
 แวดล้อมทางสังคมของนักเขียนจะกำหนดให้เขามองโลกไปในลักษณะต่างๆ กัน เหตุการณ์ร่วมสมัยมี
 บทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำหนดให้เขามองโลกทัศน์ไปในทางศรัทธาหรือสิ้นหวัง โดยอาจแบ่ง
 โลกทัศน์อย่างกว้างๆ ได้ 2 แนวทาง คือ

1) โลกทัศน์เผชิญ หมายถึง การมองโลกตามสภาพที่เป็นจริงด้วยพลังศรัทธา แม้
 ความเป็นจริงเป็นภาวะที่ไม่พึงปรารถนา แต่ก็มีหวังว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่ดีกว่า

2) โลกทัศน์หลีกเลี่ยง หมายถึง การมองโลกอย่างหมดหวังในการเปลี่ยนแปลง อาจ
 เป็นเพราะสภาพรอบตัวเป็นสภาพที่ไม่พึงปรารถนาหรือมีแรงกดดันเนื่องจากถูกบีบคั้นทำให้ท้อแท้
 สิ้นหวัง จึงหลีกเลี่ยงจากความเป็นจริงไปสู่ความเพ้อฝันหรือสะท้อนภาวะหมดอาลัยตายอยาก

กล่าวโดยสรุป วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันใน 3 ลักษณะ คือ สังคมมี
 อิทธิพลต่อวรรณกรรม วรรณกรรมสะท้อนสภาพสังคม และวรรณกรรมมีอิทธิพลต่อสังคม การศึกษา
 ความสัมพันธ์อย่างรอบด้านของวรรณกรรมกับสังคม ทำให้การเข้าถึงตัวงานวรรณกรรมมีความชัดเจน
 และลึกซึ้งมากขึ้น แต่การศึกษาข้อมูลเหล่านี้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันถือเป็นเรื่องไม่
 ง่ายนัก เพราะมีการศึกษาในเรื่องวรรณกรรมหลายในพื้นที่ไม่มาก แม้แต่วรรณกรรมก็แทบ¹ ซึ่งถือว่าเป็น
 เป็นวรรณกรรมที่โดดเด่นที่สุดในประวัติศาสตร์วรรณกรรมหลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็น
 วรรณกรรมที่ส่งอิทธิพลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมหลายสู่ความเป็นอิสลาม ซึ่งหยั่งรากลึกถึง
 ปัจจุบัน ก็ยังไม่พบการศึกษาวรรณกรรมก็แทบเชิงสังคมโดยตรงแต่อย่างใด ส่วนมากจะศึกษาเฉพาะ
 เนื้อหาและภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมเท่านั้น ฉะนั้นการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึกจากชุมชนโดยตรง

¹ ตำราศาสนาที่ประพันธ์โดยผู้รู้ทางศาสนา

จึงเป็นขั้นตอนสำคัญยิ่งในการหาข้อมูลเพื่อทำการศึกษางานวรรณกรรมมาลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3 วรรณกรรมมาลายูกับสังคม

การทำความเข้าใจวรรณกรรมจำเป็นต้องศึกษาวิวัฒนาการของตัววรรณกรรมเอง และศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการของวรรณกรรม สำหรับวรรณกรรมมาลายู มีผู้เสนอลักษณะการแบ่งช่วงของการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันไป แต่โดยส่วนมากแล้วจะยึดหลักช่วงเวลาหรือยุคสมัยเป็นตัวตั้ง เช่น Winstedt อ้างถึงใน Mana Sikana (2007, น. 5-8) ได้แบ่งช่วงสมัยของวรรณกรรมมาลายูเป็น 3 ช่วงสมัย คือ

- 1) วรรณกรรมสมัยฮินดู
- 2) วรรณกรรมสมัยฮินดู- อิสลาม
- 3) วรรณกรรมสมัยอิสลาม

ต่อมามีผู้ปรับให้เด่นชัดขึ้นด้วยการเรียกว่า

- 1) วรรณกรรมที่มีรากฐานจากฮินดู
- 2) วรรณกรรมที่มีรากฐานจากฮินดู- อิสลาม
- 3) วรรณกรรมที่มีรากฐานจากอิสลาม

แต่ในปัจจุบันการแบ่งประเภทวรรณกรรมโดยยึดหลักช่วงสมัยที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง คือ

- 1) วรรณกรรมพื้นบ้าน
- 2) วรรณกรรมสมัยฮินดู
- 3) วรรณกรรมสมัยการเปลี่ยนผ่าน
- 4) วรรณกรรมสมัยอิสลาม

ตามความคิดเห็นของ Mana Sikana แล้ว การแบ่งประเภทแบบหลังนี้มีความชัดเจนมากที่สุด กล่าวคือ วรรณกรรมพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมที่แพร่หลายในหมู่ชาวมลายูในสมัยที่ยังไม่มีการติดต่อกับโลกภายนอก ความสันโดษของชาวมลายูในสมัยนั้นอาจกินระยะเวลา 3-7 ศตวรรษเลยทีเดียว อย่างไรก็ตามสังคมปิดของชาวมลายูในยุคสมัยนี้ได้กำเนิดวรรณกรรมที่มีอัตลักษณ์ความเป็นมลายูบริสุทธิ์ไว้มากมาย เช่น นิทานสัตว์ เรื่องเล่าขบขัน ภูตผี ตำนานท้องถิ่น สุภาษิต คำพังเพย เวทย์มนต์ และปันทุน ต่อมาโลกมาลายูหรือทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ตกอยู่ในอิทธิพลของศาสนาฮินดู ซึ่งกินระยะเวลายาวนานถึง 9 ศตวรรษ ไม่เพียงแค่งานวรรณกรรมเท่านั้นที่มีความเป็นฮินดู แต่ได้ครอบคลุมทั้งด้านวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตอีกด้วย อย่างไรก็ตามแม้ศาสนาฮินดูได้เข้ามามีอิทธิพลต่อดินแดนมาลายูอย่างเข้มข้นและยาวนานก็จริง แต่สิ่งหนึ่งที่พึงทำความเข้าใจ

เข้าใจคือ วรรณกรรมฮินดูนั้นยังมีอาจเรียกได้ว่าเป็นวรรณกรรมของสังคมมาลายู เพราะความจริงแล้ว อิทธิพลของวรรณกรรมฮินดูยังจำกัดแค่เพียงวรรณกรรมในราชสำนักหรือในชนชั้นปกครองเพียงเท่านั้น ไม่ได้มีบทบาทในการพัฒนาหรือยกระดับวรรณกรรมมาลายูสู่วรรณกรรมเชิงสร้างสรรค์หรือเชิงปรัชญาแต่อย่างใด มุ่งเน้นแต่ด้านศิลปะเป็นหลัก

ยุคสมัยฮินดูสิ้นสุดลงด้วยการมาของอิสลามในโลกมาลายู วรรณกรรมอิสลามได้ทำหน้าที่เป็นตัวหนุนเสริมการเผยแพร่ศาสนาอย่างแข็งขัน ซึ่งไม่แปลกที่เราจะเห็นวรรณกรรมก็ตาบมีบทบาทอย่างมากในการเข้าถึงศาสนาอิสลามของชาวมลายู การกำเนิดอักษรยาวี การรู้จักการอ่านเขียนในหมู่ชาวมลายูที่ไม่จำกัดเฉพาะในราชสำนักหรือชนชั้นปกครองอีกต่อไป ถือเป็น การปฏิวัติระบบการเรียนรู้ของชาวมลายูเลยทีเดียว ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมที่สูงส่งของอิสลามจึงค่อยๆ ซึมซับสู่สังคมมาลายู การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปจากฮินดูสู่อิสลามของวรรณกรรมมาลายูในช่วงนี้ เราเรียกว่า วรรณกรรมสมัยเปลี่ยนผ่าน หลังจากนั้นจึงเข้าสู่สมัยวรรณกรรมอิสลามอย่างเต็มตัว เมื่อประมาณ 400 ปีมาแล้ว ในยุคสมัยนี้เองที่นำความเปลี่ยนแปลงในสังคมมาลายูอย่างขนานใหญ่ได้สร้างความรุ่งเรืองในวรรณกรรมมาลายูอย่างแท้จริง

อิสลามเข้ามายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 7 และต่อมาได้แพร่หลายอย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ 13 มิเพียงได้เปลี่ยนหลักความเชื่อและศรัทธาที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานเท่านั้น หากแต่ได้เปลี่ยนกระบวนทัศน์ของชาวมลายูตามไปด้วย และกลายเป็นกลไกสังคมที่สำคัญและมีอิทธิพลสูงในการเจียรไนตัวตนความเป็นมาลายูที่มีคุณลักษณะใหม่ตามแบบฉบับและกรอบของศาสนา ศาสนาอิสลามได้ทำการปฏิรูปความคิดและโลกทัศน์ของชาวมลายูเกือบทั้งหมดให้เป็นไปตามรูปแบบที่ได้กำกับไว้ ซึ่งผลของการปฏิรูปนั้นเผยปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในรูปของตัวบุคคลิกความเป็นตัวตน วิถีและวัฒนธรรมของชาวมลายูในภูมิภาคนี้ รวมทั้งชาวมลายูมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณภาคใต้ของไทย หรือที่มักจะเรียกว่า *มลายูปาตานี* (อับลูรอยะ ปาแนมาแล, 2554)

สอดคล้องกับ Mahayuddin Haji Yahaya (2001, น. 27-28) ได้กล่าวในหนังสือ *Islam di Alam Melayu* (อิสลามในโลกมาลายู) ว่า ศาสนาอิสลามเริ่มเข้ามาแพร่หลายในภูมิภาคแห่งนี้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าวและก่อนหน้านั้นภูมิภาคแห่งนี้อยู่ใต้อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ฮินดูและพุทธมาก่อน กระทั่งปัจจุบันนี้ร่องรอยของศาสนาเหล่านี้ก็ยังพอมิให้เห็นอยู่บ้างในวิถีวัฒนธรรมมาลายู เพราะว่า อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ฮินดู-พุทธได้ฝังรากลึกลงในวิถีวัฒนธรรมมาลายูและได้ปฏิบัติสืบทอดมาอย่างช้านาน เช่น พิธีสมรส พิธีทางศาสนา และพิธีอื่นๆ อีกมากมาย

เมื่อศาสนาอิสลามเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตสังคมมาลายูแล้ว การสร้างสรรค์วรรณกรรมมาลายูก็ได้เปลี่ยนโฉมใหม่ที่มีรูปแบบสอดคล้องกับหลักศรัทธา และอยู่ในกรอบของ

บทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามทุกชั้นตอน ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้จะปรากฏในรูปแบบต่างๆ อาทิเช่น ซาอ์ร์ นาซาม ปันตุน ซานญี บุรคหะห์ มัซนาวี ฮิกายัต และกิตาบ ฯลฯ ซึ่งถือว่าเป็นวรรณกรรมยุคใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างจากวรรณกรรมมลายูในยุคก่อนที่เน้นในเรื่องประโลมโลก ไสยศาสตร์ เทวดา นางฟ้า และเหนือความจริง วรรณกรรมดังกล่าวดำรงอยู่ในสังคมมลายูมาอย่างยาวนาน นำความเฟื่องฟูด้านวรรณกรรมในสังคมมลายูอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน

ในบริบทของศาสนาอิสลามแล้ว งานวรรณกรรมมิได้จำกัดแต่เพียงงานเขียนสร้างสรรค์ที่เน้นทางด้านอารมณ์และความรู้สึกอย่างเดียว หากที่สำคัญต้องแฝงด้วยข้อคิด คำเตือน คำกล่าวที่ดี ที่ชักจูงให้ผู้คน กระทำความดีและละเว้นความชั่ว ดังที่ Syed Muhammad Naquib al-Attas (อ้างถึงใน *Risalah Kaum Muslimin*, 2001, น. 58) ได้จำกัดความหมายของวรรณกรรมว่า “คำว่าวรรณกรรมนั้น หากมุ่งเน้นแต่เพียงกวีนิพนธ์ หรือนวนิยาย หรือเรื่องสั้นที่ปราศจากคุณค่าทางด้านจริยธรรมคุณธรรมและไม่ได้ช่วยยกระดับปัญญาความคิดใดๆ แท้จริงแล้วไร้ค่าอย่างสิ้นเชิง” ท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องนี้ว่า ถ้าหากต้องการที่จะเห็นคุณลักษณะร่องรอยของศาสนาอิสลามที่มีต่อประวัติศาสตร์ของแต่ละชนชาตินั้นไม่ควรที่จะมองและวัดที่วัดที่จับต้องได้เพียงอย่างเดียว แต่ควรให้ความใส่ใจและพิจารณาเป็นพิเศษต่อสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นกับสายตาด้วย เช่น แนวความคิดและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในภาษาและวรรณกรรมของแต่ละชนชาติ ในการจะนำมาเป็นตัวชี้วัดว่าสังคมนั้นๆ ได้เกิดการปฏิรูปแล้วและนำไปสู่ความเป็นศิวิไลซ์หรือไม่อย่างไร ท่านกล่าวเพิ่มเติมว่า ศาสนาพราหมณ์ฮินดู-พุทธไม่ได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมและอารยธรรมมลายูและชาว โดยท่านให้เหตุผลว่า เพราะศาสนาพราหมณ์ฮินดู-พุทธเป็นที่นิยมกันเฉพาะกลุ่มชนขุนนางเท่านั้น ในระดับประชาชนรากหญ้าแล้วเรื่องนับถือศาสนายังเป็นสิ่งที่ไกลตัว

จึงสรุปได้ว่า วรรณกรรมมลายูในปัจจุบันมีอาจหลีกเลี่ยงจากคุณค่าของศาสนาอิสลาม ซึ่งเข้ามามีอิทธิพลในแหลมมลายูตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 วรรณกรรมหลายประเภทเป็นการรับมาจากแหล่งอารยธรรมอิสลามโดยตรง ขณะที่วรรณกรรมดั้งเดิมแม้จะยังคงลักษณะการประพันธ์อยู่เหมือนเดิม แต่ได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหา และค่านิยมสู่หลักคำสอนในศาสนาอิสลามมากขึ้น ถือเป็นพลวัตการปรับตัวของวรรณกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมในแต่ละยุคสมัย การศึกษาภาษาและวรรณกรรมมลายูที่แท้จริงนั้นควรต้องครอบคลุมการศึกษาศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และอื่นๆ ของสังคมมลายูด้วยเพราะคุณลักษณะธาตุแท้ของอารยธรรมและวัฒนธรรมมลายูคืออิสลามนั่นเอง มลายูกับอิสลามกลมกลืนจนกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและไม่สามารถแยกแยะออกจากกันได้

2.4 แนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม (Sociology of Literature)

การศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม มีจุดเริ่มต้นจากการมองว่าในวรรณกรรมนั้นมีระบบสังคมที่เหมือนกับสังคมภายนอกวรรณกรรม ซึ่งเป็นสังคมจริง เนื่องจากวรรณกรรมในฐานะที่เป็นแหล่งความรู้ เป็นโครงสร้างขององค์กร และสถาบันหนึ่งของสังคม เป็นสื่อสะท้อนตัวตนทางวัฒนธรรมและมีผลด้านจิตวิทยา อีกทั้งได้แสดงให้เห็นว่าเรื่องเล่าในอดีตและเรื่องเล่าสมัยใหม่มีความสัมพันธ์กับยุคสมัย มีความหมายและส่งผลกระทบต่อสังคมปัจจุบัน ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดการวิเคราะห์วรรณกรรมโดยเน้นการศึกษาเรื่องแนวคิด (Themathology) เพื่อขยายขอบเขตไปสู่จิตสำนึกแห่งความคิด (Ideology) ในวรรณกรรมปันทุนแต่ละบทนั้นคืออะไร

Mana Sikana (2007) ระบุในหนังสือ *Teori Sastra Kontemporeri* (ทฤษฎีวรรณกรรมร่วมสมัย) ของเขาว่า ทฤษฎีการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมเริ่มเป็นที่รู้จักในช่วงทศวรรษ 1980 ก่อนหน้านั้นไม่ใช่ว่าไม่เคยมีการใช้คำว่าวรรณกรรมเชิงสังคม (Sociology of Literature) แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักและยังไม่แพร่หลาย การศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม (Sociology of Literature) ก่อกำเนิดจากแนวคิด *Mimesis* (การลอกเลียนแบบ) ของเพลโต (428-348 B.C.) ที่มองว่าวรรณกรรมคือการลอกเลียนแบบจากสังคมจริง ขณะที่อริสโตเติล (384-322 B.C.) เห็นว่าการลอกเลียนแบบจากสังคมจริงนั้น นักประพันธ์ไม่ได้ลอกเลียนแบบเสียทั้งหมด หากแต่ได้เพิ่มสิ่งใหม่ๆ ที่ได้จากความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์เอง ในทฤษฎีวรรณกรรมอาหรับ มีทฤษฎี *Muhakah* (ลอกเลียนแบบ) และ *Tasni* (สร้างสรรค์) ซึ่งมีทั้งแบบ *Tahsin* (ทำให้ดีขึ้น) และ *Taqbih* (ทำให้แย่ลง) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของอริสโตเติลนั่นเอง

ในศตวรรษที่ 18 ทฤษฎี *Mimesis* ของเพลโตและอริสโตเติลได้รับการพัฒนาโดย Hyppoyte Taine (1766-1817) นักวิจารณ์ฝรั่งเศสซึ่งเป็นผู้วางรากฐานทฤษฎีสังคมวิทยาของวรรณกรรมยุคใหม่ เขามองว่าวรรณกรรมนั้นชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของการสืบทอดองค์ความรู้ของมนุษย์ทั้งทางสังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม (ธรรมชาติของสภาพภูมิอากาศและสังคม) โดยคนที่มีแนวคิดคล้ายกันนี้ได้แก่นักวิจารณ์วรรณคดีอาหรับในศตวรรษที่ 20 คือ Ahmad Syayid ตามที่เขาว่าปัจจัยที่มีผลต่องานวรรณกรรม คือ สถานที่อยู่ ยุคสมัยที่ผู้ประพันธ์มีชีวิตอยู่ การติดต่อกับต่างชนชาติ ต่างศาสนา รวมถึงสถานการณ์ทางการเมือง

Wellek และ Rene (อ้างถึงใน Mana Sikana, 2007, น. 269) ได้กล่าวถึง 3 แหล่งสำคัญในการศึกษาบริบททางสังคมของวรรณกรรม ประกอบด้วย 1) สังคมแวดล้อมของผู้ประพันธ์ หมายถึง การมองว่าผู้ประพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่เป็นแหล่งกำเนิดวรรณกรรม ฉะนั้นการทำความเข้าใจต่อผู้ประพันธ์จึงเป็นกุญแจดอกแรกในการทำความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงของวรรณกรรมกับสังคม 2) สังคมแวดล้อมของวรรณกรรม หมายถึง เป็นการวิเคราะห์มุมมองด้านสังคมในวรรณกรรมเพื่อศึกษาทำความเข้าใจความเชื่อมโยงกับสถานการณ์ของสังคมจริงภายนอก

และ 3) สังคมแวดล้อมของผู้อ่าน หมายถึงการศึกษาสภาพแวดล้อมของสังคมที่ส่งผลต่อผู้อ่านและการศึกษาในด้านผลกระทบต่อสังคมอันเนื่องมาจางานวรรณกรรม

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่ปรากฏเด่นชัดในการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมอีกแนวคิดหนึ่ง คือ แนวคิดของ Ian Watt (อ้างถึงใน Umar Junus, 1986, น. 21) ที่ระบุว่า การศึกษาวรรณกรรมประกอบด้วย 3 แหล่งสำคัญ คือ 1) รายละเอียดด้านสังคมของผู้ประพันธ์ หมายถึงการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อผู้ประพันธ์ที่ส่งผลในการประพันธ์วรรณกรรม เช่น อาชีพการงาน สภาพสังคมที่ผู้เขียนใช้ชีวิตอยู่ รวมทั้งกลุ่มสังคมที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อถึง 2) วรรณกรรมในฐานะกระจกสะท้อนสังคม หมายถึงการศึกษาถึงบทบาทของวรรณกรรมว่าสามารถสะท้อนสถานการณ์ของสังคมได้มากน้อยแค่ไหน และ 3) บทบาทของวรรณกรรมต่อสังคม หมายถึงการศึกษาถึงอิทธิพลของวรรณกรรมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมทั้งในด้านบวกและด้านลบ

จากทั้งสองแนวคิด Wellek และ Rene (1963) และ Ian Watt (1986) สามารถสรุปได้ว่า แนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม (Sociology of Literature) ทำการศึกษาใน 3 ด้านด้วยกัน คือ ผู้ประพันธ์ งานประพันธ์ และผู้อ่าน โดยแนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมจะเน้นการศึกษาวรรณกรรมในฐานะเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อทำความเข้าใจอุดมการณ์ของผู้ประพันธ์ สภาพสังคม หรือพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม

J. DuVignaud (อ้างถึงใน Umar Junus, 1986, น. 10-20) ได้มีทัศนะที่แตกต่างออกไปและได้ขยายมุมมองต่อวรรณคดีอย่างเป็นระบบซึ่งสามารถเชื่อมโยงสู่สังคมที่ขยายกว้าง ดังนี้

1) วรรณกรรม ถูกมองในฐานะสื่อเอกสารทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งได้บันทึกเล่าเรื่องความจริงในสังคม ณ ช่วงเวลาหนึ่ง หรือสถานที่หนึ่ง แต่ไม่อาจสื่อความหมายเดียวกัน ณ ช่วงเวลาหรือสถานที่ที่ต่างกัน เพราะวัฒนธรรมหรือค่านิยมทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและแตกต่างออกไปตามสถานที่ต่างๆ เช่น การมีโทรศัพท์ใช้ ณ ช่วงเวลาหนึ่งในอดีตในบ้านเราสามารถสื่อถึงความร่ำรวย ความเป็นชนชั้นสูง แต่ ณ ปัจจุบันคงไม่ได้สื่อถึงความหมายในลักษณะดังกล่าวได้อีกต่อไป

2) การศึกษาถึงผลงานและการทำการตลาดของงานวรรณกรรม การศึกษาถึงผลงาน การประพันธ์และการตลาดของวรรณกรรมนั้นต้องคำนึงถึงมิติความสัมพันธ์ 4 ด้านด้วยกัน ประกอบด้วย (ก) ผู้เขียนและภูมิหลังทางสังคมของเขา (ข) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน (ค) การทำการตลาดของงานวรรณกรรม และ (ง) ตลาดของงานวรรณกรรม โดยในแต่ละด้านจะมี 6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ (1) รากเหง้าทางสังคม (2) ชนชั้นทางสังคม (3) เพศ (4) อายุ (5) การศึกษา และ (6) อาชีพ

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านนั้น ให้ศึกษาความเป็นไปได้ใน 2 กรณี คือ กรณีแรก มีผู้อ่าน แต่มีคนจ้างผู้เขียนให้ผลิตวรรณกรรมออกมาเพื่อตอบสนองจุดประสงค์ใด

จุดประสงค์หนึ่งของตนเองหรือของกลุ่ม กรณีที่สอง มีกลุ่มที่คาดหวังว่าจะเป็นผู้อ่าน กรณีนี้ผลงานวรรณกรรมของผู้เขียนถูกกำหนดกลุ่มผู้อ่านโดยสำนักพิมพ์ ซึ่งมีบทบาทหลักในการประชาสัมพันธ์วรรณกรรมสู่สังคม บทบาทของสำนักพิมพ์เองจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าผู้เขียน เพราะสำนักพิมพ์เป็นตัวกลางระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน สำนักพิมพ์ต้องกลั่นกรองวรรณกรรม วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการตลาด สำนักพิมพ์ยังมีส่วนสำคัญในการโฆษณาและชักจูงกลุ่มที่คาดว่าจะเป็ผู้อ่าน นอกจากนี้ปัจจัยด้านจำนวนของผู้ใช้ภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมก็มีส่วนสำคัญต่อยอดการจำหน่ายโดยตรงเช่นกัน ในการมองถึงขนาดของตลาดควรคำนึงถึงปัจจัยของ อายุ เพศ การศึกษา และระดับชั้นในสังคมตามรายละเอียดดังนี้

ก. อายุ : (1) เด็ก (2) วัยรุ่น (3) ผู้ใหญ่ (4) วัยชรา

ข. เพศ : (1) ชาย (2) หญิง

ค. การศึกษา : (1) ประถมศึกษา (2) มัธยมศึกษา (3) อุดมศึกษา

ง. ระดับชั้นในสังคม : (1) ชาวบ้าน (2) ชาวเมือง (3) ชนชั้นแรงงาน (4) ชนชั้นกลาง (5) ชนชั้นสูง (6) ข้าราชการ (7) ปัญญาชน

ในงานเขียนชิ้นหนึ่งอาจเป็นที่นิยมเฉพาะกลุ่มสังคม เช่น (ก.2) + (ข.1) + (ค.3) + (ง.2) + (ง.6) และในกลุ่มผู้อ่านหนังสือตลกขบขัน อาจเป็น (ก.1) + (ข.) + (ค.3) + (ง.3) เป็นต้น

3) การศึกษาถึงการยอมรับของสังคมต่อผลงานของนักเขียน

4) อิทธิพลของสังคมวัฒนธรรมต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม อิทธิพลของสังคมวัฒนธรรมต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม ขึ้นอยู่กับทฤษฎีเกี่ยวกับชนชั้นที่ยึดหลักสำคัญตามทฤษฎีมาร์กซิสต์ (Marxism) การศึกษาวรรณกรรมแนวมาร์กซิสต์จะต้องเริ่มต้นจากการพิจารณาทางสังคมวิทยาเป็นอันดับแรก เนื่องจากมาร์กมีแนวคิดว่าการผลิตงานศิลปะนั้นขึ้นต่อระบบการผลิต โดยผ่านโครงสร้างทางชนชั้นของสังคม สภาพความคิดและจิตใจ อุปนิสัยของชนชั้น ดังนั้นงานวรรณกรรมจึงสะท้อนสภาพจิตทางชนชั้น โดยมีนักเขียนเป็นตัวแทน ไม่ว่าจะงานเขียนเหล่านั้นจะเขียนขึ้นโดยเจตนาต่อการปฏิวัติหรือไม่ก็ตาม ซึ่งผู้ศึกษาจะต้องวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมนั้นร่วมกับนัยสำคัญทางสังคมหรือสภาพสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น อาจศึกษาภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ในขณะนั้นว่า มีสภาพความเป็นอยู่กันอย่างไร มีแรงกดดันอะไรที่มีผลต่องานวรรณกรรมที่เขียนออกมาในขณะนั้น แล้วพิจารณาหาความเชื่อมโยงจากเนื้อหาวรรณกรรมกับสังคมกลับไปกลับมาก็ได้ รวมทั้งการพิจารณาถึงอิทธิพลของงานวรรณกรรมนั้นๆ ว่ามีผลกระทบต่อชีวิตจิตใจของผู้คนในสังคมในขณะนั้นอย่างไร จากนั้นจึงจะพิจารณาถึงรูปแบบของงานวรรณกรรม (Form) และความประทับใจ (Impression) หรือสุนทรียศาสตร์ที่สื่อสารออกมาจากงานวรรณกรรมนั้นๆ อีกครั้งหนึ่ง

5) การศึกษาทฤษฎีโครงสร้าง (Structuralism) ของ Goldmann ซึ่งมีทั้งในวง การศึกษาภาษาศาสตร์และวรรณกรรม ในวงการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมนำมาซึ่ง การศึกษา วิเคราะห์โดยเน้นความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับองค์ประกอบอื่นๆของสังคม เพราะองค์ประกอบ ของวรรณกรรมโดยเอกเทศจะไม่มี ความหมายในตัวเองเลย ทฤษฎีนี้เสนอให้ศึกษาตัววรรณกรรมเป็น หลัก และเน้นว่าการพิจารณาวรรณกรรมโดยพิจารณาองค์ประกอบทั้งหมด ทั้งตัววรรณกรรมเองและ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ตัววรรณกรรมแล้วจึงโยงไปถึงสังคม กลั่นกรอง โลกทัศน์ของผู้เขียน จากนั้นนำโลกทัศน์ของผู้เขียนกลับมาอธิบายเนื้อหาของวรรณกรรมอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนี้ดวงมน จิตรจำนง (2544, น. 11) เห็นว่าวรรณกรรมเป็นการสื่อสารของ คนในสังคม ในการศึกษาวรรณกรรมจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวบท” กับ “บริบท” ด้วย โดยเฉพาะบริบททางวัฒนธรรมอันหมายถึง ขนบ สถาบันทางสังคม และเศรษฐกิจ ที่เป็นบริบทแวดล้อมบริบทของการส่งสารอีกทีหนึ่ง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับบริบท ทางสังคมนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการเข้าถึงตัวงานวรรณกรรม และช่วยให้สามารถวิเคราะห์ ลักษณะเฉพาะของงานแต่ละชิ้น

พิเชฐ แสงทอง (2554, น. 228-229) ได้กล่าวเสริมในเรื่องนี้ว่า บริบททางสังคมหรือ สภาพแวดล้อมของการเกิดและการเสพวรรณกรรมประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ ส่วนที่เป็น ขนบประเพณีในการสร้างเสพวรรณกรรมในยุคสมัยที่นักประพันธ์วรรณกรรมเรื่องหนึ่งๆ มีชีวิตอยู่ และส่วนที่เป็นสภาพเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมที่ผู้ประพันธ์ได้รับรู้หรือมีประสบการณ์ ดังนั้น แนวคิดเช่นนี้จึงเสนอให้การศึกษาวรรณกรรมต้องเริ่มจากการพิจารณาว่าผู้แต่งคือใคร มีความสัมพันธ์ กับสังคมอย่างไร วรรณกรรมของผู้แต่งนั้นมีจุดมุ่งหมายหรือนัยยะที่จะสื่อสารข้อมูลเนื้อหา หรือ อารมณ์ความรู้สึกใดไปสู่การรับรู้หรือยอมรับของผู้คน ในส่วนของผู้แต่งผู้วิเคราะห์วรรณกรรมต้อง พิจารณาทั้งด้านอิทธิพลของสังคมที่มีต่อผู้แต่ง และบทบาทของผู้แต่งที่มีต่อสังคม โดยในส่วนของ สังคมผู้แต่ง ให้พิจารณาผลกระทบของสังคมที่มีต่อวรรณกรรม 2 ประการ คือ บรรยากาศในประเพณี วรรณกรรมหรือขนบประเพณีทางวรรณกรรมและแรงกระตุ้นจากสังคม ซึ่งแบ่งย่อยออกได้เป็น 2 ด้าน คือ ลักษณะของผู้อ่านหรือผู้เสพวรรณกรรมกับสภาพของสังคมที่กระตุ้นให้มีการแต่งวรรณกรรม เนื่องจากกวีหรือนักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญา และการเมือง ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่กำหนดโลกทัศน์ (ทัศนะในการมองโลก) และ ชีวิตทัศน์ (ทัศนะในการมองชีวิต)

สรุปได้ว่า จากแนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมนำมาซึ่งต้น จะเห็นว่า การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจวรรณกรรมนั้น ควรศึกษาใน 3 ปัจจัยสำคัญ คือ 1) ปัจจัยแวดล้อมของ วรรณกรรม ประกอบด้วยรายละเอียดของผู้ประพันธ์ บริบทสังคมที่มีอิทธิพลทั้งต่อผู้ประพันธ์และตัว วรรณกรรมเอง และบริบทของผู้เสพวรรณกรรม ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อการประพันธ์วรรณกรรมอีกด้วย

2) ปัจจัยวิวัฒนาการของตัววรรณกรรม โดยศึกษาประวัติและยุคสมัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรม ซึ่งในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ สภาพสังคมมีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน เพราะตั้งอยู่บนตอนกลางของคาบสมุทรมาเลย์ และเป็นจุดนัดพบของสองอารยธรรมหลัก คือ อารยธรรมอินเดียจากฝั่งตะวันตก และอารยธรรมจีนจากฝั่งตะวันออก รวมทั้งในยุคที่มีความเฟื่องฟูด้านการค้า มีการติดต่อกับชาวอาหรับและชาวยุโรปอีกด้วย นำความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ศิลปะ ค่านิยม รวมทั้งภาษาและวรรณกรรม ซึ่งบางส่วนยังมีร่องรอยหรืออิทธิพลถึงปัจจุบัน และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม โดยศึกษากลับไปกลับมาระหว่างอิทธิพลของวรรณกรรมต่อสังคม และอิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรม อย่างไรก็ตามแนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมดังกล่าว เป็นแนวคิดที่สามารถใช้กับการศึกษาวรรณกรรมโดยทั่วไป เมื่อนำมาใช้ศึกษาวรรณกรรมมาเลย์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของสังคมมาเลย์ กลับพบว่ายังมีบริบทแวดล้อมที่เป็นรายละเอียดเชิงลึกบางประการที่แนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมไม่ได้ครอบคลุมถึง ผู้วิจัยจึงได้ใช้ทฤษฎีที่คิดค้นโดยชาวมลายู กำเนิดในบริบทของความเป็นมาเลย์ นั่นคือทฤษฎี Pengkaedahan Melayu (หลักการนิยามความเป็นมาเลย์) มาใช้ เพื่อศึกษาต่อยอดงานวรรณกรรมเฉพาะในส่วนที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของสังคมมาเลย์ ดังจะกล่าวในรายละเอียดของทฤษฎีในหัวข้อถัดไป

2.5 ทฤษฎี Pengkaedahan Melayu (หลักการนิยามความเป็นมาเลย์)

ทฤษฎี Pengkaedahan Melayu นำเสนอโดย ศาสตราจารย์ ดร.ฮาซิม อาวัง (Prof Dr. Hashim Awang) ทฤษฎีนี้ถูกคิดค้นขึ้นเนื่องจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ประการสำคัญเกิดจากข้อจำกัดของทฤษฎีตะวันตกเมื่อนำมาใช้ศึกษาวรรณกรรมมาเลย์ ซึ่งเป็นวรรณกรรมตะวันออก ท่านมีความเห็นว่า โดยภาพรวมแล้วการวิจารณ์วรรณกรรมที่วางอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีวรรณกรรมตะวันตกเพียงอย่างเดียว จะไม่ค่อยเหมาะสมและตรงประเด็นมากนัก โดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้วิเคราะห์วรรณกรรมมาเลย์ที่มีแก่นอัตลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์มาเลย์และความเป็นอิสลาม ท่านจึงคิดค้นทฤษฎีใหม่เพื่อเติมเต็มส่วนที่ทฤษฎีอื่นมีอาจครอบคลุมถึง จึงเป็นทฤษฎีที่เจาะจงเฉพาะบางด้านเท่านั้น แต่ตรงประเด็นตามบริบทของวรรณกรรมมาเลย์ จากแนวคิดดังกล่าว ฮาซิม อาวัง จึงคิดค้นทฤษฎีที่เป็นกลางมากกว่าเมื่อใช้กับการศึกษาวรรณกรรมมาเลย์ เรียกว่า Teori Pengkaedahan Melayu อาจแปลเป็นภาษาไทยว่า ทฤษฎีหลักการนิยามความเป็นมาเลย์ เพื่อเป็นตัวเลือกที่นอกเหนือจากทฤษฎีตะวันตก ฮาซิม อาวัง ได้ยึดพื้นฐานทางสังคมมาเลย์ ด้านความสวยงาม ความละเอียดอ่อน ความสูงส่งในการสร้างสรรค์สังคม ผลงานทางวรรณศิลป์ของชาวมลายู โดยเฉพาะศิลปะด้านภาษาในงานวรรณกรรม ฮาซิม อาวัง ได้พบว่า ภาษาเป็นจิตวิญญาณของการสื่อสารในสังคมมาเลย์ทีเดียว ฉะนั้นการวิเคราะห์ทำความเข้าใจวรรณกรรมมาเลย์ให้ถึงแก่นจริงๆ จึง

จำเป็นต้องใช้ทฤษฎีของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับโลกทัศน์ (Worldview) ของชาวมลายูให้มากที่สุด สำหรับหลักสำคัญของการวิเคราะห์ตามทฤษฎี Pengkaedahan Melayu นั้น ฮาซิม อาวัง ได้เน้นหลักสำคัญ 2 ด้าน คือ Pengkaedahan Alamiyah (หลักการนิยามด้านธรรมชาติ) และ Pengkaedahan Keagamaan (หลักการนิยามด้านศาสนา) ทั้งสองหลักการนี้ มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวพันกัน

1) Pengkaedahan Alamiyah (หลักการนิยามด้านธรรมชาติ)

Pengkaedahan Alamiyah วางอยู่บนพื้นฐานวิถีชีวิตของชาวมลายู ที่ถือว่าธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งในวิถีการดำเนินชีวิต (Hashim Awang, 1993) กล่าวว่า ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานความเข้าใจที่ว่า วรรณกรรมเป็นเสมือนวัตถุหนึ่งที่เกิดจากผลการสร้างสรรค์วัตถุอื่นโดยผู้ทรงสร้างหรือพระเจ้า วรรณกรรมจึงเป็นผลการสร้างสรรค์ของมนุษย์ จากหลักคิดดังกล่าว วรรณกรรมจึงถูกมองว่า เป็นวัตถุธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นด้วยสาเหตุและหน้าที่โดยเฉพาะ จากลักษณะเด่นของชาวมลายูที่เป็นผู้มีกิริยามารยาทที่นุ่มนวล มีศิลปะที่วิจิตร ด้วยเหตุนี้พวกเขาจึงมีการอบรมสั่งสอนลูกหลานและขัดเกลาสังคมด้วยวิธีการที่ละมุนละไม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ฉะนั้นการวิเคราะห์วรรณกรรมมลายู จึงจำเป็นต้องมีหลักทฤษฎีของตนเอง ที่มีความสอดคล้องกับค่านิยม ลักษณะภูมิหลังและวิวัฒนาการของงานวรรณกรรมมลายู

การศึกษาธรรมชาติแวดล้อม จำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจถึงวิถีชีวิตมลายูที่ยึดถือธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ธรรมชาติเป็นปัจจัยแรกในการให้อาชีพ ประสบการณ์ บทเรียน และคุณธรรมความดี (Hashim Awang, 1993) ความเข้าใจดังกล่าว ฮาซิม อาวัง จึงได้กำหนดรายละเอียดของ Pengkaedahan Alamiyah ไว้ 3 ประการคือ Pendekatan Gunaan (การศึกษาด้านการนำไปใช้) Pendekatan Moral (การศึกษาด้านศีลธรรม) และ Pendekatan Firasat (การศึกษาด้านการทำนายสัญลักษณ์) การศึกษาทั้ง 3 ด้านนี้ได้ควมรวมในธรรมชาติแวดล้อม (Alamiyah) ซึ่งเป็นธรรมชาติ วิถีชีวิต แนวคิด ค่านิยม และปรัชญาที่แตกต่างจากคนที่ไม่ใช่ชาวมลายู

1.1) Pendekatan Gunaan (การศึกษาด้านการนำไปใช้)

การศึกษาด้านการนำไปใช้ วางอยู่บนพื้นฐานที่ว่า วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ (Alam) เป็นผลที่เกิดจากการสร้างสรรค์ กล่าวคือ ธรรมชาติเป็นสิ่งถูกสร้างโดยพระเจ้า ขณะที่วรรณกรรมเป็นสิ่งถูกสร้างโดยมนุษย์ วรรณกรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมีหน้าที่ประการแรกคือเพื่ออำนวยความสะดวกให้มนุษย์เอง มนุษย์จึงเป็นทั้งผู้สร้างและผู้ใช้วรรณกรรม (Hashim Awang, 1993) การศึกษาด้านการนำไปใช้เป็นการมองวรรณกรรมเสมือนสิ่งที่ถูกสร้างอื่นๆ ที่สร้างโดยพระเจ้า ซึ่งทุกๆ สิ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้นย่อมมีสาเหตุ บทบาท หน้าที่ และวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง

เฉกเช่นเดียวกับวรรณกรรมที่สรรสร้างโดยมนุษย์ ย่อมมีสาเหตุ หน้าที่ และวัตถุประสงค์เช่นกัน วรรณกรรมจึงสามารถอำนวยความสะดวกแก่นมนุษย์เหมือนวัตถุธรรมชาตินั้นๆ นั่นเอง

1.2) Pendekatan Moral (การศึกษาด้านศีลธรรม)

การศึกษาด้านศีลธรรม เป็นการศึกษาต่อเนื่องจากการศึกษาด้านการนำไปใช้ การศึกษาด้านศีลธรรม เกิดจากความเข้าใจพื้นฐานที่ว่า วรรณกรรมเป็นเสมือนวัตถุทางธรรมชาติและ เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีลักษณะประสบการณ์ชีวิต ประสบการณ์ดังกล่าว เกิดจาก 2 ประการสำคัญ คือ เหตุการณ์ที่มนุษย์ได้ประสบผ่าน และข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ รวมทั้งสถานการณ์แวดล้อมของพวกเขา ประสบการณ์ของมนุษย์ดังกล่าว ส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบ ในฐานะเป็นตัวอย่างและกรอบให้มนุษย์ วรรณกรรมจึงสามารถวางกรอบแนวคิด ผ่านประสบการณ์ของมนุษย์ดังกล่าว สามารถดักดวงประสบการณ์ เป็นคติสอนใจ เป็นบทเรียนที่สามารถถ่ายทอดต่อไปได้

ประการแรก การสร้างสรรค์วรรณกรรมย่อมได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ และจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านมาของมนุษย์ มนุษย์จึงสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจผลของพฤติกรรม ผ่านงานวรรณกรรม เรียนรู้การเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อให้ตระหนักเตรียมความพร้อมอยู่เสมอ และเป็นบทเรียน หรือข้อเตือนใจได้เช่นกัน

ประการที่สอง คือ ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์ หมายถึง องค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้เขียน ไม่ว่าจะรับผ่านการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ หรือการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการก็ตาม ทั้งหมดนี้ถูกนำมารวบรวมในวรรณกรรมที่สร้างสรรค์โดยผู้เขียน ดังนั้น การสร้างสรรค์งานวรรณกรรม ดูเหมือนว่า ต้องเตรียมองค์ความรู้ที่หลากหลาย เช่น ด้านประเพณี วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งสามารถอธิบายความรู้และบทเรียนต่อผู้อ่าน พร้อมกับคุณค่าด้านสุนทรียภาพ (Esthetic)

1.3) Pendekatan Firasat (การศึกษาด้านการทำนายสัญลักษณ์)

การศึกษาด้านการทำนายสัญลักษณ์ คล้ายกับการศึกษาด้านศีลธรรม (Moral) ที่ยึดถือว่า วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติที่มีการสั่งสมประสบการณ์ชีวิต เหตุการณ์ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับความฝัน ซึ่งเป็นประสบการณ์ทางธรรมชาติที่แฝงด้วยความหมายที่จำเป็นต้องใช้คำอธิบายเพื่อทำความเข้าใจ ถือเป็นลักษณะของกระบวนการค้นหาความหมายผ่านสัญลักษณ์หรือทำนายสิ่งบ่งชี้ที่กำหนด (Hashim Awang, 1993) สังคมหลายจำนวนมากถือว่า ความฝันเป็นเรื่องสำคัญ และมีความหมายต่อชีวิต ความฝันที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่กำลังหลับนอน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ จิตสำนึก ซึ่งจำเป็นต้องทำนายและอธิบายให้เกิดความเข้าใจ วรรณกรรมงานเขียนก็สามารถยึดถือเสมือนความฝันได้เช่นกัน แต่เป็นความฝันในขณะรู้สึกตัว วรรณกรรมจึงมีความหมายอยู่ 2 ประการ

คือ ประการแรก มีความหมายอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร (Tersurat) เป็นความหมายที่เข้าใจได้จากการถ่ายทอดผ่านตัวเขียน หรือผ่านการพูดโดยตรง ประการที่สอง มีความหมายเบื้องลึก (Tersirat) เป็นส่วนที่ต้องใช้จิตใจ และความเป็นปัญญาชน (ผู้รู้) เพื่อทำความเข้าใจความหมาย ซึ่งถือเป็นส่วนที่งานวรรณกรรมที่มีคุณภาพสูงมักจะแฝงความหมายที่ต้องการสื่อไว้

การทำความเข้าใจความหมายเชิงลึกนั้น จำเป็นต้องอาศัยการอธิบายความเข้าใจ ซึ่งการอธิบายทำความเข้าใจนี้ กระทำโดยการทำความเข้าใจจากสิ่งบ่งชี้ต่างๆ ที่ปรากฏในลักษณะลายลักษณ์ ประกอบกับมีกระบวนการ วิชิต วิเคราะห์ ที่วางอยู่บนพื้นฐานของความเป็นผู้รู้ และเปิดกว้างด้วยการใช้วิหยาปัญญา อาจกล่าวโดยสรุปว่า การจะทำความเข้าใจแก่นความรู้ของวรรณกรรมจริงๆ นั้น จำเป็นต้องหาสิ่งบ่งชี้ และทำความเข้าใจสิ่งบ่งชี้ที่กล่าวมาเสียก่อน

2) Pengkaedahan Keagamaan (หลักการนิยามด้านศาสนา)

หลักการด้านศาสนา วางอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ที่ยึดคัมภีร์อัลกุรอาน และอัลฮาดิซ เป็นบรรทัดฐานอันสูงสุด การยำเกรง และยอมจำนนต่อพระเจ้า ด้วยความคิดดังกล่าวนี้ ฮาซิม อาวัง จึงได้กำหนดกรอบการศึกษาไว้ 3 ด้านที่เกี่ยวข้องกัน ประกอบด้วย Pendekatan Dakwah (การศึกษาด้านการเชิญชวน) Pendekatan Kemasyarakatan (การศึกษาด้านสังคม) และ Pendekatan Seni (การศึกษาด้านวรรณศิลป์) (Hashim Awang, 1993)

2.1) การศึกษาด้านการเชิญชวน (Pendekatan Dakwah)

การศึกษาด้านการเชิญชวน ได้มองวรรณกรรมในฐานะเป็นสื่อช่วยยกระดับคุณค่าด้านความยำเกรงของแต่ละคนต่อพระเจ้า วรรณกรรมงานเขียนในลักษณะนี้เป็นที่รู้จักในชื่อ “วรรณกรรมกิตาบ” ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการเชิญชวนมนุษย์เข้าสู่หลักธรรมทางศาสนา ช่วยให้มีมนุษย์รู้จักพระเจ้าอย่างลึกซึ้ง จนเกิดความรักและความยำเกรงต่อพระเจ้า ฉะนั้นวรรณกรรมงานเขียนจึงเป็นเครื่องมือที่สามารถนำความชัดเจนในเรื่องความสูงส่งของศาสนาอิสลาม และเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม (Hashim Awang, 1993)

2.2) การศึกษาด้านสังคม (Pendekatan Kemasyarakatan)

การศึกษาด้านสังคม จะเน้นในด้านคุณงามความดีในงานวรรณกรรม งานวรรณกรรมถือเป็นผู้เปิดเผยปมปัญหาต่างๆ ที่มีรากเหง้าจากความต้องการเห็นสังคมที่ดีและเป็นธรรมดังเจตจำนงในศาสนาอิสลาม ในประการนี้วรรณกรรมจึงเป็นผู้อุบัติที่ต้องเผชิญกับความไม่จริง ทำทลายความเท็จ ความอยุติธรรม ความหลอกลวง การคอร์รัปชัน และเรื่องอื่นๆ ที่เป็นสิ่งนำความอ่อนแอสู่สังคมและความศรัทธาในศาสนาของมนุษย์ จากฐานความคิดดังกล่าว การศึกษาวรรณกรรมจึงสามารถมุ่งศึกษา

สภาพปัญหาต่างๆ ในสังคม และยังมีมุ่งศึกษาภูมิหลังของผู้เขียน เพื่อให้เข้าใจแนวคิดและมุมมองผู้เขียนเองที่ปรากฏในงานวรรณกรรมของเขา การศึกษาในด้านนี้อาจเกี่ยวข้องกับการศึกษาในด้านหลักกฎหมายศาสนา (Syariah) การน้อมสการพระเจ้า คุณธรรม จริยธรรม เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในทัศนะของความเป็นอิสลาม (Hashim Awang, 1993)

2.3) การศึกษาด้านวรรณศิลป์ (Pendekatan Seni)

การศึกษาด้านวรรณศิลป์ใช้เพื่อยกระดับคุณค่าเชิงลึกที่มีอยู่ในวรรณกรรมนั้นๆ เป็นความงดงามของงานวรรณกรรม แต่เป็นความงดงามที่อยู่ในกรอบคุณค่าของอิสลาม ไม่ขัดต่อหลักการทางศาสนา การศึกษาสามารถทำได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น ด้านกายภาพและจิตวิญญาณ การเลือกหัวข้อ ตัวละคร ฉาก มุมมอง วิธีการนำเสนอ หรือภาษาท่าทาง ฮาซิม อาวัง ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ความงดงามนั้นจำเป็นต้องอยู่บนแก่นหลักของความศรัทธา หมายความว่า โลกของการศึกษาวรรณกรรมนั้น ให้ข้อค้นพบต่างๆ เพื่อในท้ายสุดแล้วต้องกลับสู่การเสริมสร้างความมั่นคงในหลักศรัทธาต่อพระเจ้า นั่นคือ ความยำเกรง และความรักต่อพระเจ้า (Hashim Awang, 1993)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วรรณกรรมมลายู มีคุณลักษณะ อัตลักษณ์เฉพาะตน จึงควรศึกษาโดยใช้หลักทฤษฎีของตนเอง การศึกษาวรรณกรรมมลายูผ่านธรรมชาติแวดล้อมของสังคมมลายู และศาสนาที่พวกเขานับถือ สามารถเข้าถึงรากเหง้าความคิด และโลกทัศน์ ของชาวมลายูที่ปรากฏอยู่ในงานวรรณกรรม

ภาพประกอบที่ 1 ทฤษฎี Penkaedahan Melayu (หลักการนิยามความเป็นมลายู)

2.6 แนวคิดเรื่องคติชน (Folklore)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, น. 226) ได้ให้ความหมายของคติชาวบ้านว่า หมายถึง เรื่องราวของชาวบ้านที่เป็นของเก่าเล่าต่อปากและประเพณีสืบๆ กันมาหลายชั่วอายุคน ในรูปคติส่วนตัว ประเพณี นิทาน เพลง ภาษิต ปริศนาคำทาย ศิลปะ สถาปัตยกรรม การละเล่นของเด็ก เป็นต้น

William Tom (อ้างถึงใน อารี ถาวรเศรษฐ์, 2546, น. 2) เป็นผู้บัญญัติศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Folklore ได้ให้ความหมายของคติชนอย่างกระชับว่าเป็นคติของประชาชน

ปฐม หงษ์สุวรรณ (2550, น. 21) ระบุว่าคำว่าคติชนวิทยา หรือในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Folklore” เป็นสาขาหนึ่งที่ศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมของมนุษย์ที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาทั้งในสังคมชนบทและในสังคมเมือง ไม่ว่าจะเป็นตำนาน นิทาน นิยายประจำถิ่น เพลง ปริศนาคำทาย สำนวนภาษิต คำพังเพย การละเล่น การแสดง เครื่องมือเครื่องใช้ อาหารการกิน ยาพื้นบ้าน ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม

ขณะที่ สุรพงษ์ ลือทองจักร (2552, น. 109) ได้แยกแยะคำว่า คติชนวิทยา เป็นคำที่ผสมกัน 3 คำ และต่างก็มีความหมายต่างออกไป คือ (1) คติ หมายถึง แนวทาง วิถีทาง (เช่น คำว่า คติโลก คติธรรม) (2) ชน หมายถึง คนในกลุ่มหนึ่ง หรือในชาติหนึ่ง และ (3) วิทยา หมายถึง ความรู้

ดังนั้นจากรูปศัพท์ดังกล่าว คติชนวิทยา จึงหมายถึง ความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มคน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่มีวิวัฒนาการของกลุ่มอย่างเด่นชัด โดยมุ่งเน้นไปยังกลุ่มคนที่ความเจริญแบบสมัยใหม่ยังเข้าไปไม่ถึงมากนัก ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะยังคงมีวิถีชีวิตที่คล้ายๆ กัน มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น เป็นแบบญาติพี่น้องกัน มีความคิด ความเชื่อ และแบบของความประเพณีเหมือนกัน และมักจะแตกต่างจากสังคมเมือง หรือสังคมที่มีความเจริญทางวัตถุอย่างมากแล้ว

อารี ถาวรเศรษฐ์ (2546, น. 3) ได้สรุปความหมายของคติชนวิทยาว่า เป็นคติชนซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาทางวัฒนธรรมที่รับช่วงต่อ ๆ กันมา มีวิธีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง โดยวิธีการบอกเล่าเป็นข้อมูลมุขปาฐะ (ถ้อยคำ) ปฏิบัติและจดจำต่อๆ กันมา บางครั้งอาจมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง และมีลักษณะสำคัญ คือ ไม่ทราบต้นตอที่ชัดเจน และมีลักษณะที่เก่าแก่พอสมควร

อย่างไรก็ตาม เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2543) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า แม้จะเป็นที่ยอมรับกันอย่างมากว่าคติชน (Folklore) คือ วรรณกรรมที่ถ่ายทอดไปในลักษณะมุขปาฐะ แต่อาจจะเป็นการจำกัดความที่ไม่ครอบคลุมข้อมูลบางประเภท เช่นดนตรี การพยากรณ์อากาศแบบพื้นบ้าน เป็นต้น เพราะในปัจจุบันการศึกษาคติชนวิทยาได้ให้ความสนใจกับวัฒนธรรมวัตถุ และวิถีชีวิตพื้นบ้าน มีการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน และงานช่างฝีมือต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าวรรณกรรมพื้นบ้าน

จะมีความสำคัญและเป็นศูนย์กลางของข้อมูล แต่จำนวนข้อมูลคติชนที่ไม่ใช่วรรณกรรมก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และขณะเดียวกัน ขนบประเพณีและความเชื่อก็เป็นสิ่งที่จะละทิ้งเสียมิได้เช่นเดียวกัน

จึงขอสรุปความหมายของคติชนที่ครอบคลุมทุกเขตข้อมูลว่า คติชน หมายถึง คติชาวบ้าน ทั้งในลักษณะที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ การแสดง การละเล่น ภูมิปัญญางานหัตถกรรม การกลสิกรรม การพยากรณ์ดินฟ้าอากาศ งานช่างงานฝีมือต่างๆ รวมทั้งการสืบทอดความรู้ ประสบการณ์ เขาวนปัญญา ทักษะ อุปนิสัยและการปฏิบัติบางอย่าง ผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นเก่าไปยังคนรุ่นใหม่ด้วยวิธีการพูดให้ฟังและทำให้อำนาจโดยไม้อ่างอิงหนังสือตำราหรือครูในโรงเรียน

การจำแนกประเภทของข้อมูลคติชน

Brunvand (อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ 2543, น. 113-118) ได้แยกประเภทของคติชนวิทยาออกเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) คติชนที่ใช้ถ้อยคำ (Verbal Folklore) เป็นคติชนที่ใช้ภาษาเป็นตัวกำหนด มีประเภทย่อยๆ ดังต่อไปนี้

1.1) คำพูดของชาวบ้านรวมทั้งภาษาถิ่น และการตั้งชื่อ (Folk Speech, Dialect Naming)

1.2) สุภาษิตและคำกล่าวที่เป็นสุภาษิต (Folk Proverb, Proverbial Saying)

1.3) ปริศนาคำทาย (Folk Riddles)

1.4) คำพูดที่คล้องจองกัน (Folk Rhymes)

1.5) การเล่าเรื่อง (Folk Narratives)

1.6) เพลงชาวบ้าน (Folk Songs)

2) คติชนที่ใช้ถ้อยคำบางส่วน (Partly Verbal Folklore) แยกย่อยได้อีก 6 ประเภท กล่าวคือ

2.1) ความเชื่อและคติในเรื่องโชคลาง (Belief and Superstition)

2.2) การละเล่นของชาวบ้าน (Folk Games)

2.3) ละครชาวบ้าน (Folk Dramas)

2.4) ระบำของชาวบ้าน (Folk Dances)

2.5) ประเพณีของชาวบ้าน (Folk Customs)

3) คติชนที่ไม่ใช่ถ้อยคำ (Non-verbal Folklore) เป็นคติชนที่ไม่ได้ใช้ภาษาเป็นตัวกำหนด มีประเภทย่อย ๆ ดังต่อไปนี้

3.1) สถาปัตยกรรมชาวบ้าน (Folk Architecture)

- 3.2) ศิลปะชาวบ้าน (Folk Art)
- 3.3) งานฝีมือของชาวบ้าน (Folk Craft)
- 3.4) การแต่งกายของชาวบ้าน (Folk Costumes)
- 3.5) อาหารของชาวบ้าน (Folk Food)
- 3.6) อากัปกิริยาของชาวบ้าน (Folk Gesture)
- 3.7) คนตรีชาวบ้าน(Folk Music)

คุณสมบัติของข้อมูลคติชน

Brunvand (อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, 2543, น. 111-113) ยังได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่แท้จริงของข้อมูลคติชนว่าจะต้องมี 5 ลักษณะดังต่อไปนี้

1) คติชนมีลักษณะเป็นมุขปาฐะ (Oral) เป็นการถ่ายทอดข้อมูลด้วยปากจากคนๆ หนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง และจากรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นต่อไป “การถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ” (Oral Transmission) นั้น รวมถึงเรื่องราวสั้นๆ ที่ประกอบการสาธิต และการเลียนแบบด้วย เช่น การเรียนการสอนการแกะสลักไม้ การละเล่นตามประเพณี การเย็บปักถักร้อย เป็นต้น คติชนจะไม่ถ่ายทอดในลักษณะที่เป็นทางการ ที่เป็นการจงใจ โดยใช้หนังสือหรือสิ่งตีพิมพ์มาเป็นเครื่องมือ หรือด้วยเครื่องมืออื่นๆ เช่น เครื่องบันทึกเสียง การเรียนการสอนในชั้นเรียน หรือด้วยวิถีทางของการพานิชย์

2) คติชนมีลักษณะเป็นประเพณีปรัมปรา (Traditional) สามารถตีความได้ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง คติชนถ่ายทอดกันต่อๆ มาแบบซ้ำๆ กันในรูปแบบที่แน่นอนหรือเป็นมาตรฐาน และประการที่สอง คติชนแพร่กระจายหมุนเวียนอยู่ในท่ามกลางสมาชิกของกลุ่มเฉพาะ

3) คติชนมีลักษณะเป็นหลายสำนวนต่างกัน (Different Versions) การถ่ายทอดแบบมุขปาฐะจะทำให้เกิดสำนวนต่างๆ ของต้นฉบับ (Text) ฉบับเดียวกัน โดยทั่วไปแล้วนักคติชนวิทยาจะพูดถึงข้อมูลแต่ละชิ้นว่าเป็น *text* หรือ *version* และจะเรียกว่า *variant* กับ *text* ที่ผิดแผกแตกต่างออกไปจากมาตรฐานสามัญอย่างกว้างขวาง Brunvand มีความเห็นว่า นิทาน เรื่องราว สุภาษิต คำพังเพย หรือต้นฉบับของข้อมูลอื่นๆ นั้น จะเป็นข้อมูลคติชนที่มีชีวิต トラบใดที่ยังหมุนเวียนแพร่หลายอยู่ในความผันแปรต่างๆ ตามแบบอย่างประเพณีดั้งเดิม ในลักษณะที่เป็นมุขปาฐะ

4) คติชนมีลักษณะเป็นสิ่งที่ไม่ทราบที่มา (Anonymous) คติชนส่วนใหญ่จะไม่มีใครเป็นผู้แต่ง แม้การค้นคว้าข้อมูลคติชนอาจทำให้ทราบถึงตัวผู้สร้างสรรค์ข้อมูลได้ แต่ข้อมูลส่วนใหญ่จะไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้แต่งขึ้นมา และแม้แต่เวลาที่ข้อมูลนั้นๆ กำเนิดขึ้นมากับสถานที่ที่กำเนิดก็ยังเป็นเรื่องลึกลับเสียเป็นส่วนมาก

5) คติชนมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นสูตรหรือกฎเกณฑ์ (Tend to become Formularized) คือ ข้อมูลบางส่วนเกิดขึ้นซ้ำๆ หรือมีการซ้ำคำ ซ้ำวลี หรือมีแบบแผนของการซ้ำ

เพื่อที่จะพรรณนาถึงการเปิดเรื่อง ปิดเรื่อง หรือกล่าวถึงเนื้อหาทั้งหมดที่เป็นรูปแบบการใช้ถ้อยคำใน ประเพณีปรัมปรา นอกจากนี้ภาษาที่ใช้แตกต่างกันในหลายๆ ประเทศ ก็ยังมีลักษณะเป็นสูตรต่างๆ กัน และใช้ประเภทของคติชนต่างกันด้วย

บทบาทของคติชนวิทยา

อารี ถาวรเศรษฐ์ (2546, น. 10) ได้ระบุถึงบทบาทและหน้าที่ของคติชนวิทยาซึ่งมีด้วยกัน 5 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อความบันเทิง
- 2) เพื่อเป็นกระจกเงาให้เห็นวัฒนธรรม
- 3) เพื่อการศึกษาคล่อมเกล่า
- 4) เพื่อรักษาแบบแผนพฤติกรรมของบุคคล
- 5) เพื่อเป็นเครื่องบรรเทาอารมณ์

ขณะที่ศิริพร ณ ถลาง (2548) ในหนังสือทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการ วิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน ระบุว่านักคติชนวิทยาในสำนักคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม (Functionalism) หรือทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural-Functionalism) จะมองว่าวัฒนธรรม ส่วนต่างๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคง ทางสังคม และความมั่นคงทางจิตใจ วัฒนธรรมในส่วนที่เป็นคติชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล่าประเภทต่างๆ เพลง การละเล่น ความเชื่อ พิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านจิตใจ และช่วยสร้างความเข้มแข็ง และความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่ละสังคม ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรม ที่เป็นคติชนจึงควรศึกษาในบริบททางสังคมนั้นๆ เพื่อให้เห็นความสำคัญของข้อมูลประเภทคติชนที่ ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

คติชนแต่ละประเภทอาจมีบทบาทต่างกัน และคติชนบางประเภทอาจมีบทบาท หลายประการ ดังในบทความ “Four Functions of Folklore” ของ William Bascom (อ้างถึงใน ศิริพร ณ ถลาง 2548, น. 319-321) ได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในภาพรวมไว้ 4 ประการ คือ ประการแรก ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม ประการที่ 2 ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคม ที่ใช้ประเพณีบอกเล่า ประการที่ 3 รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และ ประการที่ 4 ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล

โดยสรุปแล้วคติชนวิทยาเป็นคำที่ใช้แทนภาษาอังกฤษว่า *folklore* เป็นศาสตร์ที่ว่า ด้วยวิถีชีวิตของกลุ่มชนมีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดด้วยวิธีการจดจำ หรือการปฏิบัติสืบต่อกันมาโดยไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่าได้เริ่มต้นมาเมื่อไร คติชนมีคุณค่าต่อการ ดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่เป็นสุข และความมั่นคงทาง วัฒนธรรมให้แก่สังคม

2.7 การวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรม

สมใจ ศรีวงศ์ษา (2550) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์วรรณกรรมว่า เป็นการพิจารณาตรวจตรา แยกแยะและประเมินค่า ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อผู้วิเคราะห์ในการนำไปแสดงความ คิดเห็น อภิปรายข้อเท็จจริงให้ผู้อื่นทราบ ด้วยว่าใครเป็นผู้แต่ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร มีประโยชน์ อย่างไร ต่อใครบ้าง ผู้วิเคราะห์ มีความเห็นอย่างไร เรื่องที่อ่านมีคุณค่าด้านใดบ้างและแต่ละด้าน สามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง

การวิเคราะห์วรรณกรรมมีหลักเกณฑ์การปฏิบัติอย่างกว้าง ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุม งานเขียนทุกประเภท แต่ละประเภท ผู้วิเคราะห์ต้องนำแนวการวิเคราะห์ไปปรับใช้ ให้เหมาะสมกับ งานเขียนแต่ละชิ้นงานซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไป ซึ่งประพันธ์ เรื่องณรงค์ และคณะ (2545, น. 128) ได้ให้หลักเกณฑ์กว้างๆ ในการวิเคราะห์วรรณกรรม ดังนี้

- 1) ความเป็นมาหรือประวัติของหนังสือและผู้แต่ง เพื่อช่วยให้วิเคราะห์ในส่วนอื่นๆ
- 2) ลักษณะคำประพันธ์
- 3) เรื่องย่อ
- 4) เนื้อเรื่อง ให้วิเคราะห์เรื่องในหัวข้อต่อไปนี้ตามลำดับ โดยบางหัวข้ออาจจะมี หรือไม่มีก็ได้ตามความจำเป็น เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก วิธีการแต่ง ลักษณะการเดินเรื่อง การใช้ ถ้อยคำ สำนวนในเรื่องท่วงทำนองการแต่ง วิธีคิดสร้างสรรค์ ทศนะหรือมุมมองของผู้เขียน เป็นต้น
- 5) แนวคิด จุดมุ่งหมาย เจตนาของผู้เขียนที่ฝากไว้ในเรื่อง ซึ่งต้องวิเคราะห์ออกมา
- 6) คุณค่าของวรรณกรรม

ทั้งนี้การวิเคราะห์งานประพันธ์โดยทั่วๆ ไป นักวิเคราะห์วรรณกรรมนิยมพิจารณา กว้างๆ 4 ประเด็น คือ

- 1) คุณค่าด้านวรรณศิลป์ คือ ความไพเราะของบทประพันธ์ ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านเกิด อารมณ์ ความรู้สึกและจินตนาการตามรส ความหมายของถ้อยคำและภาษาที่ผู้แต่งเลือกใช้เพื่อให้มี ความหมายกระทบใจผู้อ่าน
- 2) คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ แนวความคิดและกลวิธีนำเสนอจะอธิบาย และ ยกตัวอย่างประกอบพอเข้าใจ โดยจะกล่าวควบกันไปทั้งการวิเคราะห์และการวิจารณ์
- 3) คุณค่าด้านสังคม วรรณคดีและวรรณกรรมจะสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมและ วรรณคดีที่ดีสามารถจรรโลงสังคมได้อีกด้วย
- 4) การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันผู้อ่านสามารถนำแนวคิดและประสบการณ์ จากเรื่องที่อ่านไปประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคมตั้งได้กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า วรรณกรรมนอกจากเป็นความสวยงามทางภาษาแล้ว ยังเป็นอัตลักษณ์และภูมิปัญญาในการสื่อสารของมนุษย์ วรรณกรรมได้แฝงองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งในด้านภาษา วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และที่สำคัญยิ่งคือ การอบรมสั่งสอน ให้คติสอนใจเพื่อขัดเกลาสังคมสู่ความดีงาม ถือเป็นคติชนที่ใช้ถ้อยคำ (Verbal Folklore) ที่มีค่ายิ่ง การศึกษาวรรณกรรมจึงต้องศึกษาอย่างรอบด้านทั้งที่เกี่ยวกับผู้ประพันธ์ บทประพันธ์ และกลุ่มเป้าหมายที่วรรณกรรมสื่อถึง การศึกษาในลักษณะดังกล่าวเป็นการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม (Sociology of Literature) เพื่อทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ปรากฏในวรรณกรรม และเพื่อให้การศึกษาวรรณกรรมป็นต้น ซึ่งเป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายูมีความชัดเจนมากขึ้น จึงสมควรใช้ทฤษฎี Penkaedahan Melayu ซึ่งเป็นทฤษฎีที่คิดค้นสำหรับการศึกษาวรรณกรรมมลายูโดยเฉพาะมาใช้ศึกษาเพิ่มเติม ทั้งนี้แนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม ทั้งของ Wallek และ Rene และของ Ian Watt กับทฤษฎี Penkaedahan Melayu ของ ฮาซิม อาวัง มีส่วนสอดคล้องกันมาก กล่าวคือ การศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมจะศึกษารายละเอียดโดยภาพรวมของผู้ประพันธ์ ตัวงานวรรณกรรม และรายละเอียดของผู้เสพวรรณกรรม ขณะที่ ทฤษฎี Pengkaedahan Melayu จะศึกษาต่อยอดเพื่อทำความเข้าใจในรายละเอียดปลีกย่อยในอัตลักษณ์ของความเป็นมลายู จึงถือเป็นการเติมเต็มแนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมของ Wallek และ Rene และของ Ian Watt เพื่อให้การศึกษาวรรณกรรมป็นต้น ในครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากที่สุด

3. สังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน ผ่านการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบันมีการศึกษาอย่างแพร่หลาย แต่ที่อาจทำความสับสนสำหรับผู้ที่ไม่ได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์ของพื้นที่แห่งนี้อย่างลึกซึ้งคือ คำที่เป็นวาทกรรมทางการเมืองที่ใช้เรียกผู้คนในพื้นที่แห่งนี้ เช่น ชาวไทยเชื้อสายมลายู ชาวไทยมุสลิม ชาวมลายูมุสลิม หรือแม้แต่การเรียกชื่อพื้นที่แห่งนี้ เช่น ปาดานี ปตานี ฟาฏอนี ปัตตานี จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจคำวาทกรรมเหล่านี้ประกอบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ด้วย

มลายู-มุสลิม

คำว่า “มลายู (Malay)” หรือ “ความเป็นมลายู (Malayness)” ในพจนานุกรมของสุภาชิตภาษาและตำรา (Kamus Dewan) ให้ความหมายของมลายู (Melayu) ว่า หมายถึง เชื้อชาติและภาษาของผู้คนที่อาศัยอยู่ในมาเลเซีย และความเป็นมลายู (Kemelayuan) หมายถึง ลักษณะที่บ่งบอกถึงบุคลิกของคนมลายู เช่น สภาพของหมู่บ้านที่ยังมีความผูกพันกับขนบธรรมเนียมมลายู

(Kamus Dewan, 1994, น. 874) ขณะที่ในรัฐธรรมนูญของมาเลเซียได้ระบุว่า มลายู คือ คนที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวัน และนิยมในขนบธรรมเนียมของมลายู (Zainal Abidin Borhan, 2009, อ้างถึงใน อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ, 2556, น.24)

จากการนิยามความหมายข้างต้น สามารถขยายความได้ว่า คำว่า “มลายู” หรือ “ความเป็นมลายู” นั้น มีความเชื่อมโยงกันระหว่างบริบททางชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม และศาสนาอิสลาม แม้ว่าในประเด็นของศาสนานั้นอาจมีการโต้แย้งว่าไม่ใช่คนมลายูทุกคนจะนับถือศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตาม อย่างที่เข้าใจว่าไม่ใช่คนเชื้อสายอาหรับทุกคนจะเป็นมุสลิม แต่ในเบื้องต้นเมื่อได้ยินคำว่ามลายูแล้วจะเข้าใจได้ทันทีว่า เป็นชาติพันธุ์มลายูที่ใช้ภาษามลายู มีการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมมลายู (Adat Istiadat Melayu) และนับถือศาสนาอิสลามด้วย ซึ่งบริบทนี้มีความสอดคล้องกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศมาเลเซีย บรูไนดารุสซาลาม และสิงคโปร์อย่างมาก

ในทางประวัติศาสตร์ภูมิภาคมลายูมีพื้นที่ที่ครอบคลุมหลายส่วนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยรวมถึงตอนใต้ของเวียดนาม กัมพูชา ตอนใต้ของฟิลิปปินส์ ตอนใต้ของไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไนดารุสซาลาม และอินโดนีเซีย ก่อนที่พื้นที่เหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของโลกมุสลิมนั้น ในอดีตเป็นที่ตั้งของหลายอาณาจักรมลายูโบราณ เช่น ศรีวิชัย จามปา พูนัน เคดาห์โบราณ และลังกาสุกะ เป็นต้น มาแล้ว และเป็นรัฐที่รับเอาอิทธิพลของฮินดู-พุทธมาใช้ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องคำสอนทางศาสนา วรรณกรรม ศิลปกรรม ระบบการปกครองแบบเทวราชา และความเชื่อในการสิงสถิตของพระเจ้าในทุกอย่าง (Pantheism) แต่การเข้ามาของอิสลามในภูมิภาคมลายูได้เปลี่ยนรูปแบบความเชื่อ หลักปฏิบัติ และวิถีชีวิต แม้จะไม่สามารถละเว้นโครงสร้างเดิมของอิทธิพลฮินดู-พุทธได้ทั้งหมด (Mohd. Shuhaimi Bin Haji Ishak and Osman Chuah Abdullah, 2012, อ้างถึงใน อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ, 2556, น. 25)

อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ ยังได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การเข้ามาของอิสลามได้มาพร้อมกับนำเอาแนวคิดแห่งหลักเหตุผล และความรู้ทางความคิด (Aqliyah) และนำเอาระบบทางสังคมบนพื้นฐานของความอิสราภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และปัจเจกบุคคล คุณค่าแห่งความยุติธรรม และจรรยาในสาระของคุณค่าทางศาสนาและคุณค่าทางจิตวิญญาณ ทั้งหมดได้หล่อหลอมให้เป็นรากอันแข็งแกร่งของต้นไม้ที่อยู่ใต้พื้นดิน ศาสนาอิสลาม ได้นำมาซึ่งหลักเหตุผลและปัญญา ให้กับชนชั้นขุนนาง ชนชั้นกลาง และประชาชนทั้งหมด สภาพการเหล่านี้สามารถสะท้อนได้จากกฎเกณฑ์ทางศาสนาที่ทรงอิทธิพลหลายอย่างในประเด็นของปรัชญา และอภิปรัชญา (2556, น. 25)

อย่างไรก็ดีสังคมมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังพบว่ามี ความสับสนในภาคปฏิบัติ ความเข้าใจและการแยกแยะระหว่างวัฒนธรรมมลายูดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมากับคำสอนของอิสลามที่แท้จริง ด้วยความเคยชินกับการยึดถือปฏิบัติกันมาจากรุ่นแรกๆ ที่น้อมรับศาสนาอิสลามมาจนถึงปัจจุบัน

สอดคล้องกับ วรวิทย์ บารู และคณะ (2551, น. 2) ที่กล่าวว่า คำว่ามลายูมุสลิมในมิติของชาติพันธุ์ในบริบทประเทศไทยสะท้อนถึงการเรียกผู้คนในพื้นที่ หรือ ความต้องการของคนในพื้นที่ที่จะให้เรียกเช่นนั้นมากกว่าที่จะเรียกว่าไทยมุสลิม เพราะมลายูมุสลิมมีการกำหนดอัตลักษณ์มลายูของตนเองด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายู วัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมมลายู องค์ประกอบเรื่องศาสนาอิสลาม ภาษามลายูและการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามและมลายูนั้นเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นมลายูปัตตานี สิ่งนี้มีความสอดคล้องกับชนชาวมลายูทั่วทั้งภูมิภาคมลายู (Nusantara) ที่ถือว่าคนมลายูก็คือ Melayu Adatnya Melayu Bahasanya Islam Agamanya (มลายูเป็นชนบทรรมนิยมของพวกเขา มลายูเป็นภาษาของพวกเขา และอิสลามเป็นศาสนาของพวกเขา) องค์ประกอบทั้งสามตัวนี้เป็นองค์ประกอบที่มีอาจจะขาดตัวใดตัวหนึ่งได้

ด้วยเหตุผลด้านการเชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่นขององค์ประกอบด้านความเป็นมลายูดังกล่าว จึงมีผลกระทบต่อด้านความรู้สึกหากเรียกคนกลุ่มนี้ว่าเป็นไทยมุสลิม เพราะคำว่า “คนไทย” ในภาษามลายูเรียกว่า “ออแร ซิแย” ซึ่งหมายถึง คนไทยพุทธ ขณะเดียวกันการใช้คำว่า “ออแร นายู” จะเข้าใจได้ทันทีว่าเป็นมุสลิม การเรียกคนไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามลายูมุสลิมไม่ได้หมายความว่าคนมลายูมุสลิมไม่มีจิตสำนึกในความเป็นคนไทย แต่เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และเป็นลักษณะเฉพาะถิ่น

จากปัตตานีและฟาฏอนีสู่ปัตตานี

อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ (2556, น. 27) กล่าวว่า ชื่อเรียกปัตตานีมีแหล่งที่มาอยู่สองประการ ประการที่หนึ่งคือมาจากคำว่าเปาะตานี (Pak Tani) ซึ่งต่อมาเพี้ยนเป็นปัตตานี ทศณะดังกล่าวนี้มีปรากฏในหนังสือฮิกายัต ปัตตานี (Hikayat Patani) อีกทศณะหนึ่งที่มีการกล่าวขานกันมากคือเรื่องราวของกระจงขาวที่หาย ณ ชายหาด เรื่องดังกล่าวมีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้ เมื่อครั้งพญาตุนันคณาธิบดีองค์สุดท้ายของราชอาณาจักร ลังกาสุกะเสด็จประพาสเพื่อล่าสัตว์บริเวณริมชายหาด ขณะนั้นเหล่ามหาดเล็กของท่านได้ทูลให้พระองค์ทราบว่าคุณล่าสัตว์ได้เหาะขึ้นมา เพราะเห็นกระจงตัวหนึ่ง จากนั้นพระองค์รับสั่งให้เหล่ามหาดเล็กล้อมจับกระจงดังกล่าว แต่แล้วกระจงดังกล่าวได้หายไปราวปาฏิหาริย์ จากนั้นพระองค์ถามเหล่ามหาดเล็กว่าจับกระจงได้หรือไม่เหล่ามหาดเล็กทูลตอบว่าไม่ได้แม้จะมีการล้อมจับแล้วก็ตาม พระองค์ทรงถามเหล่ามหาดเล็กว่ากระจงหาย ณ ที่ใด มหาดเล็กตอบว่า หายที่หาดนี้ (ฮิลัง ดีปัตตานิง) คำว่าปัตตานิงนี้ คือที่มาของคำว่าปัตตานี

ส่วนคำว่าฟาฏอนีนั้นเป็นคำที่เกิดขึ้นจากความพยายามที่จะให้ชื่อของปัตตานีเป็นภาษาอาหรับที่มีความหมายไปในทางที่ดี เพราะคำว่า ปัตตานีจะคล้ายกับภาษาอาหรับว่า **فتنة**

ซึ่งหมายถึงประทุษร้าย เนื่องจากความหมายดังกล่าวจะแสดงไปในทางลบ คำที่ใกล้เคียงกับภาษาอาหรับที่มีความหมายสร้างสรรค์คือคำว่าฟาฏอนี (فطانى) ซึ่งแปลว่า ฉลาด ปราชาญเปรี๊ยะ คำว่าฟาฏอนีมักจะเป็นคำที่ปราชาญใช้เพื่อแสดงถึงถิ่นฐานเดิมของตนว่าตนมาจากปาตานี ที่ปราชาญดังกล่าวเลือกใช้คำว่าฟาฏอนีอย่างน้อยมีสองวัตถุประสงค์ กล่าวคือเพื่อแสดงว่าตนเองมาจากปาตานีสองเพื่อทำให้คำว่าปาตานีเป็นภาษาอาหรับ

ครองชัย หัตถา (2557) ระบุว่า ในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 8 อาณาจักรลังกาสุกะได้ก่อตัวขึ้นเป็นอาณาจักรแรก ๆ ในแหลมมลายูจากการพบในเอกสารที่บันทึกโดยชาวจีนและอาหรับ ลังกาสุกะได้รับอิทธิพลทางศาสนาและวัฒนธรรมของฮินดู-พุทธหรือฮินดู-ชวา โดยศูนย์กลางของอาณาจักรลังกาสุกะ ตั้งอยู่บริเวณบ้านจือแร ในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานีปัจจุบัน อาณาจักรลังกาสุกะเข้าสู่ยุครุ่งเรืองในช่วงปี พ.ศ. 900-1400 ต่อมา อาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งเกิดขึ้นมาภายหลังช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-16 มีอิทธิพลอยู่ในแถบภูมิภาคทะเลคาได้ขยายอำนาจเข้าครอบครอง ชื่อของลังกาสุกะไม่ได้รับการกล่าวถึง จนถึงราวพุทธศตวรรษที่ 17 ที่ดั้งเดิมของอาณาจักรลังกาสุกะ ได้เป็นที่รู้จักอีกครั้งแต่ในชื่อใหม่ว่า ราชอาณาจักรปาตานีพร้อมกับการเข้ารับศาสนาอิสลาม ซึ่งอยู่ในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 19 อันเป็นช่วงเดียวกับที่อาณาจักรสุโขทัยเรืองอำนาจ

ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 1 ประมาณปี พ.ศ.2329 อาณาจักรปัตตานี ได้ถูกผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยาม จนทำให้เกิดการต่อต้านการปกครองจากเจ้าเมืองที่มีเชื้อสายมลายูเป็นระยะๆ และรุนแรงมากที่สุดในช่วง รัชกาลที่ 5 ที่ได้ประกาศใช้ “กฎข้อบังคับสำหรับปกครอง 7 หัวเมือง ร.ศ. 120” และเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2444 เจ้าเมืองในหัวเมืองมลายูสูญเสียอำนาจที่มีมาแต่เดิม จึงเกิดการต่อต้านเป็นระยะๆ ขณะที่สยามได้บูรณาการปัตตานีให้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐสยามโดยการปรับโครงสร้างทางการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม โดยใช้วิธีการที่ผ่อนปรนบ้าง บังคับบ้าง และผสมผสานกันไป

ส่วนคำว่า “ปัตตานี” นั้นมีวิวัฒนาการดังนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2451 สยามได้มีการปรับโครงสร้างการปกครองหัวเมืองปัตตานี โดยให้แบ่งเมืองปัตตานีเป็นเจ็ดหัวเมืองดังต่อไปนี้ เมืองปัตตานี เมืองยะลา (ปัจจุบันเป็นจังหวัดยะลา) เมืองยะหริ่ง (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปัตตานี) เมืองระแงะ (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนราธิวาส) เมืองร่าห์มัน (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดยะลา) เมืองสายบุรีและเมืองหนองจิก (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปัตตานี) ปาตานีได้กลายเป็นหนึ่งในจำนวนเมืองเล็กจนถึงปี พ.ศ. 2444 รวมเป็นเวลา 93 ปี ต่อมารูปแบบการปกครองดังกล่าวได้เปลี่ยนมาเป็นการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล ปาตานีในสมัยนี้จะถูกเรียกว่า มณฑลปัตตานี ในปี พ.ศ. 2449 ได้มีการปรับเจ็ดหัวเมืองให้เป็นสี่เมืองคือ 1) เมืองปัตตานี ประกอบด้วยหนองจิกและยะหริ่ง 2) เมืองยะลาประกอบด้วยยะลาและร่าห์มัน 3) เมืองสายบุรี 4)

เมืองระแงะ หลังจากมีการยุบระบบมณฑล มณฑลปัตตานีก็ถูกแบ่งออกเป็นสามจังหวัด กล่าวคือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสตั้งที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

ภาษามลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

แม้ว่าปัตตานีในอดีต หรือจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันจะผ่านพ้นปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์มาไม่น้อยแค่นั้น และความเป็นตัวตนของรัฐปัตตานีอย่างที่เคยปรากฏในอดีตจะมลายูหายไปพร้อม ๆ กับการแบ่งอาณาเขตระหว่างไทยกับอังกฤษในปี พ.ศ. 2452 และการสร้างเอกภาพแห่งรัฐผ่านกระบวนการปกครองแบบเทศาภิบาลในห้วงเวลาเดียวกัน แต่อัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมไม่ได้หายไปแม้ว่าผ่านพ้นช่วงเวลาดังกล่าวมากกว่า 100 ปี

จวบจนถึงปัจจุบัน การใช้ภาษามลายูของมุสลิมมีอิทธิพลมายาวนานจนรัฐไทยเริ่มบูรณาการประเทศในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 แต่ภาษามลายูยังคงมีการใช้ในหลายพื้นที่และได้หดหายไปในพื้นที่เช่นกัน การสำรวจของอมร ทวีศักดิ์ ในปี พ.ศ. 2530 ระบุว่า นอกจากในปัตตานี ยะลาและนราธิวาสแล้ว ภาษามลายูในประเทศไทยมีการใช้อย่างกระจัดกระจายตามจังหวัดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (รุสลัน อุทัย, 2551, น. 233)

- 1) จังหวัดสงขลา ภาษามลายูมีใช้ในเขตอำเภอเทพา สะบ้าย้อย นาทวี จะนะ สะเดาเมือง และระโนด โดยที่ในสองอำเภอสุดท้ายพบน้อยมาก
- 2) จังหวัดสตูล มีพูดภาษามลายูอาศัยเฉพาะในบริเวณอำเภอเมืองที่ตำบลบ้านควนเจ๊ะบีลัง ตะมะลัง เกาะปูยู เกาะอาดัง และเกาะสาหร่าย
- 3) จังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง เกือบทุกตำบล อำเภอท่าศาลาที่ตำบลหัวตะพาน ท่าศาลา และโมคลาน อำเภอร่อนพิบูลย์ที่หมู่ที่ 1 ตำบลเสาธง อำเภอสิชล ที่ตำบลท่าปรัง อำเภอขนอม ที่หมู่ที่ 1 ตำบลท้องเนียน อำเภอ ชะอวดที่ตำบลจังอ่าว
- 4) จังหวัดกระบี่ เขตอำเภอเมือง ที่เกาะจำ หรือเกาะปู เกาะพีพี อำเภอเกาะลันตาที่เกาะลันตาใหญ่ อำเภอเทพนม ที่หมู่ 6 ตำบลหน้าเขา อำเภออ่าวลึก ที่บ้านกลาง และบ้านช่องไม้ดำตำบลคลองหิน
- 5) จังหวัดภูเก็ต เขตอำเภอเมืองที่แหลมตึกแก เกาะสิเหร่ บ้านสะปำ และที่หาดราไวย์
- 6) จังหวัดพัทลุง อำเภอกงหรา ที่ตำบลกงหรา ตำบลคลองเฉลิม และตำบลชะรัด
- 7) จังหวัดตรัง อำเภอกันตังที่ตำบลกันตังใต้ และตำบลเกาะลิบง
- 8) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตำบลเกาะมะเร็ด อำเภอเกาะสมุย

ดังนั้นโดยรวมแล้ว ประชาชนภาคใต้ตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษมาถึง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้เข้ารับอิสลามพร้อมๆ กับกระบวนการเป็นอิสลามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา

ในทางภาษาศาสตร์ ภาษามลายูเป็นภาษาในตระกูลมาลาโยโพลินีเซียน (Malayo Polynesian) หรือออสโตร-เนเซียน (Austronesia) อยู่ในตระกูลชวา มลายู มีลักษณะเป็นภาษาคำติดต่อกัน (Agglutinative Language) โครงสร้างของคำจึงต่างจากภาษาไทย ลักษณะทั่วไปของภาษามลายูถิ่นปัตตานี คือเป็นภาษาพูด (Spoken Language) ไม่มีภาษาเขียน (Written Language) แต่สามารถบันทึกเสียงด้วยอักษรอาหรับได้ และเรียกอักษรนี้ว่า “อักษรยาวี” ภาษามลายูถิ่นปัตตานีจึงมีเพียงเสียงพยัญชนะและเสียงสระเท่านั้น ไม่มีเสียงวรรณยุกต์ ยกเว้นใน อำเภอกอโคโพธิ์ จังหวัดปัตตานีและ ตำบลเจ๊ะเห จังหวัดนราธิวาส จะปรากฏเสียงสูงต่ำเหมือนมีเสียงวรรณยุกต์ในคำอันเป็นลักษณะของการกลายเสียง ซึ่งอาจเกิดจากอิทธิพลของท้องถิ่นในสังคมเดิม หรือการปฏิสัมพันธ์กับสังคมใหม่ ลักษณะทั่วไปของภาษามลายูอีกประการหนึ่งคือ คำที่ใช้ในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่เป็นคำสองพยางค์ เช่น มาแก (กิน รับประทาน) ออแร (คน มนุษย์) ตีโต (นอน) เป็นต้น (รัตติยา สาและ, 2534, น. 2-4) ต่อมามีการใช้ตัวเขียนรูมี (Rumi) โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษา โดยรับอิทธิพลจากประเทศมาเลเซียในช่วงตกอยู่ใต้อาณานิคมของอังกฤษ และในปัจจุบันได้มีการพัฒนาตัวเขียนภาษามลายูปัตตานีที่ใช้อักษรไทยเป็นฐานด้วย ดังจะกล่าวในรายละเอียดของแต่ละตัวเขียน ดังนี้

1) ตัวเขียนยาวี (Jawi)

ภาษามลายูในรูปตัวเขียนยาวีนั้นได้พัฒนามาพร้อมๆ กับอิทธิพลของภาษาอาหรับและการเข้ามาของศาสนาอิสลาม เพราะ การเข้ามาของศาสนาอิสลามได้เสริมสร้างอารยธรรมใหม่ๆ หลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มต้น สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนมากที่สุดก็คือ การเปลี่ยนแปลงในระบบการใช้ภาษามลายู จากการนำเอาภาษาอาหรับและตัวเขียนอาหรับและตัวเขียนภาษาเปอร์เซียบางตัว นำมาใช้รวมกันเรียกว่าตัวเขียนยาวี แต่ยังคงไว้ซึ่งการเรียกชื่อต่างๆ ในภาษามลายู แต่ความเป็นภาษามลายูถูกพัฒนาผ่านการนำตัวอักษรดังกล่าวจนสามารถเป็นภาษาหลักในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การเผยแผ่อิสลามได้นำมาซึ่งการใช้ภาษาอาหรับอันเป็นภาษาอัลกุรอานและอัลหะดีษอย่างกว้างขวาง ภาษามลายูดั้งเดิมที่ยืมตัวเขียนปาลาเว (Pallava) และกาวิ (Kawi) และตัวอักษรอาหรับมาใช้ ตัวเขียนยาวี (Jawi) ได้รับการประยุกต์ใช้จากตัวอักษรในภาษาอาหรับและภาษาเปอร์เซีย คำว่ายาวีเองสำหรับชาวอาหรับแล้ว โดยเฉพาะชาวอาหรับในมักกะฮ์ใช้เรียกคนมลายูและอินโดนีเซียมาจนถึงปัจจุบัน นักเขียนอาหรับเองก็ระบุและใช้คำว่ายาวีเพื่อเรียกคนในแถบนี้ รวมถึงงานเขียนของอิบนุบาฏูเญาฮ์ในหนังสือของท่าน อัล-ริฮละฮ์ ที่เรียกผู้คนในเกาะสุมาตราว่าเป็น

Al-Jawah ดั้งนี้ชาวอาหรับเข้าใจโดยภาพรวมทั้งหมดว่าทั้งคนมลายูและคนอินโดนีเซียว่าคนในสัญชาติยิวหรือ ยาวี และเรียกตัวเขียนว่ายาวี ตัวเขียนอาหรับทั้งหมด 29 ตัวอักษรบวกกับตัวอักษรที่ไม่ใช่อาหรับอีก 5 ตัวที่คนมลายูสร้างขึ้นมาเอง 5 ตัวอักษรดังกล่าวประกอบด้วย ڠ ڪ ڙ ڻ ڻ ڻ ((ซา), (ซา), (ฟา), (ฆา), (รา)) เพื่อให้สอดคล้องกับการออกเสียงและการใช้คำในภาษามลายู อย่างไรก็ตามทัศนคติของอุมร์ อาวัง แล้ว ยังได้ระบุเพิ่มเติมว่าที่จริงแล้วตัวอักษร ڪ (ซา) และ ڠ (ฆา) เป็นตัวอักษรในภาษาเปอร์เซีย เนื่องจากเป็นตัวอักษรที่มีการใช้อยู่ในภาษานี้ และภาษาเปอร์เซียมีอิทธิพลพอสมควรในการใช้ภาษาท้องถิ่นในอินเดียน และในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้แต่ในภาษามลายูเอง ตัวอย่างที่เห็นได้ศึกษาจากงานเขียนของฮัมซะฮ ฟันซุรี (Hamzah Fansuri)

อิทธิพลของอิสลามและตัวเขียนอาหรับทำให้ภาษามลายูได้รับการพัฒนาและการแผ่ขยายของศาสนาอิสลามอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว หลายคำจากภาษาอาหรับ ทั้งที่ถูกปรับมาให้เป็นมลายูและการทับศัพท์มาโดยตรง ทำให้เป็นประโยชน์ในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจทางศาสนา งานเขียนที่มีสาระสำคัญด้านศาสนาถูกเขียนและตีพิมพ์เผยแพร่ออกมาจนทำให้ภาษามลายู กลายเป็นภาษาหลักในภูมิภาคนี้ หรือ ที่เรียกว่า *Lingua Franca* การนำเอาศัพท์ภาษาอาหรับมาเป็นภาษามลายูทำให้เกิดการใช้ภาษานี้เพื่ออธิบายศาสตร์ต่างๆ ของศาสนา ทั้งด้านกฎหมาย จริยธรรม เทววิทยา ปรัชญา และเตาเซวูฟ เป็นต้น

เชคดาอุด บินอับดุลลอฮ อัล-ฟาฏอนีย์ ถือเป็นหนึ่งในบุคคลแรกๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนภาษาอาหรับเป็นภาษามลายู และการใช้เทคนิคต่างๆ ในการทับศัพท์ภาษาอาหรับมาเป็นยาวี โดยสามารถศึกษาได้จากงานเขียนของท่านที่มีอยู่มากกว่า 50 เล่มจากหลากหลายสาขาวิชาด้านศาสนา งานเขียนในยุคแรกๆ ส่วนใหญ่เป็นงานเขียนด้านศาสนาเล่มขนาดเล็ก หรือที่เรียกว่า “รีซาละฮ” เริ่มจากการเขียนงานด้านศาสนบัญญัติ การกล่าวปฏิญาณตนและเงื่อนไขการละหมาด การถือศีลอด การจ่ายทาน (ซะกาต) และการประกอบพิธีฮัจญ์ แต่เมื่อผู้นับถืออิสลามเริ่มเข้าใจเป็นเบื้องต้นแล้ว งานเขียนในยุคต่างๆ จึงสามารถเข้าถึงรายละเอียดมากขึ้น (Zubir Usman อ้างถึงใน อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต และคณะ, 2556, น. 30)

2) ตัวเขียนรูมี (Rumi)

ระบบตัวเขียนภาษามลายูด้วยอักษรโรมัน หรือที่เรียกว่าตัวเขียนรูมี (Rumi) ที่ใช้อย่างกว้างขวางในโลกมลายูในปัจจุบันนี้ ได้เริ่มใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1972 หรือกว่า 40 ปีมาแล้ว ระบบการเขียนนี้ เป็นการตกลงร่วมกันของรัฐบาลมาเลเซีย กับรัฐบาลอินโดนีเซียในการประกาศใช้พร้อมๆ กันเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1972

ส่วนประวัติแรกเริ่มของตัวเขียนรูมินั้น เริ่มตั้งแต่สมัยที่พ่อค้าและนักล่าอาณานิคมชาวตะวันตกเดินทางมายังดินแดนมลายูในราวศตวรรษที่ 16 ชาวตะวันตกในยุคแรกๆ ประกอบด้วย ชาวโปรตุเกตุ สเปน และอิตาลี ได้เริ่มบันทึกคำภาษามลายูต่างๆ ที่ได้ฟังในระหว่างทำการค้าในรูปอักษรโรมันที่พวกเขาใช้ และค่อยๆปรับเปลี่ยนการสะกดคำให้สอดคล้องกับหลักการสะกดในภาษาของพวกเขาและเสียงของคำในภาษามลายูให้มากที่สุด

ผู้ที่ถือว่าเป็นคนแรกที่สามารถใช้ตัวเขียนรูมิในการเขียนนั้น เป็นพ่อค้าชาวอิตาลีชื่อ Antonio Pigafetta ในศตวรรษที่ 15 หลังจากนั้น พ่อค้าชาวตะวันตกคนอื่นๆ เช่น อังกฤษ และฮอลันดา ก็ได้นำตัวเขียนรูมิไปใช้ในการเขียนบันทึกคำและประโยคภาษามลายูให้สอดคล้องกับหลักการสะกดในภาษาของตน

ในช่วงศตวรรษที่ 17-19 ชาวอังกฤษ ได้วางระบบการสะกดตัวเขียนรูมิในดินแดนมลายู ประกอบด้วย ระบบการสะกดภาษามลายูอักษรโรมันของ Bowrey (1701) ระบบการสะกดภาษามลายูอักษรโรมันของ J. Howison (1800) ระบบการสะกดภาษามลายูอักษรโรมันของ William Marsden (1812) ระบบการสะกดภาษามลายูอักษรโรมันในรัฐบริเวณช่องแคบ (1878) ระบบการสะกดภาษามลายูอักษรโรมันของ Swettenham (1881) และระบบการสะกดภาษามลายูอักษรโรมันของ Maxwell (1882) การสะกดด้วยอักษรโรมันในขณะนั้นส่วนใหญ่ยึดหลักการเปลี่ยนผ่านตัวเขียนจากตัวอักษรยาวีเป็นอักษรโรมัน

ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1904 ได้มีการจัดพิมพ์ระบบการสะกดของ Wilkinson เป็นที่รู้จักในชื่อ Romanised Malay Spelling ซึ่งถูกนำมาใช้อย่างเป็นทางการในโรงเรียนต่างๆ ทั่วดินแดนมลายู ระบบการสะกดนี้ยังนำมาใช้ในพจนานุกรมภาษามลายูที่เขียนโดย Wilkinson เช่นกัน และขณะที่การเรียนการสอนภาษามลายูอักษรโรมันกำลังแพร่หลายในโรงเรียน สถาบันครูสุลต่านอิดริส (Maktab Perguruan Sultan Idris) ก็เข้ามามีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้เช่นกัน

ระบบการสะกดภาษามลายูอักษรโรมันที่เป็นที่รู้จักหลังจากระบบของ Wilkinson คือระบบการสะกดรูมิของ Za'ba ซึ่งถือกำเนิด ณ สถาบันครูสุลต่านอิดริส (Maktab Perguruan Sultan Idris) ในปี ค.ศ. 1924 เป็นระบบการสะกดอักษรโรมันที่ได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี จนสามารถผลิตตำราที่ใช้ระบบการเขียนนี้ได้หลายเล่ม ภายใต้สถาบันครูดังกล่าว ประกอบด้วย *Ilmu Bahasa Melayu Penggal 1* (1926), *Pelita Bahasa Melayu Penggal 1* (1941), *Daftar Ejaan Jawi-Rumi* (1949) dengan judul *Petua-Petua Ejaan Rumi*. ทั้งหมดนี้ เขียนโดยผู้ที่ใช้นามปากกาว่า Za'ba. ระบบการสะกดของ Za'ba นี้ ได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในโรงเรียนทั่วแหลมมลายู และบรูไน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1924 เป็นต้นมา จนเป็นที่รู้จักในอีกชื่อหนึ่งว่า ระบบการสะกดโรงเรียน เป็นระบบที่ใช้มาอย่างยาวนานจนกระทั่งปี ค.ศ. 1972 เมื่อมีการประกาศใช้ระบบการสะกดรูมิใหม่ในภาษามาเลเซียขึ้น

นอกจากระบบการสะกดของ Za'ba แล้ว ยังมีระบบการสะกด Fajar Asia ระบบการสะกด Kongres ระบบการสะกด Melindo และระบบการสะกดรูมีใหม่ ระบบการสะกด Fajar Asia นี้ กำเนิดขึ้นมาเป็นช่วงสั้นๆ ในช่วงการปกครองของญี่ปุ่น เพื่อใช้เป็นสื่อโฆษณาชวนเชื่อในวารสารรายสองสัปดาห์ชื่อ *Fajar Asia* (1943) เมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในปี ค.ศ. 1945 ระบบการสะกด Fajar Asia ก็ถูกยกเลิกไป และแทนที่ด้วยระบบการสะกดของ Za'ba อีกครั้ง

ในเวทีการประชุมการเขียนมลายู (Kongres Persuratan Melayu) ครั้งที่ 3 ที่สิงคโปร์ในปี ค.ศ. 1956 ได้มีมติเห็นพ้องกันในการให้กำเนิดระบบการสะกดหนึ่งเพื่อใช้ในเวทีการประชุม แต่กระนั้นระบบการสะกดนี้ไม่เคยถูกนำมาใช้แต่อย่างใด เพราะเป็นระบบที่มีลักษณะเชิงภาษาศาสตร์มากเกินไป นำไปใช้ค่อนข้างยาก

ความพยายามในการควบรวมระบบการสะกดระหว่างสองประเทศยักษ์ใหญ่ที่ใช้ภาษามลายู นั่นคือ มาเลเซียและอินโดนีเซีย มีการร่วมประชุมหารือกันมาหลายครั้ง จนกระทั่งกำเนิดระบบการสะกดที่เรียกว่า Melindo (Ejaan Melayu dad Indonesia) ในปี ค.ศ. 1959 แต่ท้ายแล้วระบบการสะกดนี้ก็ไม่ได้ถูกนำมาใช้จริงอีกเช่นกัน

อย่างไรก็ตามการประชุมหารือของทั้งสองประเทศในการพยายามหาจุดร่วมในการกำหนดหลักการสะกดในภาษามลายูได้มีขึ้นอีกครั้ง หลังจากยุติไปในช่วงเกิดภาวะเผชิญหน้ากันระหว่าง มาเลเซีย-อินโดนีเซีย (1963-1966) ผลจากความพยายามของทั้งสองประเทศ ทำให้เกิดระบบการสะกดรูมีใหม่ขึ้นมา (Ejaan Rumi Baru Bahasa Malaysia) ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักในชื่อระบบการสะกดรูมีใหม่ภาษามลายู (Ejaan Rumi Baru Bahasa Melayu) ขณะที่ในอินโดนีเซียระบบนี้เป็นที่รู้จักในชื่อ ระบบการสะกดภาษาอินโดนีเซียที่สมบูรณ์ (Ejaan Bahasa Indonesia yand Disempurnakan) ระบบร่วมนี้ได้ประกาศใช้พร้อมๆ กันในวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1972 ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่ทำให้ระบบการสะกดเก่าถูกยกเลิกไป ถูกแทนที่ด้วยระบบการสะกดของ Za'ba ในมาเลเซีย และระบบการสะกดของ Soewandi ในอินโดนีเซีย (Muhammed Salehudin Aman, 2012)

ในปัจจุบันตัวเขียนรูมีได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะกระแสการตื่นตัวของสมาคมอาเซียน ความจำเป็นในการใช้ภาษาเพื่อการศึกษา การค้า และการท่องเที่ยว ทำให้มีการเปิดหลักสูตรภาษามลายูที่ใช้ตัวเขียนรูมีอย่างแพร่หลายทั้งในพื้นที่ภาคใต้ และภูมิภาคอื่นอีกด้วย กระนั้นการใช้ตัวเขียนทั้งอักษรยาวีและอักษรรูมียังไม่สามารถบันทึกการออกเสียงตามภาษามลายูปาตานีได้ เพราะเป็นการเขียนโดยยึดหลักการออกเสียงในภาษามลายูกลาง แต่สามารถอ่านออกเสียงเป็นภาษามลายูปาตานีได้ โดยอาศัยความเคยชิน เหมือนกับภาษาไทยถิ่นใต้ที่ไม่มีระบบการเขียนเช่นกัน แต่ใช้ภาษาไทยกลางเขียนแทน

3) ตัวเขียนไทย (Thai- Based)

ระบบเขียนภาษามลายูที่ใช้อักษรไทย พัฒนาขึ้นโดยราชบัณฑิตยสถานเพื่อใช้กับภาษามลายูปาตานีและสตูลเท่านั้น เพื่อให้สามารถบันทึกการออกเสียงได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษา เพื่อเชื่อมโยงภาษาถิ่นหรือภาษาแม่กับภาษาที่สองซึ่งเป็นภาษาราชการ นอกจากนี้ ระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรไทยยังสามารถนำไปจัดทำพจนานุกรมภาษามลายูปาตานี-ไทย เพื่อใช้ศึกษาภาษามลายูปาตานีให้ลึกซึ้งมากขึ้นและสามารถใช้ในการเรียนรู้ความหมายของคำศัพท์ภาษาไทยได้อีกด้วย ราชบัณฑิตยสถานได้จัดพิมพ์รูปเล่ม คู่มือระบบเขียนภาษามลายูปาตานีอักษรไทยเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2553

อย่างไรก็ตามระบบเขียนภาษามลายูที่ใช้อักษรไทยนี้ยังถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับชาวมลายูปาตานี มีการนำไปใช้อย่างจริงจังเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนในระบบทวิภาษาเท่านั้น คนทั่วไปจึงยังไม่คุ้นเคยกับระบบเขียนภาษามลายูที่ใช้อักษรไทย และยังเป็นที่ยกเถียงถึงความเหมาะสมหรือไม่หากจะนำมาเป็นตัวเขียนของภาษามลายูปาตานีจริงๆ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีโดยใช้อักษรยาวีอีกด้วย ดังเช่นการศึกษาวิจัยของ กามารุดดิน อีสายะ และคณะ เรื่องการพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษา ตำบลเขาตุม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวีที่เหมาะสมกับการใช้และแทนเสียงเพื่อการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมมลายูปาตานี และเพื่อหาแนวทางการนำระบบเขียนด้วยอักษรยาวีที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการอ่านและการเขียนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษามลายูปาตานี จากการวิจัยพบว่า ภาษามลายูปาตานีสามารถนำอักษรยาวีที่ใช้โดยทั่วไปทั้งหมด 35 ตัวอักษร มาใช้เขียนคำทั้งที่เป็นคำภาษามลายูปาตานี คำยืมในภาษาอาหรับ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ การวิจัยยังได้เลือกใช้สัญลักษณ์ที่มีในอักษรอาหรับ เนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นที่รู้จักของคนมุสลิมทั่วไป พบว่าสามารถนำมาใช้ร่วมกับอักษรยาวีได้เป็นอย่างดี และจากการทดลองใช้ระบบเขียนที่ได้พัฒนาขึ้นมานี้ พบว่า สามารถบันทึกคำต่างๆ ในภาษามลายูปาตานีได้ทุกหน่วยเสียงเป็นระบบเขียนที่สามารถเป็นเครื่องมือในการบันทึกคำศัพท์ต่างๆ ในภาษามลายูปาตานี และสามารถใช้ในการบันทึกองค์ความรู้ ด้านศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และเป็นระบบเขียนที่สามารถเรียนรู้ได้ง่ายอีกด้วย จึงถือเป็นอีกระบบเขียนที่สามารถนำมาใช้บันทึกภาษามลายูปาตานีได้เป็นอย่างดี แต่อาจด้วยมีการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ ในระบบเขียนมากกว่าภาษายาวีปกติ ทำให้เกิดความยุ่งยาก ไม่คุ้นเคย ยากต่อการพิมพ์ จึงยังไม่เป็นที่นิยมในการนำมาใช้จดบันทึกอีกเช่นกัน

อิทธิพลอิสลามต่อวัฒนธรรมและประเพณีของชาวมลายู-มุสลิม

วัฒนธรรมมีความหมายที่กว้างขวางมาก มีผู้ให้คำนิยามแยกไปตามสาขาวิชาที่ตนเรียนรู้มา เช่น ให้ความหมายว่า เป็นสิ่งที่ตั้งงามและเป็นเลิศในสังคม เช่น ดนตรีที่มีความไพเราะ ภาพที่มีชื่อเสียง จิตรกรรมที่สวยงาม การกระทำที่ถูกกาลเทศะ เป็นต้น ความหมายนี้มีความสอดคล้องกับศัพท์ที่ว่า วัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงความเจริญ ฉะนั้นจึงมักจะมีผู้กล่าวถึงบุคคลที่มีรสนิยมสูง ประพฤติตนตามแบบฉบับที่ตั้งงามของสังคม ว่ามีผู้ที่มีวัฒนธรรม วัฒนธรรมในความหมายนี้เป็นการแยกแยะการกล่าวถึงเรื่อง หรือส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมเท่านั้น ในทางสังคมศาสตร์ ความหมายของวัฒนธรรมมีขอบเขตเกินความกว้างขวางมาก ศาสตราจารย์ เฮอร์สโค-วิชส กล่าวว่า “วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น” (Culture is the man made part of the environment) ซึ่งก็หมายความว่า วัฒนธรรมมีความหมายกว้างขวางเกินจริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ และขนบธรรมเนียมประเพณี (ผจงจิตต์ อธิคมน์นทะ, 2533, น. 5-6)

เมื่อวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับคน ซึ่งเชื่อมต่อกับ ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคม วัฒนธรรมของคนแต่ละสังคมนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน วัฒนธรรมล้านนา ย่อมแตกต่างจากวัฒนธรรมลาว วัฒนธรรมชาวเขา ย่อมแตกต่างจากวัฒนธรรมชาวเล และวัฒนธรรมคนชนบท ย่อมแตกต่างกับวัฒนธรรมคนเมือง ดังนั้นเป็นต้น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมดังกล่าวไม่ได้เป็นที่มาของความขัดแย้งกัน แต่เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ ในการที่จะเรียนรู้ความแตกต่างของกันและกัน

คำสอนศาสนาอิสลามได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อกระบวนการใช้ชีวิต และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของประชาชน อิทธิพลของศาสนาอิสลามถูกแทรกซึมเข้าไปในพฤติกรรม และความคิดของคนมลายูเกือบทุกด้านไป ความเป็นอยู่และการใช้ชีวิตประจำวัน การบริโภค การศึกษาหาความรู้ การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และการใช้ภาษาล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักการและคำสอนศาสนาอิสลาม

อิทธิพลอิสลามต่อวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชาวมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกสั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและหล่อหลอมจนกลายเป็นวัฒนธรรมมลายูที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง มีความผูกพันและมีความหวงแหนพร้อมอนุรักษ์ปกป้องรักษาสู่อนุชนต่อไป อย่างไรก็ตาม สังคมมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาจมีความสับสนในการทำความเข้าใจและแยกแยะระหว่างวัฒนธรรมมลายูกับคำสอนของอิสลามซึ่งมีขอบเขตและกรอบที่กว้างกว่ามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมมลายูที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษที่ได้รับอิทธิพลจาก อารยธรรมพุทธ-ฮินดูในอดีตกาล ซึ่งอาจขัดแย้งกับหลักการอิสลามที่ถูกต้อง (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต และคณะ, 2556, น. 31)

กล่าวโดยสรุป สังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมลายูทั้งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่เรียกว่านุซันตารา (Nusantara) มีรากเหง้าความเป็นมาของภาษาและวัฒนธรรมเดียวกัน ได้อิทธิพลจากอารยธรรมอินเดีย จีน และอาหรับ ผ่านกิจกรรมทาง

ศาสนาและการค้า อิทธิพลของอารยธรรมเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยม และแนวคิดในการสร้างสรรค์วรรณกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม เพื่อเปลี่ยนแปลง สังคมตามอุดมคติที่ถูกตีกรอบตามอิทธิพลของศาสนา ฮินดู-พุทธ และอิสลาม เป็นเพราะอิสลามเป็น ศาสนาที่นำความเปลี่ยนแปลงต่อสังคมมาอยู่ในช่วงหลังสุด จึงยังคงอิทธิพลอย่างเข้มแข็งมาตั้งแต่ช่วง ต้นอาณาจักรปัตตานีจนถึงปัจจุบัน จนแทบจะแยกไม่ออกระหว่างความเป็นมลายูและความเป็นมุสลิม กระนั้นก็ยังมียุทธศาสตร์ของความเป็นฮินดู-พุทธ อยู่ในวัฒนธรรม ประเพณี และภาษาของชาวมลายูอยู่ อีกไม่น้อย การศึกษาประวัติศาสตร์ของพื้นที่ที่ปรากฏวรรณกรรมจึงเป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ สภาพสังคมจริงนอกวรรณกรรม เพื่อให้สามารถเข้าใจสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมได้อย่างถูกต้อง

4. วรรณกรรมป็นตน

กลุ่มชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเป็นกลุ่มประชากรที่มีอัตลักษณ์ พิเศษทั้งทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณ มีการสั่งสมความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง การศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมของชาวมลายูมุสลิมจึง เป็นเรื่องสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นถึง อารมณ์ ความรู้สึก ความปรารถนา ความเชื่อ ของสังคมมลายู มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตามการศึกษาวรรณกรรมในพื้นที่แห่งนี้ยังมีจำนวนน้อยมาก ยังมีวรรณกรรมที่รอการศึกษาอีกจำนวนมาก วรรณกรรมมลายูมี 2 ประเภทได้แก่ วรรณกรรมมุข ปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์ ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง และมีการแบ่งประเภทตามยุคสมัย เป็น 3 ยุคสมัยด้วยกัน คือ บทร้อยกรองมลายูดั้งเดิม/ชนบ (Puisi Melayu Tradisional) บทร้อย กรองแบบเก่า (Puisi Melayu Lama) และบทร้อยกรองมลายูสมัยใหม่ (Puisi Melayu Moden)

Harun Mat Piah ในหนังสือ *Puisi Melayu Tradisional: Satu Pembicara Genre dan Fungsi* ได้กล่าวว่า บทร้อยกรองแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นที่นิยมกันมากนั้นมีเพียงประเภท ป็นตน, ซาฮิร ส่วนที่มีอยู่ในรูปแบบอื่นๆ นั้นอาจเรียกรวมๆ กันตาม Winstedt ว่าเป็น 'Bahasa Berirama (Rhythmical Verse) เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าเมื่อมีการอภิปรายในเรื่องนี้พบว่ามีการใช้ คำอื่นๆ อีกหลายคำที่อ้างถึงบทร้อยกรองมลายูแบบดั้งเดิมอาจเป็นไปได้ว่ามีการใช้คำเหล่านั้นถูก นำไปใช้เพื่อแบ่งประเภทของร้อยกรองก็เป็นได้ ซึ่งจากการศึกษาคำต่างๆ ที่หมายถึงนั้นเท่าที่ค้นพบ มี 34 คำ ดังนี้ Pantun, Syair, Gurindam, Seloka, Pantun seloka, Taliban, Perbilang, Kata adat, Perbilang adat, Teromba, Tambo, Terasul, Bahasa berirama, Sesomba, Peribahasa berirama, Peribahasa berangkap, Prosa berirama, Rejang, Dikir (zikir) Jampi dan mantera, Teka-teki, Endoi, Bayt, Nazam, Ruba'i, Kit'ah, Masnawi, Ghazal, Berzanji, Marhaban, Qasidah, Hadrah, Dabus, dan Puisi-puisi sukan. (1989, น. 37)

ความหมายปันทุน

คำว่า “ปันทุน” ในหลายๆ ภาษาได้มีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน เช่น ในภาษามลายูถิ่นปัตตานีออกเสียงเป็น ปาตง ภาษาซุนดา (Sunda) เรียกปันทุน ซึ่งจะใช้กับชนิดคำสุภาชิต ภาษาปัมปังกา (Pampanga Filipina) เรียกว่า ตุนตุน ภาษาตากาล็อก (Tagalog) เรียกว่า โตนโตน ภาษาชวาเก่าแก่ (Jawa kuno) เรียกว่าตุนตุน อาตุนตุน มาตุนตุน หรือปันทุน ภาษาบิซาเยา (Bisaya) เรียกว่า ปันทุน ภาษาบัตอกโทบา (Batak toba) เรียกว่า ปันทุน ภาษามินังกาเบา (Minangkabau) เรียกว่า ปานุนตุน ภาษามลายูมาลุกู (Malayu Maluku) เรียกว่า ปันตุง ภาษามลายูศรีลังกา เรียกว่า ปันธง (Amat Juhari Moain, น. 2008) ถึงแม้ว่าปันทุนจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์และสำเนียงภาษาของแต่ละพื้นที่แต่ทุกเชื้อสายหรือภาษาก็มีนิยามคำว่า ปันทุนที่เหมือนกัน โดยนักวิจัยต่างๆ ได้จำกัดนิยามของปันทุนได้ดังนี้

Ali Ahmad (1978) ได้ทำการศึกษาเรื่อง *Pelajaran Asas Puisi Melayu* (ความรู้พื้นฐานร้อยกรองมลายู) ได้กล่าวถึง ปันทุน ว่าเป็นงานประพันธ์ของชาวมลายูที่มีความเก่าแก่ที่สุด ปันทุน มีการขับร้องเพื่อให้มีความไพเราะเหมาะสมกับเนื้อหา เช่น ถ้าเนื้อหามีการสั่งสอนหรืออบรมแก่เด็ก ก็จะมีทำนองขับร้องแบบเด็ก หรือถ้าเนื้อหาที่มุ่งหวังให้เกิดความรักชาติหรือเผ่าพันธุ์ก็จะมีทำนองถึงความรักชาติเป็นต้น ปันทุนจะมี 4 วรรค คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 จะสัมผัสคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ส่วนคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 จะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 4 โดยทั่วไปจะมีจำนวนพยางค์ระหว่าง 8-12 พยางค์ แต่ก็มีส่วนที่มีพยางค์เพียง 6 หรือ 7 พยางค์เท่านั้น

ปันทุน เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีค่ายิ่งของสังคมมลายู ปันทุนได้สอดแทรกเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตของชาวมลายูในสมัยก่อน บทเพลงต่างๆ ล้วนประพันธ์แต่งในลักษณะของปันทุนแทบทั้งสิ้น ทั้งเพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่นแบบพื้นเมือง รวมทั้งการขับบทกลอนเนื่องในพิธีต่างๆ ก็จะมีขับร้องเป็นปันทุน ดังที่ นูริยัน สาแล๊ะ (1998, น.11) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เพลงกล่อมเด็กไทยมลายู: มรดกทางภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มชนมลายู โดยกล่าวว่าเพลงกล่อมเด็กไทยมลายูมีลักษณะการประพันธ์เป็นไปตามลักษณะปันทุน ซาอिर และนาซิม ซึ่งเป็นลักษณะของการประพันธ์ร้อยกรองมลายูที่ใช้กันอยู่ในดินแดนมลายู

ปันทุน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เรียกว่าพรรณนา หรือ เงามของความหมาย (Pembayang Maksud) และส่วนที่เป็นความหมาย (Maksud) ส่วนลักษณะการประพันธ์ของปันทุน มีทั้งแบบ 4 วรรค 6 วรรค 8 วรรค และ 10 วรรค และ ปันทุนต่อเนื่อง (Berkait) ในส่วนของชนิดนั้น แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ ปันทุน สำหรับเด็ก ปันทุน สำหรับหนุ่มสาวหรือวัยรุ่น และปันทุน สำหรับผู้ใหญ่ ปันทุน สำหรับเด็ก มีเนื้อหาที่เป็นความสนุกสนานระเริงใจ พร้อมกับการอบรมสั่งสอนด้วย ปันทุน สำหรับหนุ่มสาวมีเนื้อหาเกี่ยวกับการหารายได้ต่อครอบครัว การผจญภัย การพบกัน การแยกกัน การหย่าร้างกัน การหยอกล้อ เกี่ยวพาราสีตามประสาคนหนุ่มสาว ส่วนปันทุน สำหรับผู้ใหญ่

มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี บุญวาสนา และการอบรมสั่งสอนต่างๆ ปันตุนจะถูกนำไปใช้ในกิจกรรมการเล่นของเด็กๆ บรรยายถึงความคิด ความรักในช่วงหนุ่มสาว ใช้เพื่อเป็นการหยอกล้อต่อกัน ใช้ในการโต้ตอบ ใช้ในสังคมที่เกี่ยวกับศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ

Aripin Said (1994, น. 24) ในหนังสือ *Puisi Warisan* (มรดกบทร้อยกรอง) ได้กล่าวว่า ปันตุน คือ วรรณกรรมโบราณที่บรรยายถึงคุณค่าของบุญคุณและการเอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อมในเวลานั้นกับความเป็นวัฒนธรรมของชาวมลายู เป็นร้อยกรองมลายูที่บรรยายถึงคุณค่าของความเป็นมลายู ปันตุนเป็นงานประพันธ์จากความสำนึกและตระหนักของชนมลายูที่แทรกคำสั่งสอนและโอวาทที่มีการอธิบายอย่างลึกซึ้งยิ่ง เป็นการประพันธ์ที่ใช้ธรรมชาติเป็นส่วนประกอบ ใช้ภาษาที่มีความสละสลวยและง่ายต่อการประพันธ์ กำเนิดของปันตุน ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อใด แต่ก็สามารถประมาณการจากบันทึกต่างๆ ในประวัติศาสตร์มลายู ซึ่งเริ่มเขียนในศตวรรษที่ 15 โดยส่วนใหญ่จะเป็นปันตุน 4 วรรค เพราะชนิดนี้มีความสละสลวยและง่ายต่อการประพันธ์ ส่วนปันตุน ชนิด 6 วรรค 8 วรรค และ 10 วรรค 12 วรรค และ 16 วรรคนั้นเป็นวิวัฒนาการการประพันธ์ปันตุนที่เกิดขึ้นภายหลัง การจำแนกชนิดเนื้อหาที่ดูความเหมาะสมของการประพันธ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหา ปันตุน สำหรับเด็ก ปันตุนสำหรับคนหนุ่มสาว ปันตุนสำหรับผู้ใหญ่ ปันตุนเพื่อความตลกขบขัน เป็นต้น

Hasim Bin Hj. A.Hamid (1994, น. 179) ในหนังสือ *Riak Sastera Darussalam* ได้กล่าวเกี่ยวกับปันตุนว่า เป็นวรรณกรรมมลายูดั้งเดิมที่ผู้ประพันธ์ได้สอดแทรกวิถีชีวิต ไม่ว่าจะทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมและประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะใช้ปันตุน 4 วรรค ในการสื่อสารต่อกัน

Harun Mat Piah (1989, น. 122) ในหนังสือ *Puisi Melayu Tradisional: Satu Pembicaraan Genre dan Fungsi* ได้กล่าวว่า ปันตุน เป็นมุขปาฐะที่เก่าแก่ของชาวเอเชียอาคเนย์ ซึ่งมีการใช้สัญลักษณ์ของใบไม้หรือต้นไม้แทนคำพูดที่สื่อสารกัน จากการใช้สัญลักษณ์ต่อมาก็เรียงเป็นคำพูดเป็นวรรคๆ คือ 2 วรรค และต่อมาได้มีการพัฒนาจนเป็นปันตุนที่มีความสละสลวยดังปรากฏในปัจจุบัน

Wahyunan Hj.Abdulgani และ Muhammad Shaidan (2000, น. xxiv) ได้ทำการศึกษาเรื่อง *Puisi lama berunsur Islam* (วรรณกรรมมลายูเก่าแก่ที่สอดแทรกหลักการอิสลาม) พบว่าปันตุน เป็นร้อยกรองมลายูแบบขนบของชาวมลายูที่มาจากความคิดและประสบการณ์ของชนมลายู โดยใช้ธรรมชาติซึ่งเปรียบเสมือนครูในการดำเนินชีวิต มีการประพันธ์จากวิถีชีวิตของชาวมลายู และเป็นงานประพันธ์ที่สืบเนื่องติดต่อกันมาอยู่ทุกหลานในปัจจุบัน ปันตุน มีการใช้อยู่และมีการสอดแทรกปันตุนในงานต่างๆ เช่นกิจกรรมรื่นเริง ร้องรำ เต้นระบำ หรือแม้แต่การให้โอวาทและ

การทำนํ้ามนต์เสกยาต่างๆ ของหมอบ้าน มีเนื้อหาหลักที่เกี่ยวกับบุญคุณ อบรมสั่งสอน ให้โอวาท ศาสนาหรือความเชื่อต่างๆ เป็นต้น

Hashim Hamid (2001, น. 44) ได้สรุปความหมายของปันทุนว่า เป็นวรรณกรรม ชนิดหนึ่งที่มีความจำเป็นต่อชาวมลายู ซึ่งมีความสุภาพและสุขุม พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น การเปรียบเทียบ หรือ การสั่งสอนต่างๆ ไว้ในเนื้อหาด้วย

Fadzilah A.Rahman (2008, น. 24-27) ในหนังสือ *Puisi Tradisional Melayu: Yang Dikendong Takkan Keciciran* ได้กล่าวว่า ปันทุน เป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมมลายูที่เก่าแก่ที่สุด ถือกำเนิดในเขตแหลมมลายู ในด้านเนื้อหาสามารถแบ่งได้เป็น 7 ประเภท คือ ปันทุนสำหรับเด็ก ปันทุนความรัก ปันทุนวิถีชีวิต ปันทุนปริศนาคำทาย ปันทุนสรรเสริญ ปันทุนโอวาท ศาสนา และขนบธรรมเนียม และปันทุนเรื่องเล่าต่างๆ

Maman S. Mahayana (2008, น. 12) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปันทุน ที่เป็นสังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่น การเปรียบเทียบปันทุน มลายู ชาว มาดูรา และเบอตาวิ ได้กล่าวว่า ปันทุน ในสังคมเอเชียอาคเนย์มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันมาก ปันทุน อาจเปรียบเสมือนสำนวนสุภาษิตที่ไม่รู้จักแล้วจะไม่ลุ่มหลง ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมมลายูที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นมรดกของคนมลายู ปันทุน สามารถเป็นสื่อในการแพร่หลายภาษามลายูในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ พร้อมทั้งสอดแทรกการ อบรมสั่งสอนสู่คนรุ่นหลังต่อไป

จากการนิยามปันทุนดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ปันทุนเป็นบทร้อยกรองดั้งเดิมของชาวมลายู ประกอบด้วยวรรณคดี และวรรณคดี มีความไพเราะ มีเนื้อหาเชิงอบรมสั่งสอนเป็นหลัก ใช้การเปรียบเปรย มีความสุขุมรอบคอบ ลุ่มลึก หลีกเสี่ยงการว่ากล่าวที่กระทบต่อความรู้สึกโดยตรงอย่างแยบยล เป็นความสวยงามของศิลปะการสื่อสารของชาวมลายู ส่วนการให้คำจำกัดความปันทุนมลายูปาดานีนั้น เนื่องจากการกำเนิดของปันทุนมีมาก่อนการแบ่งพื้นที่ทางรัฐศาสตร์ในปัจจุบันมานานมาก การกำเนิดของปันทุนจึงมีรากเหง้าเดียวกัน มีลักษณะในภาพรวมของปันทุนไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะปันทุนมลายูมาเลเซีย ปันทุนมลายูเรียว ปันทุนมลายูบรูไน หรือปันทุนมลายูปาดานี ที่มีความแตกต่างไปบ้างก็คือ การใช้คำศัพท์ สำเนียง และโครงสร้างประโยคตามภาษาถิ่นนั้นๆ การกล่าวถึงบริบทสภาพแวดล้อมที่ปรากฏในพื้นที่ และการประพันธ์เพื่อสนองหรือสะท้อนสังคมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ จึงสามารถจำกัดความของปันทุนมลายูปาดานีว่า หมายถึง บทกลอนภาษามลายูที่เป็นวรรค มีการสัมผัสระหว่างวรรค มีส่วนพรรณนา และส่วนความหมาย ใช้ภาษามลายูปาดานีหรือภาษามลายูกกลางในการประพันธ์ ที่ค้นพบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ซ้ำกับบทปันทุนที่ปรากฏในภูมิภาคอื่น หรือสามารถระบุความเป็นมาว่ากำเนิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างชัดเจน

ชนิดของปันทุน

ปันทุนจัดเป็นวรรณกรรมประเภทไม่ใช่เรื่องเล่า ดังที่ Zalila Sharif (1993, น. 78) ได้แบ่งประเภทของวรรณกรรมพื้นบ้านเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) ประเภทเป็นเรื่องเล่า (Narrative) เป็นวรรณกรรมที่มีตัวละครในการดำเนินเรื่อง เป็นวรรณกรรมหลายลักษณะ มีการกล่าวและบอกต่อกัน โดยได้แทรกข้อคิดเป็นแบบอย่างแก่คนรุ่นหลังต่อไป วรรณกรรมประเภทนี้ได้แก่ เรื่องความรัก สติของตัวละคร เรื่องแบบอย่าง เรื่องสัตว์ต่างๆ เรื่องตลกขบขัน เรื่องความยิ่งใหญ่ และเรื่องลึกลับ อาถรรพ์ต่างๆ ซึ่งเรื่องราวต่างๆจะเป็นตัวทำให้คนสามารถรับรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความหลังของตัวละครตามความเชื่อของคนในสมัยนั้นๆ และ 2) ประเภทไม่เป็นเรื่องเล่า (Non-narrative) เป็นวรรณกรรมที่ไม่มีตัวละครดำเนินเรื่อง เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ วรรณกรรมประเภทนี้ได้แก่ ปันทุน (Pantun) ซาอ์ (Syair) นาซัม (Nazam) กูรินดัม (Gurindam) ซาโลกา (Saloka) ปริศนาคำทาย (Teka-teki) ปริศนาคำพังเพย (Periba-ohasa berangkap) เตอโรмба (Teromba) ตาลิบุน หรือ เซอโซмба (Talibun atau Sesomba) โพรซา ลาริก (Prosa larik) มันตรา (Mantera) และ ดีกัร หรือ ซีกัร (Dikir atau Zikir) วรรณกรรมประเภทนี้ไม่เพียงแต่จะสร้างความรื่นเริงบันเทิงใจ แต่จะสอดแทรกคำสั่งสอนที่ดีต่อลูกหลานด้วย

Zainal Abidin Bakar (1984, น.23-34) ในหนังสือ *Kumpulan Pantun Melayu* (รวมบทปันทุนมลายู) ได้แบ่งชนิดของปันทุนออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่

- 1) ชนิดผู้ฟัง/รับ (Audience)
- 2) ชนิดลักษณะการประพันธ์ (Pattern)
- 3) ชนิดเนื้อหา (Theme)

จากทั้ง 3 ชนิดดังกล่าวสามารถอธิบาย ได้ดังนี้

1. ชนิดผู้ฟัง/ผู้รับ (Audience)

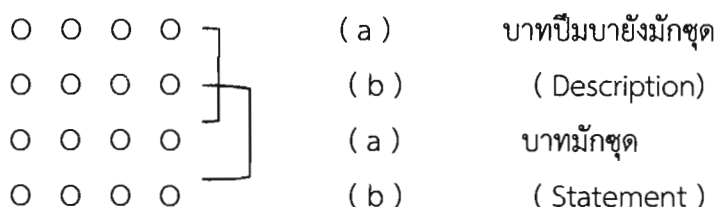
ปันทุนชนิดนี้ผู้ขับต้องรู้ว่าผู้ที่จะฟังอยู่ในช่วงอายุเท่าไร เพศอะไร เพื่อให้บทปันทุน สอดคล้องกับผู้รับได้มากยิ่งขึ้น โดยได้แบ่งปันทุนชนิดของผู้รับฟังได้ดังนี้

- 1) ปันทุนสำหรับเด็ก เป็นปันทุนที่มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยเด็ก ส่วนใหญ่จะมีการสั่งสอน ส่งเสริมการศึกษา บำปบุญคุณโทษ หรือการเปรียบเทียบที่让孩子สามารถเป็นบทเรียนต่อไป
- 2) ปันทุนสำหรับคนหนุ่มสาวหรือวัยรุ่น เป็นปันทุนที่มีเนื้อหาที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม การเกี่ยวพาราตี และการสั่งสอนเกี่ยวกับการมีชีวิตคู่ต่างๆ เป็นต้น
- 3) ปันทุนสำหรับผู้ใหญ่ เป็นปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิต การพรรณนาถึงอาชีพที่ประกอบอยู่ ขนบธรรมเนียม วิถีชาวบ้าน การรักษาโรคต่างๆ เป็นต้น

2. ชนิดลักษณะการประพันธ์ (Pattern)

ลักษณะของการประพันธ์ป็นต้นโดยทั่วไป ในแต่ละบทประกอบด้วย 4 วรรค แต่ละวรรคประกอบด้วย คำตั้งแต่ 3-4 พยางค์ขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 8-12 พยางค์ มีเสียงสัมผัสท้ายวรรคเป็น $a - b$, $a - b$ คือ เสียงสุดท้ายของวรรคที่หนึ่ง ลงสัมผัสกับเสียงสุดท้ายของวรรคที่สาม และเสียงสุดท้ายของวรรคที่สอง สัมผัสกับเสียงสุดท้ายของวรรคที่สี่ดังแสดงเป็นแผนผังได้ ดังนี้

ลักษณะการประพันธ์บทกลอนป็นต้น ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญสองส่วนดังต่อไปนี้

1) ปืมบายังมักซุด (Description) หมายถึง เเงาแห่งความหมายหรือส่วนพรรณนา เป็นเนื้อหาที่กล่าวถึง สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติในเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะมีพื้นที่ในส่วนครึ่งแรกของป็นต้น คือในวรรคที่หนึ่งของป็นต้นแบบสองวรรค หรือวรรคที่หนึ่งและสองในป็นต้นแบบสี่วรรค หรือวรรคที่หนึ่งและสองและสามในป็นต้น แบบทกวรรค หรือวรรคที่หนึ่งและสองและสามและสี่ในป็นต้นแบบแปดวรรคเป็นต้น สำหรับในป็นต้นต่อเนื่องนั้นจะเป็นวรรคที่หนึ่งและสองเฉพาะในบทแรกหรือบทหน้า ต่อจากนั้นจะไปปรากฏในวรรคที่หนึ่งของป็นต้นบทถัดไป และวรรคที่สี่จากป็นต้นบทเดิมก็จะปรากฏในวรรคที่สามของป็นต้นบทถัดไป

2) มักซุด (Statement) หมายถึง ความหมาย เป็นเนื้อหาที่สื่อความหลักเพื่อให้ผู้เสพได้เข้าถึงความที่ต้องการบอก เนื้อหาในส่วนนี้เป็นพื้นที่ซึ่งผู้เสพจะต้องรับรู้สาระอย่างลึกซึ้ง เพราะว่าเป็นส่วนหัวใจของป็นต้น ซึ่งจะมีพื้นที่ในส่วนครึ่งหลังของป็นต้น คือในวรรคที่สองของป็นต้นแบบสองวรรค หรือวรรคที่สามและสี่ในป็นต้นแบบสี่วรรค หรือวรรคที่สี่และห้าและหกในป็นต้นแบบทกวรรค หรือวรรคที่ห้าและหกและเจ็ดและแปดในป็นต้นแบบแปดวรรคเป็นต้น สำหรับในป็นต้นต่อเนื่องนั้นวรรคความหมายจะเป็นวรรคที่สามและสี่ของแต่ละบท

ตัวอย่างบทป็นต้นสี่วรรคที่สอนเตือนให้ระมัดระวังเกี่ยวกับลิ้น หมายถึงให้คิดก่อนพูด คำพูดเพียงคำเดียวสามารถเชือดเฉือนความรู้สึกเป็นแผลลึก ยากที่จะเยียวยายิ่งกว่าบาดแผลจากงูพิษหรือถูกทิ่มแทงด้วยดาบหอก

Tanam belimbing dekat pauh	ปลุกมะเฟือง อยู่เคียงมะม่วง
Tanaam getah dekat delima	ปลุกยาง อยู่เคียงทับทิม
Tikam lembing cepat disembuh	แทงด้วยหอก ไม่ช้าคงหาย
Tikam lidah teringat lama	แทงด้วยลิ้น จดจำนาน
Tanam getah dekat halia	ปลุกยาง อยู่เคียงขิง
Pohon delima jauh di kebun	ต้นทับทิม ที่สวนไกล
Tikam lidah teringat lama	แทงด้วยลิ้น จดจำนาน
Walaupun lama berpuluh tahun	แม้จะนาน นับสิบปี

ขณะที่ Amat Juhari Moain (2008) ได้แบ่งลักษณะการประพันธ์ของปันทุน ออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

- 1) ปันทุน 2 วรรค วรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา วรรคที่สองเป็นส่วนของความหมาย
- 2) ปันทุน 4 วรรค สองวรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา สองวรรคสุดท้ายเป็นส่วนของความหมาย
- 3) ปันทุนมากกว่า 4 วรรค เช่น ปันทุน 6 วรรค สามวรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา สามวรรคสุดท้ายเป็นส่วนของความหมาย หรือปันทุน 10 วรรค หัววรรคแรกเป็นส่วนที่พรรณนา หัววรรคสุดท้ายเป็นส่วนของความหมาย ทั้งนี้ไม่ควรมีเกิน 14 วรรค
- 4) ปันทุนสัมพันธ์ หรือต่อเนื่องกัน (Berkait) เป็นปันทุนที่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ระหว่างบทที่หนึ่งกับบทที่สอง โดยการนำวรรคที่สองของบทที่หนึ่งมาเป็นวรรคแรกของบทที่สอง หรืออาจจะใช้เพียงบางคำในบทแรกมาเป็นคำขึ้นต้นของวรรคแรกในบทที่สอง และบางบทจะใช้บาทพรรณนาเดียวกันทั้งบทที่หนึ่งและบทที่สอง ซึ่งปันทุนลักษณะนี้จะไม่จำกัดจำนวนบทที่ต่อเนื่องกันแต่ควรเป็นเนื้อหาเดียวกัน

3. ชนิดเนื้อหา (Theme)

Zainal Abidin Bakar (1984) ได้แบ่งประเภทตามเนื้อหาที่ต้องการสื่อความหมายของบทปันทุนแต่ละบทเป็น 10 ประเภท ดังต่อไปนี้

- 1) ปันทุนประเพณีและวิถีชีวิต (pantun adat dan resam manusia) เป็นปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความศักดิ์สิทธิ์ของวัฒนธรรมของชาวมลายูที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ รวมทั้งธรรมเนียมปฏิบัติในสังคม

2) ปันตุนศาสนาและความเชื่อ (pantun agama dan kepercayaan) เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสั่งสอน แนะนำ บอกล่่าวหรืออบรมตามหลักการของศาสนา ซึ่งหมายถึงศาสนาอิสลามเพราะศาสนาอิสลามเป็นศาสนาหลักของชาวมลายู

3) ปันตุนบุญคุณ (pantun budi) เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาเชิงส่งเสริมให้สร้างบุญคุณ คุณค่าของผู้มีบุญคุณ การรู้จักตอบแทนบุญคุณ

4) ปันตุนสนุกสนานและการละเล่น (pantun jenaka dan permainan) เป็นปันตุนเนื้อหาเชิงตลกขบขัน และให้ความสนุกสนาน โดยส่วนใหญ่จะบรรยายถึงสิ่งที่ผู้ขับประสมมาในชีวิตประจำวัน

5) ปันตุนปริศนาคำทาย (pantun teka-teki) เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาปจฉาวิสัยนาฝ่ายหนึ่งตั้งคำถามและอีกฝ่ายหนึ่งตอบ โดยส่วนใหญ่จะใช้ปันตุน 4 วรรค เพราะง่ายต่อการแต่ง

6) ปันตุนการต่อสู้ (pantun kepahlawanan) เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสรรเสริญนักต่อสู้ แร้งบันดาลใจ กิริยามารยาท ความจงรักภักดีของนักสู้ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ความตระหนักถึงการเป็นนักต่อสู้ที่แท้จริง

7) ปันตุนอบรมสั่งสอน (pantun pendidikan) เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสั่งสอน แนะนำ หรืออบรม เพื่อเป็นการสั่งสอนลูกหลานในสิ่งที่ดี ซึ่งจะเป็่นแนวทางการการดำรงชีวิตต่อไป

8) ปันตุนสุภาชิต (pantun peribahasa) เป็นปันตุนที่มีการใช้คำสุภาชิตต่างๆเพื่อเป็นการสั่งสอน บอกล่่าว หรือแนะนำโดยไม่กระทบต่อความรู้สึก

9) ปันตุนเปรียบเทียบ (pantun kiasan dan ibarat) เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาที่มีการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับการดำรงชีวิตต่างๆ เพื่อเป็นการตักเตือนโดยทางอ้อมแทนที่จะใช้คำหยาบซึ่งจะเป็นสิ่งกระทบต่อความรู้สึกคู่เจรจา เป็นต้น

10) ปันตุนผจญภัยและท่องเที่ยว (pantun kembara dan perantauan) เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาบรรยายถึงการใช้ชีวิตที่เร่ร่อนเพื่อทำงานหาเงินทองมาใช้ในชีวิตประจำวัน การอพยพลี้ภัย หรือบางครั้งการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวและเยี่ยมเยือนเครือญาติ

ขณะที่ Amat Juhari Moain (2008) ได้แบ่งประเภทของเนื้อหาที่คล้ายกับ Zainal Abidin Bakar แต่มีการแยกย่อยมากถึง 23 ประเภท ประกอบด้วย 1) ปันตุนจริยธรรม 2) ปันตุนประเพณี 3) ปันตุนสำหรับเด็ก 4) ปันตุนเปรียบเทียบ 5) ปันตุนอบรมสั่งสอน 6) ปันตุนผจญภัย หรือท่องเที่ยว 7) ปันตุนค้าขาย หรือธุรกิจ 8) ปันตุนสนุกสนาน 9) ปันตุนสุภาชิต 10) ปันตุนศาสนา 11) ปันตุนวีรกรรม 12) ปันตุนปริศนาคำทาย 13) ปันตุนการพบกัน 14) ปันตุนความรัก 15) ปันตุนอำนาจ 16) ปันตุนประวัติศาสตร์ 17) ปันตุนตัดพ้อต่อว่า 18) ปันตุนวาสนา 19) ปันตุนชอบใจ 20) ปันตุนความใคร่ทางเพศ 21) ปันตุนวิถีชีวิต 22) ปันตุนเสียดสี และ 23) ปันตุนแนวบทเพลง (Gurindam)

ส่วน Harun Mat Piah (1979) ได้แบ่งเนื้อหาของปันทุนได้ 7 ประเภท ได้แก่ 1) ปันทุนสำหรับเด็ก 2) ปันทุนความรัก 3) ปันทุนวิถีชีวิต 4) ปันทุนปริศนาคำทาย 5) ปันทุนสรรเสริญ 6) ปันทุนอบรม สั่งสอน หรือ ขนบธรรมเนียม และ 7) ปันทุนเรื่องเล่า

N A Salleh (2008) ในหนังสือชื่อ *Aneka Contoh Pantun pilihan Mengikuti Cara majlis* กล่าวไว้ว่า ปันทุนมลายูที่ประพันธ์โดยชาวมลายูในสมัยก่อน มีจุดมุ่งหมายที่หลากหลาย ดังนี้ 1) เพื่ออบรมสั่งสอน 2) เพื่อถ่ายทอดความรักใคร่เอ็นดู 3) เพื่อสื่อถึงความรู้สึกขอบคุณ 4) เพื่อเป็นประเพณีปฏิบัติ 5) เพื่อเป็นการเปรียบเทียบหรือตีเทียบอย่างอ้อมค้อม 6) เพื่อเป็นการทดสอบชาวปัญญา และ 7) เพื่อเป็นการบันเทิงรื่นเริง

คุณสมบัติของปันทุนที่มีคุณภาพ

Mas Osman (2002) ได้กล่าวในหนังสือเรื่อง ภาษา วรรณกรรม วัฒนธรรม ทัศนคติของ Mas Osman เห็นว่าปันทุนเป็นมรดกเก่าแก่ของชาวมลายู ซึ่งมีการประเมินค่าที่สูงมาก มีรูปแบบเฉพาะ พร้อมมีเนื้อความที่มีคุณภาพยิ่ง โดย Za'ba (1965, น. 216) ได้กล่าวว่าคุณสมบัติของปันทุนที่มีคุณภาพมี 5 ประการ ดังนี้

1) ส่วนพรรณนา มีการใช้คำหรือวลีที่สละสลวย ต้องมีความสละสลวย โดยยึดธรรมชาติและวิถีชีวิตเป็นส่วนใหญ่ เช่น ความสวยงามของธรรมชาติ กลิ่นหอมของดอกไม้ เสียงธรรมชาติที่ไพเราะ ดอกไม้ ใบไม้ สัตว์ต่างๆ เป็นต้น

2) ส่วนความหมาย มีการใช้คำหรือวลีที่สละสลวย มีเนื้อหาที่กว้างขวาง พร้อมทั้งจะต้องดึงดูดผู้อ่านและผู้ฟังให้คล้อยตามบทปันทุน

3) ส่วนความหมายจะต้องมีความสอดคล้องกับส่วนพรรณนา ไม่ว่าจะเสียงหรือการเปรียบเทียบก็ตาม

4) ส่วนพรรณนาจะต้องมีความสอดคล้องกับคำศัพท์ที่ใช้ มีการสัมผัสกัน วรรคที่ 1 จะสัมผัสกับวรรคที่ 3 ส่วนวรรคที่ 2 จะสัมผัสกับวรรคที่ 4

5) พยางค์ในแต่ละวรรคจะมี 8-12 พยางค์ แต่ส่วนใหญ่จะใช้ 9- 10 พยางค์

จากความหมายและชนิดปันทุนที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่า ปันทุนเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน (folklore) ประเภทหนึ่งที่มีทั้งสำเนียงภาษามลายูที่มีคุณค่ามาก เป็นผลงานสร้างสรรค์ทางปัญญาของมนุษย์มาครั้งตั้งแต่ที่ยังไม่รู้จักตัวหนังสือ ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ แต่สามารถถ่ายทอดสืบสานกันมา จนปรากฏเป็นหลักฐานให้แก่ชนรุ่นหลังได้ศึกษามาจนถึงทุกวันนี้ โดยอาศัยความจำจากการถ่ายทอดด้วยวาจาที่เรียกว่าวรรณกรรมมุขปาฐะ จึงสมควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป ด้วยเหตุผลที่กล่าวกันว่าปันทุนเป็นกระจกส่องเงาที่จะสะท้อนให้เห็นถึง ความคิด ความรู้สึก และเข้าถึงสังคมและวัฒนธรรมมลายู

บทบาทของปันทุนในการเสริมสร้างความมั่นคงในสังคม

ปันทุนมีหลายประเภท เช่น ปันทุนประเพณี ปันทุนศาสนา ปันทุนอบรมสั่งสอน ปันทุนสนุกสนาน ปันทุนบุญคุณ ปันทุนปริศนาคำทาย ซึ่งแต่ละประเภทได้ประพันธ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เป็นการเฉพาะ บ้างอาจใช้ในพิธีการต่างๆ หรือใช้เพื่อต้องการสื่อบางอย่าง รวมทั้งการเปรียบเปรยเชิงอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้รับสารได้รับการเตือนอย่างนุ่มนวลที่สุด กระทบต่อความรู้สึกน้อยที่สุด แต่ได้ตระหนักและมีผลในการเปลี่ยนแปลงตนเองมากที่สุด การใช้คำในปันทุนจึงผ่านการกลั่นกรองอย่างสุขุม ลุ่มลึก และระมัดระวังการอาจเข้าใจผิดในจุดประสงค์ที่ต้องการสื่อสารอย่างแท้จริงของปันทุนแต่ละบท

Tenas Effendy (2007, น. ix) กล่าวว่า ปันทุนไม่เพียงแต่ใช้เพื่อความบันเทิงเท่านั้นแต่เป็นสื่อเพื่อใช้ถ่ายทอดการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาสังคมในทุกระดับวัย ความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนของชาวมลายูยังเป็นจุดเด่นสำคัญที่สามารถสอดแทรกหลักคำสอนต่างๆ ผ่านบทกลอนอย่างง่ายดาย ซึ่งหลักคำสอนจะไม่แปลกแยกไปจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม คุณค่าของอิสลามได้กลายเป็นหลักคุณธรรมจริยธรรมในสังคมมลายูโดยปริยาย ในอดีตปันทุนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของภาษามลายูและสังคมมลายู ได้มีบทบาทสำคัญในเกือบทุกๆ มิติของกิจกรรมในสังคม กลายเป็นเรื่องธรรมดาในการใช้ปันทุนในโอกาสต่างๆ เช่น หากการพูดคุยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร ปันทุนอบรมสั่งสอนก็จะถูกหยิบยกมาขับกล่าว หากการพูดคุยเป็นเชิงสนุกสนานและหยอกล้อ ปันทุนสนุกสนานหรือปันทุนเปรียบเปรยก็จะถูกหยิบยกมาขับกล่าว ดังสะท้อนจากคำกล่าวที่ว่า

Di mana orang berhimpun	ณ ที่ไหนคนมาชุมนุม
Di sana pantun dilantun	ณ ที่นั่นปันทุนถูกกล่าวถึง
Di mana orang berbual	ณ ที่ไหนคนจับวงคุย
Di sana pantun dijual	ณ ที่นั่นปันทุนจะคุยขาย
Di mana ada helat jamu	ณ ที่ไหนมีงานเลี้ยง
Di sana pantun bertemu	ณ ที่นั่นพบปันทุนขับเสียด
Di mana ada nikah kahwin	ณ ที่ไหนมีจัดงานแต่ง
Di sana pantun dijalin	ณ ที่นั่นปันทุนจะสืบทอด

Di mana orang bermuafakat	ณ ที่ไหนคนมาลงแขก
Di sana pantun diangkut	ณ ที่นั่นปันตุนจะถูกยิบยก
Di mana ada tunjuk ajar	ณ ที่ไหนมีการสอนสั่ง
Di sana pantun didengar	ณ ที่ไหนปันตุนถูกขับให้ฟัง

เนื่องจากโอกาสในการใช้ปันตุนมีมากมายและบ่อยครั้ง ชาวมลายูในอดีตจึงพยายามเรียนรู้ปันตุน ท่องจำ และประพันธ์ขึ้นเอง เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมอยู่เสมอเมื่อมีโอกาสที่ต้องขับกล่าว เพราะนับเป็นเรื่องน่าอับอายยิ่งสำหรับชาวมลายูที่ไม่สามารถกล่าวโต้ตอบปันตุนได้ ยังมีอายุมากก็ยิ่งสะสมบทปันตุนที่หลากหลายและกว้างขวาง หรืออย่างน้อยชาวมลายูควรจดจำปันตุนประเภทอบรมสั่งสอน ปันตุนประเพณี เพื่อใช้ในครอบครัว

แต่ในปัจจุบันสถานการณ์การใช้ปันตุนในลักษณะดังกล่าวได้ห่างหายไปจากสังคมมลายูดังที่ Tenas Effendy ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า การใช้ปันตุนในหมู่ชาวมลายูได้ลดลงเป็นอันมาก แม้จะยังคงมีการใช้ปันตุนอยู่บ้างในปัจจุบัน แต่ดูเหมือนว่าสำหรับเยาวชนคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เห็นว่าปันตุนเป็นเพียงบทกลอนเพื่อความบันเทิง โดยไม่ได้ตระหนักถึงบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสังคมมาอย่างยาวนาน ไม่ค่อยเป็นที่นิยมชื่นชอบและไม่ค่อยตระหนักที่จะสืบทอดวรรณกรรมอันเป็นภูมิปัญญาทรงคุณค่านี้ เพราะถ้าจะหาแค่เพียงเป็นการบันเทิง ในยุคการสื่อสารไร้พรมแดนในปัจจุบันย่อมมีสื่อที่น่าสนุกและตื่นเต้นมากกว่ามากมาย ความหมายของปันตุนในปัจจุบันจึงถูกจำกัดความให้แคบลง ด้วยค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม

นับเป็นโจทย์สำคัญที่สังคมมลายูรุ่นใหม่จะปรับเปลี่ยนบทบาทของปันตุนไม่ให้ถูกมองเพียงแค่สื่อเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ควรมองเป็นสื่ออเนกประสงค์ที่มากไปด้วยคุณค่าและบทบาทในการเสริมสร้างสังคมที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม ประเพณี และค่านิยมที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนของชาวมลายู

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันตุนมลายูปาดานี้ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม 2) งานวิจัยที่เกี่ยวกับสังคมมลายู และ 3) งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์วรรณกรรม

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม

วัชรพร วงศ์กัณหา (2555) ทำการศึกษาเรื่อง *ภูมิปัญญาด้านการผสมผสานความเชื่อในฮีตสิบสองต่อการสร้าง ความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม* พบว่าศาสนาชาวบ้านยังคงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตผู้คนอย่างลึกซึ้ง และมีบทบาท สำคัญต่อการสร้างความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรมทุกระบบ ประกอบด้วย ระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบการศึกษา ระบบสุขภาพและอนามัย ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง และระบบความเชื่อและศาสนา แนวทางดำเนินงานด้านประเพณีพิธีกรรมเพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคม วัฒนธรรม จำเป็นต้องดำเนินการใน 4 ด้าน ได้แก่ การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การประยุกต์ และการสร้างใหม่อย่างเหมาะสมกับบริบทสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ ใน 6 องค์ประกอบ ของประเพณีพิธีกรรม คือ ด้านเวลา ด้านสถานที่ ด้านบุคคล ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านขั้นตอนวิธีการ และด้านความมุ่งหมาย

วันพิชิต ศรีสุข (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง *กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการขับร้องเพลงซอพื้นเมือง* เพื่อถ่ายทอดแนวคิดการเมืองภาคพลเมืองสู่ประชาชน พบว่า ปราชญ์ให้ความสนใจและเต็มใจถ่ายทอดเป็นอย่างมากแต่การใช้เนื้อหา ด้านการเมืองภาคพลเมืองมาทรอดแทรกเป็นเรื่องใหม่สำหรับปราชญ์และยังมีความเข้าใจไม่มากจึงต้องใช้เวลาทำความเข้าใจเพื่อให้การถ่ายทอดเนื้อหา มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนเยาวชนกลับไม่ค่อยให้ความสนใจทางวัฒนธรรมมากนักเพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมสากลผ่านสื่อประเภทต่างๆ เยาวชนที่เข้าร่วมส่วนใหญ่ยังเป็นเด็ก

พัชลินจ์ จิโนุ่น และคณะ (2559) ทำการศึกษาเรื่อง *หลักและวิธีสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสม กับเยาวชนจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ชุด วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมคัดสรร* จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าคนและสังคมไม่ว่าอดีตหรือปัจจุบันต่างก็ต้องการเห็นภาพลักษณ์ของคนดีที่อยู่ในกรอบระเบียบที่ติงามรู้จักหน้าที่ ไม่สร้างปัญหาและเป็น ภาระให้แก่สถาบันครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ตลอดจนสถาบันชาติ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งช่วยนำพาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง ทำให้เห็นว่าแม้สังคม จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่ความคาดหวังต่อเยาวชนของคนในสังคม (ไม่ว่าจะเป็นอดีตหรือปัจจุบัน) ก็ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก จึงยังคงมีการนำเสนอหลักคุณธรรม จริยธรรมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพราะเห็นว่ามีคุณค่ามีประโยชน์

ผลจากการศึกษาของงานวิจัยข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องและมีผลต่อกันของวรรณกรรมกับมิติต่างๆ ของสังคมซึ่งมีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรม แต่กระแสนิยมในวัฒนธรรมสากลในปัจจุบันกลับสร้างความสั่นคลอนต่อตัววรรณกรรมเอง จึงจำเป็นต้องพยายามดำเนินการทั้งการอนุรักษ์ การฟื้นฟู การประยุกต์ และการสร้างใหม่ เพื่อให้วรรณกรรมสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับบริบทของสังคมปัจจุบันให้มากที่สุด

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วรวิทย์ บารู และคณะ (2552) ทำการศึกษาเรื่อง *มลายูปัตตานี: ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ และการเปลี่ยนแปลง* จากการศึกษาพบว่า เรื่องของชาติพันธุ์นั้นชาวมลายูปัตตานียังคงฝังแน่นกับการยึดถือที่ว่าพวกเขาเป็นชนมลายูที่เป็นพลเมืองไทย พวกเขายังคงยึดถือ “*Bangsa*” ซึ่งมีความหมายว่าเชื้อชาติของพวกเขา ก็คือมลายู ส่วนด้านอัตลักษณ์พบว่า ชาวมลายูปัตตานีจะกำหนดอัตลักษณ์มลายูของตนเองด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายู วัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมมลายู องค์ประกอบเรื่องศาสนาอิสลาม ภาษามลายูและการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามและมลายูนั้นเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นมลายูปัตตานี ซึ่งสอดคล้องกับชนชาวมลายูทั่วทั้งภูมิภาคมลายู (*Nusantara*) ที่ถือว่าคนมลายูก็คือ *Melayu Adatnya Melayu Bahasanya Islam Agamanya* (ประเพณีมลายู ภาษามลายู ศาสนาอิสลาม) องค์ประกอบทั้งสามตัวนี้เป็นองค์ประกอบที่มีอาจจะขาดตัวใดตัวหนึ่งได้

นอกจากนี้ การศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ยังพบอีกว่า ค่านิยมของชาวมลายูปัตตานีโดยทั่วไปแล้วจะมีลักษณะเหมือนคนมลายูทุกๆ ไปในภูมิภาคมลายู คือ

- 1) มีแนวคิดในเรื่อง “สถานะ” ของตนที่ใฝ่ฝันที่จะให้สูงขึ้น
- 2) ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติอย่าง “เหมาะสม” ตามแนวทางของขนบธรรมเนียมประเพณีและความเห็นร่วมกันของคนส่วนใหญ่
- 3) ได้รับความอับอายหรือเจ็บใจ สามารถนำมาซึ่งการกระทำในทางรุนแรง หรือแสดงออกในเชิงตอบโต้
- 4) คนมลายูเป็นคนเอื้ออารี มีกิริยามารยาทและอ่อนโยน ไม่ชอบใช้วาจาจากด้นผู้อื่นหรือไม่ชอบให้คนอื่นใช้คำพูดกดดันตน
- 5) มีแนวโน้มไปในทางอนุรักษนิยม (*Conservative*) หรือเชื่อในลิขิตของพระเจ้าหรือโชคชะตา (*Fatalism*)

มูหมัดมัดมันซูร หมัดเราะ (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ *อิทธิพลของวัฒนธรรมอาหรับต่อสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานี* การศึกษาพบว่า อิทธิพลของวัฒนธรรมอาหรับต่อสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานีเริ่มขึ้นภายหลังจากสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานีเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม โดยเริ่มจากวัฒนธรรมทางด้านภาษา ประกอบด้วย อักษรอาหรับ และคำยืม ตามด้วยวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ประกอบด้วย หมวกกปิเยาะห์ ผ้าพันศีรษะ เสื้อโตะ และเสื้อคลุม นอกจากนี้ยังพบว่าวัฒนธรรมด้านการแต่งกายแบบชาวอาหรับเป็นเครื่องหมายของผู้มีความรู้ทางศาสนาอิสลามหรืออูละมาอ์ และปัจจุบันยังมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของชาวมลายูในจังหวัดปัตตานีอีกด้วย

พรเทพ บุญจันทร์เพ็ชร (2544) ได้ศึกษาเรื่อง *นาฏศิลป์พื้นบ้านของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้* การศึกษาพบว่า มีอยู่ทั้งหมด 6 ประเภท ได้แก่ มะโย่ง สิละ รองเง็ง รองเง็ง

ต้นหยง ชัมเปง และดาระ องค์ประกอบในการแสดงได้ศึกษาในประเด็นบุคคลในคณะ ซึ่งมะโย่งมีบุคคลแสดงมากที่ประมาณ 20 คน เป็นตัวแสดงในเรื่องและนักดนตรี การแสดงอื่นๆ มี 4-6 คน ทั้งหมดมีเครื่องดนตรี 4-5 ชนิด การแต่งกาย มีความแตกต่างกันออกไปตามการแสดงแต่ละประเภท แต่มีลักษณะร่วมมือ แต่งกายแบบชวามลายุ ขนบธรรมเนียมประเพณีในการแสดงได้ศึกษาในโอกาสในการแสดง เป็นการแสดงในงานรื่นเริงทั่วไป และแสดงประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ สถานที่สำหรับแสดงในหรือนอกเวที ที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะ ส่วนการแสดงอื่นๆ จะแสดงบนเวที หรือบนพื้นดินก็ได้ และวิธีแสดง มะโย่งจะแสดงแบบละครรำ สีละ เป็นศิลปะป้องกันตัว ร่องเง็ง ร่องเง็ง ต้นหยง ชัมเปง และดาระ เป็นประเภทการรำรำคู่ชาย-หญิง ส่วนความคลี่คลาย และการเปลี่ยนแปลง ได้ศึกษาถึงความนิยมซึ่งได้มีความนิยมน้อยลงตามลำดับจากทั้ง 6 ประเภทดังกล่าว

ไข่มุก อุทยานลี (2547, น. 304) ได้ศึกษาเรื่อง *หลักฐานประวัติศาสตร์ประเภทตำนานพื้นบ้านภาคใต้ของประเทศไทย* เพื่อศึกษา จารึกการบันทึกตำนานกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ลักษณะของตำนานพื้นบ้าน ทั้งในด้านปรัชญาประวัติศาสตร์แนวคิดของผู้แต่ง ตำนานที่มีผลสะท้อนสภาพสังคมท้องถิ่นภาคใต้ ลักษณะเด่นของการเขียนตำนานพื้นบ้าน และการประเมินคุณค่าของตำนานพื้นบ้านในฐานะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ภาคใต้ประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ตำนานพื้นบ้านภาคใต้มีลักษณะหลากหลายขึ้นกับเนื้อหาของตำนานที่ถูกบันทึกขึ้น และสามารถจัดประเภทของตำนานได้ 3 กลุ่ม คือ ตำนานศาสนา ตำนานเมือง และตำนานพื้นบ้านกลุ่มเบ็ดเตล็ด มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลในประวัติศาสตร์ บุชนียสถานสำคัญ และอธิบายความสืบเนื่องทางวัฒนธรรมประเพณีชาวภาคใต้

สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544, น. 175-186) ในงานวิจัยเรื่อง *โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา* สรุปได้ว่า 1) โครงสร้างวัฒนธรรมในภาคใต้เป็นโครงสร้างเชิงซ้อน 2) มีความหลากหลายทางกายภาพและทางชีวภาพ ก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม 3) โครงสร้างทางเผ่าพันธุ์ของคนในภาคใต้เริ่มมีพลวัตมากขึ้น เมื่อมีผู้คนและเผ่าพันธุ์จากต่างแดนต่างภาษาและต่างวัฒนธรรมเข้ามาปะทะสร้างสรรค์ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 5-8 4) โครงสร้างด้านพลังอำนาจของภาคใต้ ฐานพลังอำนาจที่สำคัญของภาคใต้ คือ ความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ ความอุดมด้วยสินแร่จากภูเขาและสินแร่จากพัฒนาการของผิวเปลือก 5) โครงสร้างด้านพลังอำนาจอันเนื่องด้วยทรัพยากรบุคคลในภาคใต้ พบว่าการที่ผู้คนในบริเวณนี้ถูกปกครองมายาวนาน และสืบเนื่องมาเป็นรัฐชายขอบของหลายฐานอำนาจมีการปะทะสัมพันธ์กับความผู้คนและอำนาจภายนอกมาหลากหลายลักษณะ คนภาคใต้จึงมักสำแดงออกเกี่ยวกับฐานอำนาจและการใช้อำนาจค่อนข้างสงวนท่าที เพื่อไม่ให้ถูกเอาเปรียบและไม่ยอมเสียเปรียบ 6) การใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยในการพัฒนา วัฒนธรรมพื้นบ้าน 7) การพัฒนาเศรษฐกิจ การสร้างฐานและพลังอำนาจทางเศรษฐกิจ ต้อง

ระดมสรรพทรัพยากรเพื่อสร้างความมั่นคงมั่นคงด้วยระบบเกษตรกรรมนิยม 8) การพัฒนาเชิงแข่งขัน ควรใช้ทฤษฎี “การชนะตนเองยิ่งใหญ่กว่าชัยชนะใดๆ”

จากการศึกษารายงานการวิจัยที่เกี่ยวกับสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังกล่าวทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์ของชาวมลายูปาตานีในปัจจุบันว่า มีอาจแปลกแยกไปจากค่านิยมของอิสลามได้ อิสลามยังช่วยเติมเต็มในค่านิยมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับอัตลักษณ์เดิมของชาวมลายู ซึ่งมีความโดดเด่นในด้านการรู้บุญคุณ ความเอื้ออาทร ความอ่อนโยน ความเกรงใจ และความพอเพียง การจำกัดความชาวมลายูด้วยความเป็นประเพณีมลายู ภาษามลายู และศาสนาอิสลาม จึงยังสอดคล้องกับบริบทของชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันเช่นกัน นอกจากนี้การศึกษายังทำให้เข้าใจถึงพลวัตวัฒนธรรม ที่ผ่านการรับอิทธิพลจากอารยธรรมภายนอก สะท้อนผ่าน ประเพณี ภาษา และวรรณกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้มีการเปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมในแต่ละยุคสมัย ในเมื่อศาสนากลายเป็นอำนาจสูงสุด เป็นสิ่งชี้นำวิถีชีวิตและความถูกต้องในสังคม ประเพณีดั้งเดิมซึ่งมีประโยชน์และคุณค่าต่อสังคมเช่นกัน ย่อมต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน ถือเป็นพลวัตปกติที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อรับสิ่งใหม่จากภายนอกขณะเดียวกันก็พยายามรักษาอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนให้คงอยู่สืบไป

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์วรรณกรรม

นุรียัน สาและ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง เพลงกล่อมเด็กไทยมลายู: มรดกทางภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มชนมลายู ผลการศึกษาสรุปได้ว่า เพลงกล่อมเด็กไทยเชื้อสายมลายูมีกำเนิดมาจากชนชั้นชาวนา หรือชาวบ้านเช่นเดียวกับความคิดของคอมมิวนิสต์ เป็นการถ่ายทอดความรักจากแม่สู่ลูกโดยใช้บทเพลงเป็นสื่อ เพลงกล่อมเด็กไทยมลายูมีการแพร่กระจายอยู่ทั่วไปภายในสังคมทุกชั้นและเกือบทุกครัวเรือน มีการแพร่ขยายออกไปอย่างรวดเร็วภายในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางภาษาและสืบเชื้อสายเดียวกัน จึงทำให้บทเพลงกล่อมเด็กไทยส่วนหนึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับเพลงกล่อมเด็กในมาเลเซีย อินโดนีเซีย และมลายูจามปาในเวียดนามจนไม่สามารถบอกได้ว่าใครเป็นเจ้าของ นอกจากนั้นเพลงกล่อมเด็กยังเป็นต้นกำเนิดของเพลงอยู่ การแพร่กระจายของเพลงกล่อมเด็กนี้มีสาเหตุจากการโยกย้ายที่อยู่อาศัยที่เกิดจากการแต่งงาน หรือการประกอบอาชีพ การใช้ตำราการศึกษาภาษามลายูและตำราการศึกษาทางศาสนาอิสลามที่ผลิตในประเทศมาเลเซีย การศึกษาในด้านศิลปะการประพันธ์ และความงามในด้านวรรณศิลป์พบว่า เพลงกล่อมเด็กไทยมีลักษณะการประพันธ์เป็นไปตามฉันทลักษณ์ ปันตุน (Pantun) ซาอิร์ (Sya'ir) และนาซิม (Nazam) ซึ่งเป็นฉันทลักษณ์ของการประพันธ์วรรณกรรมร้อยกรองมลายูดั้งเดิมที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในดินแดนมลายู โดยเฉพาะในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย มีเทคนิคในการซ้ำคำ ซ้ำความ และซ้ำเสียง ทำให้เกิดความงามในด้านเสียงที่เป็นคุณสมบัติของการดนตรี มีการใช้ภาพพจน์ทำให้เกิดความงามในด้านวรรณศิลป์ เช่น คำอุปมา

อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ ปฏิพจน์ การเลียนเสียงธรรมชาติ และนัยประหวัด มีการใช้สัญลักษณ์ และจินตภาพ การศึกษาบทเพลงกล่อมเด็กในเชิงวรรณศิลป์นี้ทำให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมการประพันธ์ร้อยกรองมลายูอย่างชัดเจน ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยมลายูพบว่า เพลงกล่อมเด็กสามารถศึกษาได้ในสองประเด็น คือ เพลงกล่อมเด็กในบริบทสังคมและวัฒนธรรมในครอบครัว และเป็นการสะท้อนถึงลักษณะครอบครัวมลายูที่เป็นครอบครัวขยาย ครอบครัวที่มีหน้าที่เลี้ยงดูให้การอบรม และการให้การศึกษาแก่ลูก สมาชิกในครอบครัวมีบทบาท และหน้าที่ทุกคนขึ้นอยู่กับเพศ และวัย และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว เช่น การหย่าร้าง การถูกทอดทิ้ง หรือความยากจนนั้น คนไทยเชื้อสายมลายูถือเป็นเรื่องชะตาลิขิต ประเด็นที่สอง คือ เพลงกล่อมเด็กไทยมลายูในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมกลุ่มชนโดยรวม พบว่า เพลงกล่อมเด็กมีส่วนในการช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ และปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ได้รู้สภาพทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางสังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่คนในสังคมต้องประสบ เป็นเครื่องมือในการสร้างจริยธรรมและศีลธรรมที่ดีงามทั้งในครอบครัวและสังคม เป็นการถ่ายทอดความรู้และความเชื่อทางศาสนาและค่านิยมต่างๆ ทางสังคม เพลงกล่อมเด็กมีคุณค่ามากกว่าเป็นเพลงกล่อมให้เด็กนอนหลับธรรมดาทั่วไป แต่เป็นตำราแห่งการเรียนรู้

พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒน์ (2531) ได้ศึกษาเรื่อง *คติชนวิทยากับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทยมุสลิม: ศึกษากรณีชุมชนบ้านครัวเหนือ กรุงเทพมหานคร* ในสาขามานุษยวิทยา การศึกษาพบว่าคติชนวิทยาประเภทต่างๆ ที่พบได้ในสังคมไทยมุสลิม ชุมชนบ้านครัวเหนือในปัจจุบัน มีทั้งคติชนที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน ซึ่งมีเนื้อหามุ่งเน้นการอบรมสั่งสอน และถ่ายทอดค่านิยม ทศนคติ ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิตตามแนวทางศาสนาอิสลาม ซึ่งส่วนใหญ่ปรากฏในตำนาน นิทานคติธรรม และความเชื่อต่างๆ คติชนอีกส่วนหนึ่ง คือส่วนที่ได้รับมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะจากวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ เช่น นิทานอีสป สุภาษิต คำพังเพย และคติสอนใจ เนื้อหาส่วนใหญ่มุ่งเน้นถ่ายทอดค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิต ให้ปรับตัวอยู่ในสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างสงบสุข และพบว่า คติชนที่ได้รับมาจากวัฒนธรรมไทยพุทธนี้ ไม่ปรากฏที่ขัดต่อทบบัญญัติศาสนาอิสลามแต่ประการใด นอกจากนี้ การที่ชาวไทยมุสลิมชุมชนบ้านครัวเหนือมีการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำเป็นส่วนใหญ่ ทั้งยังมีศาสนาอิสลามซึ่งมีบทบัญญัติที่เคร่งครัดนี้ เป็นผลให้มีการนำเอาคติชนประเภทต่างๆ มาใช้ในการอบรมสั่งสอนมากกว่าใช้สื่อประเภทอื่นๆ

นุชนาถ เหลาะดูหวี (2537) ได้ศึกษาเรื่อง *การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี* และพบว่า นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี จำแนกได้ 9 ประเภท นิทานที่พบมากที่สุดคือ นิทานคติ รองลงมาเป็น นิทานปรัมปรา และนิทานมุขตลก ส่วนที่พบน้อยที่สุด ซึ่งมีเพียง 2 เรื่อง คือ นิทานเข้าแบบ โลกทัศน์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี พบว่ามี 3

ประเภท คือ โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

1) โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ เป็นภาพสะท้อนความคิดที่บุคคลมีต่อผู้อื่น และแนวทางการดำเนินชีวิต ได้แก่ โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อบุคคลโดยทั่วไป โลกทัศน์ที่มีครอบครัว และเครือญาติ โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อกลุ่มชนและสังคม โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อสถาบันศาสนา และโลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อผู้ประกอบการอาชีพ

2) โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ เป็นความคิดที่บุคคลมีต่อทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อคุณค่าของธรรมชาติ และโลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อโทษของธรรมชาติ

3) โลกทัศน์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ได้แก่ โลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อคติทางศาสนา และโลกทัศน์ที่บุคคลมีต่อไสยศาสตร์ และสิ่งเร้นลับต่างๆ

ณรงค์ฤทธิ์ ศักดาณรงค์ (2534) ศึกษาเรื่อง *การวิเคราะห์เรื่องสั้นสะท้อนปัญหาไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้* การศึกษาพบว่า ปัญหาไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เกิดจากปัญหาทางการศึกษา ปัญหาทางภาษา ปัญหาทางศาสนา ปัญหาทางวัฒนธรรม ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางการเมือง ปัญหาดังกล่าวเกิดจากความผิดพลาดและความบกพร่องในนโยบายการปกครองของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการศึกษา ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษา เป็นปัญหาที่รัฐควรแก้ไข และควรจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่ส่วนใหญ่เป็นมุสลิม

สุธี เทพสุริวงศ์ และเบญจวรรณ บังขวัญ (2547) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง *การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลภูมิปัญญาพื้นบ้านจังหวัดปัตตานี เพื่อพัฒนาเป็นฐานข้อมูลทางวัฒนธรรม* และ ผลการศึกษาปรากฏว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านจังหวัดปัตตานีแบ่งได้เป็น 7 ประเภท คือ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหาร หัตถกรรม การแพทย์ ศิลปะการแสดง การประกอบอาชีพ ที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่ม ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดภูมิปัญญาดังกล่าว มี 3 ประการ คือ 1) สภาพธรรมชาติพื้นที่แถบเทือกเขาสันกาลาศรีเอื้อต่อการทำสวนสมรมและการเกษตรผสมผสาน การมีผลผลิตกล้วยมากทำให้ต้องตัดแปลงเป็นกล้วยเส้นปรุงรส นอกจากนี้พื้นที่ริมทะเลยังเอื้อต่อการเพาะเลี้ยงหอยแครงและการทำประมงชายฝั่ง ตลอดจนการทำผลิตภัณฑ์อาหารจากผลผลิตทางทะเล เช่น น้ำบูดู ยำสาหร่าย 2) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และทรัพยากรในท้องถิ่น การนำวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นมาคิดเพิ่มเติมค่า เช่น การทำดอกไม้บายางพารา กระเป๋าย่านลิเภา และ 3) คติความเชื่อทางศาสนาความเชื่อตามศาสนาพราหมณ์ พุทธ และอิสลามของชาวบ้าน ผนวกกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนำไปสู่การพัฒนาภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้าน เช่น การรักษาโรคด้วยสมุนไพร การบิบนวด การบำบัดและเยียวยาทางจิตใจด้วยไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ รวมทั้งภูมิปัญญาเกี่ยวกับศิลปะการแสดง เช่น โนรา สีละ และมะโย่ง

กิตติสารรงค์ กาฬสุวรรณ (2546) *การวิเคราะห์โครงสร้างนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมภาคใต้ตามทฤษฎีโครงสร้างนิทานของวลาติมิร์ พรอพพ์* โดยศึกษาจากนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมภาคใต้จำนวน 238 เรื่อง แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ นิทานเทพนิยาย นิทานชีวิต นิทานประจำท้องถิ่น นิทานเรื่องสัตว์ นิทานมุขตลกและนิทานคติ พบว่า ใช้ทฤษฎีโครงสร้างนิทานของวลาติมิร์ พรอพพ์ และการศึกษาคติชนที่ปรากฏในเรื่อง โดยศึกษาผลการศึกษา พบว่า นิทานแต่ละประเภทมีโครงสร้างหลักที่กำหนดลำดับพฤติกรรม และการดำเนินเรื่องของนิทาน ดังนี้ นิทานเทพนิยายประกอบด้วยพฤติกรรมที่ทำให้ตัวเอกออกจากบ้านแล้ว ได้พบผู้ช่วยเหลือได้ของวิเศษหรือได้พบผู้ช่วยเหลือก่อนได้รับการทดสอบ ฝ่ายปฏิบัติขลุ่ยปลอมเป็นตัวเอก จากนั้นความจริงเปิดเผย ความโชคร้ายหมดไปแล้วจะได้แต่งงานนิทานชีวิตประกอบด้วยพฤติกรรมที่ทำให้ประสบกับความทุกข์จนตัวเอกต้องเดินทางออกจากบ้าน พบผู้ช่วยเหลือได้ของวิเศษหรือมีการหลอกและการหลงเชื่อ ต่อมาความจริงเปิดเผยและความโชคร้ายหมดไป นิทานประจำถิ่นประกอบด้วยโครงสร้างแบบเล่าเรื่องคนที่เกิดในท้องถิ่น โครงสร้างแบบผีอารักษ์ประจำท้องถิ่น และโครงสร้างแบบเล่าที่มาของบางสิ่งบางอย่าง นิทานสัตว์ประกอบด้วยโครงสร้างแบบตัวเอกที่เจ้าเล่ห์ชอบกลั่นแกล้ง และโครงสร้างแบบตัวเอกที่ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหา นิทานมุขตลกประกอบด้วยโครงสร้างแบบตัวเอกที่โง่เขลาและโครงสร้างแบบตัวเอกที่ฉลาด นิทานคติประกอบด้วยโครงสร้างแบบตัวเอกที่ทำดีแล้วจะได้ผลดีตอบแทนและพบว่า นอกจากระบบความคิดสากลจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างของนิทานแล้ว ระบบความคิดที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอิสลามมีส่วนอย่างมากในการกำหนดโครงสร้างของนิทานไทยมุสลิมภาคใต้อีกด้วย คติชนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมภาคใต้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ความเชื่อ และประเพณีในชีวิตของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างสรรค์งานของผู้เล่ากับสังคมได้เป็นอย่างดี

นางสาวชาลิษา มูซอ และคณะ (2552, น. 85-87) ได้ศึกษาใน *โครงการวิจัยรวบรวมนิทานและตำนานพื้นบ้านในอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี* จากการศึกษาสามารถรวบรวมนิทานได้จำนวน 170 เรื่อง แต่ได้นิทานที่มีเนื้อหาสมบูรณ์เพียง 77 เรื่อง เนื่องจากปราชญ์ส่วนใหญ่มีอายุมาก และห่างหายจากการเล่านิทานมานาน จึงเกิดการหลงลืมไป นิทานที่พบมากตามลำดับต่อไปนี้ นิทานชีวิต นิทานมุขตลก นิทานมหัศจรรย์ นิทานสัตว์ นิทานวีรบุรุษ นิทานประจำถิ่น นิทานอธิบายเหตุ นิทานผี นิทานเข้าแบบ และนิทานเทวปกรณัม นิทานศาสนาไม่พบในพื้นที่ เนื่องจากศาสนาอิสลามนั้นเมื่อกล่าวถึงพระเจ้าและศาสดาแล้วต้องอ้างอิงคัมภีร์กุรอานและอัลฮาดิษเป็นหลัก จะกล่าวลอยหรือปั้นแต่งเป็นนิทานตามจินตนาการไม่ได้ ทั้งนี้เมื่ออิสลามเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต สังคมมลายูแล้ว ก็ทำให้เกิดปฏิกริยาระหว่างวัฒนธรรมมลายูกับศาสนาอิสลาม ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา เรียกว่า “วัฒนธรรมอิสลาม” หมายความว่า ได้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมมลายูดั้งเดิมกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ประเพณีที่ขัดกับหลักศาสนาก็จะถูกทิ้งไป ส่วนประเพณี

ที่ไม่ขัดกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลามก็ได้รับการปรับปรุงพุ่มฟักต่อไป จนเกิดผลผลิตทางวัฒนธรรมใหม่ที่อยู่ในกรอบแห่งหลักศรัทธา

จากการวิเคราะห์นิทานที่รวบรวมได้ข้างต้นได้พบข้อสังเกตเกี่ยวกับนิทาน 3 ประการ ดังนี้

1) จุดมุ่งหมายของการเล่านิทานนั้น นอกจากเพื่อความสนุกสนาน ความบันเทิงใจ ผ่อนคลายความเครียดแล้ว นิทานยังสอดแทรกความรู้ให้คิดและประสบปารณ์บางประการแก่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

2) ชาวไทยมุสลิมอำเภอไม้แก่นจังหวัดปัตตานี มีความเคร่งครัดในศาสนา และยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนา อันเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงผูกเรื่องนิทานเป็นเรื่องให้คิดและข้อคิดในด้านต่างๆ

3) ชาวไทยมุสลิมอำเภอไม้แก่นจังหวัดปัตตานี ยกย่องให้ความเคารพนับถือแก่บุคคลที่มีความรู้ทางศาสนา ได้แก่ โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม คอเต็บ บิหลัน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีความประพฤติดีมีคุณธรรม เป็นผู้นำที่คอยสั่งสอนหลักศาสนา เป็นผู้คอยชี้แนะ แนะนำ และเป็นพี่ปรึกษาของชาวบ้าน

อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ (2556, น. 113-114) ได้ศึกษาเรื่อง *คติชนวิทยาของมลายูมุสลิมจังหวัดปัตตานี: ศึกษาผ่านสุภาษิตและสำนวนสอนสั่ง* สามารถเก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมด 190 บท แบ่งเป็นสุภาษิตจำนวน 70 บท และสำนวนสอนสั่งอีก จำนวน 119 บท และสามารถสะท้อนแนวคิดออกมาจากสุภาษิต และสำนวนสอนสั่งได้ 3 มิติ คือ 1) มิติด้านภาษา 2) มิติทางด้านสังคม และ 3) มิติทางด้านศาสนา

1) มิติด้านภาษา

ในมิติด้านภาษายังพบว่าในชุมชนมลายู-มุสลิมนั้นยังคนบางคนยังสามารถรักษาอัตลักษณ์ด้านภาษานี้ไว้ได้บ้าง เพราะเห็นถึงความงดงามของภาษา และสามารถสะท้อนถึงบริบทของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาโดยหลักสูตรที่เน้นการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ขณะเดียวกันการสืบทอดองค์ความรู้เดิมที่สั่งสมมาหลายชั่วอายุคนกำลังได้ลดลงไปมาก ทำให้สุภาษิต และสำนวนสอนสั่งอันเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ภาษาในสังคมมลายูมุสลิมมีการนำมาใช้ลดลงตามไปด้วย

2) มิติด้านสังคม

สุภาษิต และสำนวนสอนสั่งในมิติทางด้านสังคมสามารถสะท้อนสภาพของชุมชนและสังคมเป็นอย่างดี ซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ชุมชนมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างเช่น การกล่าวถึงเรื่องการเป็นอยู่ในสังคม ว่าด้วยเรื่องการปกครอง และว่าด้วย

เรื่องศีลธรรม-วัฒนธรรม ประเภทต่างๆ สภาพทางความเชื่อในสิ่งที่เร้นลับ สภาพทางครอบครัว แม่ พี่ น้อง พ่อตา แม่ยาย ขนาดของครอบครัว ความเป็นอยู่ในครอบครัว และกริยามารยาท เป็นต้น

3) มิติด้านศาสนา

ไม่มีสุภาชิตใดจะขัดแย้งกับหลักการศาสนา เพราะเป็นองค์ความรู้ทางโลกทั่วไป ซึ่งแม้แต่ในโลกมุสลิม ณ ที่อื่นๆ ก็มีสุภาชิตไว้ใช้เช่นกัน บางสุภาชิตยังสอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลามอย่างชัดเจนด้วยซ้ำ ขณะที่สำนวนสอนสั่งกลับพบว่ามีข้อห้ามบางอย่างสอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลาม

ส่วนสาเหตุว่าทำไมไม่การใช้สุภาชิต และสำนวนสอนสั่งในชุมชนมลายู-มุสลิมมีน้อยลง และคนรุ่นใหม่ไม่มีการสืบทอด คำตอบที่ได้รับต่างออกไป พอสรุปมีดังนี้

1) โลกปัจจุบันเห็นเรื่องเงินเป็นเรื่องใหญ่ ไม่ค่อยจะคิดในเรื่องบทเรียน หรือข้อคิดที่ผู้เฒ่าผู้แก่พยายามเน้นและสั่งสอน

2) คำสอนของผู้ใหญ่เป็นเพียงสิ่งที่ต้องการให้เด็กกลัว เด็กๆ ปัจจุบันไม่ค่อยกลัว

3) เด็กรุ่นใหม่ถูกมอมเมาด้วยอบายมุข จนไม่มีความคิดที่เป็นของตนเอง ตนเองก็เอาตัวไม่รอด แล้วจะไปสอนลูกๆ เด็กๆ ได้อย่างไร

4) คนรุ่นใหม่เห็นว่ามีความสำคัญมากกว่าในภาวะสังคมที่มีการแข่งขันสูง ไม่มีเวลาที่จะมาคิด ทบทวนเรื่องคำสั่งสอนของผู้ใหญ่

5) อิทธิพลของสื่อจากภายนอก ทำให้วิถีคิดของคนรุ่นใหม่ต่างจากคนรุ่นก่อน

6) อิทธิพลของแนวคิด และหลักการศาสนาที่นำเข้ามาจากโลกมุสลิม มุ่งเน้นการปฏิบัติตามตัวบทในศาสนา มิใช่จะตามคนรุ่นก่อนที่ไม่สอดคล้องกับหลักการ หรือตัวบทศาสนา

ชวน เพชรแก้ว (2543) ศึกษาเกี่ยวกับ *วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมท้องถิ่นอื่นบางเรื่อง* พบว่าการรับวรรณกรรมท้องถิ่นอื่นมาปรับเปลี่ยนหรือปรับปรนเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ชาวใต้จะปรับเปลี่ยนวรรณกรรมนั้นให้ปรากฏเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมวรรณกรรมท้องถิ่นใน 4 ลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะคำประพันธ์ การแต่งหรือต่อเติมให้ยาวขึ้น การเพิ่มหรือเปลี่ยนแปลงอนุภาคของเรื่อง และเปลี่ยนแปลงชื่อตัวละคร

Aminoh Jehwae (2017) ได้ทำการศึกษาเรื่อง *Krisis Masyarakat Melayu di Selatan Thailand dalam Cereka Terplih : Satu Pendekatan Kajian Budaya* (วิกฤติความขัดแย้งของสังคมมลายูชายแดนภาคใต้ของไทยในวรรณกรรมงานเขียน: กรณีศึกษาเชิงวัฒนธรรม) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อทราบวิกฤติความขัดแย้งของสังคมมลายูชายแดนภาคใต้ของไทยในวรรณกรรมงานเขียน 2) เพื่อศึกษาวิธีการแก้ปัญหาที่นำเสนอโดยผู้เขียนต่อวิกฤติความขัดแย้งของสังคมมลายู โดยใช้การศึกษาเชิงวัฒนธรรม และ 3) เพื่อวิเคราะห์ว่าวรรณกรรมงานเขียนมีบทบาทอย่างน้อยแค่ไหนต่อการเสริมสร้างความเป็นหนึ่งในสังคม การศึกษาพบว่า วรรณกรรมงานเขียนของ

ไทยได้เสนอวิกฤติความขัดแย้งที่ชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังเผชิญในหลายๆด้าน คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านอัตลักษณ์ โดยวิกฤติที่เผชิญกับความขัดแย้งมากที่สุด คือ วิกฤติความขัดแย้งด้านการเมือง ซึ่งประสบความขัดแย้งมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เผยให้เห็นการกดขี่ของชนชั้นปกครองต่อผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง เช่นเดียวกับปัจจัยด้านอำนาจ ที่เป็นสาเหตุสำคัญของวิกฤติความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เพราะอำนาจเป็นสิทธิเด็ดขาดของชนชั้นปกครองที่จะทำอะไรก็ได้ต่อประชาชนผู้ถูกปกครอง การศึกษายังพบอีกว่า ชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังเผชิญกับวิกฤติด้านอัตลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และแม้แต่ด้านประวัติศาสตร์ โดยวิกฤติด้านภาษาเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด ส่วนการนำเสนอวิธีการแก้ไข ปัญหาของผู้เขียนวรรณกรรมพบว่า จำเป็นต้องสร้างกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ การศึกษาในครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า วรรณกรรมสามารถทำความเข้าใจวิกฤติความขัดแย้งของชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยได้อย่างรอบด้าน

Aminoh Masoh (2016) ได้ทำการศึกษาเรื่อง *Nilai-nilai Budaya dalam Pantun Melayu Patani dan Implikasinya dalam Pembelajaran Bahasa dan Sastra di Tsanawiyah Patani* (คุณค่าด้านวัฒนธรรมในปันทุนมลายูปาตานีและการประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ภาษาและวรรณกรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในปาตานี) โดยเจาะจงทำการวิเคราะห์เพื่อหาคุณค่าทางวัฒนธรรมในบทปันทุนมลายูปาตานีในหนังสือ *Bunga Rampai Sastra Melayu Lama* ประพันธ์โดยอับดุลเราะมาน ติวานี การศึกษาพบว่า มีคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ค้นพบในหนังสือ ปันทุนดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วยระบบพัฒนาการทางเทคโนโลยี เช่น เครื่องมือการทำงาน หากิน เครื่องศาสตราวุธ ยานพาหนะการขนส่ง ระบบเศรษฐกิจ เช่น การเกษตรกรรม การทำสวน การทำไร่ คหกรรมในครัวเรือน สหกรณ์อ้อมทรัพย์อิสลาม และการประมง ระบบความสัมพันธ์ในสังคม ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ในหมู่เครือญาติ และความสัมพันธ์นอกเครือญาติหรือความสัมพันธ์ภายในชุมชน องค์กรต่างๆ นอกจากนี้ผลการศึกษายังได้ทราบถึงองค์ความรู้ด้านต่างๆที่ปรากฏอยู่ในปันทุน ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมกายภาพ คุณลักษณะและการปฏิสัมพันธ์ในสังคม ศิลปะภูมิปัญญาที่ปรากฏในสิ่งปลูกสร้าง องค์กรทางศาสนาและพิธีกรรมทางศาสนา การนำปันทุนมลายูปาตานีในหนังสือ *Bunga Rampai Sastra Melayu Lama* ไปใช้ในการศึกษาและเรียนรู้ภาษาและวรรณกรรมสามารถทำให้นักเรียนหรือนักศึกษาเรียนรู้บทบาทและคุณค่าของปันทุน เกิดความตระหนักและหวงแหนในมรดกของชาติพันธ์ เป็นคุณลักษณะของเยาวชนรุ่นใหม่ที่สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมต่อไป

Haryati Shafii (2010) ในงานวิจัย *Kelestarian Alam Dalam Seni Budaya Melayu : Pantun Sebagai Bayangan Falsafah Alam* กล่าวว่า การอนุรักษ์ไว้ซึ่งการพรรณนาธรรมชาติในวรรณศิลป์มลายูโดยเฉพาะปันทุนนับว่ามีความสำคัญยิ่ง สืบถึงการพัฒนายั่งยืนในสังคม

มลายู ชี้ให้เห็นถึงการใช้การเปรียบเปรยในการสื่อสารของชาวมลายูซึ่งไม่นิยมกล่าวอย่างตรงไปตรงมา นับเป็นกิจกรรมารยาทที่สูงส่ง ความสุภาพ ความเกรงใจ และความนอบน้อม ชาวมลายูจึงระมัดระวังยิ่งในการพูดจา การปฏิบัติสัมพันธ์ในสังคม ปันตุนสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดปรัชญามลายูอย่างครบถ้วน ทั้งด้านการศึกษา การอบรมสั่งสอน สาระความรู้ การอนุรักษ์ปันตุนเป็นการคงไว้ซึ่งมรดกสืบทอด และพิธีกรรม สู่ชนรุ่นหลัง เป็นสื่อการศึกษาของเยาวชนรุ่นใหม่

Adisti Primi Wulan (2011) ได้ศึกษาเรื่อง *Analisis stilistika dan nilai pendidikan pantun melayu pontianak karya* พบว่า คุณค่าของการอบรมสั่งสอนที่มีอยู่ในปันตุนมลายูตั้งอยู่บนคุณค่าหลัก 4 ประการ คือ คุณค่าทางศาสนา คุณค่าทางกริยามารยาท คุณค่าทางสังคม ละคุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าดังกล่าวนี้ได้แฝงอยู่ในบทปันตุนซึ่งเนื้อหาเต็มไปด้วยการชี้แนะที่จะแก้ไขหรือเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่พึงงามแก่เยาวชน คุณค่าทางศาสนาก็ได้กล่าวถึงการตักเตือนให้ระลึกถึงองค์อัลลอฮ์ ขณะที่คุณค่าทางกริยามารยาทที่พบในการศึกษาในครั้งนี้คือ การเชิญชวนให้ลูกๆ หรือเยาวชนให้ทำแต่ความดี ส่วนคุณค่าทางสังคมจะสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของสังคม และคุณค่าทางวัฒนธรรม คือ จะเชิญชวนให้ปกป้องรักษาประเพณีที่พึงงาม

Sigrid Spangenberg (2014) ได้ทำการศึกษาเรื่อง *The function of pantun in Malay speech* (บทบาทของปันตุนในสำนวนคำพูดของชาวมลายู) พบว่า ชาวมลายูได้สะท้อนตัวตนของเขาอย่างชัดเจนผ่านวรรณกรรมปันตุน เป็นชนที่ให้ความเคารพอย่างสูงส่งในค่านิยมทางสังคม หลีกเลี่ยงการใช้สำนวนคำพูดที่ส่งผลโดยตรงต่อความรู้สึกที่จะสร้างความไม่สบายใจ คับแค้น หรือ อับอาย ชาวมลายูจึงชอบใช้การเปรียบเปรย โดยใช้ธรรมชาติรอบตัวเป็นตัวกลางสื่อถึงแทนความเป็นอัตลักษณ์ที่ไม่ชอบการพูดอย่างตรงไปตรงมา (Indirectness) ของชาวมลายูสะท้อนได้จากลักษณะเด่น คือ ความเขินอาย อดกลั้น ให้ความเคารพ ถ่อมตน บริสุทธิ์ใจ และรู้บุญคุณ

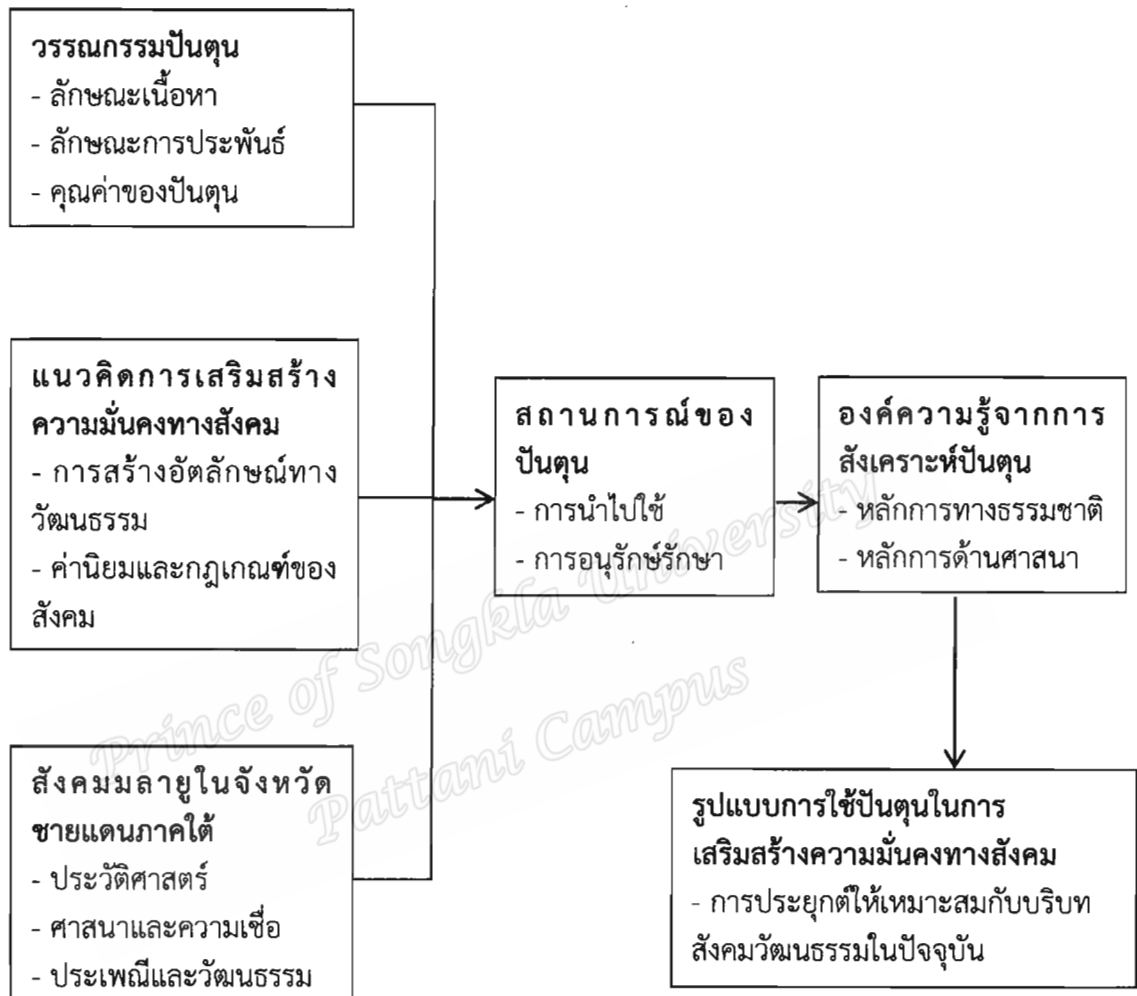
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปันตุนอย่างแพร่หลายในต่างประเทศโดยเฉพาะในมาเลเซียและอินโดนีเซียจนสามารถรวบรวมบทปันตุนและพัฒนาประยุกต์ใช้ตามโอกาสต่างๆ แต่พบการศึกษาเกี่ยวกับปันตุนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่น้อยมาก การศึกษาวรรณกรรมในภาคใต้ส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในกรอบวรรณกรรมในภาษาไทยและวรรณกรรมมลายูในประเพณีนิทานเรื่องเล่า สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาทางวรรณกรรมบางอย่างที่ค่อยๆ หายไป โดยไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเพื่อการปรับเปลี่ยนตัวเองตามยุคสมัย ผู้วิจัยเชื่อว่าวรรณกรรมทั้งหลายล้วนมีคุณค่า และสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม เครื่องมือที่มีรากเหง้าจากท้องถิ่นเองย่อมมีความเหมาะสมกับการใช้ในพื้นที่นั้นๆ การเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็ตามที่ไม่ได้ยึดโยงกับความเป็นท้องถิ่น ย่อมเป็นสิ่งแปลกแยกและอาจสร้างปัญหาที่เกิดจากความไม่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นก็เป็นได้

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนมลายูปัตตานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นหลัก โดยผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะวิเคราะห์และสังเคราะห์หาคูณค่าและประโยชน์ของปันทุนอันจะเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ปันทุนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมในปัจจุบัน โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกิดจากการศึกษาทำความเข้าใจใน 3 ประเด็นหลักคือ 1) ศึกษาและวิเคราะห์บทปันทุนที่รวบรวมได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากผู้รู้ในพื้นที่วิจัย 2) การศึกษาข้อมูลบริบทแวดล้อมของปันทุน ด้วยการศึกษาสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ภาษา ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม และ 3) การศึกษาทำความเข้าใจแนวคิดการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในด้านการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคม การศึกษากลับไปกลับมาของความสัมพันธ์ระหว่างบทปันทุนกับบริบทของสังคมทำให้สามารถสืบทราบบทบาทของปันทุนต่อสังคมและสืบทราบสถานการณ์ของปันทุนในปัจจุบันในด้านการนำไปใช้และการอนุรักษ์ จากข้อมูลหลัก 3 ด้านดังกล่าวจะเป็นข้อมูลสำคัญประกอบการสังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปัตตานีตามทฤษฎี Pengkaedahan Melayu (หลักการนิยามความเป็นมลายู) ซึ่งประกอบด้วย Pengkaedahan Alamiah (หลักการทางธรรมชาติ) และ Pengkaedahan Keagamaan (หลักการทางศาสนา) เพื่อให้สามารถนำปันทุนไปประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบันให้มากที่สุด ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

3) นายสะหะ แวสะมะแอ อายุ 70 ปี ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านบาโต ตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

4) นางตีเมาะ คาเร็ง อายุ 95 ปี ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านบือแนบาแด ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

5) นางแวลีเมาะ โต๊ะแวนอัย อายุ 70 ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านบือแนบีแน ตำบลประจัน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลป็นต้นจากผู้รู้ป็นต้นข้างต้น ผู้วิจัยได้รับทราบข้อมูลผู้สูงอายุป็นต้นเพิ่มเติมจำนวนหลายคนจากทั้งผู้รู้ป็นตนเอง และจากผู้อื่นที่ผู้วิจัยได้สอบถาม ผู้วิจัยได้เดินทางไปพบและสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตนเอง จนพบผู้รู้ป็นต้นเพิ่มเติมอีกจำนวน 10 คน ซึ่งถือป็นคนที่ 6-15 ดังนี้

6) นายแวมะ สะดียามู

7) นางยาวาเฮ มุซอ

8) นางมะฮาโละ บินสาแม

9) นางนิโล ตือราเซะ

10) นางนาปีเสาะ แวเตะ

11) นายวันฮูเซ็น แลกามา

12) นางซาปิเยาะ บากา

13) นางตีเมาะ กาโอะ

14) นางมารีแย กาซอ

15) นางปาตีเมาะ กาโฮง

1.2 กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมลายู ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 6 คน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ 1) เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านวรรณกรรมลายู สามารถอธิบายลักษณะและความหมายของวรรณกรรมลายูประเภทต่างๆ ได้อย่างชัดเจน 2) เป็นผู้เคยทำการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมลายูหรือมีผลงานด้านวรรณกรรมลายูเป็นที่ประจักษ์ ประกอบด้วย

1) ดร. ฮามีดิน สะนอ

2) ดร. อับดุลรอแมะ หะยีหะซา

3) นายสาหะอับดุลเลาะห์ อัลยุฟรี

4) นายอับดุลเลาะ ตาเห

5) นายอับดุลฮาเล็ม คาเร็ง

6) นายชูเซ็น เบ็ญญูโซะ

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือเชิงคุณภาพทั้งหมด ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกประวัติผู้รู้ป็นตน 2) แบบบันทึกประวัติผู้รู้วรรณกรรมมลายู 3) แบบบันทึกบทป็นตน 4) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และ 5) แบบแนวคำถามการสนทนากลุ่ม ดังจะอธิบายรายละเอียดของลักษณะและการได้มาของเครื่องมือแต่ละประเภท ดังนี้

2.1 ลักษณะของเครื่องมือการวิจัย

การออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นในรายละเอียดของสังคมแวดล้อมของผู้ให้ข้อมูล สังคมแวดล้อมของวรรณกรรม และสังคมแวดล้อมของผู้อ่าน ตามแนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมของ Wallek และ Rene (1968) และของ Ian Watt (1963) โดยได้กำหนดรายละเอียดของเครื่องมือแต่ละประเภท ดังนี้

2.1.1 แบบบันทึกประวัติผู้รู้ป็นตน ใช้กับกลุ่มผู้รู้ป็นตนที่ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลบทป็นตนประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

- 1) ชื่อ นามสกุล ชื่อเรียกในหมู่บ้าน เพศ
- 2) วัน เดือน ปีเกิด อายุ
- 3) ภูมิลำเนาเดิม ภูมิลำเนาปัจจุบัน หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ
- 4) ประวัติการศึกษา
- 5) ประวัติการประกอบอาชีพ
- 6) ประวัติการดำรงตำแหน่ง
- 7) ประวัติการเรียนรู้ป็นตน
- 8) จำนวนบทป็นตนที่ถ่ายทอด
- 9) ลักษณะการประพันธ์ของบทป็นตนที่ถ่ายทอด
- 10) ประเภทเนื้อหาของบทป็นตนที่ถ่ายทอด

2.1.2 แบบบันทึกประวัติผู้รู้ด้านวรรณกรรมมลายู ใช้กับกลุ่มผู้ที่มีความรอบรู้ด้านวรรณกรรมมลายู มีผลงานหรือกิจกรรมเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมมลายู เป็นที่ประจักษ์ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

- 1) ชื่อ นามสกุล เพศ
- 2) วัน เดือน ปีเกิด อายุ

- 3) ภูมิสำเนาเดิม ภูมิสำเนาปัจจุบัน หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ
- 4) ประวัติการศึกษา
- 5) ประวัติการประกอบอาชีพ
- 6) ประวัติการดำรงตำแหน่ง
- 7) ประวัติการเรียนรู้วรรณกรรมหลาย
- 8) ผลงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมหลาย

2.1.3 แบบบันทึกบทสัมภาษณ์ ใช้ในการบันทึกบทสัมภาษณ์ที่เก็บได้จากการลงพื้นที่พบผู้รู้ป็นต้น ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

- 1) เนื้อหาป็นต้น
- 2) แปลความหมาย
- 3) อธิบายขยายความ
- 4) โอกาสการนำไปใช้
- 5) ชื่อผู้ให้ข้อมูล
- 6) บันทึกบรรยากาศแวดล้อมขณะให้ข้อมูล

2.1.4 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ใช้กับกลุ่มผู้รู้ป็นต้น และกลุ่มผู้รู้วรรณกรรมหลาย แบบสัมภาษณ์แยกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เพื่อบันทึกประวัติส่วนตัวและประสบการณ์เกี่ยวกับป็นต้น ประกอบด้วยรายละเอียด

- 1) ชื่อ นามสกุล เพศ
- 2) วัน เดือน ปีเกิด อายุ
- 3) ภูมิสำเนาเดิม ภูมิสำเนาปัจจุบัน หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ
- 4) ประวัติการศึกษา
- 5) ประวัติการประกอบอาชีพ
- 6) ประวัติการดำรงตำแหน่ง
- 7) บทบาทหรือประสบการณ์ในสังคม
- 8) ประวัติการเรียนรู้ป็นต้น

ส่วนที่ 2 เพื่อสอบถามความคิดเห็นในประเด็นสถานการณ์การใช้ปิ่นตุน คุณค่าของปิ่นตุน ประโยชน์ของปิ่นตุน และแนวทางการนำปิ่นตุนไปใช้ในสังคมปัจจุบัน โดยในประเด็นคุณค่าของปิ่นตุนนั้นจะยึดหลักการวิเคราะห์คุณค่าทางวรรณกรรมของ ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2545) ดังนี้

- 1) คุณค่าด้านวรรณศิลป์
- 2) คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ
- 3) คุณค่าด้านสังคม
- 4) คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.1.5 แบบแนวคำถามการสนทนากลุ่ม (Focused Group) ใช้กับกลุ่มที่เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้รู้ปิ่นตุน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมมลายู 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน โดยกำหนดเป็นแนวคำถามอย่างกว้างไว้ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) การพิจารณาบทปิ่นตุนที่รวบรวมได้
- 2) พิจารณาผลการแบ่งประเภทเนื้อหาและฉันทลักษณ์
- 3) รูปแบบการนำปิ่นตุนไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงในสังคม

2.2 การตรวจสอบเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือมีขั้นตอนการดำเนินงานตามลำดับ ดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยทำการศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบที่กำหนด

2.2.3 ให้อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบให้คำแนะนำ

2.2.4 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของถ้อยคำ

2.2.5 ผู้วิจัยนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2.6 จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

3. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นแรกเป็นการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำกรวิจัย ขั้นที่สองเป็นการเก็บข้อมูลบทป็นตนจากผู้รู้ป็นตน โดยใช้วิธีการบันทึกเสียงจากการบอกบทป็นตนโดยผู้รู้ป็นตนแล้วมาถอดเสียงในภายหลัง บทป็นตนบางส่วนอาจได้จากการเขียนบันทึก หรือรวมเล่มของ ผู้รู้ยู่แล้ว ขั้นที่สามเป็นการเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้รู้ป็นตนและผู้รู้วรรณกรรมหลาย ในประเด็นสถานการณ์การใช้ ป็นตน คุณค่าของป็นตน การใช้บทป็นตนในชีวิตประจำวัน และแนวทางการใช้ป็นตนเพื่อการ เสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม และขั้นที่สี่เป็นการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบข้อมูล จากสี่ขั้นตอนดังกล่าวสามารถนำเสนอเป็นรายละเอียดจำแนกตามหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 การสำรวจเอกสาร

เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดย ศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสารจะกระทำ ก่อนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม และในขณะระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลที่ทำการศึกษา ได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น วรรณกรรมป็นตน แนวคิดหรือเกี่ยวกับวรรณกรรมกับ สังคม งานวิจัยต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ และแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 การเก็บข้อมูลบทป็นตน

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อบันทึกเสียงการขับร้อง บทป็นตน สอบถามรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับบทป็นตน รวมทั้งข้อมูลและประวัติส่วนตัวของผู้ขับ ป็นตน การลงพื้นที่พบผู้รู้ของผู้วิจัยได้ยึดแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย คือ แหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยค้นหาด้วย ตนเองตั้งแต่แรก แหล่งข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มผู้สอนภาษามลายูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม แหล่งข้อมูลที่ได้จากการแนะนำหรือการบอกต่อของผู้รู้ป็นตน นอกจากนี้ยังมีแหล่งข้อมูลที่ได้โดย บังเอิญอีกด้วย การเก็บข้อมูลบทป็นตนจากผู้รู้ป็นตน มีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1) สอบถามแหล่งข้อมูลผู้รู้ป็นตน
- 2) ลงพื้นที่พบผู้รู้เพื่อแนะนำผู้วิจัยและชี้แจงงานวิจัย
- 3) เก็บข้อมูลประวัติส่วนตัวของผู้รู้ป็นตน และบันทึกบทป็นตนด้วยเครื่อง บันทึกเสียง
- 4) ถอดเสียงบทป็นตนเป็นตัวเขียนภาษามลายูอักษรโรมัน (อักษรโรมัน)
- 5) แปลความหมายบทป็นตนเป็นภาษาไทยและอธิบายขยายความบท ป็นตนเป็นภาษาไทย

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยต้องลงพื้นที่พบผู้รู้ป็นตนถึงสามารถด้วยกัน การลงพื้นที่เก็บข้อมูลบทป็นตนในรอบแรก ผู้วิจัยเลือกลงพื้นที่ตามแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ค้นพบด้วยตนเองก่อน ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ใกล้ๆ และผู้วิจัยรู้จักกับผู้รู้มาก่อนแล้วเป็นส่วนตัว กรณีนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานด้วยตนเองทำให้การลงพื้นที่ในช่วงนี้มีความราบรื่น รวดเร็ว และได้ข้อมูลที่ชัดเจน ในเดือนแรกนี้ผู้วิจัยได้เดินทางลงพื้นที่ 6 ครั้ง พบผู้รู้ป็นตนจำนวน 5 คน และได้บทป็นตน 240 ป็นตน

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลบทป็นตนในรอบที่สอง เป็นการลงพื้นที่ไปพบผู้รู้ที่ได้รับคำแนะนำต่อจากผู้รู้ป็นตนในรอบแรก เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้รู้ป็นตนที่ผู้วิจัยยังไม่คุ้นเคย จึงใช้วิธีหาผู้ประสานในแต่ละท้องถิ่นที่ผู้รู้อาศัยอยู่ อาจเป็นญาติของผู้รู้ป็นตนเอง หรือบางส่วนเป็นผู้นำในชุมชนเพื่อสร้างความไว้วางใจต่อผู้รู้ป็นตน ซึ่งจะมีผลต่อการบอกเล่าป็นตนโดยตรง การลงพื้นที่ในช่วงนี้จึงค่อนข้างใช้เวลามาก เพราะต้องติดต่อผู้ประสานงานก่อนในเบื้องต้นในฐานะผู้นำทาง การลงไปพบผู้รู้เองก็ต้องใช้เวลา 2-3 ครั้งต่อคน ครั้งแรกเพียงทำความรู้จักและชี้แจงจุดประสงค์ ครั้งที่สองและสามจึงสามารถทำการบันทึกข้อมูลได้ การลงพื้นที่ที่มากกว่านี้ ยิ่งสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจระหว่างผู้รู้ป็นตนกับผู้วิจัย ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการให้ข้อมูล การลงพื้นที่ในรอบที่สองนี้ สามารถรวบรวมบทป็นตนได้ 307 ป็นตน รวมบทป็นตนที่เก็บได้จากการลงพื้นที่ทั้งสองครั้งจำนวน 547 ป็นตน

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลบทป็นตนในรอบที่สาม เป็นการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่มีตกบกพร่อง กำกวม ไม่ชัดเจน หลังจากทำการถอดเทปบันทึกเสียงแล้ว ตลอดจนการขอให้ผู้รู้ป็นตนอธิบายความหมายคำศัพท์ยาก ข้อคิด และความรู้ต่างๆ ที่แฝงอยู่ในป็นตนแต่ละบท

3.3 การถอดเทปและจัดบันทึกบทป็นตน

ผู้วิจัยเลือกใช้ตัวเขียนรูมี (อักษรโรมัน) ในการแปลงเสียงเป็นลายลักษณ์ ยึดหลักการสะกดตามภาษามลายูมาเลเซีย เพราะเป็นตัวเขียนที่ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษ โดยไม่มีการเพิ่มสัญลักษณ์ใดๆ มีเพียงการออกเสียงในบางพยัญชนะเท่านั้นที่แตกต่างกัน จึงเป็นเรื่องไม่ยากนักที่ผู้รู้พื้นฐานภาษาอังกฤษอยู่แล้วจะอ่านออกเสียงตัวเขียนรูมี แม้ว่าไม่ใช่ชาวมลายูก็ตาม ตัวเขียนรูมียังสามารถเชื่อมโยงสู่โลกภายนอก โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษามลายูได้กว้างขวางกว่าตัวเขียนยาวี (อักษรอาหรับ) แต่การใช้ตัวเขียนรูมีในการจัดบันทึกวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นมีข้อจำกัดตรงที่ไม่สามารถเขียนบันทึกได้ตรงกับการออกเสียงในภาษาถิ่น ข้อจำกัดนี้จะเกิดขึ้นกับการใช้ตัวเขียนยาวีด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยจึงได้อธิบายเชิงอรรถไว้กับคำศัพท์ที่มีการสะกดหรือความหมายแตกต่างไปจากภาษามลายูกลาง เพราะในการจัดบันทึกบทป็นตน ผู้วิจัยจะไม่เปลี่ยนแปลงคำศัพท์ที่ได้ฟังจากผู้รู้โดยเด็ดขาด แม้เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในพื้นที่ก็ตาม เพราะถือว่าเป็นลักษณะสำคัญที่บ่งชี้ถึงความเป็นท้องถิ่น

ปัญหาการบันทึกเป็นตัวเขียนไม่เหมือนกับการออกเสียงในภาษาถิ่น สามารถแก้ไขได้หากนำระบบเขียนภาษามลายูปัตตานีด้วยอักษรไทยมาใช้ ซึ่งปัจจุบันได้รับการพัฒนาจนสามารถเขียนตามหน่วยเสียงในภาษามลายูปัตตานีได้ครบสมบูรณ์ และได้รับการรับรองจากราชบัณฑิตยสถานเป็นที่เรียบร้อย แต่มีข้อจำกัดในการเชื่อมสู่โลกภายนอก และยังถือเป็นระบบเขียนที่ค่อนข้างใหม่ สร้างความไม่คุ้นเคยกับผู้อ่านมากกว่าตัวเขียนรูมีและยาวี ผู้วิจัยจึงคัดเลือกตัวเขียนรูมีในการเขียนบท ปันตุนในงานวิจัยนี้ และอีกประการหนึ่งการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาองค์ความรู้บทปันตุนมากกว่าการศึกษาบทปันตุนเชิงภาษาศาสตร์ จึงไม่ได้ศึกษาด้านภาษาศาสตร์อย่างลุ่มลึกมากนัก

บทปันตุนบางส่วนผู้วิจัยได้เขียนบันทึกเป็นลายลักษณ์เรียบร้อยแล้วระหว่างการลงพื้นที่พบผู้รู้ปันตุน ส่วนใหญ่เป็นบทสั้นๆ และบางส่วนผู้รู้ได้เขียนรวบรวมไว้แล้ว ซึ่งส่วนมากจะเขียนบันทึกด้วยภาษามลายูอักษรยาวี ผู้วิจัยสามารถนำไปแปลงเป็นตัวเขียนรูมีได้เลย แต่บทปันตุนส่วนมากแล้วผู้วิจัยได้บันทึกเสียงไว้อย่างเดียว แล้วทยอยถอดเทปบันทึก ทีละบทในภายหลัง ปัญหาที่ขณะผู้วิจัยประสบระหว่างการถอดเทปบทปันตุน คือ ความไม่ชัดเจนของเสียงบันทึกอันเกิดจากการออกเสียงที่ไม่ชัดเจนของผู้รู้ปันตุนเอง บางครั้งมีเสียงรบกวนจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น เสียงนกหรือเครื่องยนต์ ทำให้ผู้วิจัยต้องเดินทางไปพบผู้รู้ปันตุนคนเดิมอีกครั้งเพื่อตรวจสอบข้อมูล ผลพลอยได้ก็คือ เกือบทุกครั้งผู้วิจัยเดินทางกลับไปพบผู้รู้ มักได้รับบทปันตุนใหม่ๆ เพิ่มขึ้น จากการจดจำเพิ่มในภายหลังของผู้รู้ปันตุน บางครั้งการชวนผู้รู้คุยถึงเรื่องต่างๆ ในอดีต สามารถช่วยสะกิดให้ผู้รู้จดจำบทปันตุนขึ้นได้

3.4 การแปลและถอดความบทปันตุน

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการแปลความหมายของบทปันตุนไว้ 3 ขั้นตอน คือ การแปลความหมายคำต่อคำ การแปลความหมายโดยรวม และการอธิบายเนื้อหาเพิ่มเติม ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้พจนานุกรมหลายๆ เล่มประกอบการแปล เพื่อให้ได้ความหมายที่ใกล้เคียงที่สุด ส่วนคำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมใดๆ ซึ่งมักเป็นคำศัพท์เก่า หรือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะท้องถิ่น ผู้วิจัยได้สอบถามผู้รู้ปันตุนโดยตรง แต่ก็มีคำศัพท์จำนวนไม่น้อยที่ผู้รู้เองก็ไม่สามารถอธิบายความหมายได้ เพราะเป็นการจดจำผ่านการสืบทอดในลักษณะมุขปาฐะ จึงต้องสอบถามผู้รู้ทั่วไปและให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษามลายูเป็นผู้ตรวจสอบแก้ไขเป็นขั้นตอนสุดท้าย บางคำผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะเกิดจากการเพี้ยนคำ เพราะบทปันตุนที่สืบทอดจากปากต่อปากโดยไม่มีกรบันทึกใดๆ มีโอกาสเพี้ยนสูง การพบบทปันตุนบทเดียวกันจากผู้รู้ปันตุนและสถานที่ที่แตกต่างกันสามารถนำมาเปรียบเทียบหาคำตรงที่เกิดจากการเพี้ยนได้ และบทปันตุนซ้ำๆ ที่พบในพื้นที่ต่างๆ สามารถยืนยันถึงความเป็นบทปันตุน

ดั้งเดิม (Pantun Lama) หรือเรียกว่า ปันตุนมรดกตกทอด (Pantun Warisan) ไม่สามารถระบุได้ว่า เป็นงานประพันธ์ของใคร แต่เป็นของสังคมปาดานีโดยรวม

3.5. การคัดกรองบทปันตุน

การคัดกรองบทปันตุน ผู้วิจัยเน้นคัดเลือกบทปันตุนที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- 1) มีลักษณะการประพันธ์ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ปันตุน
- 2) มีเนื้อหาให้การอบรมขัดเกลาสังคมเป็นหลัก หรือมีคุณค่าด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
- 3) เป็นบทปันตุนที่ตรงกับการนิยามความเป็นปันตุนมลายูปาดานี นั่นคือ เป็นบทกลอนภาษามลายูที่เป็นวรรค มีการสัมผัสระหว่างวรรค มีส่วนพรรณนา และส่วนความหมาย ที่ค้นพบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในรูปมุขปาฐะและลายลักษณ์ ทั้งในรูปภาษามลายูปาดานี หรือภาษามลายูกกลาง ไม่ซ้ำกับบทปันตุนที่ปรากฏในภูมิภาคอื่น ถ้าจำเป็นต้องสามารถระบุความเป็นมา หรือข้อบ่งชี้ว่ากำเนิด ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างชัดเจน

และผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์เพื่อพิจารณาตัดบทปันตุนออกด้วยเหตุผลดังนี้

- 1) บทปันตุนที่ซ้ำกันในพื้นที่เดียวกัน
- 2) บทปันตุนที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป สามารถพบเจอได้ในเอกสารต่างๆ
- 3) บทปันตุนที่ไม่ครบถ้วนตามลักษณะของปันตุน แต่จะอนุโลมในกรณี การไม่สัมผัสเสียงตามการเขียนและออกเสียงในภาษามลายูกกลาง แต่จะสัมผัสเสียงเมื่อออกเสียงตามภาษามลายูปาดานี
- 4) บทปันตุนที่พิสูจน์ได้ชัดเจนถึงที่มาจากนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสังเกตจากการใช้คำและโครงสร้างทางภาษา

3.6 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เป็นการเก็บข้อมูลกับผู้รู้ปันตุนและผู้รู้วรรณกรรมมลายูด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) ในประเด็นสถานการณ์การใช้ปันตุน คุณค่าของปันตุน การใช้บทปันตุนในชีวิตประจำวัน และรูปแบบการใช้ปันตุนเพื่อการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม

3.7 การสนทนากลุ่ม (Group Discussed)

เป็นการจัดเวทีสนทนากลุ่มที่สมาชิกประกอบด้วย ผู้รู้ปันตุนจำนวน 2 คน คัดเลือกจากกลุ่มผู้รู้ปันตุน ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมมลายู จำนวน 2 คน คัดเลือกจากกลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน เพื่อพิจารณาบทปันตุนที่

รวมรวมได้และผ่านการคัดกรองโดยผู้วิจัยแล้ว และพิจารณารูปแบบการนำปันทุนไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมที่ผู้วิจัยนำเสนอ

3.8 การตรวจสอบการเขียนและการแปลบทปันทุน

ขั้นตอนการตรวจสอบการเขียนบทปันทุนด้วยตัวเขียนรummyและการแปลบทปันทุนเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยได้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษามลายูจำนวน 2 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบประกอบด้วย

- 1) นายแวมายิ ปารามัล อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษามลายู มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- 2) ดร.อามีเนาะ เจาะแว อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษามลายู มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ใช้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการจำแนก ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ ออกเป็นหมวดหมู่ โดยยึดหลักเกณฑ์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลัก

4.2 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) ทั้งแหล่งที่มาของข้อมูล ในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาว่า ถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างคนจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ โดยพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ ว่าได้ข้อมูลที่สอดคล้องกันหรือไม่

4.3 ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อธิบายข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ในเบื้องต้น โดยแบ่งรายละเอียดออกเป็นหัวข้อย่อยตามลักษณะการประพันธ์และลักษณะเนื้อหาของวรรณกรรมปันทุนมลายูปัตตานี แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยแนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม (Sociology of Literature) และแนวคิดคติชน (Folklore) ให้ปรากฏผลเป็นองค์รวมอีกครั้ง

5. การสังเคราะห์ข้อมูล

การสังเคราะห์ข้อมูลเป็นการรวบรวมผลการวิเคราะห์บทปับนตุนในด้านเนื้อหา ลักษณะการประพันธ์ และคุณค่าในด้านต่างๆ มาจัดเป็นองค์ความรู้ตามกรอบทฤษฎี Teori Pengkaedahan Melayu (หลักการนิยามความเป็นมลายู) ของ Hashim Awang (1993) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการหารูปแบบการนำปับนตุนไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีนี้เพราะเห็นว่าเป็นทฤษฎีที่เหมาะสมกับวรรณกรรมมลายูโดยเฉพาะ โดยได้เน้นหลักสำคัญ 2 ประการ ประการแรก คือหลักการด้านธรรมชาติ ประกอบด้วย ด้านการนำไปใช้ ด้านศีลธรรม และด้านการทำนายสัญลักษณ์ หลักการที่สอง คือ หลักการด้านศาสนา ประกอบด้วย ด้านการเชิญชวน ด้านสังคม และด้านศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดอัตลักษณ์พื้นฐานของความเป็นมลายู นั่นคือ ภาษามลายู วัฒนธรรมมลายู และศาสนาอิสลาม

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้วิจัยมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่วิจัย มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับ ปับนตุนอยู่บ้าง จึงเสมือนตนเองเป็นเครื่องมือหนึ่งในการช่วยให้สามารถทำความเข้าใจข้อมูล ประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ดีขึ้น ซึ่งหากไม่ใช่ผู้เคยสัมผัสประสบการณ์ตรงดังกล่าวแล้ว อาจเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งในการทำความเข้าใจต่อข้อมูลที่เก็บได้ไม่มากนัก

6. การนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) จำแนกประเด็นเนื้อหาตามความมุ่งหมายของการวิจัย

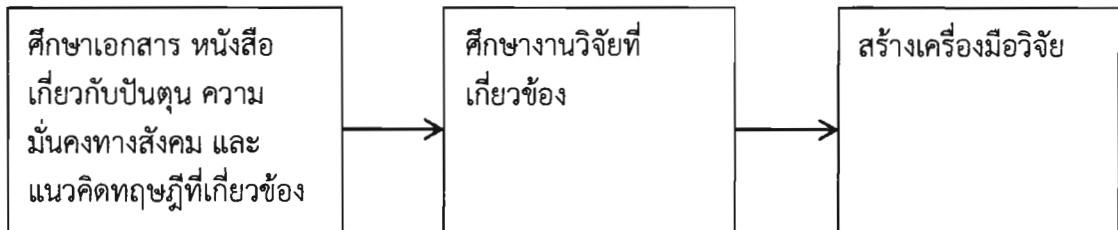
ตารางที่ 2 สรุปกรอบการดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	การจัดกระทำข้อมูล	เครื่องมือ	ผู้เกี่ยวข้อง
1. เพื่อศึกษา สถานการณ์การใช้ และคุณค่าของ ปັນตุนมลายู ปาดานีในพื้นที่ จังหวัดชายแดน ภาคใต้	- ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	-	- ผู้วิจัย
	- ศึกษาวิเคราะห์บทปັນตุน	-	- ผู้วิจัย
	- สัมภาษณ์เชิงลึก	- แบบสัมภาษณ์ เชิงลึก	- ผู้วิจัย - ผู้รู้ปັນตุน - ผู้รู้วรรณกรรมมลายู
2. เพื่อสังเคราะห์ องค์ความรู้ใน ปັນตุนมลายู ปาดานีในการ เสริมสร้างความ มั่นคงทางสังคมใน จังหวัดชายแดน ภาคใต้	- ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	-	- ผู้วิจัย
	- เก็บรวบรวมบทปັນตุนจาก ผู้รู้ปັນตุนและจากเอกสารที่ มีการบันทึกไว้	- เครื่องบันทึกเสียง - แบบบันทึกบทปັນตุน	- ผู้วิจัย - ผู้รู้ปັນตุน
	- คัดกรองบทปັນตุน	-	- ผู้วิจัย
	- วิเคราะห์บทปັນตุน	- แบบวิเคราะห์ปັນตุน	- ผู้วิจัย
	- สังเคราะห์เนื้อหาปັນตุน	- แบบสังเคราะห์ ปັນตุน	- ผู้วิจัย
3. เพื่อเสนอ รูปแบบการนำ ปັນตุนมลายู ปาดานีในการ เสริมสร้างความ มั่นคงทางสังคมใน จังหวัดชายแดน ภาคใต้	- จัดเวทีสนทนากลุ่ม	- แบบแนวคำถาม สนทนากลุ่ม	- ผู้วิจัย - ผู้รู้ปັນตุน - ผู้เชี่ยวชาญด้าน วรรณกรรมมลายู - ผู้เชี่ยวชาญด้าน หลักสูตรและการสอน
	- สรุปผลการวิจัย	- รายงานผลการวิจัย	- ผู้วิจัย
	- นำเสนอผลการวิจัย	- เวทีนำเสนองานวิจัย - บทความงานวิจัย	- ผู้วิจัย

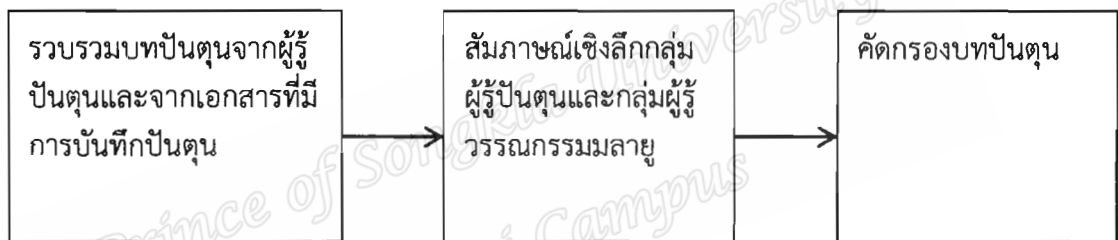

ภาพประกอบ 3 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

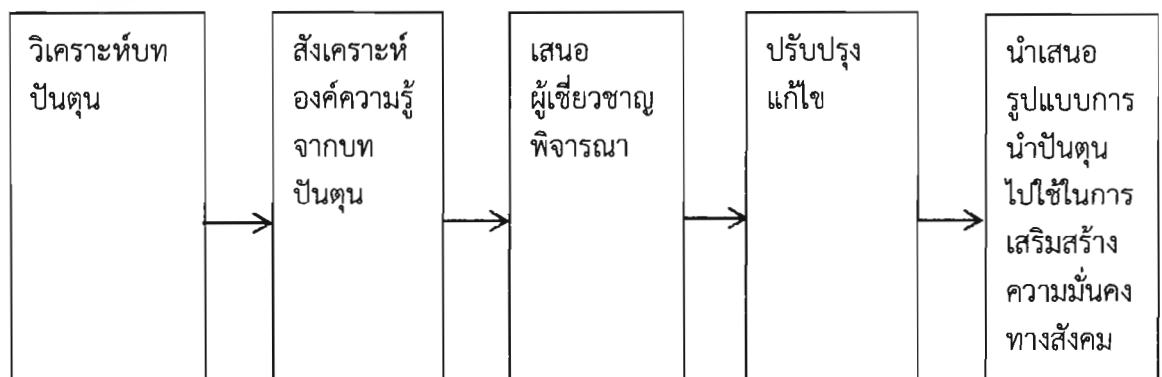
ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนมลายูปาดานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือที่หลากหลายผ่านการสำรวจ สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้คำตอบตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย 3 ข้อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้และคุณค่าของปันทุนมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปาดานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการนำปันทุนมลายูปาดานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้จำแนกหัวข้อการนำเสนอตามจุดประสงค์ของการวิจัยเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาด้านสถานการณ์การใช้ปันทุนมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบไปด้วย

- 1.1 ลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในบทปันทุนมลายูปาดานี
- 1.2 ลักษณะการประพันธ์ของปันทุนมลายูปาดานี
- 1.3 บุคคลที่เกี่ยวข้องด้านปันทุนมลายูปาดานี
- 1.4 สถานการณ์การใช้ปันทุนมลายูปาดานีในสังคม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณค่าของปันทุนมลายูปาดานี

- 2.1 คุณค่าด้านวรรณศิลป์
- 2.2 คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ
- 2.3 คุณค่าด้านสังคม
- 2.4 คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 3 ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปาดานี

- 3.1 ปันทุนกับสุนทรียภาพทางภาษาในการขัดเกลาสังคมของชาวมลายู
- 3.2 ปันทุนกับบทบาทในการธำรงรักษาวัฒนธรรมมลายู
- 3.2 ปันทุนกับการเสริมสร้างค่านิยมในหลักศาสนา

ตอนที่ 4 ผลการศึกษารูปแบบการนำปันทุนมลายูปาดานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.1 ปันทุนกับโอกาสในการเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในสถานศึกษา

4.2 การนำปันทุนไปใช้ในโรงเรียนตาดีกา

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสถานการณ์การใช้ปันทุนมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาศถานการณ์การใช้ปันทุนมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลปันทุนจากผู้รู้ปันทุนโดยตรง ศึกษาภูมิหลังและบริบทแวดล้อมของผู้รู้ปันทุน การเข้าร่วมสังเกตกิจกรรมและวิถีชีวิตในชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้รู้ปันทุนและผู้รู้วรรณกรรมมลายู เพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อสถานการณ์การใช้ปันทุนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้ตอบคำถามการวิจัยข้อ 1 ในส่วนสถานการณ์การใช้ปันทุนมลายูปาดานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

1.1 ลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในปันทุนมลายูปาดานี

หลังจากผู้วิจัยได้รวบรวมปันทุนจากผู้รู้ปันทุนและบางส่วนจากเอกสารสารที่มีการบันทึกปันทุนไว้ และผ่านการพิจารณาคัดกรองปันทุนเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาอย่างละเอียดที่ปรากฏในแต่ละบท เช่น คำสั่งสอน ภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ การนำไปใช้ เพื่อนำไปจำแนกแบ่งประเภทตามเนื้อหา โดยยึดหลักการแบ่งประเภทของ Zainal Abidin Bakar (1984) และ Amat Juhari Moain (2008) ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาปันทุนมลายูปาดานีพบว่า ปันทุนมลายูปาดานีที่เก็บได้มีเนื้อหาที่แตกต่างกัน 18 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) ปันทุนอบรมสั่งสอน (Pantun Pendidikan)

ปันทุนอบรมสั่งสอน เป็นปันทุนที่พบมากที่สุด มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน ให้การแนะแนว ให้คิดสอนใจ ทั้งการประพฤติตน การทำงานเลี้ยงชีพ การศึกษาหาความรู้ เพื่อเป็นการสั่งสอนลูกหลานในสิ่งที่ดี ซึ่งจะเป็นแนวทางการดำรงชีวิตต่อไป การสั่งสอนบุตรหลานผ่านปันทุน ทั้งในรูปเพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่น และอื่นๆ ได้ซึมซับเข้าสู่จิตใจของบุตรหลานอย่างอ่อนโยน แต่ฝังรากลึกและมั่นคงยิ่ง ดังจะกล่าวเป็นตัวอย่างในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1) สอนให้ระมัดระวังคำพูด เช่น

Tinggi di dahan sarang kelulut,
Di pokok jering buahnya lebat;
Jikalau berkata sesedap mulut,
Pedih terluka hati sahabat.

(No. 70)

ชั้นโรงทำรัง ที่กิ่งสูง
ที่ต้นเนียง ออกผลดก
ถ้าพูดกล่าว ตามสนุกปาก
ย่อมเชือดเฉือน จิตใจเพื่อน

Pokok durian berbuah di dusun,
Berkawan terbang burung merpati;
Bahasanya menarik dipilih disusun,
Nikmatnya terlekat di dalam hati.

(No. 71)

ต้นทุเรียน ออกผลที่สวน
นกพิราบโฉบบิน กันเป็นฝูง
ภาษาคัดสรร มาร้อยเรียง
ย่อมตราตรึง ในหัวใจคน

Menanam sirih cepat berhenti,
Pagi hari menanam lada;
Perkataan sedih lekat di hati,
Seperti duri di dalam dada.

(No. 154)

ปลูกใบพลู เสร็จเร็วนัก
แต่เข้าตรู่ ไปปลูกพริก
คำพูดซ้ำใจ ชนิกอยู่ในทรวง
เปรียบดัง หนามยอกอกอยู่

Pagi hari menanam lada,
Pokok melati lama berpucuk;
Seperti duri di dalam dada,
Terpacak di hati sepanjang hidup.

(No. 155)

แต่เข้าตรู่ ไปปลูกพริก
ต้นมะลิ แตกยอดแล้ว
เปรียบดัง หนามยอกอกอยู่
ทิ่มแทงใจ อยู่ตลอดชีวิต

Pohon melati lama berpucuk,
Pohon senduduk tumbuh di kebun;
Terpacak di hati seumur hidup,
Walau pun hidup seratus tahun.

(No. 156)

ต้นมะลิแตกยอดแล้ว
ต้นโคลงเคลงงอกอยู่ในสวน
ทิ่มแทงใจ อยู่ตลอดชีวิต
แม้ชีวิตยั่งยืนเป็นร้อยปี

บทปันทุนข้างต้นให้การอบรมสั่งสอนถึงการระมัดระวังคำพูด ให้คิดก่อนพูด อย่าพูดก่อนคิด เพราะเมื่อพูดไปแล้ว ผลที่ตามมาตนเองต้องเป็นผู้รับผิดชอบตราบนานาน ดังสุภาษิตไทยที่ว่า ปลาหมอตายเพราะปาก บทปันทุนได้เปรียบเปรยคำพูดที่เสียดแทงความรู้สึกของคนอื่นว่า เหมือนหนามที่ยอกอยู่ในทรวงอก เป็นความปวดร้าวภายใน บางครั้งไม่ได้แสดงออกให้เห็น แต่จะเก็บความ

คับแคบ ความน้อยใจ ความเข้าใจไว้ภายใน ตรงกันข้ามหากใช้คำพูดดีๆ ย่อมสร้างความประทับใจ เสริมสร้างสัมพันธไมตรีที่ดีต่อกัน

1.2) สอนให้หมั่นศึกษาหาความรู้ เช่น

Bertemu teruna sudahnya pergi,	พบชายโสด เดินจากไป
Cuaca fajar pergi sekolah;	รุ่งอรุณ ไปโรงเรียน
Ilmu laksana buah yang tinggi,	วิชาความรู้ เปรียบดังผลไม้บนกิ่งสูง
Membaca menghafaz menjadi gah.	การอ่านท่อง เป็นดังไม้สอย

(No. 140)

Bertemu teruna datang melayar,	พบชายโสด ออกแล่นเรือ
Cuaca putih kembali memukat;	อรุณรุ่ง กลับดักอวน
Ilmu laksana binatang yang liar,	วิชาความรู้ เปรียบดังสัตว์เปรี้ยว
Membaca menulis tali pengikat.	การอ่านเขียน เป็นเชือกผูกกล่าม

(No. 138)

Cuaca putih datang ke Palas,	อรุณรุ่ง ออกปาลัส
Muda belia mencuci temu;	ชายหนุ่ม ล้างขมิ้นขาว
Membaca menulis jangan dimalaz,	การอ่านเขียน อย่าได้เกียจคร้าน
Kerana dia anak kunci ilmu.	เพราะนั่นคือ กุญแจความรู้

(No. 21)

บทปันทุนข้างต้นได้เปรียบเทียบความรู้ด้วยสิ่งแวดลอมรอบตัว ที่สามารถมองภาพได้ง่ายว่า เป็นดังผลไม้บนต้นสูง ยากที่จะเก็บเกี่ยว เป็นดังสัตว์ที่ไม่เชื่องยากที่จะจับขัง เป็นเสมือนสิ่งล้ำค่าที่ผนึกปิดไว้ยากที่จะแกะเปิด สิ่งดังกล่าวนี้แม้เป็นสิ่งที่ค่อนข้างยาก แต่ล้วนมีวิธีการและขั้นตอนที่สามารถกระทำได้ ถ้ามีความพยายามอย่างไม่ลดละ เช่น ใช้ไม้สอยในการสอยผลไม้ ใช้เชือกในการล่ามสัตว์ และใช้กุญแจในการเปิดล็อคต่างๆ การศึกษาหาความรู้ ในสาขาต่างๆ ก็เช่นกัน ล้วนมีกลวิธีที่แตกต่างกันออกไป ถ้ามีความพยายามบนแนวทางที่ถูกต้องแล้ว ความสำเร็จย่อมไม่ใช่สิ่งไกลเกินเอื้อมแต่อย่างใด บทปันทุนยังได้ส่งเสริมให้หมั่นอ่านเขียนให้มากเพราะถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญที่ผู้รักการเรียนรู้ต้องหมั่นฝึกเป็นนิสัย

1.3) สอนให้เชื่อฟังและระลึกถึงบุญคุณบิดามารดา เช่น

Burung tiung terbang tinggi,	นกขุนทอง โบายบินสูง
Tinggi naik tiga batu;	บินสูงไกล สามกิโล
Kalau adik nak senang hati,	หากน้อง อวยกสบายใจ
Kena turut perkataan ibu.	จงเชื่อฟัง คำสอนมารดา

(No. 64)

Pulang di bukit membawa lilin,	กลับจากเขา พาเทียนไข
Balik bersurai di tanah medan;	กลับไปแยกย้าย ที่ลานกว้าง
Alangkah sakit ibu bersalin,	แสนเจ็บปวด ยามแม่คลอดบุตร
Hampir bercerai nyawa di badan	แทบจะแยกวิญญาณ จากเรือนร่าง

(No. 267)

บทปันทุนข้างต้นสอนให้ผู้เป็นลูกมีความกตัญญูทเวที เชื่อฟังบิดามารดา โดยเฉพาะผู้เป็นมารดา ลูกต้องตระหนักในความยากลำบากของท่านในการเลี้ยงดูลูก โดยเฉพาะในช่วงเสี่ยงปีนเสี่ยงตายให้กำเนิดเรา ลูกจึงไม่มีสิทธิ์ใดๆ ที่จะเนรคุณต่อมารดา เป็นหน้าที่ของผู้เป็นลูกต้องตอบแทนบุญคุณมารดา การเชื่อฟังท่านถือเป็นการให้ความเคารพท่าน ในอิสลามได้ให้ความสำคัญกับมารดาอย่างสูงส่ง ถึงกับระบุว่า “สวรรค์อยู่ใต้ฝ่าเท้าของมารดา” หมายความว่า ผู้เป็นลูกจะไม่มีสิทธิ์เข้าสวรรค์ของพระเจ้าโดยเด็ดขาดตราบใดที่มารดาของเขารู้สึกไม่สบายใจหรือไม่พอใจต่อเขา ผู้เป็นลูกจึงต้องกตัญญูรู้คุณ หมั่นทำดีต่อมารดา และต้องหลีกเลี่ยงพฤติกรรมใดๆ ที่อาจสร้างความขุ่นเคืองใจต่อมารดา

1.4) สอนให้ทำดีกับคนอื่น เช่น

Ikut benang di batang pisang,	ผูกด้าย ที่ต้นกล้วย
Ikut tali di batang tebu;	ผูกเชือก ที่ต้นอ้อย
Yang menang jadi arang,	ผู้ชนะ เป็นถ่าน
Yang kalah jadi abu.	ผู้แพ้ เป็นเถ้า

(No. 1)

การผูกเชือกผูกด้าย เปรียบเสมือนการผูกมิตร สร้างสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน เสริมสร้างสังคมแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูล ในทางตรงกันข้าม หากเกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน ในบทปันทุนข้างต้นได้ใช้การเปรียบเทียบง่ายๆ แต่สามารถมโนภาพได้ชัดเจน คือ เมื่อทะเลาะกันแล้ว แม้จะชนะ

หรือแพ้ ก็คงบอบช้ำ ไร้ศักดิ์ศรี ไม่สง่างาม ผู้ชนะเปรียบเสมือนไม้ที่ถูกเผาไหม้จนเป็นถ่าน ส่วนผู้แพ้กี้ เช่นกันมีแต่สูญเสีย เปรียบเสมือนไม้ตีมีค่า เมื่อถูกไฟเผากลายเป็นขี้เถ้าไร้ราคา

1.5) สอนให้รักใคร่สามัคคี เช่น

Semut mengakut sarang ke lorong,	มดย้ายรัง ไปตามทาง
Tanda hujan kan turun lebat;	กลางบอกว่า ฝนจะตกหนัก
Kalau hidup bergotong royong,	ถ้าเราอยู่ ช่วยเหลือสามัคคี
Kejayaan tentu cepat didapat.	ความสำเร็จ ย่อมได้ในไม่ช้า

(No. 77)

เป็นบทปณิธานที่ใช้วรรคพจนานากับวรรคความหมายได้สอดคล้องกันมาก คือ นอกจากใช้คำสัมผัสเสียงตามการบังคับของปณิธานแล้ว ยังมีความสัมพันธ์ในเชิงความหมายที่พรรณนาถึงมดเพื่อให้เห็นถึงความพยายามอย่างไม่ย่อท้อ การทำงานเป็นทีม ความมีระเบียบ ความมูมานะในหน้าที่ การร่วมเดินทางสู่เป้าหมายประสงค์เดียวกัน จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ได้ เฉกเช่นเดียวกับคน หากมีความสามัคคีกลมเกลียว มองเป้าหมายส่วนรวมเป็นสำคัญ ความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นโดยไม่ยาก เพราะสามัคคี คือพลัง

นอกจากนี้ ยังเป็นการสอนเด็กให้รู้จักสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งหลายๆ อย่าง ไม่ได้เป็นสิ่งที่ไร้ค่าเสมอไป เช่น เราอาจรำคาญที่มีมดมากัดกินอาหาร แต่ในบางครั้ง มดกลับเป็นกลาง บอกเหตุว่าฝนใหญ่จะมาแล้ว ให้เตรียมความพร้อมแต่เนิ่นๆ

1.6) สอนให้ขยันทำมาหากิน เช่น

Orang rajin kerja kuat,	คนขยัน ทำงานหนัก
Lantai patah tolong tukar;	พื้นกระดานหัก ช่วยกันเปลี่ยน
Ringan tulang perut berat,	กระดูกเบา ท้องหนัก
Berat tulang perut lapar.	กระดูกหนัก ท้องหิว

(No. 68)

บทปณิธานบทนี้ เป็นคติสอนใจให้มีความพยายาม ขยันทำมาหากิน คำว่า กระดูกเบา ในวรรคที่สาม หมายถึงความขยัน ตั้งแต่เช้า ลุกไปทำงานง่าย คุณลักษณะอย่างนี้ย่อมสามารถหารายได้ได้ไม่ยาก มีอาหารกินอิ่มทุกมื้อ ซึ่งในบทปณิธานข้างต้นใช้คำว่า ท้องหนัก หมายถึงอิ่ม ตรงกันข้าม หากเป็นคนกระดูกหนัก หมายถึง ขี้เกียจสันหลังยาว ย่อมทำให้ท้องหิว

1.7) สอนให้เห็นคุณค่าของเวลา เช่น

Orang bukit datang ke desa,	ชาวเขา เข้าหมู่บ้าน
Di sana desa ada kayu cengal;	ที่นอกหมู่บ้าน มีต้นตะเคียน
Janganlah adik membuang masa,	ลูกๆ จงอย่า สูญเสียเวลา
Kerana masa terlalu mahal.	เพราะว่าเวลา ค่าแสนแพง

(No. 31)

Nenas masak di tempat asli,	สับปะรดสุก อยู่ที่ต้น
Angsa dan belibis duduk sekali;	ห่านและเป็ดน้ำ อยู่ด้วยกัน
Emas dan perak dapat kembali,	ทรัพย์เงินทอง หาคืนได้
Masa yang habis tidak kembali.	เวลาที่หมดไป มีอาจหวนคืน

(No. 32)

การอบรมสั่งสอนลูกๆ ให้รู้จักค่าของเวลา เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ต้องปลูกฝังให้เกิดค่านิยมในด้านการเป็นคนตรงต่อเวลา มีกิจวัตรประจำวันที่ต้องรับผิดชอบ ครอบครัวยุวชนวัยส่วนใหญ่จะเริ่มการปลูกฝังการรู้จักรักษาเวลาด้วยการให้ฝึกละหมาดวันละห้าเวลา การละหมาดเป็นการฝึกตนที่มากกว่าเป็นการปฏิบัติศาสนกิจ กระทำตามหน้าที่ในฐานะบ่าวของพระเจ้าเท่านั้น แต่เป็นการฝึกการรักษาเวลา ฝึกระเบียบ ฝึกสมาธิ และฝึกให้ระลึกถึงความเท่าเทียมกันในฐานะมนุษย์ คำสอนด้านการรักษาเวลาจึงพบอยู่ในรูปของบทปันทุนเป็นจำนวนมากน้อย ดังบทปันทุนข้างต้น

นอกจากคำสอนที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีคำสอนปลีกย่อยที่ปรากฏอยู่ในปันทุนอีกหลากหลายที่ไม่ได้นำมากล่าวในที่นี้ เช่น สอนให้มีความรับผิดชอบ มีความพอเพียง มีความอดทนอดกลั้น ให้ยึดมั่นในหลักศาสนา มีจิตอาสา เป็นต้น เพราะบทปันทุนเกิดขึ้นตามบริบทและสถานการณ์ เป็นทักษะการสื่อสารประการหนึ่งที่มุ่งสื่อสารเพื่อให้ผู้รับสารได้ตระหนักรู้ และนำไปพิจารณาปรับใช้กับแต่ละคน

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 1-86)

2) ปันทุนคุณธรรมจริยธรรม (Pantun Budi)

ปันทุนคุณธรรมจริยธรรม เป็นปันทุนที่มีเนื้อหาและค่านิยมที่สูงส่งมาก เป็นการส่งเสริมให้ใช้สติปัญญาและความรอบคอบก่อนจะประพฤติปฏิบัติต่อกันอื่น ให้มีสามัญสำนึกในกิจกรรมารยาท ความสุภาพเรียบร้อย ซื่อสัตย์สุจริต รู้จักกาลเทศะ ส่งเสริมการสร้างบุญคุณ รู้คุณค่าของผู้มีบุญคุณ การกตัญญูรู้คุณ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมมาอยู่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ในสังคมชาว

มลายูปาตานี บุญคุณถือว่าเป็นสิ่งที่สูงส่ง การสร้างบุญคุณคือการให้โดยบริสุทธิ์ใจไม่หวังในผลตอบแทน ผู้มีบุญคุณได้รับการยกย่องนับถือในสังคม การสร้างบุญคุณย่อมมีการตอบแทนบุญคุณก่อให้เกิดสังคมที่เอื้อเฟื้อต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักใคร่ปรองดอง ดังจะสังเกตได้จากหลักปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านเรือนเคียงเช่น เมื่อบ้านหนึ่งทำแกงก็จะนำไปให้เพื่อนบ้านได้ลิ้มรสด้วย เจ้าของบ้านที่ได้รับแกงจะไม่ส่งคืนถ้วยแกงในทันทีจนกว่าตนเองจะทำอาหารบางอย่าง จึงจะส่งคืนถ้วยพร้อมอาหารไป หรือในสังคมที่ใหญ่ขึ้น จะสังเกตเห็นภาพของการร่วมด้วยช่วยกันของผู้คนทั้งหมู่บ้านในงานจัดเลี้ยงเนื่องในพิธีแต่งงาน หรือการไปให้ความช่วยเหลือในกรณีได้รับภัยพิบัติแม้จะไม่รู้จักกันมาก่อนก็ตาม

จากการศึกษาเนื้อหาบทปันทุนที่ได้รวบรวมในการวิจัยในครั้งนี้ พบปันทุนที่มีเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นจำนวนมาก เช่น

Di kedai Budi orang sembahyang,	ที่ตลาดบูดี คนร่วมละหมาด
Pohon salak di ladang getah;	ต้นสละ ที่สวนยาง
Pandai berbudi orang sayang,	สร้างคุณเก่ง ใครก็รัก
Walaupun anak orang susah.	แม้เป็นลูก คนยากลำบาก

(No. 87)

Di Kedai Budi orang kasih,	ที่ตลาดบูดี คนแฉ่รัก
Pohon salak di ladang Pak Sin;	ต้นสละ ที่สวนเปาะซิน
Pandai berbudi orang kasih,	สร้างคุณเก่ง คนเขารัก
Walaupun anak orang miskin.	แม้เป็นลูก คนยากจน

(No. 88)

Di kedai budi keluarga berjual,	ที่ตลาดบูดี เขาค้าขาย
Pohon salak di ladang desa;	ต้นสละ ที่สวนบ้าน
Pandai berbudi harga mahal,	สร้างคุณเก่ง แสนมีค่า
Walaupun anak orang biasa.	แม้เป็นลูก คนธรรมดา

(No. 89)

Ke kedai budi makan pengat,	ที่ตลาดบูดี กินแกงบวด
Pohon salak di ladang sana;	ต้นสละ ที่สวนไกล
Pandai berbudi orang ingat,	สร้างคุณเก่ง คนคิดถึง
Walaupun anak orang hina.	แม้เป็นลูก คนรังเกียจ

(No. 90)

Ke Kedai Budi orang di tanjung,	ที่ตลาดบุดี ชนชาวแหลม
Pohon salak di Kuala Becah;	ต้นสละ ที่ทำบือเงาะ
Pandai berbudi orang sanjung,	สร้างคุณเก่ง คนเชิดชู
Walau pun anak gemala gajah.	แม้เป็นลูก เจ้าควาญช้าง

(No. 91)

Ke Kedai Budi orang khidmat,	ที่ตลาดบุดี ทำจิตอาสา
Pohon salak di sana pulau;	ต้นสละ อยู่ฝั่งเกาะ
Pandai berbudi orang hormat,	สร้างคุณเก่ง เขาเคารพ
Walaupun anak gemala kerbau.	แม้เป็นลูก คนเลี้ยงควาย

(No. 92)

Ke Kedai Budi orang kaya,	ที่ตลาดบุดี คนร่ำรวย
Pohon salak di Kuala Jambu;	ต้นสละ ที่ทำยามู
Pandai berbudi orang mulia,	สร้างคุณเก่ง เขาให้เกียรติ
Walaupun anak gemala lembu.	แม้เป็นลูก คนเลี้ยงวัว

(No. 93)

Ke Kedai Budi membawa biji,	ที่ตลาดบุดี พาผลไม้
Pohon salak di tepi perigi;	ต้นสละ ที่ข้างบ่อ
Pandai berbudi orang puji,	สร้างคุณเก่ง เขาสรรเสริญ
Walaupun anak gemala bebiri.	แม้เป็นลูก คนเลี้ยงแกะ

(No. 94)

บทปันทุนข้างต้นได้กล่าวพรรณนาถึงบรรยากาศทั่วไปของตลาดบุดี มีการทำมาค้าขายด้วยอัธยาศัยยิ้มแย้มแจ่มใส การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กล่าวถึงสภาพธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ชายทะเล ปากแม่น้ำ เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ ถือเป็นการใช้วรรณกรรมที่สอดคล้องกับส่วนเนื้อหาที่กล่าวถึงคุณค่าของการมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นคุณความดีที่แท้จริง คุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่ทุกคนเลือกทำได้แม้จะเลือกเกิดไม่ได้ แม้สถานะทางครอบครัว การประกอบอาชีพ การศึกษา รูปร่างหน้าตา หรือวงศ์ตระกูลไม่ได้สูงส่งในสังคม แต่ด้วยการเป็นคนมีจริยธรรมที่ดีเด่น ซึ่งเป็นความดีแท้ที่เป็นคุณค่าของคนๆ หนึ่ง คุณค่าความดีของคนเมื่อเป็นที่ประจักษ์ จะได้รับการได้รับการเชิดชู การยกย่องให้เกียรติ การเคารพ ได้รับความรักจากสังคม เป็นที่กล่าวถึงเชิงชื่นชมอย่างไม่สิ้นสุด

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 87-105)

3) ปันตุนสำหรับเด็ก (Pantun Kanak-kanak)

ปันตุนสำหรับเด็ก เป็นบทปันตุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการละเล่น การอธิบายวิถีชีวิตของเด็กๆ ใช้วรรณกรรมเลียนเสียงธรรมชาติ โดยส่วนใหญ่จะเป็นประโยคสั้นๆ เท่านั้น เช่น ปันตุนที่มีเนื้อหาการหาความรู้ การกตัญญูต่อบิดามารดา กิริยามารยาทต่างๆ การตระหนักถึงคำสอนของ ครูบาอาจารย์ เป็นต้น บทปันตุนลักษณะนี้ส่วนมากใช้เป็นเพลงกล่อมเด็ก มีทำนองที่ไพเราะ ชัดเคล้าให้ลูกน้อยรู้จักเสียงดนตรี มีจิตใจที่อ่อนโยน แม้ยังไม่อาจเข้าใจความหมายของบทปันตุนได้ก็ตาม ดังปรากฏในบทปันตุน เช่น

Kuk kelek kuk,	เอ้ก อีเอ้ก เอ้ก
Ayam balung mas;	ไก่หงอนทอง
Duk buat apa oh Tuk,	โอ้ ยายจำ กำลังทำอะไรอยู่
Duk menyayur nanas,	กำลังแกงกะทิสับปรด
Nak semangkuk oh Tuk,	ขอสักถ้วยเถอะ โอ้ยายจำ
Kaha dulu panas.	เดี๋ยวก่อนลูก ยังร้อนอยู่

(No. 119)

Tepuk amai-amai,	ปรบมือซ่าๆ
Belalang kupu-kupu;	แมลงเดินคุ่ม
Tepuk adik pandai,	ปรบมือน้องคนเก่ง
Nak umpah minum susu.	แล้วจะให้ดื่มนม
Susu lemak manis,	นมแสนหวานมันอร่อย
Santan nyiur muda;	กะทิมะพร้าวอ่อน
Adik jangan menangis,	ลูกน้อยเจ้าอย่าร้องไห้
Emak nak pergi kerja.	แม่เจ้าจะทำงาน

(No. 129)

Endoi-endoi tiak,	เปลเอ๋ย เปล นกกระจาบ
Tiak makan padi;	นกกระจาบกินข้าวเปลือก
Adik jangan teriak,	ลูกอย่าร้องไห้
Emak cari padi.	แม่ออกหาข้าวเปลือก

(No. 120)

ปันตุนทั้งสามบท เหมาะสมสำหรับใช้ขับให้เด็กเล็กๆ ฟัง พรรณนาด้วยการใช้เสียงร้องของไก่ ลักษณะของท่าทางของแมลง และเหล่านกกระจาบที่โฉบบินตามท้องทุ่ง ซึ่งสัตว์เหล่านี้เป็นสัตว์

ใกล้ตัวเด็กในหมู่บ้าน ใช้สิ่งแวดล้อมที่สวยงามในชนบทเพื่อเสริมสร้างการจินตนาการให้กับเด็ก แล้วเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมรอบตัว เป็นกิจกรรมในบ้านที่เด็กพบเห็นเป็นประจำ คือในยามที่พ่อแม่ไปทำงาน เด็กมักจะคลุกคลีอยู่กับคุณยาย ซึ่งมักทำอาหารให้เด็กได้กินกันเสมอ สะท้อนให้เห็นความอบอุ่นของครอบครัวใหญ่ในอดีตที่มีพ่อแม่ ลูกๆ และคุณปู่คุณย่าอยู่ด้วยกัน ในบทปันทุนบทนี้ ยังแสดงถึงความอ่อนโยนของภาษาในการสื่อสาร ระหว่างเด็กๆ กับผู้อุโสในครอบครัว ขณะที่ในปันทุนบทที่สองใช้ซ้บหยอกเล่นกับเด็กเล็กๆ ที่กำลังฝึกการปรมมือ หรือใช้ซ้บเวลาเด็กงอแงร้องไห้ เจึงปลอบให้หยุดร้อง เพราะพ่อแม่ต้องไปทำงานหาเงิน สอดคล้องกับปันทุนในบทที่สามที่ใช้สำหรับกล่อมเด็กนอนหรือปลอบเด็กให้อยู่อย่างเรียบร้อย อย่างอแง เพื่อจะได้ไม่เป็นภาระให้แก่พ่อแม่ ซึ่งจะต้องออกไปทำงานหาปัจจัยยังชีพมาเลี้ยงครอบครัว และเป็นการสอนให้ลูกๆ เชื่อฟัง กตัญญูต่อพ่อแม่ ที่เลี้ยงดูตนเองตั้งแต่เล็กจนเติบโตใหญ่ ครั้นเมื่อคุณแม่กลับมา เด็กๆ จะวิ่งมาหาและโผล่เข้ากอดด้วยความเบิกบานใจที่ได้อยู่พร้อมหน้ากันอีก ดังบทปันทุนที่ว่า

Anak kumbang jati,	ลูกด้วง ตัวน้อยๆ
Suka korek tiang;	ชอบทำรู ที่หัวเสา
Senang rasa hati,	สบายใจ เป็นนักรหา
Emak sudah pulang.	คุณแม่รัก กลับมาแล้ว

(No. 112)

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 106-130)

4) ปันทุนเปรียบเปรย (Pantun Kiasan dan Ibarat)

ปันทุนเปรียบเปรย เป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบสิ่งๆ หนึ่งกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในมิติต่างๆ เพื่อเป็นการตักเตือนโดยทางอ้อมหรือกล่าวเป็นนัย แฝงด้วยความหมายที่ลึกซึ้ง แทนที่จะใช้คำทั่วไปกล่าวตรงไปตรงมา ซึ่งอาจจะสะท้อนต่อความรู้สึกคู่เจรจามากเกินไป การพูดเปรียบเปรยถือเป็นการให้เกียรติและเป็นมารยาทของการพูดสนทนาของชาวมลายู ดังตัวอย่างบทปันทุนต่อไปนี้

Tebing tinggi pangkalan lama,	ตลิ่งชัน ณ ท่าเรือเก่า
Pintu sasak memagar lorong;	ประตูไม้ไผ่ กั้นซอยไว้
Abang pergi janganlah lama,	พี่จากไป อย่างนานนัก
Buah masak makannan burung.	ผลที่สุก กลายเป็นอาหารนก

Burung pucung terbang sekawawn,	นกกระยาง บินเป็นฝูง
Jatuh ke baruh menjadi bangau;	ตกในน้ำลุ่ม กลายเป็นกระสา

Bunga tanjung molek di likaran,
Jatuh ke tubuh menjadi panau.

ดอกพิกุลสวย เมื่อร้อยเป็นมาลัย
ตกที่กาย กลายเป็นเกลื่อน

(No. 185)

บทปันทุนทั้งสองบทนี้ มีความเกี่ยวโยงกันตามลักษณะการประพันธ์ประเภทหนึ่ง ที่ค้นพบในปันทุนมลายูปัตตานี คือ เอาคำสุดท้ายของวรรคสุดท้ายในบทแรก มาเป็นคำแรกของวรรคแรกในบทถัดมา ส่วนในด้านเนื้อหาของบทปันทุนข้างต้นถือว่าใช้การเปรียบเทียบที่ลุ่มลึกยิ่ง กล่าวเชิงเปรียบเปรยว่าเมื่อมีโอกาสต้องรีบคว้าไว้ อย่าให้หลุดลอยไปโดยไร้ประโยชน์ ดังสุภาษิตไทยว่า น้ำขึ้นให้รีบตัก โดยในบรรทัดสุดท้ายของบทแรกกล่าวเพื่อให้ตระหนักในเรื่องนี้ว่า ผลไม้ที่สูงงอมแล้วเมื่อไม่ไปเก็บเกี่ยวก็จะกลายเป็นอาหารอันโอชะของนก ส่วนในบทที่สองถือเป็นปันทุนคุณภาพสูงบทหนึ่ง ทั้งในด้านลักษณะการประพันธ์ที่มีทั้งการสัมผัสนอกสัมผัสใน และด้านความหมายที่ต้องการเตือนสติว่า สิ่งหนึ่งสิ่งใดแม้ปกติจะเป็นสิ่งที่ดีงามในตัวของมันเอง แต่หากนำไปวางหรือใช้ผิดที่ผิดทางอาจเกิดผลเสียหายได้ โดยในบทปันทุนกล่าวถึงดอกพิกุลว่าจะสวยงามยิ่งเมื่อนำมาร้อยเป็นมาลัย แต่เมื่อตกที่ร่างกายคนจะกลายเป็นเกลื่อน ในที่นี้ต้องอธิบายเพิ่มเติมว่า ดอกพิกุลมิได้มีพิษภัยที่นำไปสู่การเกิดเกลื่อนตามร่างกายแต่อย่างใด แต่คำว่า ดอกพิกุล (bungga tanjung) ที่มีตามร่างกายนั้นหมายถึงชื่อเรียกเกลื่อนชนิดหนึ่ง ทั้งนี้ชาวมลายูปัตตานีจะเรียกชื่อเกลื่อนตามรูปลักษณะที่ปรากฏ เช่น ปานา บีแด (เกลื่อนดาว) ปานา บุงอ ตาญง (เกลื่อนดอกพิกุล) ปานากาโบะ (เกลื่อนซี่ฝุ่น) เป็นต้น

ในอีกตัวอย่างหนึ่ง กล่าวเปรียบเทียบความรักของคู่รักเป็นดั่งเลือดกับเนื้อที่มีอาจแยกออกจากกันได้ ความรักเป็นสิ่งที่สวยงาม ทุกคนอยากมีความรัก แต่ความรักอาจไม่สมหวังตลอดไป ความผิดหวังนำไปสู่การหย่าร้าง แต่ความผูกพันที่เคยมี เมื่อแยกทางกันแล้วย่อมเกิดความเจ็บปวด สร้างความปวดร้าวกับทั้งสองฝ่าย ซึ่งเปรียบเสมือนเนื้อที่ไม่มีเลือด โดยปกติแล้วเนื้อกับเลือดจะอยู่ด้วยกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ถ้าไม่มีเลือดก็ทำให้เนื้อเสียและเน่าไปในที่สุด ถ้าไม่มีเนื้อ เลือดก็จะแห้งหายไปเช่นกัน การแยกเลือดออกจากเนื้อจึงเป็นไปได้เฉกเช่นเดียวกับจะแยกคู่รักออกจากกัน ดังบทปันทุนต่อไปนี้

Bulan cerah cuaca putih,
Orang bergala menyadak tebing;
Bukan mudah tinggal kekasih,
Seperti darah tinggal daging.

ดวงเดือน ทอแสงสว่างจ้า
ไถนาเพลิน โภยคันดิน
ไม่ใช่ง่าย จะลาจากคนรัก
เสมือนแยกเลือด ออกจากเนื้อหนัง

(No. 170)

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 131-187)

5) ปันตุนประเพณีและวิถีชีวิต (Pantun Adat dan Resam Manusia)

ขนบธรรมเนียมประเพณีถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชนชาติหรือสังคม สำหรับชาวมลายูปัตตานีมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่หลากหลายโดยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากการนับถือศาสนาของชาวมลายูทั้งในอดีตและปัจจุบันนั่นคือศาสนาฮินดู พุทธ และอิสลาม การเข้ามาของอิสลามนำความเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อสังคมมลายูเพราะอิสลามได้กลายเป็นธรรมนุษยชีวิต สามารถจำแนกลักษณะของประเพณีหลังการเข้ามาของอิสลามได้ 3 ประเภท คือ (1) ประเพณีเดิมที่ขัดกับหลักของศาสนาอิสลาม ประเพณีเหล่านี้จะค่อยๆ ถูกละทิ้ง ไม่มีการสืบทอดจนเลือนหายไปจากสังคมมลายูในที่สุด (2) ประเพณีเดิมที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับหลักศาสนาอิสลาม แต่เดิมจะทำพิธีกรรมตามศาสนาฮินดูเมื่อชาวมลายูรับอิสลามก็ยังคงประเพณีเหล่านี้ไว้เพียงแต่ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและไม่ขัดกับหลักศาสนา และ (3) ประเพณีใหม่ที่มีขึ้นหลังชาวมลายูเข้ารับอิสลาม ประเพณีเหล่านี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสนาอิสลาม ประวัติศาสตร์อิสลาม เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการศรัทธามั่นในศาสนา

ประเพณีต่างๆ เหล่านี้ปรากฏในตำนานเรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน และในบทปันตุน ถือเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่งที่เราควรเก็บรักษาไว้ เพราะวรรณกรรมพื้นบ้านเหล่านี้ ถือกำเนิดจากบริบทของความเป็นท้องถิ่น ดังตัวอย่างบทปันตุนที่สื่อให้เห็นถึงประเพณีการแต่งงานของชาวมลายูในอดีต เช่น

Ayun lambat laju,
Sarap batang nipah;
Tenun kain baju,
Buat pakai menikah.

(No. 189)

Ada sirih ada pinang,
Nanti gambir dengan kapur;
Sudah dipilih sudah di pinang,
Hanya menanti ijab kabul.

(No. 207)

Apa guna orang bergatih
Ambil benang balutkan lokli
Apa guna orang berkasih
Hulur pinang picit jari

(No. 191)

ไกวเปลสูงเร็วลอยละลิว
ก้านใบจาก
ทอเสื่อผ้าแพรพรรณ
ไว้ใส่วันแต่งงาน

ใบพลูมี ผลหมากพร้อม
รอเพียง สีเสียดกับปูน
ได้คัดเลือก ได้จัดหมั้นแล้ว
เพียงแต่รอ พิธีแต่งงาน

เป็นประโยชน์ฉันใด คนปันด้าย
ถ้าไม่เอาด้าย พันรอบแกน
เป็นประโยชน์ฉันใด คนรักกัน
ถ้าไม่นำขันหมาก ไปสู่ขอ

Buah ketepan kuning	นมแมว เหลืองอร่าม
Buah larak masak	นมควาย สุกงอม
Bersimpan hari ini	เตรียมพร้อม วันนี้
Nak berarak hari esok	จะแห่ขันหมาก ในวันพรุ่ง

(No. 192)

บทปันทุนบทแรกใช้ซ้ำร้องเป็นเพลงกล่อมเด็ก เนื้อหาได้กล่าวถึงการทอผ้าเพื่อสวมใส่ในวันแต่งงาน ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่รู้จักกันดีในสังคมมลายูปาตานีในสมัยก่อน งานแต่งงานนั้นนับว่าเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวมลายูได้ให้ความสำคัญ ผู้ที่จะไปร่วมงานแต่งงานจะสรรหาเสื้อผ้า หรือ ชุดใหม่ ใส่ไปงานแต่งงาน นอกจากงานแต่งงานแล้ว ในวันตรุษ (วันรายอ) ชาวมลายูมุสลิมก็จะสวมใส่เสื้อผ้าใหม่ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองวันสำคัญทางศาสนาอิสลามอีกด้วย จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่เด็กผู้หญิงต้องเรียนรู้วิชาการทอผ้าเพื่อผลิตเสื้อผ้าไปใช้เองในครอบครัวหรือเพื่อเสริมสร้างรายได้ โดยในสังคมมลายูสมัยก่อนนั้น วิชาทอผ้าถือเป็นคุณสมบัติของการเป็นกุลสตรีของสังคมมลายูในอดีต จากการสอบถามผู้รู้ ในอดีตการทอผ้ามีการทำเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือน ผ้าทอจากปาตานีเป็นที่รู้จักในแหลมมลายู ด้วยศิลปะการทอที่วิจิตรงดงาม การทอผ้าได้หายจากสังคมมลายูปาตานีนับตั้งแต่สิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เพราะวัตถุดิบคือด้ายที่นำเข้ามาจากจีนมีราคาแพงขึ้น ประกอบกับเริ่มมีผ้าทอด้วยเครื่องจักรจากโรงงานซึ่งมีราคาถูกกว่ามากมาวางจำหน่าย

ส่วนบทปันทุนที่เหลือจะกล่าวถึงธรรมเนียมปฏิบัติและพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวกับการแต่งงาน ในบรรทัดสุดท้ายของปันทุนบทที่สอง ได้กล่าวถึงคำว่า “*ijab kabul*” เป็นคำภาษาอาหรับ หมายถึง การกล่าวประโยคแต่งงานโดยผู้ทำพิธีและกล่าวรับคำแต่งโดยเจ้าบ่าว

คำว่า “*picit jari*” ในบรรทัดสุดท้ายของปันทุนบทที่สาม แปลว่าบีบนิ้วมือ หมายถึงพิธีกรรมแต่งงานเมื่อผู้ทำพิธีซึ่งปกติจะเป็นอิมามประจำหมู่บ้านนั่งหันหน้าสู่ว่าที่เจ้าบ่าวโดยมีสักขีพยานนั่งรายล้อมใกล้ๆ จากนั้นอิมามจะจับมือเจ้าบ่าวและกล่าวประโยคแต่งงานเช่น “ฉันได้แต่งงานเจ้ากับ.....(ชื่อเจ้าสาว).....ด้วยสินสอด...(ระบุจำนวนสินสอด)....” เมื่อจบประโยคอิมามก็จะบีบมือเจ้าบ่าวเบาๆ เป็นการให้สัญญาณว่าให้กล่าวตอบโดยทันที อย่าทิ้งช่วงนาน โดยเจ้าบ่าวจะกล่าวตอบรับว่า “ฉันรับการแต่งงานดังกล่าวด้วยสินสอดตามที่กล่าวมา” จากนั้นก็จะถามสักขีพยานที่รายล้อมว่าได้ยินชัดเจนและถูกต้องหรือไม่ ถ้าไม่มีปัญหาประการใด ก็เป็นอันเสร็จพิธีทางศาสนา ณ วินาทีนั้นเจ้าสาวและเจ้าบ่าวถือเป็นสามีภรรยาถูกต้องตามหลักศาสนา

ขณะที่ปันทุนบทสุดท้ายได้กล่าวถึงการแห่ขบวน หมายถึง การแห่ขันหมาก โดยผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าวจะตระเตรียมขบวนแห่อันประกอบไปด้วย

- (1) เงินสินสอดใส่ในภาตทองแดงหรือทองเหลืองที่มีฝาปิด
- (2) แหวนทองหรือแหวนพลอยบรรจุในกล่องทองแดง

- (3) ชุดเสื้อผ้าอย่างดีจำนวน 2 ชุด ในถาดทองแดงหรือทองเหลือง
- (4) ขนมห่มพื้นบ้านหลายชนิดใส่ในงานขนาดใหญ่หรือถาดตกแต่งสวยงาม
- (5) ผลไม้สดหลายชนิดใส่ในงานขนาดใหญ่หรือถาด
- (6) ขันหมากตกแต่งอย่างสวยงามอาจวางบนพานทองแดงหรือพานเงิน

สิ่งเหล่านี้ได้ถูกเตรียมให้พร้อมก่อนวันพิธีหนึ่งวัน ในพิธีแห่งนี้จะมีผู้ถือถาดเหล่านี้คนละถาดเรียงแถวไปบ้านเจ้าสาว ผู้ถือจะแต่งกายด้วยชุดสวยงามนำหน้าขบวน ส่วนเจ้าสาวหากยังไม่ได้ทำพิธีแต่งงานมาก่อนหน้านี้ ไม่ควรออกนอกบ้านมาต้อนรับ แต่ถ้าแต่งงานมาก่อนวันจัดงานก็สามารถออกมาต้อนรับพร้อมกับญาติๆ ได้ (Mohd. Zamberi A. Malek, 1994: 200-201)

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 188-192)

6) ปันทุน ผจญภัย หรือ ท่องเที่ยว (Pantun Kembara dan Perantaun)

ปันทุน ผจญภัย หรือ ท่องเที่ยว เป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาบรรยายถึงการใช้ชีวิตที่เร่ร่อนในการหาเงินทองมาใช้ในชีวิตประจำวัน บางครั้งต้องจากบ้านเกิด จากคนที่รักเพื่อออกไปหางานในต่างถิ่น บางครั้งต้องจากไปเพราะเกิดภัยธรรมชาติ ภัยสงคราม จำเป็นต้องอพยพหาที่อยู่ใหม่ บางกลุ่มอพยพไปบุกเบิกแหล่งที่อยู่ใหม่ในป่าลึก บางกลุ่มอพยพข้ามแดนไปอาศัยในรัฐเพื่อนบ้าน เช่น เกดดาห์ กลันตัน ตรังกานุ เป็นต้น ความสัมพันธ์ฉันพี่น้องระหว่างชาวปาตานีกับรัฐเหล่านี้จึงยังคงมีอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ ลักษณะการผจญภัยของชาวมลายูปาตานีปรากฏในบทปันทุน เช่น

Jeruk kangkung maman berduri,	ดองผักบุง ดองผักเสี้ยน
Jeruk lada di dalam cupak;	ดองพริกไว้ ในกระป๋องลิตร
Keluar kampung tinggal negeri,	ออกจากบ้าน ทิ้งลาเมือง
Air mata membilang telapak.	น้ำตาหยด ตามรอยเท้า

(No. 197)

บทปันทุนข้างต้น ในส่วนวรรณกรรมนาได้บรรยายถึงวิถีชีวิตคนมลายูในอดีต ที่มีการต้องอาหารเพื่อให้สามารถเก็บอาหารได้เป็นเวลานาน ไว้ใช้ในยามขาดแคลนหรือจัดเป็นเสบียงเมื่อต้องออกเดินทางไกล ใช้เวลาเดินทางหลายวัน ส่วนในวรรณกรรมความหมายได้อธิบายถึงการดำรงชีวิตของคนมลายูที่ต้องอพยพออกจากหมู่บ้านหรือแผ่นดินเกิดที่เขารัก เพราะเหตุจำเป็นต่างๆ เช่นถูกเนรเทศ แพ้สงคราม ถูกย้าย หรือมีความจำเป็นบางประการ ซึ่งการเดินทางละทิ้งบ้านเกิดนั้นเป็นสิ่งที่ทำใจยากยิ่ง ทำให้เกิดความโศกเศร้าเสียใจจนน้ำตาไหลหยดตลอดทางที่ก้าวเดินไป เพราะความคิดถึงบ้านเกิดเมืองนอนของตน ในปันทุนนี้จะสื่อความหมายอีกทางหนึ่งคือ ถึงแม้ตนจะต้องทิ้งบ้านทิ้งเมืองออกไปอยู่ต่างแดน แต่หัวใจยังรักและหวังจะกลับบ้านเกิดตลอดเวลา

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 193-204)

7) ปันตุนสนุกสนานและการละเล่น (Pantun Jenaka dan Permainan)

ปันตุนสนุกสนานเป็นบทปันตุนที่มีเนื้อหา ตลก ขบขัน รื่นเริง โดยส่วนใหญ่จะบรรยายถึงสิ่งที่ผู้ขับร้องประสบมาในชีวิตประจำวัน จะไม่ค่อยเน้นในเรื่องของสาระเนื้อหาหรือคติสอนใจต่างๆ มากนัก บางปันตุนแทบจะหาสาระไม่ได้แต่มีความไพเราะของการสัมผัสคำ ท่วงทำนอง และเป็นจุดเด่นคือจะแฝงมุขตลกให้ผู้ฟังได้หัวเราะอยู่เสมอ ปันตุน ลักษณะนี้มักจะใช้ขับร้องกับบุคคลที่เป็นกันเองมีความสนิทสนมสามารถหยอกล้อกันได้ เช่น

Endoi endoi papan,	เปลเอ๋ย เปลไม้กระดาน
Serunai daun buluh;	ขลุ่ยใบไม้
Cucu Tok Wan lapan,	หลานโต๊ะแหวแปด
Cicik dua puluh.	เหลนยี่สิบ

(No. 122)

เป็นบทปันตุนใช้ขับร้องเป็นเพลงกล่อมเด็ก วรรณกรรมฉากกล่าวถึงภูมิปัญญาการทำเปลด้วยไม้กระดาน และใช้ใบไม้ เป่าเป็นเสียงดนตรี เพื่อให้เด็กน้อยในเปลหลับไป ขณะที่ในวรรณคดีความหมาย ได้กล่าวเชิงหยอกล้อถึงการมีลูกหลานมากมายของผู้เป็นปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งชาวมลายูเรียก “โต๊ะเจาะ” กับ “โต๊ะแหว” การมีลูกหลานมากในสังคมมลายูในอดีต ถือว่าเป็นสิ่งที่น่ายินดี เป็นความภาคภูมิใจของวงศ์ตระกูล หาเป็นเรื่องที่น่าอับอายไม่ ด้วยความเป็นอยู่ในลักษณะครอบครัวใหญ่ จึงมีผู้คอยช่วยเหลือดูแลเด็กอยู่หลายคน ช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังสื่อถึงความอบอุ่นในครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ทำให้เด็กๆ เจริญเติบโตและได้เรียนรู้จากบริบทแวดล้อมที่ดี การอบรมเลี้ยงดูเด็กในระดับสถาบันครอบครัว เป็นสิ่งที่ชาวมลายูในอดีตให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

(ศึกษาบทปันตุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันตุนลำดับที่ 205-212)

8) ปันตุนสุภาพ (Pantun Peribahasa)

ปันตุนสุภาพ เป็นบทปันตุนที่มีการใช้คำสุภาพประกอบอยู่ในบทปันตุน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสั่งสอน บอกรำลึก หรือแนะแนวโดยไม่ใช้คำพูดตรงไปตรงมา แต่ใช้ความสละสลวยของสุภาพ ความล้าลึกของหมายในแต่ละสุภาพ จะเป็นคติสอนใจในแต่ละบทปันตุน เช่น

Ulam ulam pucuk jenerih,	ผักเอ๋ยผักยอดต้นชะเอม
Air setimba bertupah ruah;	น้ำในถังหกกระจาย
Ulang ulang hendakkan nak boleh,	ติดตามไม่เคยห่างหวังว่าจะได้
Seperti kerengga tunggu buah.	เสมือนมดแดงเฝ้าผลไม้

(No. 179)

สุภาษิตมลายูปาทานี “มดแดงเผ่าผลไม้” หมายถึงการเผ่ารอสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยตัวเองไม่มีโอกาสได้ครองเป็นเจ้าของหรือรับประโยชน์จากสิ่งนั้นเลย บทปันทุนได้กล่าวล้อเลียนชายที่หลงรักและเผ่ารอสาวอยู่แต่ฝ่ายเดียวเหมือนมดแดงเผ่ารอผล เมื่อผลสุกเจ้าของก็มาเด็ดเก็บไป โดยที่ตนเองได้แต่มอง ไม่สามารถจะปกป้องใดๆได้ เป็นการทุ่มเทเวลาและทรัพย์สินที่สูญเปล่า

สุภาษิตหรือสำนวนมลายูส่วนมากเป็นการอุปมาอุปมัยกับสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวที่เราสามารถพบเห็นเป็นประจำ ใช้คำสั้นๆ แต่ให้ความหมายลึกซึ้ง เช่น

Nangka sejati di dalam perahu,	ขนุนแท้ อยู่ในเรือ
Pergi berlangsung jangan beradu;	เดินทางผ่านไป อย่าได้หยุดพัก
Luka di hati orang tak tahu,	บาดซ้ำในหัวใจ ไม่มีใครรู้
Seperti racun di dalam madu.	เหมือนยาพิษ ในน้ำผึ้ง

(No. 181)

Banyak pinang sudahlah layu,	ผลหมาก สุกงอม
Pokok jambu di Kuala Jambu;	ผลฝรั่ง ที่ทำยามู
Ingatlah pesanan pepatah Melayu,	จดจำไว้ สำนวนชาวมลายู
Mulut kamu harimau kamu.	ปากเจ้า คือเสือเจ้า

(No. 158)

สำนวน “ยาพิษในน้ำผึ้ง” เป็นสำนวนมลายูปาทานี กล่าวถึงสิ่งอันตรายที่แฝงอยู่กับสิ่งหนึ่งที่อาจดูดีมีคุณค่าสูงจากภายนอก เป็นการเตือนสติให้ระมัดระวังการใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องผ่านพบกับสิ่งต่างๆ มากมาย ควรพิจารณาอย่างรอบคอบ ไม่ด่วนตัดสินใจว่าดี เพียงการได้เห็นจากภายนอก ในบทปันทุนข้างต้น ได้ใช้เปรียบเทียบอาการของความเจ็บช้ำน้ำใจของคนๆ หนึ่งว่าเหมือนยาพิษในน้ำผึ้ง จึงเป็นการพูดอธิบายที่ลุ่มลึกยิ่ง เพราะอาการความรู้สึกบางครั้งไม่ได้แสดงออกให้เห็น แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่รู้สึกรู้

นอกจากตัวอย่างข้างต้น ยังมีสำนวน หรือสุภาษิตมลายูที่ปรากฏในบทปันทุนอีกมากมาย เช่น

“Anjing di orang raja di ibu” แปลว่า สุนัขในสายตาคณอื่น ราชาในสายตาแม่

“Api bernyala di dalam lubuk Ikan bermain di dalam padang” แปลว่า ไฟคุโชนในหลุมพรุ ปลาแหวกว่ายอยู่กลางสนาม หมายถึง เหตุการณ์หรือการกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นผิดที่ ผิดเวลา

“Sepandai-pandai tupai melompat adakala jatuh ke tanah” แปลว่า เจ้ากระรอกกระโดดเก่งกาจ ก็ยังมีพลาดตกสู่ดิน หมายความว่า แม้จะมีความเชี่ยวชาญเก่งกาจขนาดไหน ก็อาจมีวันผิดพลาดหรือพ่ายแพ้ได้เสมอ จึงควรมีความระมัดระวังอยู่ตลอดเวลา ไม่ตั้งอยู่ในความประมาท

“Jauh berbeza asam garam” แปลว่า แตกต่างไกลลิบ ราวสัมผัสกับเกลือ หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งของ คน หรือพฤติกรรมที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงราวฟ้ากับดิน

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 213-217)

9) ปันทุนศาสนาและความเชื่อ (Pantun Agama dan Kepercayaan)

ปันทุนศาสนาเป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสั่งสอน แนะนำ บอกกล่าว หรืออบรมตามหลักการของศาสนา ซึ่งหมายถึงศาสนาอิสลามเพราะศาสนาอิสลามเป็นศาสนาหลักของชาวมลายูปาตานี การเรียนรู้ศาสนาในอิสลามถือเป็นการบังคับ ผู้ที่ต้องสอนคนที่ยังไม่รู้ พ่อแม่ต้องจัดหาสถานที่และโอกาสให้ลูกๆ ได้เรียนรู้ การเรียนรู้ศาสนาในสังคมมุสลิมจึงเกิดขึ้นตั้งแต่อยู่ในเปลถึงหลุมฝังศพ โดยมีวรรณกรรมกีตาบ (Kitab) หรือตำราศาสนาเป็นสื่อหลักในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศาสนาจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเข้มแข็ง เป็นวรรณกรรมที่นำความเปลี่ยนแปลงสู่สังคมมลายูอย่างขนานใหญ่ สำหรับวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง หากมีเนื้อหาเชิงศาสนาแล้ว มักจะถูกประพันธ์ในรูปแบบซาอ์ร์ (Syair) แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ปรากฏในรูปแบบปันทุนเช่นกัน ดังตัวอย่างปันทุนที่กล่าวถึงหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามห้าประการที่มุสลิมทุกคนต้องรู้และยึดปฏิบัติ

Turun bermalam di sana utara,
Lama bercakap di rumah Saadah;
Rukun Islam lima perkara,
Pertama mengucapkan kalimah syahadah.

(No. 232)

Membawa layang lama di situ,
Warga yang dekat cepat ke desa;
Kedua sembahyang lima waktu,
Ketiga zakat keempat puasa.

(No. 233)

Turun bersama remaja mengaji,
Lamanya duduk membeli barang;
Rukun kelima mengerjakan haji,

ลงไปพักแรม ฝั่งทางเหนือ
คุยอยู่นาน ที่บ้านสะอาดะห์
หลักอิสลาม มีห้าประการ
อันดับแรก กล่าวคำปฏิญาณตน

ไปเล่นว่าว อยู่เนิ่นนาน
บ้างออกไป ทำงานสวน
อันดับสอง ละหมาดห้าเวลา
สามจ่ายทาน สี่ถือศีลอด

เด็กหนุ่ม ออกไปร่ำเรียน
หยุดซื้อของ เสียเนิ่นนาน
หลักที่ห้า ประกอบพิธีฮัจญ์

Selama hidup sekali seorang.

ตลอดชีวิตอย่างน้อยหนึ่งครั้ง

(No. 234)

หลักปฏิบัติ 5 ประการในศาสนาอิสลาม คือ การปฏิญาณตน การละหมาด การจ่ายชะกาต การถือศีลอดและการบำเพ็ญฮัจญ์ หลักปฏิบัติเหล่านี้ เป็นการแสดงออกถึงความศรัทธา เพราะการศรัทธาเป็นอาการที่เกิดอยู่ในจิตใจ ยากที่จะหยั่งรู้ได้ ดังนั้น การปฏิบัติจึงเป็นสิ่งบ่งบอกความศรัทธาประการหนึ่ง เป็นการยืนยันถึงความศรัทธาว่า มั่นคง หนักแน่น เพียงไร ถ้าไม่มีการปฏิบัติ ก็ไม่มีหลักฐานที่แสดงถึงความศรัทธา

หลักปฏิบัติในอิสลาม สามารถแบ่งได้เป็น 3 ภาค คือ ภาคบังคับเป็นรายบุคคล ภาคบังคับเป็นส่วนรวม และภาคความสมัครใจ การปฏิบัติตามหลักการทั้ง 5 ประการนี้ เป็นการปฏิบัติภารกิจต่อพระเจ้าและต่อเพื่อนมนุษย์ ก่อให้เกิดประโยชน์ แก่มนุษย์เอง มิใช่เพื่อประโยชน์ของอัลลอฮ์ เพราะมุสลิมถือว่า อัลลอฮ์มีความพร้อมบริบูรณ์ มีความเพียงพออยู่ในพระองค์เอง จึงไม่ต้องการสิ่งใดจากมนุษย์อีกการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติ 5 ประการนี้ จะมีผลต่อการกระทำความดี ดังนี้

(1) การปฏิญาณตน เป็นการให้สัญญาต่ออัลลอฮ์ ผู้ทรงเดชานุภาพอันหาที่สุดมิได้ การปฏิบัติตนตามสัญญานั้น ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง และการละเมิดสัญญานั้น ก็เป็นการละเมิดคุณธรรมเช่นเดียวกัน เว้นแต่การละเมิดสัญญา ที่ขาดความเป็นธรรม สาระสำคัญของสัญญานี้ คือ การปฏิเสธการมีอยู่ของพระเจ้าอื่นๆ ทั้งหมด ยอมรับแต่อัลลอฮ์องค์เดียว และยอมรับแบบอย่างของศาสดามุฮัมมัด เป็นแบบอย่างของตน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการประกาศยอมรับปฏิบัติตาม อัลกุรอาน และอัลหะดีษ หรือวจนะของศาสนทูต นั้นเอง

(2) การละหมาด ผู้ที่ทำการละหมาดสม่ำเสมอ วันละ 5 เวลา จะทำให้จิตใจของเขาได้รับการซักฟอกให้สะอาดบริสุทธิ์ ตรงเวลา ซื่อสัตย์สุจริต อดทน และระลึกถึงอัลลอฮ์อยู่ตลอดเวลา จิตใจที่ระลึกแต่อัลลอฮ์ ย่อมไม่เปิดโอกาสให้คิดทำความชั่วต่างๆ และในคำกล่าวที่ใช้ในขณะละหมาดนั้น ก็มีคำสอน คำเตือนใจ ให้ปฏิบัติอยู่มากมาย หลายประการ

(3) การจ่ายชะกาต การจ่ายชะกาต เป็นการฝึกให้มีความเสียสละ ให้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ลดความตระหนี่ ส่งเสริมให้คนยากจน ได้รับความช่วยเหลือ การสังคมสงเคราะห์ และการกระจายรายได้ เมื่อทุกคนได้รับการสงเคราะห์อย่างทั่วถึง ก็จะลดปัญหาการลักขโมย การปล้นจี้ และฉกชิงวิ่งราวต่างๆ อาจมีบางคนเข้าใจว่า เป็นการส่งเสริมให้คนงอมืองอเท้ารอคอยชะกาต แต่โดยเนื้อแท้แล้ว อิสลามสอนให้ทุกคน ขวนขวายทำมาหากินเลี้ยงชีพโดยสุจริต จนถึงขั้นเป็นผู้จ่ายชะกาต มิใช่ส่งเสริมให้เป็นผู้รับชะกาต

(4) การถือศีลอด - การถือบวช คุณธรรมที่เกิดจากการถือศีลอดที่เห็นได้ชัดเจน อาทิเช่น ก่อให้เกิดความเสมอภาคในระหว่างผู้มีฐานะต่างกัน เพราะทุกคนได้ลิ้มรสของความหิวโหยเท่าเทียมกัน ก่อให้เกิดความซื่อสัตย์ สุจริต เกิดความอดทนอดกลั้น เกิดความเมตตา สงสาร เห็นอก

เห็นใจผู้ด้อยากหิวโหย ได้สำนึกในความสำคัญของอาหารและเครื่องดื่ม และซาบซึ้งถึงความเมตตา
กรุณาของอัลลอฮ์ ที่ประทานอาหาร และเครื่องดื่มมาให้

(5) การบำเพ็ญฮัจญ์ อิสลามสอนว่า ทุกคนเป็นลูกหลานของอาดัม มนุษย์คนแรก
ของโลก ทุกคนจึงมีความเท่าเทียมกัน ไม่มีชั้น วรรณะ และทุกคนก็มีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน
ทั่วโลก การบำเพ็ญฮัจญ์ เปิดโอกาสให้มุสลิมจากทุกมุมโลก มาพบกัน ได้เห็นผู้คนที่มหน้าตา
ผิวพรรณ ภาษา ที่แตกต่างกัน มารวมอยู่ ณ ที่แห่งเดียวกัน ด้วยเป้าหมายเดียวกัน ความแตกต่างทาง
ภาษา ผิวพรรณ รูปร่าง หน้าตา และ ฐานะ ไม่ก่อให้เกิดอภิสิทธิ์ใดๆ นั่นคือ ภราดรภาพ หรือ ความ
เป็นพี่น้องกันของมนุษย์ทั่วโลก ได้ปรากฏเป็นภาพชัดเจนทุกๆ ปี

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 218-256)

10) ปันทุนความรัก (Pantun Percintaan)

ปันทุนความรักเป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักใคร่ เกี่ยวพาราสี
ของคนหนุ่มสาว ความรักความห่วงใยระหว่างพ่อแม่กับลูกๆ และความรักความสามัคคีในหมู่เพื่อน
มนุษย์เพื่อบรรยายถึงบรรยากาศชีวิตที่มีความสุขสดชื่นตามวิถีแห่งความพอเพียงของชาวมลายู เช่น

Tetak palas ke tunggul gila,	พันต้นกะพ้อ เหลือแต่ต่อ
Pucuk budi peracur kapur;	เอายอดโพ บดเคล้ากับปูน
Rupa paras hamba tak gila,	รูปร่างหน้าตา ฉันทันไม่ลุ่มหลง
Gila budi hatinya hancur.	แต่ใจละลาย เพราะหลงในบุญคุณ

(No. 286)

Layang-layang terbang melayag,	ว่าวบินล่องลอย
Layang nak jatuh di tanjung jati;	ว่าวจะตกที่ต้นยางยาดิ (แหลมสัก)
Darimana datangnya sayang,	จากไหนมาสุดที่รัก
Dari mata turun ke hati.	จากดวงตาสู่ดวงใจ

(No. 287)

ความสวยงามเป็นสิ่งที่ไม่คงกระพัน เมื่อแก่เฒ่าชราภาพ ความสวยงามก็หายไป
แต่สิ่งที่อยู่กับตัวตราบนานาค คือจิตใจที่งดงาม หรือคุณความดี สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้จิตใจคนเคลิ้ม
หรือหลงใหลไปด้วยเช่นกัน ดังนั้น การจะเลือกหญิงสาวมาเป็นคู่ครองนั้น อย่าพิจารณาแต่ความสวย
ความงามแต่ภายนอก แต่ให้ศึกษาที่จิตใจเป็นสำคัญ เพราะนั่นคือฐานความดีของแต่ละคน

ป็นตนบางบทได้ประพันธ์ให้สื่อถึงความรักความห่วงใย ระหว่างผู้เป็นแม่กับลูกๆ เป็นความรักแสนบริสุทธิ์ ไม่มีความรักไหนจะยิ่งใหญ่เท่าความรักของแม่ที่มีต่อลูก ดังปรากฏในบท ปันตนที่ว่า

Pergi ke gua di sana medan,	ออกไปถ้ำ ณ ชายทุ่ง
Sudah menanak hendak sembahyang;	หุงข้าวเสร็จ เตรียมละหมาด
Selagi nyawa ada di badan,	ตราบที่ลมหายใจ ยังคงอยู่
Wajah anak terbayang –bayang.	ใบหน้าลูก ติดตาตลอด

(No. 262)

Burung cak cak di pohon bedara,	นกกระจาบ บนต้นพุทรา
Di pokok kabu di pokok keriang;	บนต้นนุ่น บนต้นหว้า
Walaupun cacat walaupun cedera,	แม้จะด้อย แม้จะพิการ
Ayah dan ibu tetap sayang.	พ่อแม่อริก トラบเท่านั้น

(No. 263)

(ศึกษาบทปันตนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันตนลำดับที่ 257-296)

11) ปันตนการพบกัน (Pantun Pertemuan)

ปันตนพบกัน เป็นบทปันตนที่ใช้ในการกล่าวทักทาย กล่าวก่อนเริ่มพิธีงานต่างๆ มีการใช้คำอวยพรให้เกิดความสุข ความสันติ ใช้คำแสดงความยินดี ดีใจที่ได้พบได้ทักทายกัน เช่น

Bunga sekuntum bunga melati,	ดอกเป็นช่อ ดอกมะลิ
Putih berseri harum baunya;	ขาวละมุน หอมละไม
Assalamu alaikum selamat pagi,	อัสซาลามูออลัยกุม ¹ อรุณสวัสดิ์
Semoga hari ini sihat bahagia.	อวยพรวันนี้ สุขกายสบายใจ

(No. 297)

Pohon sebatang daunnya lebat,	ต้นไม้ต้นหนึ่ง มีใบดก
Tumbuh subur di kampung Jabat;	งอกสมบูรณ์ ณ บ้านยาบะ
Saya datang bukan nak berdebat,	ฉันมามิใช่ เพื่อการโต้เถียง
Tegur menegur meramaikan sahabat.	ทักทายว่ากล่าว เสริมเพิ่มมิตรสหาย

¹ อัสซาลามูออลัยกุม เป็นคำภาษาอาหรับ ใช้ในการกล่าวทักทายเมื่อพบเจอกัน แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน และเป็นการบังคับ ในอิสลามที่ผู้รับต้องกล่าวตอบว่า “วาออลัยกุมุสซาลาม” แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่านเช่นกัน

Tumbuh subur di kampung Jabat	งอกสมบูรณ์ ณ บ้านยาบะ
Mashurnya nama jauh dan dekat	เป็นที่เลื่องลือ ทั้งใกล้ไกล
Tegur menegur ramaikan sahabat	ทักทายว่ากล่าว เสริมเพิ่มมิตรสหาย
Iratkan hubungan membawa barakat	เชื่อมชิดสายสัมพันธ์ นำสู่มงคล

(No. 300)

วัฒนธรรมการทักทายของชาวมลายูได้ยึดตามรูปแบบของศาสนาอิสลาม ด้วยการกล่าวสลาม ด้วยการกล่าว “*อัสซาลามูออลัยกุม*” แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน และเป็นการบังคับในอิสลามที่ผู้รับต้องกล่าวตอบว่า “*วาออลัยกุมุสซาลาม*” แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน เช่นกัน การกล่าวสลามถือเป็นการขอพรให้ซึ่งกันและกัน คนที่หมั่นทักทายเพื่อนย่อมเป็นคนชอบผูกมิตร มีอัธยาศัยดี ชาวมลายูจะกล่าวทักทายด้วยสลามเสมอในทุกๆ โอกาส แม้กับคนที่ไม่รู้จัก โดยมายาทแล้วผู้ที่อาวุโสน้อยกว่า จะเป็นผู้กล่าวให้สลามต่อผู้อาวุโสมากกว่า คนที่เดินมาหาจะเป็นผู้กล่าวให้สลามผู้ที่นั่งอยู่ และผู้รับสลามควรกล่าวตอบสลามด้วยคำกล่าวที่ยาวกว่า เช่น เมื่อมีคนกล่าว “*อัสซาลามูออลัยกุม*” ให้ตอบว่า “*วาออลัยกุมุสซาลาม วาเราะห์มาตุลลอฮ*” เป็นต้น

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 297-300)

12) ปันทุนอำลา (Pantun Perceraian)

ปันทุนอำลาเป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกล่าวอำลา ไม่ว่าจะอยู่ในโอกาสใดก็ตาม เช่น ก่อนเลิกงานแต่ง งานสัมมนา การจากลาเพื่อเดินทาง เป็นต้น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น

Ayam balik bulu belipat,	ไก่ชนกลับ งอกสลับด้าน
Kayu jati buat penolak;	เอาไม้สัก มาทำคั้นไถ
Aku balik di kampung tempat,	ฉันกลับไป ที่บ้านเกิด
Kalau tak mati kita jumpa pula.	ถ้าไม่ตาย คงได้พบกันอีก

(No. 302)

Putik pauh delima batu,	มะม่วงอ่อน ทับทิมหิน
Anak sembilang di tapak tangan;	ลูกปลาตุกทะเล อยู่บนฝ่ามือ
Sungguh jauh negerinya satu,	ถึงจะไกลกัน ก็ผืนดินเดียวกัน
Hilang di mat di hati jangan.	ห่างไกลแค่สายตา แต่ในใจไม่

(No. 301)

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 301-304)

13) ปันตุนประวัติศาสตร์ (Pantun Sejarah)

ปันตุนประวัติศาสตร์เป็นบทปันตุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ผู้ประพันธ์มีเจตนาที่จะถ่ายทอดประวัติศาสตร์ให้ชนรุ่นหลังได้รับรู้ถึงเหตุการณ์ในอดีต เพื่อเป็นบทเรียนให้ชนรุ่นหลังได้ตระหนัก ไม่ลืมรากเหง้าของตนเอง ภาคภูมิใจในตัวตน เช่น

Tetak tebu betung,	พินตันอ้อยตง
Sandar pohon pinang;	พิงไว้ที่ต้นหมาก
Berarak dalam dusun,	เดินแท้ในสวน
Hindik gajah Tok Nang.	ชี้ข้างเจ้านาย
Gajah Tok Nang Budur,	ข้างเจ้านายแห่งบ้านบูโด
Belaga balik seberang;	ไปชนข้างที่ฝั่งโน้น
Semalam tidak tidur,	เมื่อคืนไม่ได้หลับนอน
Berjaga tengok wayang.	เพราะเฝ้าดูหนัง
Wayang balik pintu,	หนังหลังประตู
Ketopeng balik dinding;	หูน้อยหลังฝา
Timbang anak datu,	ยกลูกดาตูดด้วยมือสองข้าง
Jatuh timpa lembing.	ลูกดาตูดตกโดนทอกทิม
Leming buatan Siam,	ทอกจากเมืองสยาม
Tikam tujuh relong;	พุ่งไปไกลถึงเจ็ดร้อยอง ²
Zaman musuh Siam,	สมัยสงครามสยาม
Makan sagu mulung.	อดอยากต้องกินสาคุ
Mulung sepelepah,	ต้นลานใบทางเดียว
Mulung kampung Datuk;	ต้นลานแห่งบ้านดาโต๊ะ
Angkat tangan sembah,	ยกมือไหว้
Pinta ampun datuk.	ขอร้องโทษต่อเจ้านาย
Datuk nak berjalan,	เจ้านายจะเดินทาง
Banyak orang iring.	คนมากมายเดินขนาบข้าง
Iring kerbau jalang,	จูงควายป่า
Elak masuk cat;	ต้อนเข้าคอก
Taruh rambut panjang,	ไว้ผมยาว

² ร้อยอง (relong) เป็นมาตรวัดที่ชาวมลายูใช้กับขนาดของผืนดิน 1 ร้อยอง = 0.71 เฮกเตอร์

Makan sirih lipat.	กินใบพลูพับ
Pandai lipat kain,	เก่งพับผ้า
Lipat kasur merah;	พับผ้ากาโซแดง
Sepuluh orang lain,	สิบคนอื่นนั้น
Tak sama sedang sedarah.	ไม่เท่าเลือดเนื้อเดียวกัน

(No. 310)

บทปันทุนข้างตัน ใช้ขับเป็นเพลงกล่อมเด็ก และขับร้องเพื่อความบันเทิง เป็นบทปันทุนเก่าแก่ในลักษณะมุขปาฐะ ไม่สามารถระบุผู้ประพันธ์ได้ ในบทนี้จะกล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวปัตตานีในสมัยสงครามสยาม จากการศึกษาประวัติศาสตร์พบว่าชาวสยามได้ยกทัพมาโจมตีปัตตานีหลายครั้งในรัชสมัยราชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ความยากลำบากของชาวปัตตานีดังปรากฏในวรรณคดีว่า “สมัยสงครามสยาม อดอยากกินสาकु” เกิดขึ้นเมื่อครั้งปัตตานีถูกสยามตีแตกในการยกทัพมาโจมตีครั้งที่ 5 ในเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2329 ความพ่ายแพ้เป็นครั้งแรกของปัตตานีนำมาซึ่งความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ปัตตานี มีผู้คนล้มตายเนื่องจากสงครามจำนวนมาก ถูกจับเป็นเชลย บ้านเมืองถูกเผาทำลาย ทรัพย์สินถูกริบหรือไม่ก็ถูกทำลาย กระทั่งนาข้าวก็ถูกเผาจนหมดสิ้น เป็นเหตุให้เกิดวิกฤติขาดแคลนอาหารอย่างเลวร้ายจนกระทั่งต้องกินแม้กระทั่งลำต้นสาकुเพื่อประทังชีวิต (Mohd. Zamberi A. Malek, 2005)

ในบทปันทุนนี้ยังได้กล่าวถึงการให้เกียรติผู้หลักผู้ใหญ่เพื่อแสดงความเคารพนับถือ เช่น เมื่อท่านจะเดินทางไปไหน ก็จะมีผู้คนมากมายเดินขนาบข้างและออกมาให้การต้อนรับ ต่อมาได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กับประเทศสยาม ซึ่งมีการนำหอกที่ผลิตจากสยามมาใช้ และสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อ เนื่องจากหอกที่ผลิตจากประเทศสยามเป็นหอกที่มีประสิทธิภาพมาก สามารถพุ่งแทงไปได้ในระยะทางที่ไกลมาก ในบทปันทุนที่กล่าวถึง การพับผ้ากาโซสีแดงสะท้อนและยืนยันให้เห็นว่าคนในอดีตได้มีการติดต่อค้าขายกับชาวจีน เพราะสีแดงเป็นสัญลักษณ์แห่งความรุ่งโรจน์ของชาวจีน สำหรับ “ผ้ากาโซ” เป็นคำศัพท์โบราณ หมายถึง ผ้าชนิดหนึ่งนิยมใช้เป็นผ้าปูในกลุ่มชนมลาญสมัยก่อน ปัจจุบันน้อยคนนักที่จะรู้จัก

ส่วนสำนวนสอนใจที่สำคัญยิ่งในบทปันทุนนี้ปรากฏในสองวรรคสุดท้าย คือ “สิบคนเลือดเนื้ออื่น ไม่เท่าหนึ่งเลือดเนื้อเดียวกัน” เป็นการเน้นให้สมัครสมานสามัคคี โดยเฉพาะในหมู่ญาติมิตร หรือชาติเดียวกัน อย่าไปหวังพึ่งพาหรือไว้วางใจใครอื่นมากไปกว่าคนร่วมสายโลหิต จากคำบอกเล่าของผู้รู้ปันทุน นายสาหะ แวสะมะแอ สำนวนสอนใจดังกล่าวได้กล่าวถึงนายจันทรทอง ซึ่งเดิมเป็นชาวสยามจากเมืองนครศรีธรรมราชเข้ารับอิสลามและอาศัยอยู่ที่ปัตตานีมานานจนได้รับความไว้วางใจจากสุลต่านมูฮำหมัดกษัตริย์ปัตตานีในขณะนั้นได้รับราชการเป็นถึงแม่ทัพคนหนึ่งของปัตตานี แต่ท้ายที่สุดแล้วนายจันทรทองกลับทรยศและขายความลับในการป้องกันเมืองของกองทัพปัตตานีแก่

สยาม จนเป็นเหตุให้พ่ายแพ้สงครามในที่สุด จึงเป็นบทสอนใจให้อย่าไว้วางใจใครที่มีใจเลื้อดเนื้อเชื้อชาติเดียวกันกับตนง่าย ๆ อีก เพราะโดยสัญชาตญาณมนุษย์ เมื่อใดที่เกิดความทุกข์ยากขึ้นย่อมจะต้องช่วยเหลือพวกพ้องชนเดียวกันกับตนเป็นอันดับแรกเสมอ ส่วนวนเดือนใจลักษณะนี้ย่อมเป็นเรื่องปกติ เพราะถือกำเนิดในบริบทที่รัฐสยามกับรัฐปัตตานีกำลังมีสงครามต่อกัน การทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งจึงต้องศึกษาบริบทของวรรณกรรมด้วย ตามแนวคิดของการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม

ป็นต้นอีกบทหนึ่งกล่าวถึงประวัติศาสตร์ช่วงที่ราชโอรสแห่งรัฐยะโฮร์มาอภิเษกสมรสกับราชินีกุนิงแห่งปัตตานี แต่กลับลุ่มหลงนักร้องประจำราชวัง จนนำไปสู่เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ปัตตานีอีกเหตุการณ์หนึ่ง ดังปรากฏในบทป็นต้นดังนี้

Zaman – zaman terkukur mati,	ในยุคสมัย นกเขาวาตาย
Mati di bawah terung perat;	ตายอยู่ใต้ มะเขือเปราะ
Zaman-zaman anak raja Johor mari,	ในยุคสมัย พระโอรสแห่งยะโฮร์มา
Mari membunuh Dang Sirat.	มาเพื่อฆ่า ดังซีรัต

(No. 305)

Dari Patani ke tanjung Kandis,	จากปัตตานี สู່แหลมกันดิส
Di tiup angin selatan daya;	ลมพัดพา ผ่านช่องแคบ
Dari mula ianya manis,	ในตอนแรก นางดูแสนหวาน
Rupanya Sultan kena pedaya.	ราวกับว่าสุลต่าน ถูกหลอกหลวง

(No. 306)

จากการบอกเล่าของนายอิสมาอิล เบ็ญจสมิทร์ นักประวัติศาสตร์ผู้เป็นผู้บุกเบิกประวัติศาสตร์ปัตตานีคนสำคัญ ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงนี้ว่า ในสมัยการปกครองของราชินีกุนิง (พ.ศ. 2178 - 2194) รัฐยะโฮร์ถือเป็นดินแดนส่วนหนึ่งที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรปัตตานี ดารุสาลาม ครั้นเมื่อมกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์มาอภิเษกสมรสกับราชินีกุนิงแห่งปัตตานี ราชินีกุนิงได้มอบเกาะสิงคโปร์และรัฐปาหังให้สุลต่านยะโฮร์เป็นผู้ดูแล มกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์ยะโฮร์มาอยู่ช่วยว่าราชการราชินีกุนิงได้ไม่นาน ก็เกิดลุ่มหลงเสน่ห์นักร้องประจำวังราชตำหนักนี้ล้มคนหนึ่งชื่อ ดังซีรัต (Dang Sirat) ดังซีรัตเป็นสาวนักร้องผิวดำ น่ารักไม่สวย แต่มีน้ำเสียงที่ไพเราะจับใจ มกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์ลุ่มหลงถึงขั้นยอมทำตามดังซีรัตทุกอย่าง เช่น ทำเลื้อทองให้ ยอมอุ้มลงอาบน้ำในสระหลวง สร้างความอับอายให้ราชินีกุนิงเป็นอย่างยิ่ง สุดท้ายท่านจึงยอมให้มกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์ออกจากวังไปแต่งงานกับดังซีรัตเสีย

การแต่งงานเตรียมจัดที่บ้านเดิมของดังซีรัต คือบ้านกระโถด เขตอำเภอยะรัง ในปัจจุบัน แต่ขณะที่พิธีแต่งงานกำลังจะเริ่ม ปรากฏว่ามีกองทัพช้างจากวังหลวงมาบุกเพื่อจะจับตัวทั้งสองเสียก่อน มกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์จึงรับนำดังซีรัตขี่ช้างหนีขึ้นเขาตาแบห์ เมื่อขี่ช้างหนีไปถึง

บริเวณใกล้กับบ้านปาลัสในปัจจุบัน เครื่องรางที่ตั้งซิริตสวมใส่มาตลอดก็เกิดหลุด และตกสูญหายไป ตั้งซิริตที่ตุงดงามยิ่งในสายตามกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์ก็กลับเป็นคนละคนในทันใด มกุฎราชกุมารแห่งยะโฮร์โกรธมาก ฟังตระหนักได้ว่าถูกหลอกจึงได้แทงตั้งซิริตด้วยกริชประจำกายเสียชีวิตและฝังร่างของนางบนเขาตาแบห์นั่นเอง

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 305-310)

14) ปันทุนวาสนา (Pantun Nasib)

ปันทุนวาสนาเป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโชควาสนาที่ไม่ดีในการดำรงชีวิต ความลำบากใจ ความท้อแท้ บรรยายถึงความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น แต่สำหรับชาวมลายูแล้ว ค่านิยมของอิสลามได้ซึมซับสู่วิถีชีวิต จึงมีทัศนคติและมุมมองในมิติต่างๆ ที่สุดท้ายแล้วยอมรับและนอบน้อมต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปแล้ว โดยถือว่าเป็นกำหนดการที่ลิขิตไว้แล้วโดยพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ ปันทุนที่ว่า

Pucuk paku di sana kolam,	ยอดผักกูด อยู่ปากฝิ่งบึง
Membeli banyak orang dewasa;	คนขอซื้อ ช่างมากมาย
Tidak bertaku bencana alam,	ภัยธรรมชาติ ย่อมไม่เกิด
Kecuali kehendak yang Maha Kuasa	เว้นแต่เป็นพระประสงค์ องค์อภิบาล

(No. 312)

Pergi ke kebun balik ke seberang,	ออกไปสวน กลับไปทุ่ง
Buah rambutan banyak dijual;	ผลเงาะ มีขายมากมาย
Rugi dan untung nasib seseorang,	กำไรหรือขาดทุน ถือเป็นโชคแต่ละคน
Sudah suratan semenjak di awal.	ถูกลิขิต มาแต่ต้น

(No. 315)

การเชื่อและยอมรับในลิขิตของพระเจ้า นับเป็นหลักศรัทธาข้อที่ 6 ในหลักศรัทธาหกประการในอิสลาม คือ ศรัทธาในพระเจ้า ศรัทธาต่อบรรดาเทวทูตของพระเจ้า ศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูตของพระเจ้า ศรัทธาต่อวันปรโลก และศรัทธาต่อกำหนดการของพระเจ้าทั้งความดีและความชั่ว ความเชื่อในกำหนดการของพระเจ้านี้ กลายเป็นจุดแข็งประการหนึ่งของชาวมุสลิม เมื่อประสบกับภัยพิบัติ ประสบกับความสูญเสียที่รุนแรง ย่อมเป็นเรื่องยากที่จะทำใจหรืออดทนได้ แต่ชาวมุสลิมเชื่อว่า ทุกอย่างล้วนเป็นกำหนดการของพระเจ้า ถ้าวางพระเจ้าได้ทดสอบบ่าวของพระองค์ ผู้เป็นบ่าวที่ดีต้องอดทนให้ได้ ต้องทบทวนการกระทำของตนเองเพื่อเป็นบทเรียน และหมั่นขอพรจากพระเจ้าให้มากขึ้น เป็นแนวคิดที่ยอมจำนนโดยสิ้นเชิงต่อพระเจ้า ด้วยความเคร่งครัดในศาสนาของชาวมลายู จึงพบว่ามีสถิติการฆ่าตัวตายเมื่อประสบกับมรสุมชีวิตที่น้อยมากๆ หรือแทบไม่มีเลย

ป็นตนบางบทมีเนื้อหาอธิบายความรู้สึกน้อยอกน้อยใจ ความผิดหวังจากสิ่งที่ได้ตั้งใจไว้ไม่ประสบผล อยากบอกกล่าวให้คนที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ และตระหนักถึงความตั้งใจของตน แต่กระนั้นขวามหลายก็ยังคงถือว่าเหตุการณ์ทั้งหมดเป็นสิ่งพระเจ้ากำหนดไว้แล้ว เรามีหน้าที่แค่คาดหวังและพยายาม หากสิ่งใดไม่เป็นไปตามคาด ก็ถือว่าไม่ใช่พระประสงค์ของพระเจ้า อาจเสียใจได้แต่ต้องยอมรับในลิขิตที่พระเจ้ากำหนดไว้ เช่น

Malam berlabuh suasana damai,	ยามค่ำคืน เข้าเทียบท่าสงบนิ่ง
Di langit pula gelap gelita;	ท้องฟ้าปิด ดำมืดมิด
Kasih sayang telahku semai,	ความรักความเอ็นดู ที่บ่มเพาะไว้
Tapi sayang tumbuhnya derita.	เสียดายนัก โฉนงอกเป็นทุกข์ระทม

(No. 284)

Perlahan mentari dibawa hari,	ตะวันเดินคล้อย ตามช่วงวัน
Berubah masa memancar cahaya senja;	เวลาผันเปลี่ยน ยอแสงสายัณห์
Perasaan di hati tiada siapa peduli,	ความรู้สึกในหัวใจ ไร้ใครเหลียวแล
Sudah terluka dibiar sahaja.	หัวใจปวดร้าว ปล่อยตามยถากรรม

(No. 336)

บทป็นตนข้างต้นกล่าวถึงความผิดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อลูก หรือใครสักคนที่มีต่อคนรัก เมื่อความพยายามใส่ใจ ให้ความรักความอบอุ่นเสมอมา โดยมุ่งหวังอนาคตที่สดใสของลูกๆ หรือคนรัก แต่เมื่อโตขึ้นหรือเมื่อเวลาผ่านไป กลับเป็นผู้สร้างความทุกข์ใส่ตัว เช่น ลูกประพฤติไม่ดี หรือคนรักออกห่างจากตน เป็นต้น ย่อมสร้างความปวดร้าวในจิตใจและว่าเหว่ รวถูกทอดทิ้งทีเดียว

(ศึกษาบทป็นตนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ป็นตนลำดับที่ 311-348)

15) ป็นตนเสียดสี (Pantun Sindiran)

ป็นตนเสียดสี เป็นบทป็นตนที่เลือกใช้คำสละสลวยและไม่กระทบต่อความรู้สึกของผู้ฟังเมื่อใช้พูดเสียดสี เพราะการเสียดสีหากใช้คำอย่างตรงไปตรงมา ใช้คำที่โจ่งแจ้งเกินไป ย่อมเกิดบรรยากาศที่ไม่สู้ดีต่อผู้ฟัง และมีโอกาสสูงที่จะเป็นบ่อเกิดของความเข้าใจผิดต่อกัน เช่น

Pagi-pagi turun ke bendang,	เช้าๆ ออกไปนา
Bendang ada di hujung tanjung;	นาอยู่ไกล ที่ปลายแหลม
Budi bahasa tidak dipandang,	คุณความดี ไม่ได้เหลียวมอง
Emas permata juga disanjung.	เพชรพลอยเงินทอง นิยมเชิดชู

(No. 374)

Hilir ke Nongcik memebeli mangkuk,	ไปซื้อถ้วย ไกลถึงหนองจิก
Mangkuk berisi buah berangan;	ถ้วยบรรจุ ลูกเกาลัด
Tahan racik burung tak masuk,	ดักแร้ว แต่นกไม่เข้า
Burung biasa makan di tangan.	เพราะนกเคยชิน กินจากในมือ

(No. 370)

ปันทุนบทแรกกล่าวเสียดสีถึงบุคคลที่ตัดสินความดีงามของคนเพียงทรัพย์สินเงินทอง แต่กลับไม่เหลียวมองคุณความดีที่คนอื่นมี ขณะที่ปันทุนในบทที่สองเป็นการพูดเสียดสีอย่างลุ่มลึกถึงบุคคลที่เราดูแลพุ่มพักมากับมือ ย่อมรู้จักเราเป็นอย่างดี ย่อมยากที่จะทำกุศลโลบายบางอย่าง ผู้พูดจึงกล่าวเชิงเสียดสีแต่เพื่อลดการสื่อสารในลักษณะโจ่งแจ้ง จึงใช้นกเป็นตัวนำเรื่องแทน

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 349-386)

16) ปันทุนการต่อสู้ (Pantun Kepahlawanan)

ปันทุนการต่อสู้ เป็นปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสรรเสริญนักต่อสู้ แร่งบันดาลใจ กิริยามารยาท ความจงรักภักดีของนักสู้ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ความตระหนักถึงการเป็นนักต่อสู้ที่แท้จริง ปันทุนการต่อสู้เป็นวรรณกรรมลักษณะโลกทัศน์เผชิญ หมายถึง การมองโลกตามสภาพที่เป็นจริงด้วยพลังศรัทธา แม้ความเป็นจริงเป็นภาวะที่ไม่พึงปรารถนา แต่ก็มีหวังว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่ดีกว่า

จากบริบทการเผชิญหน้ากันมาอย่างยาวนานของความแตกต่างระหว่างจุดมุ่งหมายและความคาดหวังจากรัฐบาลกับความต้องการและความใฝ่ฝันของชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน เกิดกระแสการต่อต้านนโยบายใดๆ ที่เห็นว่าเป็นการคุกคามอัตลักษณ์และสิทธิของตน ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ ประเพณี วัฒนธรรม จนก่อให้เกิดวรรณกรรมที่สื่อถึงความหวังแห่งในอัตลักษณ์และสิทธิแห่งตนมากมาย ทั้งในรูปแบบชาญัก ชาอ็ีร อานาซิด แม้แต่ในปันทุนก็มีจำนวนไม่น้อยที่สื่อถึงวีรกรรม หรือการต่อสู้ในด้านต่างๆ ดังปรากฏในตัวอย่าง ดังนี้

Satu hilang dua terbilang,	หนึ่งหาย นับเป็นสอง
Patah tumbuh hilang berganti;	หักงอก หายทดแทน
Sumbangkan bakti jika ingin cemerlang,	ช่วยกันอาสา หากหวังรุ่งเรือง
Bukan hanya hidup menunggu mati.	ไม่ใช่เพียงแต่ รอความตาย

(No. 392)

ในวรรณกรรมของบทปันทุนข้างต้นมีการใช้สำนวนโวหารมลายูถึงสองสำนวน คือ *Satu hilang dua terbilang* หมายถึงแม้สักคนหนึ่งล้มหายตายจากไป ย่อมมีเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่น่าิยมชมชอบและยกย่องเขาเป็นวีรชน มาทดแทนสานต่ออุดมการณ์ในจำนวนคนที่มากขึ้น ทวีคูณ สอดคล้องกับวรรณคดีตามมาที่ใช้อีกสำนวนว่า *Patah tumbuh hilang berganti* หมายถึง การสืบสานหน้าที่จากรุ่นสู่รุ่นอย่าได้ขาดตอน เมื่อถึงหนึ่งหัก ก็ใหม่ก็แตกงอก เมื่อคนหนึ่งหายคนใหม่ต้องมาทดแทน ในส่วนความหมายของบทปันทุนนี้จึงได้เน้นย้ำให้ผู้อ่านถึงที่สุดจึงจะประสบความสำเร็จ ไม่ใช่รอโชคชะตาโดยไม่ทำอะไรเลย

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 386-400)

17) ปันทุนชอบใจ (Pantun Sukacita)

ปันทุนชอบใจ เป็นบทปันทุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการระบายถึงอารมณ์ชอบใจ ประทับใจ ชื่นชมในสิ่งที่ได้รับ หรือพบเห็น โดยส่วนใหญ่จะมีการขับร้องเป็นบทเพลงเพื่อเพิ่มความไพเราะและสุนทรีย์ เช่น

Siang hujan malam pun hujan,	ฝนตกลงมา ทั้งคืนวัน
Dingin terasa di siang hari;	รู้สึกเย็นกาย ในกลางวัน
Begitu indahnya perjalanan alam,	ช่างสวยงาม วิถีธรรมชาติ
Ciptaan Tuhan tiada tandingi.	พระเจ้าสรรคสร้าง ไร้เทียบเคียง

(No. 401)

บทปันทุนข้างต้นได้สะท้อนบรรยากาศช่วงฤดูฝน ในคืนวันที่อากาศหนาวเย็น เป็นช่วงที่มักจะเว้นว่างจากการทำงาน มีโอกาสได้อยู่พร้อมหน้ากับครอบครัวมากที่สุด การบอกเล่า นิทาน การขับปันทุน มักจะถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความสนุกสนาน สุนทรีย์ แฝงด้วยการอบรมสั่งสอน สมาชิกในครอบครัว ในวรรณคดีความหมายของบทปันทุนข้างต้น ได้กล่าวถึงธรรมชาติวิถี ถือเป็นความโปรดปรานของพระเจ้า ที่ประทานฤดูกาลต่างๆ สลับหมุนเวียนกันไป เราในฐานะบ่าวของพระองค์จึงต้องรู้จักขอบคุณพระองค์ เป็นบทปันทุนที่สะท้อนค่านิยมในศาสนา ซึ่งซึมซับในทุกวิถีชีวิตของชาวมลายู

(ศึกษาบทปันทุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันทุนลำดับที่ 401-405)

18) ปันตุนปริศนาคำทาย (Pantun Teka teki)

ปันตุนปริศนาคำทายเป็นบทปันตุนเชิงปจจฉาวิสัย ทดสอบเชาวน์ปัญญา มีเนื้อหาเป็นคำถามเพื่อให้ผู้อื่นหรือผู้ที่ขับปันตุนด้วยกันได้โต้ตอบกัน โดยทั่วไปแล้ว ผู้ตอบจะตอบกลับในรูปแบบปันตุนเหมือนกัน แต่บางครั้งอาจจะตอบกลับโดยไม่ใช้รูปแบบปันตุนก็ได้ ตัวอย่าง เช่น

Kalau tuan pergi ke kedai,	หากว่าเจ้า จะไปตลาด
Belikan saya buah keranji;	ซื้อลูกหมี ให้ฉันทนอย
Kalau tuan bijak pandai,	หากว่าเจ้า เก่งกาจนัก
Apakah binatang keris di kaki.	สัตว์อะไรเอ๋ย มีกริชอยู่ที่ขา

บทปันตุนข้างต้นเป็นปจจฉาวิสัย ใช้เล่นทายปัญหาสำหรับเด็กๆ โดยใช้กริชซึ่งเป็นอาวุธประจำกายของชาวมลายู ความแหลมคมของกริช อุปมาความแหลมคมของเด็ยไก่ คำตอบของคำทายข้างต้น ดังปรากฏเป็นบทปันตุน

Nanti aku belikan keranji,	ฉันทซื้อ ลูกหมีให้
Kalau pergi ke kedai nanti;	หากว่าฉันท ได้ไปตลาด
Binatang berkeris di dua kaki,	เจ้าสัตว์มี กริชทั้งสองขา
Itulah ayam jatan jati.	นั่นคือไก่ ตัวผู้ตัวแท้

(No. 406)

(ศึกษาบทปันตุนเพิ่มเติมในภาคผนวก ง ปันตุนลำดับที่ 406-409)

การวิเคราะห์แยกประเภทเนื้อหาของบทปันตุนดังกล่าวนี้ ถือเป็นกรวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนที่บทปันตุนต้องการสื่อถึง หรือเรียกว่าวิเคราะห์เนื้อหาตามชนิดผู้ฟัง จากการวิเคราะห์พบว่าบทปันตุนมลายูมีเนื้อหาที่หลากหลาย ครอบคลุมเกือบทุกมิติในสังคม เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาสำหรับเด็กๆ สำหรับคนหนุ่มสาว และสำหรับผู้ใหญ่ สอดคล้องกับ Zainal Abidin Bakar (1984, น. 23-34) ที่ระบุว่า ปันตุนสามารถแบ่งตามช่วงวัยอายุของผู้ฟังได้ 3 ประเภท คือ 1) ปันตุนสำหรับเด็ก เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยเด็ก ส่วนใหญ่จะมีการสั่งสอน ส่งเสริมการศึกษา บาปบุญคุณโทษ หรือการเปรียบเทียบที่让孩子สามารถเป็นบทเรียนต่อไป 2) ปันตุนสำหรับคนหนุ่มสาวหรือวัยรุ่น เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาที่บรรยายเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม การเกี่ยวพาราตี และการสั่งสอนเกี่ยวกับการมีชีวิตคู่ต่างๆ เป็นต้น และ 3) ปันตุนสำหรับผู้ใหญ่ เป็นปันตุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิต การพรรณนาถึงอาชีพที่ประกอบอยู่ ขนบธรรมเนียม วิถีชาวบ้าน การรักษาโรคต่างๆ เป็นต้น และจากการวิเคราะห์เนื้อหาของบทปันตุนมลายูปาดานี้แยกย่อยตามลักษณะการแยกประเภทเนื้อหาของปันตุนของ Amat Juhari Moain (2008) พบมีเนื้อหาสามารถแยกย่อยเป็น 18 ประเภท โดยในแต่ละ

ประเภทที่มีจำนวนบทป็นต้นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ในการนับจำนวนป็นต้น กรณีที่เป็นป็นต้นแบบต่อเนื่อง และป็นต้นแนวบทเพลง ซึ่งมีหลายบทต่อเนื่องกัน จะถูกนับเป็นหนึ่งป็นต้นเท่านั้น ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนป็นต้นแยกตามประเภทของเนื้อหา

ลำดับที่	ประเภทเนื้อหา	จำนวนป็นต้น	คิดเป็นร้อยละ
1	ป็นต้นอบรมสั่งสอน	86	21.03
2	ป็นต้นคุณธรรมจริยธรรม	19	4.64
3	ป็นต้นสำหรับเด็ก	25	6.11
4	ป็นต้นเปรียบเปรย	57	13.94
5	ป็นต้นประเพณีและวิถีชีวิต	5	1.22
6	ป็นต้นผจญภัย หรือ ท่องเที่ยว	12	2.93
7	ป็นต้นสนุกสนานและการละเล่น	8	1.95
8	ป็นต้นสุภาพ	5	1.22
9	ป็นต้นศาสนาและความเชื่อ	39	9.53
10	ป็นต้นความรัก	40	9.78
11	ป็นต้นพบกัน	4	0.98
12	ป็นต้นอำนาจ	5	1.22
13	ป็นต้นประวัติศาสตร์	6	1.46
14	ป็นต้นวาสนา	38	9.29
15	ป็นต้นเสียดสี	37	9.04
16	ป็นต้นการต่อสู้	14	3.42
17	ป็นต้นชอบใจ	5	1.22
18	ป็นต้นปริศนาคำทาย	4	0.98
	รวม	409	

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเนื้อหาของป็นต้นมลายูปาตานีส่วนมากแล้วมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 86 ป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 21.03 รองลงมาเป็นป็นต้นเปรียบเปรย จำนวน 57 ป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 13.94 สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “ลักษณะที่โดดเด่นของป็นต้นคือ เป็นวรรณกรรมเชิงอบรมสั่งสอนขัดเกลาสังคม โดยใช้ภาษาที่นุ่มนวล อุปลามูปลมัย หลีกเลี่ยงการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา”

1.2 ลักษณะการประพันธ์ของปันทุนมลายูปาตานี

ลักษณะการประพันธ์หรือฉันทลักษณ์ของปันทุนมลายูมีวิวัฒนาการมาจากปันทุนแบบสองวรรค มีวรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา และวรรคหลังเป็นส่วนแสดงความหมาย มีการสัมผัสเสียงที่คำสุดท้ายของแต่ละวรรค ต่อมาได้พัฒนารูปแบบที่ยาวขึ้นเป็นสี่วรรค จนเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ปันทุนสี่วรรค มีสองวรรคแรกเป็นวรรคพรรณนา สองวรรคหลังเป็นวรรคความหมาย มีลักษณะการสัมผัสเป็น a-b, a-b ซึ่งถือเป็นรูปแบบดั้งเดิมของปันทุนที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ต่อมาได้มีการพัฒนาการเป็นลักษณะที่ซับซ้อนมากขึ้นอีก เช่น ปันทุนหกวรรค ปันทุนแปดวรรค ปันทุนสิบวรรค ปันทุนต่อเนื่อง เป็นต้น บางครั้งมีการนำสุภาษิตมลายูมาแต่งเป็นปันทุน ซึ่งสามารถพบได้ในปันทุนแบบสองวรรค ส่วน Amat Juhari Moain (2008) ได้แบ่งลักษณะการประพันธ์ของปันทุนไว้ถึง 11 ลักษณะ คือ ปันทุนสองวรรค ปันทุนสี่วรรค ปันทุนหกวรรค หรือตาลีบัน ปันทุนแปดวรรค ปันทุนสิบวรรค ปันทุนสิบสองวรรค ปันทุนสิบสี่วรรค ปันทุนเซอโลกา (Seloka) ปันทุนต่อเนื่อง (Berkait) ปันทุนปริศนาคำทาย และปันทุนรื้อยั้ง (Rejang)

จากการวิเคราะห์ลักษณะการประพันธ์ของปันทุนมลายูปาตานีที่รวบรวมได้นั้น ผู้วิจัยได้ค้นพบลักษณะการประพันธ์ปันทุนเพียง 4 ลักษณะ คือ ปันทุนสองวรรค ปันทุนสี่วรรค ปันทุนต่อเนื่อง และปันทุนแนวบทเพลง โดยมีรูปแบบการใช้คำในแต่ละวรรค ตั้งแต่ 3-5 คำ ดังรายละเอียดและตัวอย่างของแต่ละลักษณะต่อไปนี้

1) ปันทุนสองวรรค (Pantun Dua Kerat)

ปันทุนสองวรรคมีลักษณะคือ วรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา วรรคที่สองเป็นส่วนความหมาย โดยคำสุดท้ายของวรรคแรกจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สอง โดยส่วนใหญ่แล้วปันทุนสองวรรคเกิดจากการนำสำนวนสุภาษิต หรือสำนวนโวหารมาแต่งเป็นปันทุน ดังตัวอย่างเช่น

Sang kancil di tepi pagar, กระงน้อย ที่ ข้าง รั้ว	○ ○ ○ ○	} (a)
Sejak kecil mulai belajar. ตั้งแต่ เล็ก เริ่ม เรียน	○ ○ ○ ○	

(No. 108)

2) ปันทุนสี่วรรค (Pantun Empat Kerat)

ปันทุนสี่วรรคมีรูปแบบคือ สองวรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา สองวรรคสุดท้ายเป็นส่วนความหมาย โดยคำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่งจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม และคำสุดท้ายของวรรคที่สองจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ เป็นบทปันทุนที่พบมากที่สุด ดังตัวอย่างเช่น

Embun bertakung di daun keladi,

น้ำค้าง ชิง บน ใบบอน

Keladi subur di pinggiran taman;

ใบบอน สมบูรณ์ อยู่ ริม สวน

Pantun indah ibarat telaga budi,

ป็นตุน งดงาม เสมือน บ่อ จริยธรรม

Siapa terminum menjadi budiman.

ใคร ได้ดี เป็นผู้ฉลาดสุภูมิ

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

(No. 175)

ป็นตุนสี่วรรคที่เก็บได้ มีจำนวนไม่น้อยที่มีลักษณะสัมผัสทั้งที่คำสุดท้าย เป็น a-b, a-b ที่คำสุดท้ายในแต่ละวรรค และมีการสัมผัสรองที่คำตรงกลางของแต่ละวรรค ในลักษณะ a-b, a-b เช่นกัน การเพิ่มส่วนสัมผัสในบทป็นตุนจะยิ่งเพิ่มความไพเราะในการฟัง แต่ทำให้ประพันธ์ยาก ขึ้นตามไปด้วย ดังตัวอย่าง

Tanam kapas tanam pinang,

ปลูก สาลี ปลูก หมาก

Buah pinang di bawah rumput;

ผลหมาก อยู่ใต้ กอหญ้า

Barang yang lepas jangan dikenang,

เรื่อง พันผ่าน อย่าได้ ระลึก

Kalau dikenang bertambah serabut.

ถ้า ระลึกถึง ยิ่งเพิ่ม ความกลุ้มใจ

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

(No. 45)

3) ป็นตุนทกวรรค (Pantun Enam Kerat)

ป็นตุนทกวรรคมีรูปแบบคือ สามวรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา สามวรรคหลังเป็นส่วนความหมาย โดยคำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่งจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ คำสุดท้ายของวรรคที่สองจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ห้า และคำสุดท้ายของวรรคที่สามจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่หก เป็นบทป็นตุนที่พบไม่มากนัก และไม่ค่อยเป็นที่นิยม ดังตัวอย่างเช่น

Tahi mala di atas <i>beno</i> , ³ กวางครึ่งอยู่บนขอบหิน	○ ○ ○ ○	(a)
Cabut <i>kemuncu</i> , ⁴ ถอนหน้าเข้าผู้	○ ○ ○ ○	(b)
Berjalan ke <i>humo</i> ; ⁵ เดินไปยังนาไหล่เขา	○ ○ ○ ○	(c)
Kaki balar jangan <i>dihunyo</i> , ⁶ เท้าเป็นเมือกอย่าเหยียดออกไป	○ ○ ○ ○	(a)
Salah <i>terjempu</i> , ⁷ หลงไปเหยียบ	○ ○ ○ ○	(b)
Kata ke <i>bungo</i> . ⁸ นิกว่าเป็นดอกไม้	○ ○ ○ ○	(c)

(No. 211)

บทปันทุนข้างต้น เป็นบทปันทุนที่ซับซ้อนด้วยสำเนียงภาษามลายูถิ่นปาดานี หากนำมาเขียนหรือออกเสียงตามภาษามลายูกกลางแล้วจะไม่สัมผัสตามหลักการสัมผัสของปันทุน ลักษณะการสัมผัสที่ต้องออกเสียงตามสำเนียงภาษามลายูปาดานีเท่านั้นตามปรากฏในบทปันทุนข้างต้น บ่งชี้ถึงความเป็นปันทุนดั้งเดิมของชาวมลายูปาดานีอย่างแท้จริง

4) ปันทุนต่อเนื่อง (Pantun Berkait)

ปันทุนต่อเนื่องมีรูปแบบคือ เป็นปันทุนที่มีวรรคต่อวรรคมีความต่อเนื่องกันพร้อมทั้งเนื้อหาที่มีความต่อเนื่องกัน และ ส่วนพรรณนานั้นสามารถใช้ประโยคเดียวกันก็ได้ ปันทุนชนิดนี้มีพัฒนาการจากปันทุนสี่วรรคกล่าวคือ คำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่งจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สอง และคำสุดท้ายของวรรคที่สองจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สี่เหมือนปันทุนสี่วรรคทุกประการ แต่จะนำวรรคที่สองของบทข้างต้นมาเป็นวรรคที่หนึ่งของบทต่อไป ลักษณะการสัมผัสดังกล่าวนี้เป็นลักษณะการสัมผัสที่พบมากที่สุดของปันทุนแบบต่อเนื่อง ดังแผนผัง ข้อสังเกตประการหนึ่ง ปันทุนมลายูปาดานีหลายบทจะสัมผัสเสียงเฉพาะเมื่ออ่านออกเสียงเป็นสำเนียงมลายูปาดานีเท่านั้น และจะเขียนสัมผัสทันทีหากนำไปเขียนหรือออกเสียงเป็นสำเนียงมลายูกกลาง ส่วนใหญ่พบในบทปันทุนดั้งเดิมซึ่งใช้ซับซ้อนและถ่ายทอดจากปากสู่ปากมากกว่าการนำไปเขียนบันทึก ถือเป็นสิ่งบ่งชี้ประการหนึ่งถึงแหล่งกำเนิดของปันทุนดังกล่าวว่ามาจากพื้นที่ปาดานี

³ ภาษามลายูกกลางสะกด bendut

⁴ ภาษามลายูกกลางสะกด kemuncup

⁵ ภาษามลายูกกลางสะกด humur

⁶ ภาษามลายูกกลางสะกด hunjur

⁷ ภาษามลายูกกลางสะกด terjempu

⁸ ภาษามลายูกกลางสะกด bunga

Masak masam masak manis

สุก เปรี้ยว สุก หวาน

Masak satu makan satu;

สุก หนึ่งผล กิน หนึ่งผล

Katak pisang mata jernih,

ปาด ตาใส

Katak puru belakang gerutu.

คางคก หลัง ขรุขระ

○○ ○○ (a) วรรคที่หนึ่ง

○○ ○○ (b) วรรคที่สอง

○○ ○○ (a) วรรคที่สาม

○○ ○○ (b) วรรคที่สี่

Masak satu makan satu,

สุก หนึ่งผล กิน หนึ่งผล

Makan banyak tidak jamin;

กิน เยอะไป จะไม่ ปลอดภัย

Katak puru belakang gerutu,

คางคก หลัง ขรุขระ

Katak menyak perut cermin.

เขียด ท้อง มีนาวา

○○ ○○ (b) วรรคที่สองของบทที่หนึ่ง

○○ ○○ (c)

○○ ○○ (b) วรรคที่สี่ของบทที่หนึ่ง

○○ ○○ (c)

(No. 130)

ฉันทลักษณ์ของปันทุนต่อเนื่องในบางบทมีลักษณะต่างกันอีกคือ ไม่ได้นำคำกลอนในวรรคที่สองและวรรคที่สี่ในบทที่หนึ่ง มาเป็นบทกลอนในวรรคที่หนึ่งและวรรคที่สามในบทที่สอง แต่มีการนำเพียงคำสุดท้าย หรือส่วนสุดท้ายของวรรคที่สี่มาเป็นคำแรกหรือส่วนแรกในวรรคที่หนึ่งของบทต่อไป เป็นลักษณะการเกี่ยวโยงของบทต่อบทที่ง่ายกว่า มักใช้แต่งปันทุนต่อเนื่องเชิงเรื่องเล่า (Pantun berkait dalam bentuk penceritaan) มีความยาวเกี่ยวเนื่องกันหลายๆบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

Naik nangka mambung, ขึ้นต้นขงน ผลขงนไม่มีเนื้อ	oo oo	(a)
Julai nangka dahan; อู่ที่ปลายกิ่งขงน	oo oo	(b)
Budak Cik Mah Cik Mung, เด็กชื่อเจมะฮย เจมะง	oo oo	(a)
Belaga lembu jantan. ไปขงวัวตัวผู้	oo oo	(b)
Lembu jatan jati, วัวตัวผู้ตัวแท้	oo oo	(a)
Tambat bayang guruh; ถ่านไว้ได้เงาขงต้นสมอทะเล	oo oo	(b)
Abang lambat mari, อีกช้ากว่าที่จะมา	oo oo	(a)
Nanti bulan cerah. รอจนคืนเดือนหงาย	oo oo	(b)
Bulan cerah pauk belatik, พระจันทร์สว่างก็ออกปอดักสัตว์	oo oo	(a)
Patah seligi tikam kerbau; หลาวหักเพราะแทงควาย	oo oo	(b)
Orang tua meneweh gatip, คนแก่ก็โลดเต้นด้วย	oo oo	(a)
Patah gigi tumpul tahi mala. ฟันหักเอากว้างครั้งมาติด	oo oo	(b)

.....

(No. 211)

5) ปันตุนแนวบทเพลง

ปันตุนแนวบทเพลงเป็นปันตุนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการหรือการให้โอวาสต่างๆ โดยปันตุนประเภทนี้อาจเหมือนกับซาอिर (Syair) แต่มีรูปแบบขงปันตุน มักแต่งเป็นเพลงที่มีเนื้อหาค่อนข้างยาวและมีความต่อเนื่องกัน ปันตุนลักษณะนี้ยังมีการนำไปใช้แต่งเป็นเพลงบาตีเก ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน เช่น

Masa mu halus, เมื่อตอนเจ้าเล็ก ๆ	○ ○ ○ ○	(a)
Nak boleh ke besar; กว่าจะได้โตใหญ่	○ ○ ○ ○	(b)
Orang tua asuh, พ่อแม่คอยฟูมฟัก	○ ○ ○ ○	(a)
Pelihara sampai pandai. พ่อก่อนคอยฟูมฟัก	○ ○ ○ ○	(b)
Bila mu tua, เมื่อเจ้าโตใหญ่	○ ○ ○ ○	(a)
Pandai bercakapan; พูดจาได้เก่งคล่อง	○ ○ ○ ○	(b)
Ibu mu durhaka, ต่อแม่เจ้าเนรคุณ	○ ○ ○ ○	(a)
Sampai sepak tendang. ถึงกับเตะถีบ	○ ○ ○ ○	(b)
Ibu suka hati, แม่นั้นแสนดีใจ	○ ○ ○ ○	(a)
Anak segar rasa mujur; ยามลูกสบายก็สุขใจ	○ ○ ○ ○	(b)
Berdiam kayu api, อยู่ไฟกองไม้พิน	○ ○ ○ ○	(a)
Sampai jenera atas dapur. จนหลับไหลคาเตาผิง	○ ○ ○ ○	(b)
.....		

(No. 86)

จากการศึกษาลักษณะการประพันธ์หรือฉันทลักษณ์ในบทปันทุนมลายูปาดานีที่ได้เก็บรวบรวมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า ปันทุนมลายูปาดานีมีฉันทลักษณ์ที่ไม่แตกต่างไปจากบทปันทุนในพื้นที่อื่นๆ นอกจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศบรูไน ถือเป็น การแพร่กระจายของของภาษาและวรรณกรรมในพื้นที่หรือกลุ่มชนเดียวกัน และพบปันทุนที่นำมาใช้อย่างกว้างขวาง คือ ปันทุนสี่วรรค ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนป็นตุนแยกตามลักษณะการประพันธ์

ลำดับที่	ลักษณะการประพันธ์	จำนวนป็นตุน	คิดเป็นร้อยละ
1	ป็นตุนสองวรรค	6	1.47
2	ป็นตุนสี่วรรค	368	89.97
3	ป็นตุนหกวรรค	2	0.49
4	ป็นตุนต่อเนื่อง	29	7.10
5	ป็นตุนแนวบทเพลง	4	0.98

จากตารางแสดงให้เห็นว่า บทป็นตุนมลายูปาตานีที่รวบรวมได้ในการวิจัยในครั้งนี้ มีลักษณะการประพันธ์แบบป็นตุนสี่วรรคมากที่สุด จำนวน 368 ป็นตุน คิดเป็นร้อยละ 89.97 รองลงมา เป็นป็นตุนต่อเนื่อง จำนวน 29 ป็นตุน คิดเป็นร้อยละ 7.10 ขณะที่ลักษณะการประพันธ์ที่พบน้อยที่สุด คือ ป็นตุนหกวรรค และป็นตุนแนวบทเพลง จำนวน 2 ป็นตุน คิดเป็นร้อยละ 0.49 และจำนวน 4 ป็นตุน คิดเป็นร้อยละ 0.98 ตามลำดับ โดยไม่พบลักษณะการประพันธ์ชนิดมากกว่าหกวรรคอยู่เลย

นอกจากการวิเคราะห์บทป็นตุนเพื่อแยกประเภทตามเนื้อหาและลักษณะการประพันธ์แล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าบทป็นตุนที่รวบรวมได้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ หากนำไปจำแนกตามอายุหรือความเก่าแก่ของบทป็นตุน จะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนของบทป็นตุนอยู่สองกลุ่มใหญ่ๆ คือ

1) บทป็นตุนดั้งเดิม หรือป็นตุนคลาสสิก เป็นบทป็นตุนที่ผู้รู้มิได้ประพันธ์ขึ้นมาเอง หากแต่ได้รับการถ่ายทอดในลักษณะมุขปาฐะ จากบรรพบุรุษในครอบครัว หรือผู้รู้ในชุมชน ป็นตุนดั้งเดิมส่วนใหญ่ใช้ภาษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นท้องถิ่นปาตานีอย่างแท้จริง ทั้งสำเนียงและคำศัพท์ และในวรรณกรรมมักใช้เหตุการณ์ วิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมที่สะท้อนถึงสถานการณ์ในอดีตได้เป็นอย่างดี ผู้รู้ป็นตุนที่สามารถบอกเล่าป็นตุนดั้งเดิมได้ส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยสูงอายุ บอกเล่าป็นตุนโดยใช้ความจำเป็นหลัก ไม่นัดที่จะประพันธ์บทใหม่ๆ บทป็นตุนส่วนใหญ่สามารถสืบย้อนหลังได้ถึง 2-3 ชั่วอายุคนทีเดียว

2) บทป็นตุนสมัยใหม่ เป็นบทป็นตุนที่ประพันธ์ขึ้นมาภายหลังโดยผู้รู้ป็นตุนที่มีความสามารถในการประพันธ์ป็นตุนและมีความรอบรู้ด้านป็นตุนอย่างลึกซึ้ง ใช้บริบทการพรรณนาและสำนวนภาษาที่เป็นปัจจุบันมากขึ้น เนื้อหามุ่งขจัดเกลาสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน ผู้ที่สามารถประพันธ์ป็นตุนได้ ส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุแล้วเช่นกัน แต่มีภูมิหลังเคยผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนา มีโอกาสได้เรียนรู้ภาษามลายูและวรรณกรรมผ่านระบบการศึกษาสมัยใหม่ เนื้อหาส่วนมากยังคงเน้นการอบรมสั่งสอนขจัดเกลาสังคมด้วยค่านิยมอิสลาม แต่ก็ยังพบมีการนำไป

บันทึกหรือรวมเล่มอยู่น้อยมาก นอกจากนี้ยังพบนักประพันธ์รุ่นใหม่ที่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เอกภาษาและวรรณกรรมหลายตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีการรวมเล่มวางจำหน่ายอยู่บ้าง เช่น หนังสือ *Senandung Warisan Patani* เป็นหนังสือรวมเล่มบทปันทุนที่เขียนโดยนักศึกษาเอกศึกษาศาสตร์ภาษาและวรรณกรรมหลาย (Jurusan Pendidikan Bahasa dan Sastra Melayu) คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันอิสลามศึกษาศึกษา Jamiah Syiek Daud al-Fathani (JISDA) หนังสือชื่อ *Cendawan Berkembang di Bumi Gersang* ผลงานนักศึกษา Kolej ISLAM Antarabangsa Pombing (KIAP) แม้บทปันทุนที่เขียนโดยนักศึกษาเหล่านี้ยังมีอาจเทียบเคียงด้านคุณภาพทั้งด้านวรรณศิลป์และเนื้อหาแก่นักเขียนรุ่นเก่าได้ แต่ถือเป็นนิมิตหมายอันดีที่เห็นเริ่มมีการถ่ายทอดและเรียนรู้วรรณกรรมหลายในสถาบันการศึกษา ระดับสูงในพื้นที่ กลุ่มนักศึกษาเหล่านี้ยังสามารถพัฒนาตนเองได้อีกยาวไกล เชื่อได้ว่าหากได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนวรรณกรรมหลายสู่สังคมได้

ความเหมือนและความต่างของปันทุนดั้งเดิมกับปันทุนสมัยใหม่ ที่เด่นชัดสามารถอธิบายได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงความเหมือนและความต่างระหว่างปันทุนมลายูปาตานีดั้งเดิมกับปันทุนมลายูปาตานีสสมัยใหม่

	ปันทุนดั้งเดิม	ปันทุนสมัยใหม่
ความต่าง	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่สามารถสืบทราบชื่อผู้แต่งได้ - แพร่กระจายในหลายพื้นที่ - สืบทอดจากปากสู่ปาก - อาจปรากฏคำศัพท์ที่ปัจจุบันไม่นิยมใช้แล้ว - ส่วนใหญ่ใช้ภาษาสำเนียงมลายูปาตานี - เน้นสื่อสารด้วยการฟัง-พูด - กล่าวถึงเหตุการณ์แวดล้อมในอดีต 	<ul style="list-style-type: none"> - สืบทราบชื่อผู้แต่งได้ - ใช้เฉพาะบางโอกาสและสถานที่ - มีการบันทึกหรือรวมรวมเป็นเล่ม - ใช้คำศัพท์ที่เป็นปัจจุบัน - ส่วนใหญ่ออกเสียงตามภาษามลายูมาตรฐาน - เน้นสื่อสารด้วยการอ่าน-เขียน - กล่าวถึงเหตุการณ์แวดล้อมในปัจจุบัน
ความเหมือน	<ul style="list-style-type: none"> - มีคุณค่าในการขัดเกลาสังคมในด้านต่างๆ - นิยมประพันธ์ในรูปแบบปันทุนสี่วรรคมากที่สุด - นิยมใช้สำนวนเปรียบเปรย - นิยมใช้ธรรมชาติ และวิถีชีวิตในวรรณกรรม 	

1.3 บุคคลที่เกี่ยวข้องด้านป็นตุนมลาญปาตานี

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับป็นตุนในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลักอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ป็นตุนมลาญปาตานี และกลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลาญ ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

1) ผู้รู้ป็นตุน

ผู้รู้ป็นตุน เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลป็นตุนมลาญปาตานีได้ อาจด้วยการจดจำ รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น หรือด้วยการประพันธ์ขึ้นมาเองในภายหลัง เพราะได้รับการเรียนรู้ด้านการประพันธ์ป็นตุน โดยใช้อัตลักษณ์ทางภาษาและลักษณะการประพันธ์แบบดั้งเดิม การคัดเลือกกลุ่มผู้รู้ป็นตุน เริ่มจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มผู้รู้ป็นตุนจำนวน 5 คน ต่อมาทำการขยายกลุ่มผู้รู้ป็นตุนด้วยการค้นหาแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) จนพบผู้รู้ป็นตุนเพิ่มอีกจำนวน 10 คน รวมกลุ่มผู้รู้ป็นตุนที่ผู้วิจัยได้ลงไปเก็บข้อมูลมีจำนวน 15 คน ดังรายชื่อและรายละเอียดของแต่ละคนดังต่อไปนี้

(1) นายอับดุลเลาะ วาเต็ง เป็นที่รู้จักในชื่อ เจ๊ะชูเลาะห์ ตือรือแน ปัจจุบันอายุ 65 ปี อาศัยอยู่ที่บ้านท่าหน้า ตำบลท่าหน้า อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ด้านศาสนา ภาษามลาญ และภาษาอาหรับ เรียนรู้จากโรงเรียนตาดีกา ปอเนาะ และจบชั้นชานาวี (อิสลามศึกษาตอนปลาย) จากโรงเรียนดาร์ลุมาเรฟ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ด้วยผลการเรียนระดับดีเยี่ยม ด้วยใจรักในวิชาการ ท่านได้ทำหน้าที่เป็นผู้สอนตาดีกาในหมู่บ้าน สอนตามปอเนาะ และโรงเรียนสอนศาสนา ท่านสามารถสอนวิชาศาสนาได้ดีในทุกวิชา ไม่ว่าจะเป็น วิชาเตฮีด (หลักศรัทธา) วิชาฟิฆ (หลักปฏิบัติ) ตัฟซีร (อรรถาธิบายอัลกุรอาน) ภาษาอาหรับ แต่มักได้รับมอบหมายให้สอนวิชาฟารอิด (การแบ่งมรดก) ซึ่งเป็นวิชาที่หาคนถนัดยาก

ต่อมาเมื่อมีครอบครัว ท่านได้เปิดธุรกิจเล็กๆ ด้วยการขายของชำ ภายหลังเปลี่ยนเป็นขายอุปกรณ์ทางการช่างและไฟฟ้ากระทั่งปัจจุบัน แต่เมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้ว ท่านประสบกับปัญหาด้านสุขภาพ ด้วยโรคเบาหวาน และโรคเกาต์ หลังจากนั้นไม่นานท่านก็สูญเสียประสาทการมองเห็นทั้งสองข้าง จึงไม่สามารถทำหน้าที่ครูได้อีกต่อไป แต่ก็มีลูกศิษย์ลูกหามาเยี่ยมเยียน สอบถามเรียนรู้ถึงที่บ้านอยู่ตลอดเวลา

จากประสบการณ์การเรียนและการสอนของท่าน ไม่พบการเรียนรู้ป็นตุนหรือวรรณกรรมมลาญอื่นๆ เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด แต่ด้วยระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนตาดีกา และโรงเรียนสอนศาสนาในอดีตพบที่มีการสอดแทรกวรรณกรรมทั้งของมลาญและอาหรับอย่างเข้มข้น เช่น ป็นตุน ซาอ์ร ซาญัก เป็นต้น ท่านจึงซึมซับวรรณกรรมเหล่านี้จากระบบการศึกษาเป็นหลัก และด้วยนิสัยรักการอ่านอย่างยิ่งยวดของท่าน โดยท่านจะอ่านหนังสือตำราที่ตาบต่างๆ รวมทั้งวารสารรายสัปดาห์ หรือรายเดือนต่างๆ ซึ่งส่วนมากนำเข้ามาจากมาเลเซีย

สาเหตุหรือแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ท่านมาสนใจในการประพันธ์ปันทุน คือ ท่านมักจะติดตามรายการวิทยุต่างๆ มาโดยตลอด ยิ่งเมื่อท่านพิการสายตาและเป็นอัมพาต ไม่สามารถเดินทางไปไหนได้ ยิ่งใช้เวลากับการฟังมากเป็นพิเศษ ท่านตระหนักว่าผู้ฟังจำนวนมากรักความบันเทิง เห็นได้จากการโทรศัพท์มาขอเพลงโปรดในรายการวิทยุเป็นจำนวนมาก แต่เพลงส่วนใหญ่ในปัจจุบันเน้นเพียงความบันเทิง ไม่ค่อยมีเนื้อหาเชิงอบรมสอนใจแต่อย่างใด ท่านจึงเริ่มโทรศัพท์ไปหารายการวิทยุต่างๆ พร้อมกับพูดคุยแลกเปลี่ยนและฝากบทปันทุนทิ้งท้ายเสมอ จนเป็นที่ชื่นชอบของผู้ฟัง ปัจจุบันมีรายการวิทยุในท้องถิ่นบางรายการเชิญชวนท่านให้โทรศัพท์มาจัดรายการร่วมด้วย ซึ่งท่านก็ยินดีและโทรศัพท์ร่วมรายการอยู่บ่อยครั้ง

ลักษณะบทปันทุนของนายอับดุลเลาะ วาเต็ง ส่วนใหญ่เป็นปันทุนสี่วรรคใช้คำกะทัดรัด สละสลวย มีการสัมผัสนอกและสัมผัสใน เนื้อหาทั้งหมดมีลักษณะเชิงอบรมสั่งสอน ชัดเกลาสังคม เน้นการปฏิบัติตนตามกรอบของศาสนาอิสลาม การรู้บุญคุณ หมั่นศึกษาเล่าเรียน รมัตรีวัง ความโลภจากทรัพย์สินเงินทอง เป็นต้น จุดเด่นความสามารถในการประพันธ์ปันทุนของท่านคือ ท่านสามารถประพันธ์ปันทุนได้สดๆ ในทุกสถานการณ์

ในปัจจุบันท่านใช้ช่องทางรายการวิทยุต่างๆ ในพื้นที่ในการเผยแพร่ปันทุน เพื่อสอดแทรกคติคำสอนต่างสู่อัจฉริยะ ซึ่งเป็นช่องทางที่ท่านคิดว่าสะดวกที่สุดตามข้อจำกัดด้านสุขภาพของท่าน กระนั้นก็ได้รับการตอบรับอย่างดีจากทั้งผู้จัดรายการเองและผู้ติดตามรายการ ส่วนการถ่ายทอดบทปันทุน ท่านได้ขอร้องให้ภรรยาของท่าน นางรอซีเยาะ ดาเม็ง ซึ่งสามารถอ่านเขียนด้วยภาษามลายูอักษรยาวีได้เป็นอย่างดีเป็นผู้จัดบันทึก แล้วนำไปแจกจ่ายสำหรับผู้สนใจ

(2) นายดีอระ แวเต็ง อายุ 75 ปี เกิดปี พ.ศ. 2485 ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่บ้านลำลอง ตำบลนาทวี อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา แต่ท่านเกิดและใช้ชีวิตในวันเด็กที่บ้านบาราเฮาะ อำเภอมือปัดตานี จังหวัดปัตตานี ท่านเคยเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาเพียงสองปี จบการศึกษาแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้นิดหน่อย แต่ท่านสามารถอ่านเขียนภาษามลายูอักษรยาวีได้ดีพอสมควร เพราะในวัยเด็กมีโอกาสได้เรียนภาษามลายู และความรู้พื้นฐานด้านศาสนาจากครูท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นชาวมลายูเชื้อสายจีน หนีภัยสงครามมาอาศัยที่บ้านปูยู

ส่วนการเรียนรู้ปันทุน ท่านเล่าให้ฟังว่า ในวัยเด็กท่านชอบที่จะเข้าร่วมในที่ๆ ผู้ใหญ่เขาชุมนุมกัน เช่น การเข้าเวรเฝ้ายามในหมู่บ้าน ซึ่งจะใช้เวลาเกือบทั้งคืนในการเล่านิทานบ้าง ขับร้องปันทุนบ้าง บางครั้งร่วมลงแขกเกี่ยวข้าวนานนับสัปดาห์ในช่วงหน้าแล้ง ซึ่งมีการขับเพลงปันทุนตอบโต้ไปมาอย่างสนุกสนานตามประสาชาวบ้าน อีกทั้งคุณยายของท่านเป็นนักขับปันทุนเพลงกล่อมเด็กด้วย ขับให้ฟังตั้งแต่ท่านยังนอนอยู่ในเปล สิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้หล่อหลอมให้ท่านสามารถจดจำบท

ป็นตน และนิทานเรื่องเล่าต่างๆ อย่างมากมาย โดยไม่เคยทำการจดบันทึกมาก่อนแต่อย่างใด ป็นตนของท่านจึงเป็นการถ่ายทอดจากปากสู่ปาก หรือรุ่นสู่รุ่นอย่างแท้จริง

ลักษณะการประพันธ์บทป็นตนที่ได้รับการถ่ายทอดจากนายตือระ แวเต็ง เป็นบทป็นตนแบบ 4 วรรคเกือบทั้งหมด มีเนื้อหาที่หลากหลาย แต่เน้นความบันเทิง สนุกสนาน ใช้วรรณกรรมที่สามารถสะท้อนบรรยากาศแวดล้อมของสังคมในอดีตได้เป็นอย่างดี

ในอดีตท่านมีโอกาสใช้ป็นตนอยู่บ่อยๆ เป็นวิถีชีวิตปกติทั่วไปในขณะที่มีการชุมนุมรวมตัวในโอกาสต่างๆ ในชุมชน เช่น การเตรียมงานแต่งงาน ซึ่งมีชาวบ้านมาร่วมด้วยช่วยกันที่บ้านเจ้าของงานในช่วง 2-3 วันก่อนถึงวันงาน ในโอกาสเช่นนี้ ป็นตนจะถูกขับขานตอบโต้ไปมาอย่างสนุกสนานครื้นเครง อีกบรรยากาศหนึ่งที่ยังอยู่ในความทรงจำของนายตือระ แวเต็ง คือ บรรยากาศขณะลงแขกเกี่ยวข้าวในหมู่บ้าน เสียงการขับป็นตนที่มักใช้สิ่งแวดลอมตามท้องทุ่งมาเป็นวรรณกรรมจะถูกขับร้องด้วยทำนองต่างๆ ที่แสนไพเราะ บรรยากาศดังกล่าวนี้ค่อยๆ สูญหายไปจากชุมชนเมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้ว และสูญหายไปโดยสิ้นเชิงในปัจจุบัน เท่ากับว่าท่านห่างเหินจากป็นตนมาหลายสิบปีแล้ว ไม่มีโอกาสได้ฟังและได้ขับร้อง บทป็นตนที่ยังจำอยู่ในปัจจุบันถือว่าเป็นส่วนน้อยเท่านั้น เพราะผู้ที่มีความสามารถในการขับป็นตนจริงๆ ได้เสียชีวิตไปหมดแล้ว ท่านกล่าวว่า เมื่อสภาพแวดลอมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป การรวมตัวของผู้คนในชุมชนมีน้อยลง ต่างคนต่างยุ่งกับหน้าที่การงานของตนเอง การทำนาก็ลดน้อยลงไปมาก เมื่อไม่มีเวทีให้ใช้ป็นตนการเชื่อมต่อหรือการถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลังก็ขาดตอนลง

(3) นายสาหะ แวสะมะแอ อายุ 70 ปี ภูมิลำเนาเดิมและปัจจุบันอยู่บ้านบาโต ตำบลลุโป อำเภอยะลา จังหวัดยะลา อาชีพเป็นครูสอนศาสนาที่โรงเรียนธรรมวิद्याมูลนิธิ และโรงเรียนวัฒนาอิสลาม เคยใช้ชีวิตเป็นนักศึกษาที่ประเทศอิรักเป็นเวลา 10 ปี จนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยแบกแดด ประเทศอิรัก ก่อนเดินทางไปศึกษาต่อที่ประเทศอิรัก ท่านเคยศึกษาในระบบปอเนาะจากปอเนาะบือแนปีแน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี และระบบโรงเรียนจากโรงเรียนธรรมวิद्याมูลนิธิ จังหวัดยะลา ท่านมีความสามารถด้านศาสนา ภาษามลายู และภาษาอาหรับเป็นอย่างดี

แม้ท่านมีประสบการณ์การศึกษาที่หลากหลายและยาวนาน แต่การเรียนรู้ป็นตนของท่านแทบไม่ได้เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การศึกษาของท่านเลย เพราะท่านเรียนรู้และได้สืบทอดจากผู้เป็นแม่ผ่านการขับเพลงกล่อมเด็ก ส่วนคุณแม่ของท่านนั้นได้สืบทอดจากคุณทวดของท่าน คุณทวดของคุณแม่เป็นนักขับป็นตนเลื่องชื่อในสมัยนั้น จนเจ้าเมืองรามันอยากให้มาเป็นผู้รับใช้ประจำวังรับหน้าที่ขับเพลงกล่อมเด็กในวังโกตาบารู เมืองรามันในอดีต คุณทวดของคุณแม่ไม่ยอมไป แต่กลัวจะไม่ปลอดภัย ท่านจึงได้ลี้ภัยไปอาศัยความคุ้มครองของเจ้าเมืองยาลอ โดยอาศัยอยู่ที่บ้านบาโต

ในเขตอำเภอเมืองยะลาในปัจจุบัน จากการสืบทราบอายุของป็นตุที่ได้จากนายสะหะ แวสะมะแอมืออายุไม่น้อยกว่า 200 ปี ป็นตุส่วนใหญ่เป็นป็นตุที่ใช้เป็นเพลงกล่อมเด็ก มีทำนองเฉพาะบทที่ไพเราะยิ่ง

(4) นางตีเมาะ คาเร็ง อายุ 95 ปี เป็นชาวบ้านบือแนบาแต ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ชื่อเรียกในหมู่บ้าน กะนิเมาะห์ ท่านไม่เคยได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนเลย เพียงแต่สมัยก่อนเคยเรียนอัลกุรอานและหลักศาสนาตามบ้านโต๊ะครูเท่านั้น ช่วงที่มีเวลาว่างจากการทำงาน ในวัยเด็ก เคยติดตามผู้ใหญ่ไปงานต่างๆ ทั้งในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็น งานแต่งงาน งานสู่ขอเจ้าบ่าวเจ้าสาว งานขึ้นบ้านใหม่ ป้ายศรีรับขวัญเด็กแรกเกิด ประเพณีขึ้นเปลกิจกรรมรื่นเริงต่างๆ และกิจกรรมพื้นเมืองต่างๆ ในชุมชน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวล้วนใช้บทป็นตุในการขับร้องทั้งสิ้น ขณะที่ได้ติดตามผู้ใหญ่ก็ได้หัดและร้องตามเพื่อความเพลิดเพลิน หลังจากแต่งงานก็ได้ใช้ประสบการณ์ด้านการขับป็นตุที่ได้สะสมมาไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ทำให้มีคนรู้จักมากมาย และได้สอนลูกๆเกี่ยวกับวิถีชีวิตโดยผ่านบทป็นตุ ซึ่งจะขับเป็นเพลงกล่อมเด็ก แก่ลูกทุกคน ท่านมีลูกทั้งหมด 10 คน แต่เสียชีวิตแล้ว 4 คน

เมื่อช่วงอายุประมาณ 20 กว่าๆ ท่านได้ไปรับจ้างทำนาและสวน ที่รัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย ในขณะที่ทำนาก็ได้ขับร้องป็นตุแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน แล้วท่านก็ได้จำบทป็นตุได้ดีจากคนรอบข้างหรือญาติผู้ใหญ่ ซึ่งทำให้ท่านเองได้ประสบการณ์และข้อคิดหลายอย่างจากเนื้อหาของป็นตุ มาใช้ สั่งสอนและอบรมแก่ลูกๆ ตลอดมา ต่อมาเมื่อท่านกลับมาใช้ชีวิตที่ปัตตานี ท่านก็ยังสนใจการขับป็นตุต่างๆ ทำให้เป็นที่รู้จักในชุมชนว่าเป็นผู้ขับป็นตุได้ดีคนหนึ่ง ซึ่งในชีวิตบั้นปลายนั้นกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ป็นตุได้เริ่มจางหาย ทำให้ท่านไม่มีเวทีหรือกิจกรรมที่สามารถขับป็นตุได้ ทำให้ท่านหลงลืมป็นตุบางส่วนที่ท่านเคยใช้มาตลอดก่อนหน้านี้ อีกทั้งคนสมัยใหม่ไม่ค่อยสนใจป็นตุด้วย จึงทำให้ไม่มีคนสืบทอด

(5) นางแวลีเมาะ โต๊ะแวอายุ ชื่อเรียกในหมู่บ้าน จิเมาะห์ หรือ เจะ อายุ 70 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 3 เกิดและอาศัยอยู่ที่บ้านบือแนปีแน ตำบลประจัน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เรียนรู้และจดจำป็นตุจากผู้รู้ป็นตุในหมู่บ้าน ด้วยความเป็นคนชอบในเพลงป็นตุ จึงสามารถเรียนรู้ได้ง่ายและจดจำได้นาน บทป็นตุของนางแวลีเมาะ ส่วนมากมีเนื้อหาเชิงเปรียบเปรย และเสียดสีสังคม นิยมใช้ขับร้องเป็นบทเพลงตามเวทีงานต่างๆ ในอดีต และมีบางส่วนใช้ขับเป็นเพลงกล่อมเด็ก

(6) นายแหวมะ สะตียามู ชื่อเรียกในหมู่บ้าน เปาะเตะห๊ะมะ อายุ 74 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เกิดและอาศัยอยู่ที่บ้านบือแนปีแน ตำบลประจัน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เรียนรู้และจดจำปันทุนจากผู้รู้ปันทุนในหมู่บ้าน เพราะในวัยเด็กชอบติดตามคณะปันทุนที่เดินทางไปขับร้องเพลงปันทุนในงานพิธีต่างๆ แต่ท่านบอกว่าท่านได้หลงลืมไปมากแล้ว เพราะไม่ได้ใช้มานานแล้ว บทปันทุนของนายแหวมะ สะตียามู ส่วนมากมีเนื้อหาเชิงเสียดสีสังคมและบอกเล่าวิถีชีวิต แต่งเป็นบทเพลงใช้ขับร้องเป็นบทเพลงตามเวทีงานต่างๆ ในอดีต

(7) นางยวาทะ มูซอ อายุ 60 ปี ชื่อเรียกในหมู่บ้าน จีเฮ เป็นชาวบ้านบ้านบูโกะ ตำบลประจัน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี อาชีพทำสวน ตลอดชีวิตไม่เคยได้รับการศึกษาผ่านระบบโรงเรียนเลย ท่านอ่านหนังสือไม่ออกและเขียนไม่ได้ แต่เรียนรู้ปันทุนได้จากการจำและประสบการณ์ตรงโดยส่วนใหญ่ เพราะสมัยเป็นเด็ก เคยอยู่กับตายาย ขณะนั้นตายายมักขับปันทุนให้ลูกๆ หรือหลานๆ ฟังเป็นประจำ ท่านจะสอนวิถีชีวิตและเล่านิทานให้เด็กๆ ฟังด้วย ซึ่งส่วนใหญ่เด็กชอบฟัง เพราะความบันเทิงสนุกสนาน ทำให้การที่ได้ยินเป็นประจำและอยู่ในภาวะแวดล้อมดังกล่าวนี้ ทำให้ได้ซึมซับ จดจำและสามารถถ่ายทอดสู่รุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป

(8) นางแมะฮาโละ บินสามแม ชื่อเรียกในหมู่บ้าน มะดอ อายุ 79 ปี ไม่เคยเข้าเรียนในระบบโรงเรียน เกิดและอาศัยอยู่ที่บ้านโคกกะดุง ตำบลลูโบะบายะ อำเภอยิงอ จังหวัดนราธิวาส เรียนรู้และจดจำปันทุนจากคุณแม่และคุณยาย รวมทั้งผู้รู้ปันทุนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะบทปันทุนที่ใช้กล่อมเด็ก แต่เนื่องจากปัจจุบันไม่ได้นำปันทุนไปใช้เลยจึงหลงลืมไปมาก หลายบทจำได้ไม่ครบบท โดยเฉพาะบทปันทุนรือยัง (Pantun Rejang) เป็นที่น่าเสียดายยิ่งที่ท่านไม่สามารถขับร้องจนจบสมบูรณ์ เพราะหลงลืมไป จึงไม่ได้นำมารวบรวมประกอบการศึกษาในครั้งนี้

(9) นางนิโล ดือราเซะ ชื่อเรียกในหมู่บ้าน แมะลี อายุ 83 ปี ภูมิลำเนาเดิมและปัจจุบันอยู่ บ้านบือราแง ตำบลลูโบะบายะ อำเภอยิงอ จังหวัดนราธิวาส ไม่เคยเข้าเรียนในระบบโรงเรียน ไม่สามารถอ่านเขียนและฟังภาษาไทยได้ ท่านจดจำปันทุนจากการฟังคนสมัยก่อนขับเล่นในหมู่บ้านเพียงอย่างเดียว บทปันทุนที่ได้รับจากท่านทั้งหมดเป็นปันทุนสี่วรรค มีเนื้อหาเชิงอบรมสั่งสอน เปรียบเปรย และเสียดสีสังคม

(10) นายวันฮูเซ็น แลกามา อายุ 61 ปี เป็นที่รู้จักในชื่ออุสตะแวงูเซ็ง บือรูวัส ภูมิลำเนาเดิมเป็นชาวบ้านบางมะรวด อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านแบรอ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี เป็นครูสอนศาสนาที่โรงเรียนศาสนาคี อำเภอเมืองปัตตานี ท่านจบการศึกษาจากประเทศซาอุดีอาระเบีย มีความชำนาญภาษาอาหรับ และวิชาด้านศาสนา

แต่ด้วยความรักและชื่นชอบในวรรณกรรมมลายู ท่านได้ศึกษาด้วยตนเอง อาศัยความเป็นนักอ่านตัวยง ประกอบกับความรู้และประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับวรรณกรรมมลายู โดยเฉพาะปันทุนที่ได้เรียนรู้มาในวัยเด็ก ทำให้ท่านสามารถประพันธ์ปันทุนในลักษณะที่นำค่านิยมและกลิ่นอายของความเป็นปันทุนดั้งเดิมกับภาษาและบริบทแวดล้อมของสังคมปัจจุบันได้อย่างลงตัว ท่านใช้เวลาว่างในการประพันธ์ปันทุนและเผยแพร่ในโลกโซเชียลในนามปากกา Abu wardee tongkat sakti

(11) นางซาปิเยาะ บากา ชื่อเรียกในหมู่บ้าน มะตอเยาะห์ อายุ 78 ปี ท่านไม่เคยรับการศึกษาในระบบโรงเรียนเลย ประกอบอาชีพเกษตรกร ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านตะโล๊ะ ตำบลตะโล๊ะ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ท่านเรียนรู้และจดจำปันทุนจากพ่อแม่ที่ขับให้ฟังในวัยเด็ก และสังคมแวดล้อมในหมู่บ้านที่มักใช้ปันทุนในพิธีกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน

(12) นางตีเมาะ กาโอะ ชื่อเรียกในหมู่บ้าน เมาะชู อายุ 84 ปี ท่านไม่เคยศึกษาในระบบโรงเรียนเลย ไม่สามารถอ่านเขียนได้ ประกอบอาชีพเกษตรกร ภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านถนน ตำบล ถนน อำเภอยะนาระ จังหวัดปัตตานี ปัจจุบันอยู่บ้านยาอุนิง ตำบลกระโด อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เรียนรู้ปันทุนจากการขอบติดตามขณะปันทุนในหมู่บ้านตั้งแต่วัยเด็ก และนำมาขับขานในหมู่เพื่อนอยู่เสมอ แต่ในช่วงหลังนอกจากการขับปันทุนเป็นเพลงกล่อมเด็กนอนแล้ว แทบไม่มีโอกาสได้ขับปันทุนอีกเลย จึงเกิดการหลงลืมปันทุนไปมาก และที่ท่านเสียดายคือ ท่านไม่ได้จดบันทึกไว้เลย เพราะเป็นคนอ่านเขียนไม่ได้

(13) นางมารีแย กาสอ ชื่อเรียกในหมู่บ้าน เมาะ หรือ รอเมะแย อายุ 87 ปี ท่านไม่เคยศึกษาในระบบโรงเรียน ภูมิลำเนาเดิมและปัจจุบันอยู่บ้านกูแบซีรา ตำบลกอลำ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ท่านเรียนรู้ปันทุนและซาฮ์รจากการขับร้องเป็นเพลงกล่อมเด็กของมารดา แม้ท่านไม่เคยศึกษาผ่านระบบโรงเรียน แต่ท่านจดจำหลักศาสนาต่างๆ ได้อย่างแม่นยำผ่านบทปันทุนและซาฮ์ร

(14) นางปาตีเมาะ กาโงง ชื่อเรียกในหมู่บ้าน กะเมาะห์ อายุ 56 ปี ถือกำเนิด ณ เมืองเมกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านบือแนปีแน ตำบลประจัน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7 เคยศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนาในหมู่บ้าน เคยไปศึกษาภาษาอาหรับและอังกฤษที่ประเทศอิรัก ท่านสามารถพูดและอ่านเขียนภาษามลายู ไทย อาหรับและอังกฤษได้ ในสมัยเป็นนักเรียนเป็นคนชอบการขับร้องอานาซีดเป็นอย่างมาก ได้เป็นตัวแทนของโรงเรียนไปแข่งขันตามเวทีต่างๆ อยู่เสมอ ซึ่งในเวทีงานดังกล่าวมักมีการแสดงการขับร้องปันทุนอยู่ด้วย ทำให้ได้มีโอกาสรับฟังมาแต่วัยเด็ก นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้และจดจำบทปันทุนในเพลง

บาติเกในอดีต ซึ่งมีเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์เป็นส่วนใหญ่ ให้ข้อคิด คติสอนใจ เสียดสีสังคมเพื่อให้เกิดความตระหนัก แต่ในปัจจุบันแทบไม่ได้รับฟังและขับขานบทปันทุนเหล่านี้อีกเลย จึงมีบางส่วนหลงลืมไปแล้วบ้าง

(15) นางนาปีเสาะ แวตะ อายุ 60 ปี ชื่อเรียกในหมู่บ้าน กะเสาะ จบการศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพเป็นเกษตรกร ภูมิสำเนาเดิมและปัจจุบัน อยู่บ้านกาเดาะ ตำบลลิปะสะโง อำเภอนงจิก จังหวัดปัตตานี ท่านเรียนรู้ปันทุนจากการได้ฟังคุณแม่ขับปันทุนขณะกล่อมหลานนอน และในวัยเด็กเคยฟังจากการขับปันทุนโต้ตอบในงานพิธีต่างๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งต่อมาได้ห่างหายไป แต่ท่านยังนำมาใช้อยู่บ้างในการขับเป็นเพลงกล่อมเด็กจนกระทั่งปัจจุบัน

จากการศึกษารายละเอียดของผู้รู้ปันทุนทั้ง 15 คน และจากการสังเกตช่วงลงพื้นที่ เพื่อค้นหาและพบผู้รู้ปันทุนพบว่า มีผู้รู้ปันทุนอยู่ในสังคมหลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน น้อยมาก หลายชุมชนที่ได้เดินทางไปสอบถาม ไม่พบผู้รู้ปันทุนอยู่เลย ผู้รู้ส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนผู้รู้ปันทุนหลายปาทานีแยกตามกลุ่มอายุ

ลำดับที่	ระดับอายุผู้รู้ปันทุน	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1	80 ปีขึ้นไป	4	26.66
2	60-79 ปี	10	66.66
3	40-59 ปี	1	6.66
4	ต่ำกว่า 40 ปี	-	0

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กลุ่มคนที่มีอายุระหว่าง 60-79 ปี เป็นกลุ่มที่สามารถขับปันทุนได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.66 รองลงมาคือ กลุ่มคนที่อายุ 80 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 26.66 ส่วนกลุ่มคนที่มีอายุ 40 - 59 ปี มีจำนวนผู้ขับปันทุนได้อยู่ในเกณฑ์น้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 6.66 บ่งบอกถึงปันทุนหลายปาทานี ได้เริ่มจางหายในคนกลุ่มนี้เป็นเบื้องต้น และได้สูญหายไปจากสังคมโดยสิ้นเชิงในกลุ่มคนอายุต่ำกว่า 40 ปี จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า โดยความจริงแล้ว กลุ่มคนอายุมากกว่า 80 ปี อาจเป็นกลุ่มที่สามารถขับปันทุนได้มากที่สุด แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีความหลงลืม เป็นอัมพาต หรือเสียชีวิตไปก่อน อย่างไรก็ตาม สามารถกล่าวได้ว่า การค่อยๆ ลดจำนวนของผู้รู้ปันทุนหลายปาทานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นมาเป็นเวลามากกว่า 50 ปี มาแล้ว หรือตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา

การลดน้อยถอยลงของป็นต้นตามความอาวุโสของอายุดังปรากฏในตารางข้างต้นสามารถบ่งชี้ประการหนึ่งถึงปัญหาการขาดตอนในการสืบทอดป็นต้นจากรุ่นสู่รุ่น ตามลักษณะการถ่ายทอดของวรรณกรรมมุขปาฐะที่เคยดำเนินตลอดมา สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดภาวะการณ์เป็นหมันของป็นต้นมลายูปาตานี ดังสะท้อนได้จากการบอกเล่าของผู้รู้ป็นต้นดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้าไม่ได้ขับป็นต้นอย่างเป็นทางการเป็นงานมาร่วม 50 ปีแล้ว ไม่รู้จะขับให้ใครฟัง ไม่มีการจัดเวทีในงานพิธีต่างๆ อีกต่อไป คนรุ่นใหม่สนใจหาความบันเทิงจากเพลงอานาซิดและเพลงไทยมากกว่า”

(นางแวลิเมาะ โต๊ะแวอายุ 20 ตุลาคม 2560)

“ยังนึกเสียดายอยู่ว่าตนได้หลงลืมบทป็นต้นไปมากแล้ว เพราะไม่ได้นำไปใช้มานานมากแล้ว แต่นึกเสียดายมากกว่าที่คนรุ่นใหม่ไม่สนใจสืบต่อ ทั้งที่สำหรับตัวเองแล้วป็นต้นมีคุณค่ามาก บทป็นต้นหลายๆ บท ตนยึดเป็นสิ่งเตือนสติในการดำเนินชีวิตตลอดมา”

(นางยวาวเฮ มูซอ. 25 ตุลาคม 2560)

ตลอดการลงพื้นที่เพื่อค้นหบทป็นต้นนี้ ผู้วิจัยได้ทราบทัศนคติของชาวบ้านต่อป็นต้น สถานการณ์ของป็นต้นในสังคมชาวมลายูในปัจจุบัน ผู้รู้ป็นต้นสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่จดจำป็นต้นผ่านการสืบทอดจากบรรพบุรุษในครอบครัวหรือชุมชน โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ยังสามารถขับป็นต้นได้ ล้วนอยู่ในวัยสูงอายุ และแทบไม่ได้ขับป็นต้นให้ใครฟังมานานหลายสิบปีแล้ว จึงเกิดความหลงลืมไปมาก บางครั้งลูกหลานของผู้รู้เองก็ไม่ทราบว่าคุณปู่คุณย่าของตนเองสามารถขับป็นต้นได้ ผู้วิจัยจึงเน้นการสอบถามผู้สูงอายุ ประมาณวัย 60 ปีขึ้นไปมากเป็นพิเศษ ซึ่งสามารถบอกแหล่งข้อมูลในหมู่บ้านได้อย่างชัดเจน ต่างจากการสอบถามบุคคลวัยกลางคนหรือวัยรุ่นที่น้อยคนที่สามารถอธิบายป็นต้นได้

ด้วยความสูงวัยของผู้รู้ป็นต้น อาจเกิดอุปสรรคในการเก็บข้อมูลอยู่บ้าง เช่น การออกเสียงที่ไม่ตรงกับอักขระ เพราะความไม่สมบูรณ์ของฟัน สุขภาพที่ไม่ค่อยแข็งแรงไม่พร้อมที่จะขับป็นต้น หรือความหลงลืม สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยต้องเดินทางไปพบผู้รู้ป็นต้นหลายครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และได้จำนวนบทป็นต้นมากที่สุด จากการสอบถามผู้สูงอายุในหมู่บ้านต่างๆ ยิ่งสร้างความเสียดายแก่ผู้วิจัย เพราะว่ามีผู้รู้ที่สามารถขับป็นต้นได้ล้นจากโลกนี้ไปแล้ว เหลือไว้แต่เรื่องเล่าถึงความสามารถของบุคคลเหล่านั้น โดยไม่มีใครสืบทอดหรือจดบันทึกไว้เลย บทป็นต้นดั้งเดิมจำนวนมากจึงสูญหายพร้อมกับผู้รู้เหล่านั้นอย่างไม่อาจหาที่ไหนได้อีกเลย

กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการประพันธ์ปันทุนขึ้นมาเองได้ โดยมีความรู้ด้านการประพันธ์ปันทุนเป็นอย่างดี ผ่านการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนและสภาพแวดล้อมอื่นที่ได้ไปสัมผัส เช่น มีโอกาสเข้ารับการอบรมด้านวรรณกรรม มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศ หรือการบริโภคสื่อจากมาเลเซีย เป็นต้น ผู้รู้กลุ่มนี้ นอกจากได้สัมผัสวรรณกรรม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวมลายูในพื้นที่แล้ว ยังได้เรียนรู้และฝึกฝนจากสภาพแวดล้อมนอกพื้นที่ เป็นการเติมเต็มในช่วงเวลาที่ ความเข้มข้นในการเรียนรู้วรรณกรรมมลายูในพื้นที่ลดน้อยลงไป บทปันทุนที่ได้จากกลุ่มผู้รู้ในกลุ่มนี้เป็นบทปันทุนที่ยังคงมีกลิ่นอายของความเป็นมลายูปาดานี ไม่ว่าจะ เป็นบริบทของสถานที่ เหตุการณ์ สำนวนภาษา และค่านิยม เพียงแต่มีการใช้ภาษาที่เป็นทางการมากขึ้น ทำการถ่ายทอดผ่านวิธีการเขียนมากกว่าการถ่ายทอดในลักษณะมุขปาฐะเหมือนบทปันทุนดั้งเดิมจากกลุ่มผู้รู้กลุ่มแรก ถือเป็นอีกหนึ่งวิวัฒนาการของปันทุนมลายูปาดานี ที่เกิดจากการผสมกลมกลืนอย่างลงตัวระหว่าง ค่านิยมของสังคมดั้งเดิมกับบริบทของสังคมสมัยใหม่ การมีอยู่ของกลุ่มผู้รู้กลุ่มที่สองนี้ มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมต่อบทปันทุนสู่เยาวชนคนรุ่นใหม่ ผ่านการถ่ายทอดในระบบการศึกษาสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าปันทุนจะไม่สูญหายไปจากสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2) ผู้รู้วรรณกรรมมลายู

ผู้รู้วรรณกรรมมลายู เป็นบุคคลที่ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 6 คน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ 1) เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านวรรณกรรมมลายู สามารถอธิบายลักษณะ และความหมายของวรรณกรรมมลายูประเภทต่างๆ ได้ได้อย่างชัดเจน 2) เป็นผู้เคยทำการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมมลายูหรือมีผลงานด้านวรรณกรรมมลายูเป็นที่ประจักษ์ ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

(1) ดร. ฮามีดิน สะนอ เป็นที่รู้จักในชื่อ บาบอดิง ปาแตรู ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสถาบันภาษามลายูไทยแลนด์ (Dewan Bahasa dan Pustaka Melayu Thailand) เป็นผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนพัฒนาเยาวชนอิสลามวิทยา ปาแตรู เป็นอาจารย์สอนวิชาวรรณกรรมมลายู มหาวิทยาลัยฟาฏอนี อดีตเคยทำงานที่ Institute Pendidikan Kelantan ประเทศมาเลเซีย สอนวิชาวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ เป็นนักวิจารณ์วรรณกรรมมลายู โดยเฉพาะซาญัก (Sajak) เคยศึกษาในประเทศมาเลเซียตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาถึงระดับปริญญาตรี จบปริญญาโทและปริญญาเอกที่ประเทศอินโดนีเซีย นับเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมมลายูที่โดดเด่นยิ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

(2) ดร.อับดุลรอแมะ หะยีหะซา เป็นที่รู้จักในนามปากกา อับดุลเราะห์มาน เดวานี เป็นนักเขียนวรรณกรรมมลายูที่มีชื่อเสียงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะผลงานด้าน

วรรณกรรมปันทุน ชาญัก และงานเขียนด้านประวัติศาสตร์ งานเขียนของท่านเกือบทั้งหมดใช้ภาษามลายูอักษรยาวี ท่านสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีใน 2 สาขาวิชา คือ สาขาภาษาอินโดนีเซีย ที่ Institut Keguruan Pendidikan (IKIPM) สาขา Keguruan Sastra Seni (การสอนวรรณกรรม) ที่ Yogyakarta ประเทศอินโดนีเซีย และ สาขาการเผยแพร่ศาสนา (Dakwah) ที่ Universitas Muhammadiyah Yogyakarta ระดับปริญญาโทที่ Institute Agama Negeri Sunan Kalijogo Yogyakarta คณะสังคมศาสตร์ สาขาวัฒนธรรมอิสลาม ต่อมาในปี พ.ศ. 2559 ท่านได้รับวุฒิปริญญาเอก จาก Open System Leadership University (OSLU) ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยผลงานการวิจัยภาคสนามเรื่อง *Post Modernism and Islamic Cooperatives management in Thailand* (การบริหารจัดการสหกรณ์อิสลามยุคหลังสมัยใหม่ในประเทศไทย)

ท่านเคยเป็นครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมาร่วม 30 ปี เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมากมาย โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการศึกษา เคยเป็นกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ปัจจุบันท่านเป็นกรรมการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์อิสลามปัตตานี เป็นรองประธานกรรมการสถาบันภาษามลายูไทยแลนด์ (Dewan Bahasa dan Pustaka Melayu Thailand) เป็นอาจารย์พิเศษสอนนิสิตชาววรรณกรรมมลายู ผู้ริเริ่มการจัดเวทีอ่านวรรณกรรมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในต้นปี พ.ศ. 2527 ซึ่งกิจกรรมลักษณะดังกล่าวได้มีมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

(3) นายสาเหอะอับดุลเลาะ อัลยุฟรี เป็นอดีตอาจารย์ภาคภาษามลายู มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอามานะศักดิ์ ปัตตานี ปัจจุบันเป็นผู้ประสานงานศูนย์วิจัยท้องถิ่นประเด็นภาษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล มีความเชี่ยวชาญพิเศษด้านวรรณกรรมมลายู

(4) นายอับดุลเลาะ ตาเห เป็นอาจารย์สอนศาสนาโรงเรียนอัลอิสลามียะห์วิทยาลัย มูลนิธิ อำเภอยะรังจังหวัดปัตตานี เกิดที่หมู่บ้านลูโบะจาแวง อำเภอยะรัง เคยผ่านการศึกษาในระบบ ปอเนาะที่สถาบันปอเนาะดัลมกราวัด ซึ่งเป็นปอเนาะใกล้หมู่บ้าน และไปศึกษาต่อที่รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียในระบบโรงเรียน ต่อมาได้กลับมาปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอนศาสนาหลายโรงเรียนในจังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะที่โรงเรียนประสานวิทยา และโรงเรียนโรงเรียนอัลอิสลามียะห์วิทยาลัย มูลนิธิ ซึ่งรับหน้าที่สอนในหลากหลายสาขาวิชา ทั้งวิชาด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ ภาษาอาหรับ และภาษามลายู ส่วนการเรียนรู้ภาษามลายูและวรรณกรรมมลายูของท่านนั้น นอกจากจากระบบโรงเรียนที่ประเทศมาเลเซียแล้ว ท่านได้เรียนผ่านการเป็นนักอ่านด้วย ความเป็นนักอ่านของท่านเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ทำให้ท่านมีความเชี่ยวชาญในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านภาษามลายู และประวัติศาสตร์

(5) นายอับลฮาเล็ม คาเร็ง เป็นที่รู้จักในชุมชนในชื่อ อุตตะเล็ง ปัจจุบันอายุ 38 ปี ภูมิลำเนาเดิมและปัจจุบัน อยู่บ้านแนบาแด หมู่ที่ 5 ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี มีอาชีพเป็นครูสอนภาษามลายูโรงเรียนประสานวิทยามูลนิธิ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี เอกศึกษาศาสตร์ ภาษามลายู มหาวิทยาลัยบูรไนดารุสซาลาม ระดับปริญญาโท สาขาอักษรศาสตร์ ภาษามลายูและภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรไนดารุสซาลาม ประสบการณ์เป็นนักวิจัยประเด็นภาษาของ สกว. นักวิจัยอักษรศาสตร์ ภาษามลายู ประธานชุมชนแนบาแด ของเทศบาลตำบลยะรัง สมาชิก อาสตราวานี (Asterawani) บรูไน สมาชิกภาษามลายู บรูไน ปัจจุบันกำลังศึกษาต่อระดับปริญญาเอก สาขาอักษรศาสตร์ภาษามลายู ณ มหาวิทยาลัยบูรไนดารุสซาลาม ระหว่างอยู่ที่บรูไน เคยอรรถการขับกลอนและป็นต้นมลายู เคยร่วมวิเคราะห์ วรรณกรรมร้อยกรองมลายู เคยเป็นกรรมการด้านวรรณกรรมมลายู เคยร่วมวิจัยการรวบรวมวรรณกรรมพื้นเมือง ชาวมูรุต (Murut) ในรัฐ เต็มบุง (Temburung) ประเทศบรูไน จัดโดย ศูนย์ภาษามลายู บรูไน และร่วมสัมมนาต่างๆของชมรม อาสตราวานี (Asterawani) บรูไน

(6) นายฮูเซ็น เบ็ญยูซุฟ เป็นที่รู้จักในชื่อ อุตตาซเซ็ง มัจลิส อายุ 70 ปี เป็นชาวบ้านจือรังบาตู อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี แต่ภูมิลำเนาเดิมอยู่อำเภอสุโหงโกลก จังหวัดนราธิวาส ท่านมีโอกาสได้เรียนรู้ป็นต้นผ่านทั้งสภาพแวดล้อมในสังคมและระบบการศึกษาในโรงเรียน กล่าวคือ ในช่วงอาศัยอยู่ที่สุโหงโกลกท่านจะติดตามรายการวิทยุของมาเลเซีย และสิงคโปร์เป็นประจำ ได้ฟังการขับป็นต้นอยู่บ่อยๆ ประกอบกับการใช้ป็นต้นในชุมชนหมู่บ้านในขณะนั้นยังพอมืออยู่บ้าง ต่อมาได้เข้าเรียนในโรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งแรกๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้เริ่มเข้าศึกษาตั้งแต่ระดับอิสลามศึกษาปีที่ 4 จนจบชั้นสูงสุดคือ อิสลามศึกษาปีที่ 10 ตลอดช่วงที่อยู่โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ ท่านได้เรียนรู้วรรณกรรมมลายู และเริ่มเขียนบทประพันธ์ต่างๆ ทั้งในรูปป็นต้น ซาอ์ร เรื่องสั้น ละครเวที เป็นต้น

ต่อมาเมื่อมีโอกาสได้ไปศึกษาต่อ ณ เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ในสาขาการธนาคาร ท่านอาศัยเวลาว่างศึกษาและเข้าร่วมเวทีวรรณกรรมต่างๆ อยู่เสมอ เมื่อจบกลับมาแล้ว แม้มีผู้ติดต่อให้ไปทำงานด้านการธนาคารที่ประเทศอินโดนีเซีย ตามสาขาที่ท่านเรียน แต่ด้วยความตระหนักถึงบุญคุณของชาวบ้านที่ช่วยกันสนับสนุนทุนตั้งต้นให้ท่านได้ไปศึกษาต่อถึงประเทศอินโดนีเซีย ท่านจึงมุ่งมั่นที่จะตอบแทนคุณแผ่นดินบ้านเกิดมากกว่า จึงได้เริ่มสอนหนังสือตั้งแต่กลับจากต่างประเทศจนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลาร่วม 40 กว่าปีแล้ว มากกว่า 10 โรงเรียน ทั้งเป็นครูประจำ และครูพิเศษ รับสอนในวิชา ภาษามลายู ประวัติศาสตร์ และ เศรษฐศาสตร์ นอกจากนี้ยังเป็น

นักจัดรายการวิทยุอีกด้วย ด้วยประสบการณ์ที่หลากหลายดังกล่าว บทปับนุนของท่านจึงเป็นบทปับนุนที่งดงามทั้งด้านเนื้อหาและวรรณศิลป์

กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายูทุกคนมีความเชี่ยวชาญไม่เพียงแต่ด้านปับนุนอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีความเชี่ยวชาญในวรรณกรรมมลายูในด้านอื่นๆ ด้วย ถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นคลังสมอง เป็นผู้สอน ผู้ตรวจสอบ ผู้ให้การแนะนำ และเป็นวิทยากรในเวทีเสวนา การจัดอบรมด้านภาษาและวรรณกรรมมลายู จากการศึกษาประวัติของผู้เชี่ยวชาญปับนุนข้างต้น จะสังเกตเห็นว่าทุกคนสำเร็จการศึกษาและมีประสบการณ์ด้านวรรณกรรมมลายูจากต่างประเทศทั้งสิ้น โดยเฉพาะประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย เพราะตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันยังไม่มีสถาบันการศึกษาระดับสูงในประเทศไทยเปิดทำการสอนสาขาวิชาวรรณกรรมมลายูในระดับสูงกว่าปริญญาตรีเลย ถือเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มากนัก

นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในฐานะผู้ให้ข้อมูลรอง เพื่อความครบถ้วนของข้อมูล ประกอบด้วย ครูผู้สอนภาษามลายู นักกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมมลายู นักศึกษาเอกภาษาและวรรณกรรมมลายู ตลอดจนชาวบ้านที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับปับนุน

1.5 สถานการณ์การใช้ปับนุน

จากการวิเคราะห์บทปับนุนที่รวบรวมได้ระหว่างการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ทั้งด้านเนื้อหาและลักษณะการประพันธ์ ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลผู้รู้ปับนุนมาลายูปาตานี ทำให้เห็นเป็นภาพรวมถึงความเคยเป็นแหล่งอารยธรรมมลายูในอดีตของปาตานีหรือจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน และด้วยความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับปับนุนในหลายๆ ด้านทำให้สถานะและบทบาทของปับนุนเปลี่ยนไป และการทำความเข้าใจอดีตย่อมทำให้เข้าใจสถานการณ์ในปัจจุบันได้อย่างถูกต้องอีกด้วย ดังจะกล่าวในรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1) บทปับนุนดั้งเดิมที่เคยใช้อย่างแพร่หลายในอดีตกำลังขาดการสืบทอด

จากการตั้งข้อสังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ตามชุมชนต่างๆ พบว่าปับนุนเคยเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในสังคมมลายูในอดีต เป็นวรรณกรรมร้อยกรองที่ใช้เพื่อความบันเทิง สนุกสนาน และใช้ในการอบรมสั่งสอน ให้คิดสอนใจ ทั้งในรูปแบบเพลงกล่อมเด็ก หรือบทเพลงทั่วไป สะท้อนให้เห็นการอบรมพุ่มพุกลูกหลานชาวมลายูโดยสุนทรีย์ เพื่อให้มีจิตใจที่อบน้อมอ่อนโยน จากการสอบถามผู้รู้ปับนุนถึงวิธีการสืบทอดบทปับนุนนั้นทำให้ทราบถึงอายุของบทปับนุนมาลายูปาตานีชนิดที่เป็นบทปับนุนดั้งเดิม ที่มีความเป็นมานับร้อยๆ ปี เพราะผู้รู้ปับนุนส่วนใหญ่อยู่ในวัยชรา ได้รับการสืบทอดปับนุนจากปู่ ย่า ตา ยาย ตั้งแต่ตนเองยังอยู่ในวัยเด็ก เช่น จากการบอกเล่าของ

ท่านได้สืบทอดบทปันทุนจากผู้เป็นแม่ผ่านการขับเพลงกล่อมเด็ก ส่วนคุณแม่ของตนเองนั้นได้สืบทอดจากคุณทวดของท่าน คุณทวดของคุณแม่เป็นนักขับปันทุนเลื่องชื่อในสมัยนั้น จนเจ้าเมืองรามันอยากให้มาเป็นผู้รับใช้ประจำวัง รับหน้าที่ขับเพลงกล่อมในวังโกตาบารู เมืองรามันในอดีต คุณทวดของคุณแม่ไม่ยอมไป แต่กลัวจะไม่ปลอดภัย ท่านจึงได้สืบทอดไปอาศัยความคุ้มครองของเจ้าเมืองยาโลง โดยอาศัยอยู่ที่บ้านบาโดในเขตอำเภอเมืองยะลาในปัจจุบัน จากการสืบทราบอายุของบทปันทุนที่ได้จากนายสะหะ แวสะมะแอ มีอายุไม่น้อยกว่า 200 ปี

ขณะที่จากการสอบถามนางมารีแยะ กาซอ อายุ 88 ปี ผู้รู้ปันทุนจากบ้านกูแบชีรา อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี (2559, ธันวาคม 27) ทราบว่า ท่านได้สืบทอดบทปันทุนจากคุณพ่อของท่านเองโดยคุณพ่อของท่านได้เสียชีวิตขณะที่ท่านอายุเพียง 15 ปี ในวัย 63 ปี บทปันทุนที่ได้จากนางมารีแยะ กาซอจึงมีอายุไม่ต่ำกว่า 140 ปี ท่านได้กล่าวอีกว่าเนื่องจากในสมัยก่อนยังไม่มีระบบโรงเรียน พ่อแม่ในสมัยก่อนจึงปลูกฝังหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติต่างๆ ผ่านเพลงกล่อมเด็กในรูปของปันทุนหรือซาอिरเพื่อความไพเราะและง่ายต่อการจดจำ

ในปัจจุบันบทปันทุนดั้งเดิมจำนวนมากได้สูญหายไปจากสังคมชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่เป็นที่นิยมในหมู่ชนรุ่นใหม่ ไม่มีโอกาสในการนำมาใช้ ไม่มีการจดบันทึก และแทบจะไม่มีมีการสืบทอดสู่ชนรุ่นหลัง เพราะสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนค่านิยมสังคมยุคใหม่ ซึ่งแตกต่างกับสังคมในสมัยก่อนโดยสิ้นเชิง เสมือนเป็นม่านกั้นการถ่ายโอนภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ปันทุนจึงกำลังกลายเป็นวรรณกรรมล้ำค่าที่ถูกลืมน สาเหตุสำคัญที่ทำให้ปันทุนมลายูปัตตานีลดบทบาทลง คือ การรับอิทธิพลค่านิยมสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ ทำให้คนในสังคมเพิกเฉยต่อมรดกทางปัญญาของตนเอง โดยมุ่งให้ความสนใจต่อค่านิยมสมัยใหม่ในด้านเดียว ผลักดันให้คนในสังคมปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ และวิถีการดำเนินชีวิต ปมสาเหตุอีกด้านหนึ่งของการลดถอยลงของปันทุน คือ การขาดองค์กรที่เข้มแข็งรับผิดชอบและกำกับดูแลอย่างยาวนาน นอกจากนี้ความอ่อนแอของภาษามลายูใหม่คนรุ่นใหม่ย่อมส่งผลกระทบต่อการนำปันทุนไปใช้หรือทำความเข้าใจบทปันทุน ทำให้สถานการณ์ของปันทุนในพื้นที่แห่งนี้ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหายเป็นอย่างยิ่ง อับดุลฮาเล็ม คาเร็ง (2560, กันยายน 29) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“ปันทุนที่ถือว่ากำลังสูญหายไปจริงๆ คือปันทุนดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ที่เรียกว่า pantun warisan ไม่สามารถระบุผู้แต่งหรือแหล่งที่มาได้ ส่วนมากใช้เป็นเพลงกล่อมเด็ก ปันทุนเหล่านี้แทบจะสูญหายไปจากสังคมมลายูปัตตานีโดยสิ้นเชิง เพราะไร้ผู้สืบทอดจากคนรุ่นใหม่ ประกอบความอ่อนแอทางภาษามลายูของคนรุ่นใหม่ การรับค่านิยมสากลผ่านสื่อยุคไร้

พรมแดนในปัจจุบันและความไม่สนใจในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มนิยม
ศาสนาแบบ puritant”

สอดคล้องกับการบอกเล่าของผู้รู้ป็นต้นดั้งเดิมหลายๆ ท่านที่พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า
ในปัจจุบันแทบไม่ได้ขับร้องป็นตนอีกต่อไป เพราะกิจกรรมต่างๆที่เคยใช้ป็นตนได้ลดความนิยมลง
หรือถูกแทนที่ด้วยการขับร้องเป็นบทเพลงประเภทอื่นแทน ดังคำกล่าวของนายสาเห แวสะมะแอ
(2560, พฤศจิกายน 20)

“ตนยังจดจำบทป็นตนที่ใช้ขับเป็นเพลงกล่อมเด็กอยู่จำนวนไม่น้อย แม้จะขับ
ร้องบ้างในขณะมีโอกาสเลี้ยงดูหลาน แต่ถือว่าน้อยครั้งมากไม่ได้ทำเป็นกิจวัตร
เหมือนครั้งที่คุณแม่ใช้กับตนในวัยเด็ก เป็นความรู้สึกที่สัมผัสได้ระหว่างอดีต
กับปัจจุบัน ถึงความแตกต่างในด้านการให้ความอบอุ่น และอารมณ์สุนทรีย์
ขณะเลี้ยงดูบุตรหลาน...”

แนวคิดเรื่องค่านิยมในการรักษาความบริสุทธิ์ในอิสลาม พยายามเจียรไนอิสลามให้
ปลอดจากอิทธิพลของความเป็นท้องถิ่นใดๆ โดยถือว่า คำภีร์อัลกุรอาน และพระวจนะของท่าน
ศาสนทูตมีความสมบูรณ์ครบถ้วนแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องใช้อย่างอื่นมาเป็นสื่อขัดเกลา
สังคม แนวคิดนี้มีส่วนไม่น้อยที่ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวรรณกรรม เช่น ป็นตน สำนวนสอนใจ
นิทาน ไม่ได้ได้รับการเหลียวแล ฉะนั้นการลดน้อยลงไปของป็นตนคงจะไปโทษใครอื่นไม่ได้ มากไปกว่า
โทษตนเองที่ไม่ให้ความสำคัญ ไม่พยายามเรียนรู้และสืบต่อ การขาดตอนในการสืบทอดเกิดจากการ
เปลี่ยนในค่านิยมของสังคม เกิดทัศนคติที่เปลี่ยนไปต่อป็นตน ดังสะท้อนได้จากการให้สัมภาษณ์ของ
ดร.อับดุลรอแมะ หะยีหะซา (2560, กรกฎาคม 17)

“.....แม้ป็นตนดั้งเดิมจะยังคงมีอยู่บ้าง แต่ได้ถูกแทนที่ด้วยเพลงอานาฮีด⁹
ที่ได้รับการฝึกฝนโดยครูศาสนาในโรงเรียน ขณะเดียวกัน การขับป็นตน
ในขณะกล่อมเด็กนอน ได้รับการแนะนำจากبابอ¹⁰ บางท่านว่า ควรขับ
ร้องด้วยการกล่าวสรรเสริญพระองค์อัลลอฮจะได้ผลบุญมากกว่า....”

ความจริงแล้วตัวบทป็นตนเองไม่เป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลามแต่ประการใด เพราะ
ค่านิยมในป็นตนล้วนเป็นค่านิยมในอิสลาม เพราะอิสลามได้ซึมซับเข้าสู่วิถีชีวิตชาวมลายูมาช้านาน

⁹ เพลงแนวศาสนาหรือสังคม มีเนื้อหาเชิงสรรเสริญพระเจ้า สรรเสริญท่านบี และหลักคำสอนในอิสลาม

¹⁰ ผู้รู้ศาสนา ทำหน้าที่สอนศาสนาในโรงเรียนปอเนาะหรือตามมัสยิด

แล้ว จนแทบจะเป็นสิ่งเดียวกันระหว่างมลายูและอิสลาม จึงไม่เป็นการห้ามแต่ประการใดที่จะใช้ ปันตุนในกิจกรรมทางศาสนา เช่น สอดแทรกปันตุนในการคุตบะห์¹¹ ในวันศุกร์ เป็นต้น

ด้วยอิทธิพลของแนวคิดทางศาสนาดังกล่าวนี้อ ทำให้ปันตุนยิ่งถอยห่างไปจากวิถีชีวิตของชาวมลายูไปอีก และยังทำให้มุมมองหรือทัศนคติของชาวมลายูโดยทั่วไปต่อปันตุนเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพราะจากการศึกษาพบว่าในช่วงที่ปันตุนได้หดหายไปจากการใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ปันตุนได้ถูกนำไปใช้ในรูปแบบของการประพันธ์เป็นบทเพลงบาตีเกอร์ และในวาทย์กฤติต (หนังสือตลก) เน้นการสร้างความเป็นตลกเป็นหลัก ซึ่งกลุ่มผู้รู้ในศาสนาไม่เห็นด้วยกับการใช้ความเป็นตลกในลักษณะนี้อีกเช่นกัน ด้วยอิทธิพลของผู้รู้ทางศาสนาดังกล่าว ย่อมส่งผลโดยตรงต่อผู้ที่ยึดเคร่งในหลักศาสนา ยกเว้นกลุ่มคนที่ไม่เคร่งครัดในศาสนา กลุ่มนี้จะนิยมสื่อให้ความบันเทิงในรูปแบบดังกล่าวต่อไป จนในระยะหลังเป็นที่เข้าใจในบางกลุ่มคนว่า ปันตุนคือ เพลงบาตีเกอร์ เป็นบทหรือกรองที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม หากจะใช้วรรณกรรมร้อยกรองที่สื่อค่านิยมทางศาสนา ควรใช้บทหรือกรองในรูปชาอีร์ ซึ่งเป็นรูปแบบร้อยกรองที่รับอิทธิพลโดยตรงจากโลกอาหรับพร้อมๆ กับการรับอิสลาม ดังตัวอย่าง เช่น บทอ่านชีวประวัติของศาสดา ที่นิยมอ่านเป็นทำนองเสนาะในช่วงเดือนแห่งการประสูติของท่านศาสดามูฮัมหมัด ก็อยู่ในรูปของชาอีร์ทั้งสิ้น งานประพันธ์ในรูปร้อยกรองของเชคอะฮ์มัด อัลฟาตอนี ปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ของชาวปาตานี ก็ล้วนประพันธ์ในรูปร้อยกรองชาอีร์เช่นกัน

อย่างไรก็ตามเพลงบาตีเกอร์นี้บางส่วนในการธำรงรักษาปันตุนในสังคมมลายูปาตานี อยู่ไม่น้อย บทเพลงบาตีเกอร์จำนวนไม่น้อยที่มีเนื้อหาเชิงอบรมสั่งสอน สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่นิยมไม่เพียงแต่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงพื้นที่รัฐชายแดนของประเทศมาเลเซีย เช่น กลันตัน ตรังกะนู เป็นต้น ดังตัวอย่างบทเพลงที่ประพันธ์และขับร้องโดยมะเยะ

Lutut keras,	เข้าแข็ง
Tulang besi;	กระดูกเหล็ก
Usaha malas,	ขี้เกียจพยายาม
Tak se cari.	ไม่ชวนหา
Bendangnya luas,	ผืนนากว้าง
Tak ada padi;	ไม่มีต้นข้าว
Genak tak berberas,	โถไม่มีข้าว
Ubi tak berisi.	มันไม่มีหัว
Kebun sayur,	ไร่ผัก
<i>Kho duk kosong;</i>	ปล่อยว่างเปล่า

¹¹ การบรรยายธรรมศาสนาที่มีสอดในช่วงการทำพิธีละหมาดวันศุกร์

Selaput tunggul,	เหลือแต่ตอ
Naik menerung.	ชั้นหญ่ารก
Pisang tepi dapur,	กล้วยอยู่ข้างรั้ว
Berbuah terbit jantung;	ออกผลออกปลี
Nya tak ambil padul,	ก็ไม่ได้เหลียวแล
Habis makan di burung.	จนนกกินเสียหมด
Tubuh kho tua,	กายยิ่งแก่ลง
Penyakit nak mari;	โรคเริ่มถามหา
Belajar mengaji mengeja,	ฝึกเรียนสะกดอ่าน
Mata tak bergari.	ดวงตาไม่ค่อยชัด
Bacaan pun telo,	การอ่านก็ติดขัด
Lidah tak nak jadi;	ลิ้นใช้ไม่ค่อย
Dunia pun nak sahaja,	โลกนี้ดูจะสูญเปล่า
Akhirat pula rugi.	โลกนาก็ขาดทุนอีก
Kepala uban,	หัวหงอก
Rambut dua serupa;	ผมสองสี
Sain kho renggan,	เพื่อนค่อยๆ เห็นห่าง
Orang tak mulia.	คนก็ไม่ใช่เกียรติ
Tenagapun kurang,	กำลังก็ลดน้อยลง
Kuasapun tak ada;	อำนาจก็ไม่มี
Kalau umur panjang,	หากว่าอายุยืน
Macam mana kita kira.	เราจะทำอย่างไรดี

ช่วงเปลี่ยนผ่านทางสังคมในมิติด้านการเข้าถึงการศึกษาของเยาวชน ถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่งต่อความเสื่อมถอยและความอยู่รอดของป็นตุนมลายูปัตตานี กล่าวคือ จากบริบทการให้การศึกษา การอบรมพุ่มพุกลูกในวัยแรกเริ่มของเด็ก แต่เดิมสถาบันครอบครัวจะทำหน้าที่หลักในการให้เด็กได้เรียนรู้วิถีชีวิต ผ่านการถ่ายทอดโดยตรงจากพ่อแม่ และปู่ย่า ตายาย ตามลักษณะครอบครัวใหญ่ของชาวมลายูในอดีต เป็นการรับประสบการณ์ตรงในสภาพแวดล้อมจริง นับว่าเป็นการอนุบาลเด็กที่เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยเด็กยิ่ง บทป็นตุนก็มีส่วนในฐานะสื่อให้ความบันเทิงเชิงสอดแทรกหลักคำสอน ในรูปแบบของเพลงกล่อมเด็ก บทร้องประกอบการละเล่น บทร้องต่างๆ ไปสำหรับเด็กที่จะซบซ่านในบ้าน ในหมู่บ้าน อย่างเป็นปกติวิถี เด็กๆ เกิดสุนทรียภาพ ทศนคติ มโนทัศน์ และภาษาที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของตัวตน พร้อมทั้งจะก้าวสู่การเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

แต่เมื่อเริ่มมีการบังคับให้เด็กวัยเยาว์ดังกล่าวต้องเข้าสู่ระบบการศึกษาในลักษณะของโรงเรียนรัฐ มีการนำหลักสูตรจากส่วนกลาง ทำให้เด็กมีเวลาเรียนรู้จากสถาบันครอบครัวน้อยลง เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่จากสถาบันครอบครัว เป็นโรงเรียนในฐานะผู้ให้การอบรมเด็ก ถือว่าเป็นสิ่งดีเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่ก็ส่งผลกระทบมากมาย เมื่อเด็กต้องเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมตนเองในบริบทที่แปลกใหม่ ภาษาที่แปลกใหม่ บริบทดังกล่าวนี้แทบไม่มีรากเหง้าของความเป็นท้องถิ่นมาเกี่ยวข้องเลย สถานการณ์ในช่วงเปลี่ยนผ่านนี้ถือเป็นช่วงแรกๆ ของการขาดตอนในการถ่ายทอดภูมิปัญญา มิใช่เพียงป็นต้นเท่านั้น แต่เกิดขึ้นกับภูมิปัญญาอื่นๆ ด้วยเช่นกัน

สถานการณ์เช่นนี้ ยังมีนักคิดชาวมาลาโยที่เริ่มตระหนักในผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงมีการพยายามนำภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านภาษาและศาสนาเข้าสู่ระบบการศึกษาสมัยใหม่ให้ได้ ด้วยการเปิดสอนเด็กในช่วงวันหยุด พัฒนาปอเนาะเป็นระบบโรงเรียน ซึ่งสามารถนำหลักสูตรที่สอดคล้องกับท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ของเด็กได้บ้าง แม้จะไม่มาก แต่ถือเป็นกำแพงแนวสุดท้ายที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการรักษาพระมรดกด้านอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ให้คงอยู่ตลอดมา

2) ปันตุนสมัยใหม่กับบทบาทที่เปลี่ยนไป

ในปัจจุบันแม้จะไม่พบการใช้ปันตุนในวิถีชีวิตเหมือนในอดีตอีกต่อไป แต่ยังคงมีการสอนและขับร้องปันตุนอยู่บ้างในศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด หรือที่รู้จักในชื่อโรงเรียนตาดีกา และในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพบมีการสอนปันตุนเฉพาะในวิชาภาษามลายู แต่ไม่มากนัก มีการแสดงการขับร้องปันตุน หรือแข่งขันการขับปันตุนอยู่บ้างในกิจกรรมวิชาการของโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่เป็นปันตุนที่ไม่ค่อยเน้นคุณภาพหรือคุณค่าทางการขีดเกล้าสังคมนัก เน้นเพียงความบันเทิงสนุกสนาน ซึ่งไม่ใช่วัตถุประสงค์หลักของปันตุน การเรียนรู้ปันตุนของคนรุ่นใหม่ถูกจำกัดเพียงการเรียนรู้จากระบบโรงเรียน แต่จากการศึกษาพบว่าในโรงเรียนต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผู้สอนที่มีความสามารถด้านปันตุนอยู่น้อยมาก หลายโรงเรียนไม่มีผู้จบการศึกษาด้านภาษามลายูเลย

ปัจจัยด้านความอ่อนแอด้านภาษามลายูของคนรุ่นใหม่ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถเขียนปันตุนที่มีคุณภาพได้ ไม่สามารถแม้แต่ทำความเข้าใจบทปันตุนที่มีอยู่เดิมได้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับ อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง คติชนวิทยาของมลายูมุสลิมจังหวัดปัตตานี: ศึกษาผ่านสุภาษิตและสำนวนสอนสั่ง พบว่าในชุมชนมลายู-มุสลิมนั้น บางคนยังสามารถรักษาอัตลักษณ์ด้านภาษาไว้ได้บ้าง เพราะเห็นถึงความงดงามของภาษา และสามารถสะท้อนถึงบริบทของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี แต่คนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาโดยหลักสูตรที่เน้นการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ทำให้สมรรถนะด้านภาษามลายูลดน้อยลง การสืบทอดองค์ความรู้เดิมที่สั่งสมมาหลายชั่วอายุคนกำลังลดลงไปมาก ทำให้สุภาษิต และสำนวนสอนสั่งอันเป็นส่วนหนึ่งของการ

ใช้ภาษาในสังคมมลายูมุสลิมมีการนำมาใช้ลดลงตามไปด้วย จากสาเหตุดังกล่าวเชื่อว่าสังคมมลายูในปัจจุบันไม่ชอบป็นต้น แต่ขาดทั้งผู้รู้ที่คอยอบรมสั่งสอน และขาดแคลนบทป็นต้นที่จะเป็นสื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ ดังที่อาจารย์ยูเซ็น เบ็ญยูซุฟ (2560, พฤษจิกายน 25) ได้กล่าวว่า

“ในปัจจุบันเราขาดแคลนป็นต้น ทั้งในด้านบุคคลและบทป็นต้น แต่มั่นใจว่าป็นต้นยังเป็นที่ชื่นชอบของคนรุ่นใหม่ ด้วยภาษาที่งดงาม เนื้อหาที่กินใจ สังเกตได้ ทุกครั้งที่ตนได้อ่านบทป็นต้นในที่สาธารณะ จะสะกดให้ทุกคนหยุดนิ่ง เรียกร้องให้อ่านต่อเมื่อตนหยุดอยู่เสมอ”

จากการศึกษาข้างพบอีกว่า ในปัจจุบันกลุ่มคนที่สามารถเข้าถึงป็นต้นได้ง่ายที่สุดคือกลุ่มนักเรียนในโรงเรียน แต่กลุ่มที่สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาของป็นต้นได้มากที่สุด คือ กลุ่มวัยผู้ใหญ่ เพราะยังมีความสามารถในการสื่อสารภาษามลายูได้ดี เมื่อเทียบกับคนรุ่นใหม่ที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษามลายูแล้วได้ จำเป็นต้องใช้คำศัพท์ภาษาไทยผสมปนด้วยเสมอ ส่วนกลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดต่อการเป็นผู้ทำหน้าที่อบรมถ่ายทอด คือ กลุ่มครูสอนวิชาภาษามลายู

ความเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างไปจากอดีตของการใช้ป็นต้นในปัจจุบันที่เห็นได้ชัด คือ ไม่มีการใช้ป็นต้นตามวิถีชีวิตปกติ และพิธีกรรมต่างๆ ในสังคมอีกต่อไป มีการเรียนการสอนป็นต้นเพียงเล็กน้อยในรายวิชาภาษามลายู มีการใช้ป็นต้นอยู่บ้างในกลุ่มเล็กๆ ของผู้รู้ป็นต้นที่สามารถประพันธ์ได้เองตามสถานการณ์ และนำไปใช้เฉพาะในวันที่มีกิจกรรมภาคเวที ส่วนผู้ฟังในฐานะผู้รับสาร คิดว่าการฟังป็นต้น เป็นความบันเทิงมากกว่าการได้เรียนรู้และซึมซับคำสอนและค่านิยมที่แฝงอยู่ในป็นต้น สอดคล้องกับ Tenas Effendy (2007) ที่ได้ศึกษาพบว่า การใช้ป็นต้นในหมู่ชาวมลายูได้ลดลงเป็นอันมาก แม้จะยังคงมีการใช้ป็นต้นอยู่บ้างในปัจจุบัน แต่ดูเหมือนว่าสำหรับเยาวชนคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เห็นว่า ป็นต้นเป็นเพียงบทกลอนเพื่อความบันเทิง โดยไม่ได้ตระหนักถึงบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสังคมมาอย่างยาวนาน

3) การฟื้นฟูป็นต้นในบริบทสังคมยุคปัจจุบัน

เมื่อบทบาทของการเป็นสถานที่อบรมพุ่มพุกเด็กๆ และเยาวชนในปัจจุบัน เปลี่ยนจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน เด็กๆ ใช้เวลาในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่โรงเรียนมากกว่าที่บ้าน โอกาสที่จะได้เรียนรู้จากสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นลดน้อยลงไป แต่ถูกแทนที่ด้วยสื่อเวดล้อมตามหลักสูตรที่ส่วนกลางกำหนด ลักษณะของความไม่สมดุลในการเรียนรู้ของเด็กๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดำเนินมาอย่างยาวนาน ผลักดันให้ค่านิยมของเยาวชนคนรุ่นใหม่เปลี่ยนไป ความไม่พอใจภัยตามความต้องการของสังคมของการจัดการศึกษาโดยรัฐในพื้นที่จังหวัด

ชายแดนภาคใต้ สังเกตได้จากการนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนมากกว่าโรงเรียนของรัฐ ทั้งที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายมากกว่า แต่กระนั้นโรงเรียนเอกชนในพื้นที่เองก็ยังไม่มีความโดดเด่นในการนำภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นมากนัก ยกเว้นอัตลักษณ์ด้านศาสนาที่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเข้มข้น ฉะนั้นการไม่สามารถปรับตัวเองของภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการเรียนรู้ในครอบครัวหรือชุมชน สู่การจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน จะทำให้ภูมิปัญญาเหล่านี้ค่อยๆ ลดน้อยหายไปอย่างน่าเสียดาย เฉกเช่นเดียวกับปันทุน ในฐานะวรรณกรรมที่เป็นภูมิปัญญาแห่งการขัดเกลาสังคมสู่อัตลักษณ์ และค่านิยมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษของชาวมลายู ก็กำลังตกอยู่ในภาวะที่เสื่อมเสี่ยงต่อการสูญหายด้วยเช่นกัน ฉะนั้นโอกาสในการฟื้นฟูปันทุนในปัจจุบันจึงขึ้นอยู่กับความสามารถนำปันทุนสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียนมากขึ้นเพียงใด

ปัญหาของการลดหายของปันทุน ไม่ใช่อยู่ที่ตัวบทปันทุนเองที่มีอาจตอบโจทยความ ต้องการของสังคมยุคใหม่ได้ แต่ปัญหาอยู่ที่การนำไปใช้ของคนยุคปัจจุบัน การแก้ปัญหาจึงต้องแก้ที่กระบวนการนำไปใช้ ดังการให้ข้อคิดเห็นของ ดร.ฮามิดิน สะนอ (2560, ธันวาคม 17)

“ปันทุนมีคุณค่าในตัวตนอยู่เสมอ เพราะคุณลักษณะของปันทุนคือ การขัดเกลาคน ฉะนั้นสังคมใดมีโอกาสได้ซึมซับปันทุน สังคมนั้นจะได้รับอนิสงค์แห่งการขัดเกลาดีโดยอัตโนมัติ แต่ที่เป็นปัญหา คือ คนที่จะนำปันทุนไปใช้ต่างหาก”

ด้วยความตระหนักและห่วงใยในภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ในตัวตนของประชาชนในพื้นที่ จึงมีความพยายามรักษาและฟื้นฟูอัตลักษณ์ของตนผ่านระบบการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียน ตาดีกาและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อน ดังสังเกตได้จากการกำหนดคำขวัญในการจัดการศึกษาในระดับตาดีกาประจำปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 เป็นต้นมา ดังนี้

พ.ศ.2543	Tak kan Melayu Hilang di Dunia
พ.ศ.2544	Tadika Melibar Agama Tersibar
พ.ศ.2545	Menyemai Benih Menabur Jasa
พ.ศ.2546	Merentas Jalan Meniti Arus
พ.ศ.2547	Lunas Berteras Tunas Bernafas
พ.ศ.2548	Santun Adalah Budaya Kita
พ.ศ.2549	Pendidikan Asas Kejayaan
พ.ศ.2550	Ilmu Menyinari Hidup

พ.ศ.2551	Ilmu Asas Kemajuan
พ.ศ.2552	Rajin Usha Tangga Kejayaan
พ.ศ.2553	Ilmu Nadi Dewasa
พ.ศ.2554	Tadika Cemerlang Bangsa Gemilang
พ.ศ.2555	Membaca Budaya Kita
พ.ศ.2556	Caknakan Bahasa Julangkan Budaya
พ.ศ.2557	Memupuk Budaya Menyatu Ummat
พ.ศ.2558	Jayakan Bahasa Ibunda Kita
พ.ศ.2559	Bahasa Berkembang Budaya Gemilang
พ.ศ.2560	Bahasa Berkembang Budaya Gemilang

คำขวัญข้างต้นบ่งชี้ชัดเจนถึงความพยายามยกระดับคุณภาพการศึกษาของเด็กและเยาวชน โดยวางอยู่บนพื้นฐานของการตื่นรู้ด้าน ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอัตลักษณ์ของชาวมลายู เช่น *Membaca Budaya Kita* (การอ่านเป็นวัฒนธรรมของเรา) *Caknakan Bahasa Julangkan Budaya* (ตระหนักในภาษา เชิดชูวัฒนธรรม) *Bahasa Berkembang Budaya Gemilang* (ภาษาแบ่งบาน วัฒนธรรมเลิศล้ำ) เป็นต้น

แม้ในปัจจุบันบัณฑิตปรากฎเพียงการขับขานบนเวทีแสดงความสามารถของนักเรียนเท่านั้น แต่ก็เริ่มเห็นพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป การสอนภาษามลายู ในปัจจุบันมีการขยายตัวเป็นอย่างมาก มหาวิทยาลัยเกือบทุกแห่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เปิดสอนเอกภาษามลายู และมีการเปิดสอนภาวภาษามลายูกระจายตามมหาวิทยาลัยในภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ถือเป็นกระแสการตื่นตัวรับอาเซียน ซึ่งประชากรมากกว่าสามร้อยล้านคนพูดสื่อสารด้วยภาษามลายู บทบาทของมหาวิทยาลัยจึงส่งผลโดยตรงต่อการผลิตบุคคลที่มีความสามารถด้านภาษามลายู และวรรณกรรมมลายูสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในโรงเรียน

การนำบัณฑิตเข้าสู่ระบบโรงเรียนตาดีกาได้ถือว่าเป็นก้าวอย่างสำคัญยิ่ง เพราะโรงเรียนตาดีกามีในทุกหมู่บ้าน หากมีกาจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทั้งการเรียนการสอน การอบรมครูผู้สอน และจัดให้มีเวทีประชันความสามารถด้านป็นต้น ย่อมเกิดการตื่นตัวและกระแสความนิยมได้ไม่ยาก ทั้งจำเป็นต้องเป็นกิจกรรมที่ถูกกำหนดเป็นแผนต่อเนื่องขององค์กรที่รับผิดชอบ

การฟื้นตัวของบัณฑิตในสังคมมลายูปัตตานีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ด้านที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูล และปัจจัยด้านกิจกรรมส่งเสริมการใช้ ปัจจัยทั้ง 3 ด้านนี้มีความเกี่ยวโยงกัน จึงจำเป็นต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน จากการศึกษาในแต่ละประเด็นพบว่า

ประเด็นที่ 1 ประเด็นด้านบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ป็นต้น กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู และกลุ่มนักศึกษาเอกภาษามลายูและวรรณกรรมมลายู กลุ่มบุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้ ถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทโดยตรงต่ออนาคตของป็นต้นมลายูปาตานีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกลุ่มผู้รู้ป็นต้นในปัจจุบันพบมีน้อยมาก โดยเฉพาะผู้รู้ป็นต้นดั้งเดิมที่สืบทอดบทป็นต้นกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น กำลังอยู่ในช่วงขาดการสืบทอด ส่วนผู้รู้ป็นต้นที่สามารถประพันธ์ป็นต้นด้วยตนเอง พบเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่มีความสนใจในวรรณกรรมมลายูเป็นการเฉพาะ มีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการในรูปกลุ่มในสังคมโซเชียลเน็ตเวิร์ค ยังไม่มีกิจกรรมหรือแผนงานที่เป็นระบบใดๆ กับกลุ่มผู้รู้ป็นต้นเลย

กลุ่มที่ถือว่ากำลังเป็นผู้มีบทบาทเป็นเพียงตัวสำคัญในการเชื่อมต่อกับกลุ่มผู้รู้ป็นต้นกับกลุ่มนักศึกษา คือ กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู ในปัจจุบันมีผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวรรณกรรมมลายู และปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่มีจำนวนน้อยมาก แต่เริ่มมีการขับเคลื่อนในด้านการเตรียมบุคคลรุ่นใหม่ ด้วยการเปิดสอนวรรณกรรมในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในพื้นที่ โดยเฉพาะบทบาทที่โดดเด่นของสถาบันอิสลามศึกษาขั้นสูงเชคดาวูดอัลฟาฏอนี อัลอิสลามียะห์ (Jamiah Islam Syekh Daud Al fathani - JISDA) ที่เปิดสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรภาษามลายูและวรรณกรรมมลายู เป็นสถาบันแรกในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดพื้นที่แห่งการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวรรณกรรมมลายูรวมทั้งป็นต้นซึ่งอยู่ในช่วงถูกแช่แข็ง ขาดขั้นตอนการสืบทอดมาอย่างยาวนาน

ส่วนกลุ่มนักศึกษาในฐานะเป็นเยาวชนรุ่นใหม่ ที่จะเข้ามามีบทบาทในอนาคต พบมีการให้ความสนใจด้านการศึกษาต่อในเอกภาษามลายูมากขึ้น เริ่มมีนักศึกษาจัดกิจกรรมลงพื้นที่ชุมชนทั้งในรูปการสืบค้นหาข้อมูลวรรณกรรม การจัดเวทีเสวนาด้านวรรณกรรมมลายู การจัดค่ายอบรมด้านการเรียนรู้วรรณกรรมตามโรงเรียนต่างๆ และกิจกรรมภาคเวทีตามชุมชนต่างๆ ถือเป็นกระแส และแนวโน้มที่เป็นที่มั่นใจได้ว่า บุคคลที่เป็นผู้รู้ด้านวรรณกรรมมลายูจะไม่สูญหายไปจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพียงแต่เปลี่ยนแปลงสถานะและบทบาทตามบริบทของสังคมปัจจุบัน

ประเด็นที่ 2 ประเด็นด้านแหล่งข้อมูลป็นต้น เป็นประเด็นที่นับว่าอ่อนแอมากที่สุด เพราะพบแหล่งข้อมูลป็นต้นมลายูปาตานีอยู่น้อยมาก ไม่พบการรวมเล่มบทป็นต้นมลายูปาตานีฉบับที่เป็นทางการ และเผยแพร่สู่ธารณะชน มีเพียงการจัดบันทึกเป็นเอกสารส่วนตัว หรือรวมเล่มเล็กๆ ที่มีการนำไปใช้เฉพาะกลุ่มหรือโอกาส ไม่พบการรวบรวมข้อมูลในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อง่ายต่อการสืบค้น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้วยข้อจำกัดของแหล่งข้อมูลป็นต้นในปัจจุบัน กลายเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงบทป็นต้นมลายูปาตานีของผู้ที่สนใจป็นต้น อาจเป็นเพราะว่าสังคมมลายูปาตานีโดยภาพรวมแล้ว ไม่ค่อยชอบอ่านหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือภาษามลายูทั้งในรูปตัวเขียนยาวีและรุมี่ ดังข้อคิดเห็นของ ดร.อับดุลรอแม หะยีหะซา (2560 ธันวาคม, 21)

“สังคมมลายูไม่ค่อยมีนิสัยรักการอ่าน ตนเคยเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ฟาเจอร์ (Fajar) หนังสือพิมพ์ภาษามลายูฉบับเดียวที่วางขายในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ในขณะนั้น ปรากฏว่าเป็นที่นิยมเฉพาะกลุ่มนักอ่านกลุ่ม เล็กๆ เท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นครูสอนศาสนาและนักเรียนนักศึกษา จนในที่สุด ต้องปิดตัวลง”

ในปัจจุบัน ดร.อับดุลรอแม หะยีหะซา ได้หันมาเขียนหนังสือเกี่ยวกับวรรณกรรม มลายู ประวัติศาสตร์ การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ และศาสนา จนมีหนังสือในนามปากกา อับดุลเราะห์มาน เดวานี ออกสู่ตลาดมากมายหลายเล่ม ที่สำคัญทุกเล่มเขียนด้วยภาษามลายูอักษร ยาวี นอกเหนือจากท่านแล้ว ยังมีนักเขียนอีกหลายท่านที่เขียนหนังสือในภาษามลายูอักษรยาวี แต่ ส่วนมากจะเกี่ยวกับด้านศาสนาเพียงอย่างเดียว ทำให้ในปัจจุบันมีแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการอ้างอิง เกี่ยวกับวรรณกรรมปันทุมมลายูปาตานีอยู่น้อยมาก อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเริ่มมีการจัดการอบรม เพื่อพัฒนานักเขียนรุ่นใหม่มากขึ้น ดำเนินการโดยเอกภาษามลายูในมหาลัยต่างๆ ชมรมโรงเรียน ตาติกา และองค์กรภาคประชาสังคมต่างๆ

ประเด็นที่ 3 ประเด็นด้านกิจกรรมส่งเสริมการใช้ เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้าง บรรยากาศแวดล้อมด้านการนำปันทุมไปใช้นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ใน ปัจจุบันพบว่ายังไม่พบการจัดเวทีแสดงปันทุมหรือจัดแข่งขันปันทุมอย่างจริงจัง เหมือนการแข่งขัน อานาซีด ซาญัก กล่าวสุนทรพจน์ (Pidato) เป็นต้น มีเพียงการขับปันทุมในลักษณะเป็นกิจกรรม สอดแทรกในกิจกรรมภาคเวทีของนักเรียน มีการนำปันทุมไปติดตามห้องในสถานศึกษาโรงเรียน เอกชนสอนศาสนา ปอเนาะ และโรงเรียนตาติกา แต่ถือว่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ไม่พบการปิดบท ปันทุมในที่สาธารณะอื่นๆ หรือในบ้าน แต่พบมีการนำสำนวนโวหาร และสุภาษิตมลายูติดในบ้านและ สถานศึกษาอยู่บ้าง ดร.อับดุลรอแม หะยีหะซา (2560 ธันวาคม, 21) ได้กล่าวสะท้อนถึงเรื่องนี้ว่า

“...อย่างน้อยภายในบ้าน ควรต้องมีบทปันทุมดีๆ ที่คอยเป็นคติเตือนใจติด อยู่ตามผนังบ้านอยู่บ้างสัก 2-3 บท...”

จากสถานการณ์ทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าว แม้จะยังไม่อยู่ในขั้นที่เข้มแข็ง แต่ถือว่ายังมี ต้นทุนที่ยังสามารถขับเคลื่อนปันทุมมลายูปาตานีเข้าสู่กิจกรรมในสังคมอีกครั้ง ด้วยบริบทและบทบาท ที่อาจแตกต่างไปจากเดิม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต่อเนื่องและการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีแผนการ ขับเคลื่อนที่ชัดเจน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและดำเนินการในแนวทางเดียวกัน เมื่อปันทุมมี

โอกาสเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในสังคมอีกครั้ง บทบาทและคุณค่าของป็นตนต่อสังคมจะซึมซับสู่สังคมโดยอัตโนมัติ เพราะป็นตนมีคุณลักษณะของการให้การศึกษาอยู่แล้ว

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณค่าของป็นตนมลายูปาตานี

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้ตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 เฉพาะในส่วนคุณค่าของป็นตนมลายูปาตานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าเป็นอย่างไร

การวิเคราะห์บทป็นตนมลายูปาตานีที่รวบรวมได้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าใน 4 ประเด็นหลัก คือ คุณค่าด้านวรรณศิลป์ คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ คุณค่าด้านสังคม และคุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังจะกล่าวในรายละเอียดของแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 คุณค่าด้านวรรณศิลป์

วรรณศิลป์ มีความหมาย ตามพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า “ศิลปะในการแต่งหนังสือ, ศิลปะทางวรรณกรรม, วรรณกรรมที่ถึงขั้นวรรณคดี, หนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี” จากความหมายนี้ การพิจารณาคุณค่าด้านวรรณศิลป์ของป็นตนจึงต้องศึกษาตั้งแต่การเลือกคำประพันธ์ให้เหมาะสมกับชนิดของป็นตน การรู้จักตกแต่งถ้อยคำให้ไพเราะสละสลวยอันเป็นลักษณะเฉพาะของภาษากวี และทำให้ผู้อ่านเกิดความสะเทือนอารมณ์ ซึ่งความไพเราะของบทป็นตนเกิดด้วยเหตุ 2 ประการ คือ ความไพเราะอันเกิดจากรสคำ และความไพเราะอันเกิดจากรสความตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ความไพเราะอันเกิดจากรสคำ พบว่าบทป็นตนมีการเลือกสรรคำที่มีเสียงเสนาะไพเราะ ซึ่งเกิดจากวิธีการใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ คำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองกัน การเล่นคำ และลีลาจังหวะของคำ เช่น

Orang rajin kerja kuat,	คนขยัน ทำงานหนัก
Lantai patah tolong tukar;	พื้นกระดานหัก ช่วยกันเปลี่ยน
Ringan tulang perut berat,	กระดูกเบา (ขยัน) ท้องจะหนัก
Berat tulang perut lapar.	กระดูกหนัก (เกียจคร้าน) ท้องก็หิว

(No. 68)

บทป็นตนข้างต้นนอกจากเป็นความไพเราะของการสัมผัสบังคับตามฉันทลักษณ์ของป็นตนแล้ว ยังพบการเล่นคำอย่างแยบยลในสองวรรคสุดท้าย เลือกใช้คำสัมผัสในของเสียงสระ ringan กับ tulang และเลือกใช้คำสัมผัสเสียงพยัญชนะในสำนวน perut berat berat tulang เป็นการจงใจใช้เสียง r (ร) เพื่อความไพเราะในการออกเสียง

ความไพเราะที่เกิดจากการเลียนเสียงธรรมชาติ พบได้ทั่วไปในบทปันทุนสำหรับเด็ก เป็นการจูงใจให้เด็กเกิดมโนทัศน์และรู้สึกความผูกพันกับธรรมชาติ เป็นการปลูกฝังการรักธรรมชาติ ให้อยู่กับธรรมชาติตั้งแต่เด็กๆ เช่นในบทปันทุน

Kuk kekek kuk,	เอ้ก อีเอ้ก เอ้ก
Ayam balung mas;	ไก่หงอนทอง
.....	.....

(No. 119)

Embek - embek kambing,	แบะ แบะ เสียงแพะร้อง
Kambing curi nangka;	เจ้าแพะ ขโมยลูกขนุน
.....	.....

(No. 125)

บทปันทุนในวรรณคดีขำขัน ใช้เสียงสัตว์ คือ ไก่ขัน และ แพะร้อง เพราะเป็น สัตว์ใกล้ตัวเด็ก เด็กได้ฟังเสียงของสัตว์เหล่านี้อยู่ทุกวัน การใช้เสียงร้องของสัตว์ขึ้นต้น มักใช้ขับร้อง เล่นในขณะเลี้ยงดูลูกอยู่ที่บ้าน เมื่อได้ยินหรือพบเห็นสัตว์เหล่านี้ บทปันทุนล้อเลียนเสียงสัตว์ก็จะถูก ขับขานให้เด็กฟัง พร้อมกับแฝงคำสอนในส่วนวรรณคดีความหมายของบทปันทุน

2) ความไพเราะอันเกิดจากรสความ พิจารณาได้จากการใช้คำที่มีความหมายกระชับ ชัดเจน และการใช้โวหารต่างๆ สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ได้อย่างลึกซึ้ง กระแทกอารมณ์ กระเทือนจิตใจ และกระทบความรู้สึก เช่น

Embun bertakung di daun keladi,	น้ำค้างขัง บนใบบอน
Keladi subur di pinggir taman;	ใบบอนสมบูรณ์ อยู่ริมสวน
Pantun indah ibarat telaga budi,	ปันทุนงดงาม เสมือนบ่อคุณธรรม
Siapa terminum menjadi budiman.	ใครได้เต็มกิน ย่อมเป็นคนดี

(No. 175)

การอธิบายคุณค่าอันมหาศาลของปันทุนด้วยคำว่า “บ่อความดี” สามารถสื่อถึง ความดีที่มีมากมายในบทปันทุน จะตกไปเท่าไรก็ไม่หมด และใช้คำว่า “เต็มกิน” เมื่อกล่าวถึงคน ที่สามารถซึมซับคำสอนต่างๆ ที่มีในปันทุน การจูงใจเลือกใช้คำเหล่านี้สามารถเข้าถึงสิ่งต่างๆ ที่เป็น นามธรรม ให้เป็นรูปธรรมชัดเจน เข้าใจได้ง่าย

ถึงแม้ปันทุนจะบังคับสัมผัสเพียงทำยวรรคในลักษณะ a-b, a-b เท่านั้น แต่ปันทุนที่ ถือว่ามีคุณภาพสูง จะมีการสัมผัสระหว่างวรรค การสัมผัสเสียงภายในวรรค รวมทั้งการเลือกใช้คำ

ที่สวยงาม สั้นกระชับ ลุ่มลึก เป็นภาษากวี เพื่อสร้างความงดงามไพเราะและให้ความหมายที่ลึกซึ้ง ความไพเราะอันเกิดจากรสความนี้ มีหลักสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน 3 ด้าน (ดาราวดี ประสีระตา, 2555) ดังนี้

2.1) การสรรคำ

การสรรคำ คือการเลือกใช้คำให้สื่อความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึก และอารมณ์ได้อย่างงดงาม โดยคำนึงถึงความงามด้านเสียง โวหาร และรูปแบบคำประพันธ์ การสรรคำในปันทุนพบว่า ผู้แต่งมีความละเอียดอ่อนในการเลือกใช้คำ มากไปกว่าการใช้คำเพื่อสื่อความหมายเท่านั้น กล่าวคือ มีการเลือกคำให้เหมาะกับเนื้อเรื่องและฐานะของบุคคลที่ต้องการสื่อถึง เลือกใช้คำพ้องเสียง เลือกใช้คำโดยคำนึงถึงเสียงสัมผัส สัมผัสนอก สัมผัสใน สัมผัสสระและอักษร การเล่นคำซ้ำ คำ เลือกใช้คำเลียนเสียงหรือพฤติกรรมธรรมชาติ เลือกใช้คำไวพจน์ได้ถูกต้องตรงตามความหมาย ดังตัวอย่างบทปันทุน

Ulam ulam pucuk jenerih,	ผักเอ๋ยผัก ยอดตันแซะ
Air setimba bertupah ruah;	น้ำในถัง หกกระจาย
Ulang ulang hendakkan nak boleh,	ติดตามไม่เคย ห่างหวังว่าจะได้
Seperti kerengga tunggu buah.	เสมือนมดแดง ฝ้าผลไม้

(No. 215)

บทปันทุนข้างต้น จงใจใช้พฤติกรรมของธรรมชาติด้วยการใช้สำนวน “มดแดงฝ้าผลไม้” เพื่ออุปมาให้เห็นภาพที่คมชัดของคนที่ฝ้ามอง ทุ่มเททั้งกายใจ เพื่อมุ่งหวังจะได้ครองใจคนๆ หนึ่ง แต่ท้ายแล้วไม่ได้เป็นไปตามวาดหวัง เมื่อถึงเวลาเป็นคนอื่นที่มาหยิบครองไปต่อหน้า โดยไร้ความสามารถในการเรียกร้องใดๆ การสรรคำที่ซัดลึกในตัวอยู่แล้ว ย่อมทำให้บทปันทุนมีความแหลมคมไปด้วย

2.2) การเรียบเรียงคำ

การเรียบเรียงคำ คือการจัดวางคำที่เลือกสรรแล้วให้มาเรียงร้อยกันอย่างต่อเนื่องตามจังหวะ ตามโครงสร้างภาษา หรือตามฉันทลักษณ์ ซึ่งจากการศึกษาลักษณะการเรียงคำในบทปันทุน พบว่า มีการจัดลำดับความคิดหรือถ้อยคำจากสิ่งสำคัญจากน้อยไปมาก จนถึงสิ่งสำคัญสูงสุดอันเป็นจุดสุดซึ้ง มีการเรียงถ้อยคำเพื่อให้ผู้อ่านแปลความหมายไปในทางตรงข้ามเพื่อเจตนาให้เกิดความตระหนัก เลี่ยงการใช้คำตรงไปตรงมา ดังตัวอย่าง

Susah derita anak yang kejam,
 Lebih kejam daripada kambing;
 Sepatah kata yang sangat tajam,
 Lebih tajam daripada lembing.

ยากลำบาก ลูกคนชน
 แสนชุกชน ยิ่งกว่าแพะ
 หนึ่งคำพูด ที่แสนเจ็บคม
 คมยิ่งกว่า คมทอกทวน

(No. 152)

การลำดับการเปรียบเทียบจากความเปรี้ยวความขมของแพะ กับความไม่อยู่ในโอวาทของลูกๆ ในวรรคพรรณนา ในสองบรรทัดแรก ต่อด้วยสองวรรคความหมาย ซึ่งเป็นส่วนที่ต้องการสื่อถึงจริงๆ โดยกล่าวเปรียบเทียบความแหลมคมของคำพูดที่เจ็บแสบ สามารถทะลุทะลวงความรู้สึกของคนได้ยิ่งกว่าความแหลมคมของทอกทวนที่ต้องใช้ทั้งความแม่นยำและพลังในการทะลวงเป้าหมาย การเรียงลำดับคำและประโยคถือเป็นจุดเด่นของปันทุนอยู่แล้ว เพราะถูกกำหนดว่าในสองวรรคแรกต้องเป็นวรรคพรรณนา ซึ่งเป็นเพียงวรรคที่ไหม้โนภาพ แต่จุดสูงสุดที่ต้องการสื่อสารอย่างแท้จริงคือสองวรรคหลังที่เป็นส่วนความหมายนั่นเอง

2.3) การใช้โวหาร

การใช้โวหาร คือการใช้ถ้อยคำเพื่อให้อ่านเกิดจินตภาพเรียกว่า “ภาพพจน์” ซึ่งในปันทุนพบมีการใช้โวหารเป็นจำนวนมาก หลายวิธี ได้แก่

- อุปมา คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับสิ่งหนึ่งโดยมีคำเปรียบปรากฏอยู่ด้วย คำเปรียบเทียบเหล่านี้ได้แก่ *seperti* (เหมือน เสมือน) *seumpama* (ดุษ เฉกเช่น) *macam* (ดั่ง) *laksana* (ราวกับว่า) ตัวอย่างบทปันทุน

Pokok gemia bersama terajan,
 Burung merbuk banyak sekali;
 Hidup di dunia umpama hujan,
 Turun sekejap lenyap kembali.

ต้นสาकु อยู่ใกล้ต้นกำชำ
 นกหัวจุก มากมายนัก
 ชีวิตบนโลก เฉกเช่นฝน
 ตกสักพัก หายดังเดิม

(No. 136)

ในบทปันทุนข้างต้น มีการอุปมาชีวิตบนโลกนี้กับฝนตก หมายความว่า ชีวิตบนโลกนี้เป็นชีวิตที่ไม่จีรัง เสมือนฝนตกที่ตกเพียงชั่วขณะหนึ่งแล้วก็หายไป เปรียบชีวิตกับฝนตก ฝนตกต้องมีหยุด ชีวิตต้องมีตาย สอนให้ตระหนักว่าเรามีโอกาสตายได้ทุกขณะ ฉะนั้นจงทำแต่ความดี เพราะความดีเป็นสิ่งที่ไม่ตาย ทำแล้วสังคมชื่นชมและได้ผลบุญได้ความสบายใจ

- บุคคลวัต คือ การสมมุติสิ่งต่างๆให้มีกริยาอาการ ความรู้สึกเหมือนมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตอื่น ในบทปันทุนมีการใช้บุคคลวัตในส่วนวรรณคดีเป็นส่วนใหญ่ เพราะมักใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัวมากล่าวอยู่แล้ว เช่น

Malam berlabuh suasana damai,	กลางคืนอย่างกรายเทียบท่า สงบนิ่ง
Di langit pula gelap gelita;	บนฟ้าอากาศ ดำมืดมืดสนิท
Kasih sayang telahku semai,	ความรักความเอ็นดู ที่บ่มเพาะไว้
Tapi sayang tumbuhnya derita.	เสียดายนัก งอกออกมา เป็นทุกข์ระทม

(No. 284)

ในบทปันทุนข้างต้นปรากฏการใช้บุคคลวัตเมื่อกล่าวถึง บรรยากาศช่วงตะวันตกดิน ความมืดเริ่มมาครอบคลุม ในปันทุนวรรคแรกใช้คำว่า *berlabuh* (เข้าเทียบท่า) กับความมืด ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิต แต่เพื่อให้เห็นการเข้ามาแทนที่ช่วงกลางวัน ซึ่งเกิดขึ้นในลักษณะซ้ำๆ ได้อย่างชัดเจน จึงใช้คำว่าเทียบท่า เสมือนคนขับเรือมาเทียบท่า หรือในอีกตัวอย่างหนึ่งที่ใช้สัตว์เป็นบุคคลวัต

Bertemu teruna datang melayar,	พบชายโสด ออกแล่นเรือ
Cuaca putih kembali memukat;	อรุณรุ่ง กลับดักอวน
Ilmu laksana binatang yang liar,	วิชาความรู้ เปรียบดังสัตว์เปรี้ยว
Membaca menulis tali pengikat.	การอ่านเขียน เป็นเชือกผูกกล่าม

(No. 138)

บทปันทุนได้กล่าวเปรียบเทียบความยากของการศึกษาหาความรู้ เสมือนสัตว์ที่เปรี้ยว ความเปรี้ยวของสัตว์ยากที่จะจับฉับใด ความรู้ก็เป็นในลักษณะเดียวกัน ใ่ว่างจะได้มาอย่างง่ายๆ กว่าจะเกิดความชำนาญในแต่ละสาขาวิชาย่อมต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างสูง ได้มาแล้วก็ใ่ว่างจะอยู่กับเราตลอดไป บางที่อาจเกิดความหลงลืม ฉะนั้นการอ่านทบทวน และจดบันทึกจึงเป็นวิธีการที่จะเก็บรักษาความรู้ไว้ ในปันทุนเปรียบเทียบการอ่านเขียนว่า เป็นเชือกกล่ามไว้ เพื่อให้สอดคล้องกับสัตว์เปรี้ยว

- อธิพจน์ คือการกล่าวเกินจริง เพื่อเน้นข้อความนั้นให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้น บางครั้งอาจใช้คำกล่าวน้อยกว่าจริงเรียกว่า อวพจน์ เช่นในบทปันทุน

Lembing buatan Siam,	หอกจากเมืองสยาม
Tikam tujuh relong;	พุงไปไกลถึงเจ็ดร้อยอง
Zaman musuh Siam,	สมัยสงครามสยาม
Makan sagu mulung.	อดอยากต้องกินสาคุ

(No. 310)

บันตุนข้างตันได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของหอกที่ผลิตจากสยามสามารถพุ่งไปไกลถึง 7 รือลง ซึ่งความจริงแล้วเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะคำว่า รือลง เป็นมาตรวัดพื้นที่ของชาวมลายู โดย 1 รือลง เท่ากับ 0.75 เอเคอร์ 7 รือลง จึงเท่ากับ 5.75 เอเคอร์ หรือเท่ากับความยาวของพื้นที่ขนาด 14.54 ไร่เลยทีเดียว แต่ตั้งใจกล่าวให้เกินจริง เพื่อให้เห็นถึงประสิทธิภาพที่ไม่ธรรมดาของหอกสยาม

2.2 คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ

บันตุนมีคุณลักษณะเฉพาะตัวที่เด่นชัด คือ การอบรมขัดเกลาคน (pantun bersifat mendidik) ในเนื้อหาบันตุนจึงเต็มไปด้วยคุณค่าในด้านต่างๆ ดังนี้

1) คุณค่าด้านคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมในภาษามลายูใช้คำว่า *budi* ซึ่งคุณค่าในด้าน *budi* นี้สามารถอธิบายได้หลากหลายและกว้างขวาง เช่น อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพภักดี เข้าใจเข้าถึง ใจบุญ รัญญคุณ ให้ความช่วยเหลือ เป็นต้น สอดคล้องกับ พัทธลินจ์ จินูน และคณะ (2559) ได้กล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรมว่า เป็น คุณลักษณะ สภาวะ หรือสภาพของคุณงามความดีที่บุคคลมีอยู่ และแสดงออกหลักทางการประพฤติปฏิบัติของการอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างถูกต้อง ดีงาม และเหมาะสม สอดคล้องกับกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม เพื่อนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติต่อตนเอง และการอยู่ร่วมกับคนในสังคมอย่างสงบสุข

คุณธรรม จริยธรรมในบริบทสังคมมลายูปาตานีถือเป็นคุณค่าที่สูงส่งและมีค่ายิ่ง เป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติมาอย่างเคร่งครัดมาแต่อดีต เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องมีและยึดปฏิบัติ คนที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะได้รับการยกย่อง ให้เกียรติในสังคม และไม่เพียงแต่ยึดปฏิบัติเฉพาะตนเองเท่านั้น ยังสามารถเป็นตัวอย่างหล่อหลอมสังคมได้อีกด้วย ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของสังคมมลายูในอดีต สามารถสะท้อนให้เห็น คุณค่าของความดีที่สื่อผ่าน คำสุภาพ คำพิงเหย บันตุน เป็นต้น ถือเป็นแนวทางการสื่อสารเพื่อเกลาสังคมอย่างแยบยล ดังเช่น สำนวนมลายูที่ว่า

“Orang terbaik kita berbahasa, orang memberi kita merasa”

(ใครทำดี เรานอบน้อม, ใครมอบให้ เราสำนึก)

สำนวนข้างต้นเผยให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของสังคมมลายูต่อบุญคุณความดี การทำความดีเป็นการแทนบุญคุณ เปรียบได้เหมือน การให้ความช่วยเหลือประการหนึ่ง การทำความดี การให้เกียรติผู้อื่น ย่อมได้รับการปฏิบัติตอบแทนด้วยความดีเช่นกัน คุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามในสังคมมลายู ย่อมมีอาจเกิดขึ้นได้หากไร้พื้นฐาน การหล่อหลอมที่แข็งแกร่งจากสังคม คุณธรรม จริยธรรม เกิดจากการสร้างความสำนึกในจิตใจของคนผ่านความนุ่มนวลทางภาษา ความรู้สึกในจิตใจ

ของคนๆ หนึ่งจะส่งผลโดยตรงทางทัศนคติหรือมุมมอง อันจะถูกถ่ายทอดผ่านคำพูดหรือการกระทำที่น่าชื่นชม ฉะนั้นการรู้จักตอบแทนบุญคุณ ย่อมเป็นคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องยึดถือปฏิบัติในสังคมมลายู เมื่อมีบุญคุณ ย่อมมีการตอบแทนบุญคุณ ดังสำนวนมลายูที่ว่า

“Ada ubi adabatas, ada budi ada balas”

(มีหัวมัน ย่อมมีร่อง, มีบุญคุณ ย่อมมีการตอบแทน)

คนที่มีคุณธรรม จริยธรรมในสังคมมลายู จึงถูกมองว่าเป็นคนภูมิรู้ คุณธรรม จริยธรรมที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นปัญญาชน คือการให้ความสำคัญกับความรู้และการเรียนรู้ อย่างสูงส่ง ในทัศนคติของชาวมลายู คำว่า “budi” (พุทธิ) หมายถึง ปัญญา หรือฉลาด ถือเป็นแก่นของความรู้ ดังปรากฏในการใช้คำที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละด้าน คือ budi bicara, budi pekerti, budi bahasa (Hassan Ahmad, 2003: 32 อ้างใน Norouni Mohidin, 2016: 6)

คุณธรรม จริยธรรมได้สะท้อนถึงตัวตนของคนๆ หนึ่ง ด้านกิริยามารยาทที่ดี ด้านความนุ่มนวลของการใช้ภาษา ความระมัดระวังในการใช้ภาษาไม่ให้เกิดความกระทบต่อความรู้สึกของอีกฝ่าย เป็นสิ่งที่สังคมมลายูให้ความสำคัญยิ่ง ดังปรากฏในบทปันทุนต่อไปนี้

Pokok durian berbuah di dusun,
Berkawan terbang burung merpati;
Bahasanya menarik dipilih disusun,
Nikmatnya terlekat di dalam hati.

ต้นทุเรียน ออกผลอยู่ที่สวน
เหล่านกพิราบ บินกันเป็นฝูง
ภาษาที่ซัดเกล้า มาร้อยเรียง
ย่อมตราตรึง ในหัวใจคน

(No. 71)

2) คุณค่าด้านศาสนา

ศาสนาอิสลามเป็นทั้งศาสนาและวิถีชีวิตที่ครอบคลุมในทุกมิติในสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความมีคุณธรรมและจริยธรรมในตัวตนของชาวมลายูวางอยู่บนพื้นฐานของหลักคำสอนในศาสนาอิสลาม รู้จักจำแนก บาบกับบุญ สิ่งที่ยาลาล (อนุมัตในอิสลาม) กับสิ่งที่ฮารอม (สิ่งห้ามในอิสลาม) สิ่งที่ผิดกับถูก รวมทั้งสิ่งที่ดีกับสิ่งที่ไม่ดี คุณค่าด้านศาสนากลายเป็นบรรทัดฐานที่ชาวมลายูยึดเป็นธรรมนุษยชาติ คุณค่าด้านศาสนาได้ปรากฏในวรรณกรรมประเภทต่างๆ ของชาวมลายูอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะ วรรณกรรมกิตาบ (ตำราศาสนา) ซาฮ์ร นาซาม บัรซันญี เป็นต้น วรรณกรรมดังกล่าวนี้ย่อมมีคุณค่าด้านศาสนาอิสลามอย่างเข้มข้นอยู่แล้ว เพราะตัววรรณกรรมเองเป็นวรรณกรรมที่นำเข้ามาจากอาหรับโดยตรง แต่ในกรณีปันทุน ซึ่งเป็นวรรณกรรมร้อยกรองดั้งเดิมของชาว

มลายูที่มีมาก่อนการเข้ามาของอิสลาม ค่านิยมอิสลามที่ปรากฏในป็นตุนจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังหลังจากที่ชาวมลายูรับศาสนาอิสลาม ถือว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมทำให้เกิดวรรณกรรมป็นตุนที่มีคุณค่าด้านศาสนา ดังตัวอย่างบทป็นตุน

Banyak hari antara hari,	วันต่างๆ มีหลายวัน
Tidak semulia hari Jumaat;	แต่เกียรตินั้น ไม่เท่าวันศุกร์
Banyak nabi antara nabi,	มีนบี (ศาสดา) อยู่หลายท่าน
Tidak semulia Nabi Muhammad.	แต่เกียรตินั้น ไม่เท่าานบีมุฮัมมัด
Anak ayam turun sepuluh,	สิบลูกไก่ ลงจากรัง
Mati seekor tinggal Sembilan;	ตายเสียหนึ่ง เหลืออยู่เก้า
Bangun pagi sembahyang subuh,	ตื่นแต่เช้า ละหมาดซุฮูรี
Minta ampun kepada Tuhan.	ขอภัยโทษ ต่อพระเจ้า

สังคัมมลายูมองจากบทป็นตุนข้างต้น สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของชาวมลายูปาตานีที่ยึดมั่นกับหลักคำสอนของอิสลามอย่างเด่นชัด ด้วยประการดังต่อไปนี้

- (1) เป็นสังคัมที่ยกย่องให้เกียรติท่านศาสดา
- (2) เป็นสังคัมที่ยึดถือและให้เกียรติวันสำคัญทางศาสนา
- (3) เป็นสังคัมที่มีกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร ยึดวิถีความพอเพียงพึ่งตนเอง
- (4) เป็นสังคัมที่น้อมน้อมและยอมจำนนต่อพระเจ้า
- (5) เป็นสังคัมที่ตื่นนอนแต่เช้าตรู่ และขยันทำมาหากิน
- (6) เป็นสังคัมที่หมั่นขอพรจากพระเจ้า

อัตลักษณ์ความเป็นมลายูปาตานีดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนาอิสลามต่ออัตลักษณ์ความเป็นมลายูปาตานีว่ามีสูงมาก สอดคล้องกับวรวิทย์ บารู และคณะ (2552) ที่กล่าวถึง อัตลักษณ์ของชาวมลายูปาตานีว่าประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายู วัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมมลายู องค์ประกอบเรื่องศาสนาอิสลาม ภาษามลายูและการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามและมลายูนั้นเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นมลายูปาตานี ซึ่งสอดคล้องกับชนชาวมลายูทั่วทั้งภูมิภาคมลายู (Nusantara) ที่ถือว่าคนมลายูก็คือ Melayu Adatnya Melayu Bahasanya Islam Agamanya (ประเพณีมลายู ภาษามลายู ศาสนาอิสลาม) องค์ประกอบทั้งสามตัวนี้เป็นองค์ประกอบที่มีอาจจะขาดตัวใดตัวหนึ่งได้

3) คุณค่าด้านความสามัคคี

คุณค่าด้านความสามัคคีนับเป็นคุณค่าที่สำคัญยิ่งในสังคมชาวมลายู เป็นคุณค่าที่สามารถรวบรวมความเป็นหนึ่งตั้งแต่ระดับชุมชนหมู่บ้านถึงระดับครอบครัวใหญ่ของชาวมลายูทั้งภูมิภาค หากศึกษาตั้งแต่รากเหง้าของชาวมลายูแล้ว ชาวมลายูได้แพร่ขยายไปทั้งภูมิภาคด้วยการอพยพย้ายถิ่น ซึ่งหากปราศจากความสามัคคี การรวมกลุ่มเดินทางอพยพซึ่งต้องใช้ทางเรือข้ามจากเกาะต่างๆ แล้วตั้งเป็นชุมชนใหม่ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

Bentian William ได้ให้คำจำกัดความชาวมลายูว่า เป็นคนที่อาศัยในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเกาะต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียง บรรพบุรุษมาจากตระกูล ออสโตรเนเซีย โปรโต (Austronesia Proto) มลายู โปรโต (Melayu Proto) มองโกลอยด์ อินโดนีเซีย (Mongoloid Indonesia) หรือ มาลายัน (Malayan) ชนเผ่าเหล่านี้เชื่อกันว่ามีถิ่นกำเนิดจากมณฑลยูนนาน ทางตอนใต้ของประเทศจีน พวกเขาได้เดินทางอพยพล่องไปตามแม่น้ำโขงเมื่อประมาณ 2500 ถึง 1500 ปีก่อนคริสตกาล ต่อมาได้แพร่ขยายสู่แหลมมลายู เกาะต่างๆ ในอินโดนีเซีย มาดากัสการ์ และเกาะอื่นๆ ในฝั่งตะวันออก (Ismail Hamid, 1988, น. 2-3)

คำว่ามลายู (Melayu) ก็มีการให้คำจำกัดความที่แตกต่างกันหลายทัศนะ เช่น ตามทัศนะของ Werndly อ้างถึงใน Ismail Hamid (1988, น. 1) ระบุว่า *Melayu* มาจากคำว่า *Melaju* ซึ่งมาจากรากศัพท์ว่า *laju* หมายถึง รวดเร็ว ว่องไว กระฉับกระเฉง ซึ่งเป็นคุณลักษณะดั้งเดิมของชาวมลายู ขณะที่ Van de Tuuk อ้างถึงใน Ismail Hamid (1988, น. 1) มีความเห็นที่แตกต่างไปว่า *Melayu* หมายถึง การเดินทางข้ามฟาก หรือการเปลี่ยนการเปลี่ยนศาสนาจากฮินดู-พุทธ เป็นอิสลาม ในอีกด้านหนึ่ง Hollander มีความเห็นว่า *Melayu* มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า *Pengembara* หมายถึง การเดินทางผจญภัยจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง

อย่างไรก็ตามตั้งแต่ชาวมลายูได้เข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ วัฒนธรรมทางสังคมของพวกเขาก็ได้วางอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือสามัคคีกัน โดยเฉพาะความร่วมมือกันในการดำรงชีพ เช่น การเกษตรกรรม การล่าสัตว์ การทำประมง เป็นต้น ถึงแม้ว่าชาติพันธุ์มลายูเคยได้รับอิทธิพลทางความเชื่อหรือศาสนาจากดั้งเดิมคือ เชื่อในภูตผีนางไม้ เป็นความเชื่อในศาสนาฮินดู-พุทธ และในปัจจุบันเป็นอิสลาม แต่ค่านิยมในความสามัคคีกลมเกลียวยังคงอยู่เหมือนเดิม กลายเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของชาวมลายู ดังปรากฏในบทปันทุน

Buah salak masak tergantung,	ผลสละสุก ห้อยติดต้น
Kulitnya keras isinya kelat;	เปลือกแข็ง เนื้อฝาด
Hidup pasti bergotong royong,	ชีวิตต้องร่วมแรงร่วมใจกัน
Itulah tanda hidup bermuafakat.	บ่งบอกถึง ความสมัครสมานสามัคคี

(No. 74)

4) คุณค่าด้านการให้การศึกษ

สังคมมลายูในอดีต มีลักษณะความเป็นอยู่ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมในหมู่สมาชิก มีความผูกพัน มีสัมพันธภาพแน่นแฟ้น มีความเคารพนับถือ ให้ความช่วยเหลือ ดูแลกันอย่างทั่วถึง มีการติดต่อไปมาหาสู่หมู่ญาติพี่น้องสม่ำเสมอ ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย (Extended Family) คือเป็นครอบครัวใหญ่ที่ประกอบไปด้วยญาติพี่น้องของสามีหรือภรรยา เช่น พี่ ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น อยู่ร่วมในครอบครัวด้วย แสดงบทบาทหน้าที่ในการให้การอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน สมาชิกที่เกิดขึ้นใหม่ในครอบครัว และถ่ายทอดความรู้และเป็นธุระจัดหาที่เล่าเรียนให้แก่บุตร ตลอดจนการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อให้บุตรเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และนำความรู้ความสามารถจริงจริงของสังคมให้พัฒนาสืบต่อไป การปลูกฝังให้มีความนิยมใฝ่เรียนจึงเกิดขึ้นตั้งแต่เล็กๆ ดังปรากฏในปันทุนต่อไปนี้

Sang kancil di tepi pagar;

Sejak kecil mulai belajar.

(No. 108)

กระจุน้อย ที่ข้างรั้ว

ตั้งแต่เล็ก เริ่มเรียนแล้ว

Kalau ke bukit membawa lembu,

Buah keduduk cepatnya tua;

Kalaulah adik banyak ilmu,

Dapatlah duduk di tempat raja.

(No. 29)

ถ้าขึ้นเขา จูงวัวไป

ลูกโคลงเคลง แก่เร็วนัก

ถ้าน้อง มากความรู้

ย่อมไต่ขึ้น ณ ที่ราชา

บทปันทุนข้างต้นมีเนื้อหาส่งเสริมให้หมั่นศึกษาเล่าเรียน โดยในบทแรกเป็นปันทุนสำหรับเด็ก เป็นลักษณะสองวรรค ในวรรคเนื้อสือให้เห็นว่าการร่ำเรียนต้องดำเนินตั้งแต่ยังเป็นวัยเด็ก ถ้าเป็นบริบทของสังคมมลายูในอดีต ปันทุนลักษณะสองวรรคสั้นๆ ดังตัวอย่างนี้ จะถูกขับกล่าวก่อนให้ฟังซ้ำแล้วซ้ำเล่าในครอบครัว จนเด็กจำขึ้นใจ จนมีความรู้สึกเป็นหน้าที่ของตนว่าเป็นวัยที่ต้องร่ำเรียน ส่วนปันทุนบทที่สองกล่าวก่อนให้เห็นคุณค่าและความมีเกียรติของผู้หมั่นศึกษาจนมีความรอบรู้ ว่าสามารถไต่ขึ้น ณ ที่ราชา สื่อถึงความสูงส่งในอำนาจหน้าที่ หรือการงาน และรายได้ ความสะดวกสบาย และโอกาสในการสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

บทปันทุนมลายูปัตตานีมีเนื้อหาเน้นการอบรมสั่งสอน ในด้านศาสนา คุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมประเพณี มารยาทการอยู่ร่วมกันในสังคม มีจุดมุ่งหมายให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Adisti Primi Wulan (2011) ที่กล่าวถึงคุณค่าของการให้การอบรม

สั่งสอนของป็นตนว่า ป็นตนมลายูตั้งอยู่บนคุณค่าหลัก 4 ประการ คือ คุณค่าทางศาสนา คุณค่าทาง
 กิริยามารยาท คุณค่าทางสังคม ละคุณค่าทางวัฒนธรรม คุณค่าดังกล่าวนี้ได้แฝงอยู่ในบทป็นตนซึ่ง
 เนื้อหาเต็มไปด้วยการชี้แนะที่จะแก้ไขหรือเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ติงามแก่เยาวชน คุณค่าทาง
 ศาสนาก็ได้กล่าวถึงการตักเตือนให้ระลึกถึงองค์อัลลอฮ์ ขณะที่คุณค่าทางกิริยามารยาทที่พบใน
 การศึกษาในครั้งนี้คือ การเชิญชวนให้ลูกๆ หรือเยาวชนให้ทำแต่ความดี ส่วนคุณค่าทางสังคมจะ
 สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของสังคม และคุณค่าทางวัฒนธรรม คือ จะเชิญชวนให้ปกป้องรักษา
 ประเพณีที่ติงาม

5) คุณค่าด้านการรักษาอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ความเป็นมลายูปาดานี สะท้อนได้จากภาษา ศาสนา ประเพณี
 วัฒนธรรม ชาวมลายูปาดานีมีความรักความห่วงหาในอัตลักษณ์ของตนเป็นอย่างยิ่ง ท่ามกลาง
 กระแสอันเชี่ยวกรากของค่านิยมจากภายนอก ทำให้ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งด้าน
 อัตลักษณ์ โดยเฉพาะอัตลักษณ์ด้านภาษา สถานการณ์การถูกคุกคามทางอัตลักษณ์เหล่านี้ย่อมเกิด
 ความห่วงหาในมรดกทางชาติพันธ์ จึงเกิดวรรณกรรมที่พยายามสื่อสารให้ชนรุ่นหลังสืบทอดปกป้อง
 รักษาอัตลักษณ์ของตนมากมาย รวมทั้งในรูปบทป็นตน ดังตัวอย่าง

Berseri pengantin bersanggul suasa,
 Sirih junjung tersusun di dulang;
 Pantun di sayangi di pelihara bahasa,
 Tetap kekal dan terus gemilang.

(No. 391)

Sungguh cantik burung merpati,
 Sukar ditangkap atau dipikat jerat;
 Bahasa Melayu memikat hati,
 Setia pertahan sepanjang hayat.

(No. 393)

สง่าราศีคู่สมรส ท่ามวยผม
 ทูนชั้นหมาก เรียงสาวงามในถาด
 ป็นตนเป็นที่รัก เป็นผู้รักษาภาษา
 ยืนยงมั่นคง เปล่งประกาย

สวยจริงหนอ นกพิราบ
 ยากที่จะจับ หรือผูกล่าม
 ภาษามลายู ผูกมัดใจ
 ปกป้องรักษา ตลอดชีวิต

6) คุณค่าด้านการเยียวยาและโน้มน้าวจิตใจ

ป็นตนใช้ภาษาที่นุ่มนวล ใช้สำนวนที่แหลมคม มีการสัมผัสเสียงที่ไพเราะ ง่ายใน
 การจดจำ เป็นสิ่งคอยย้ำเตือนสติ หรือเยียวยาความรู้สึกของคนได้ นับเป็นสื่อที่ใช้วรรณศิลป์ที่
 สามารถเข้าถึงความรู้สึกของคนได้อย่างลุ่มลึก ดังอธิบายในบทป็นตน ต่อไปนี้

Cantik sungguh bunga melati,
Rimbun setaman bunga cempaka;
Pantun menusuk di dalam hati,
Menjadi pengubat jiwa yang luka.

(No. 69)

Sejarah menarik kampung Serkam,
Nangka masak nampak tergantung;
Bahasanya lembut tajam menikam,
Seperti jarum menusuk ke jantung.

(No. 174)

Sikap pahlawan berkeris sakti
Sifat bersopan nampak terserlah
Lembut menyentuh memaut hati
Jiwa yang keras tunduk mengalah

(No. 390)

สวยจ้งหนอ ดอกมะลิ
พุ่มเต็มสวน ดอกจำปี
ปันตุนแฝงลึก ในจิตใจ
เป็นผู้เยียวยา จิตใจปวดร้าว

ประวัติน่าสน บ้านเซอร์กัม¹²
ขนุนสุก เห็นห้อยอยู่
ภาษานุ่มนวล แหลมทิ่มแทง
เสมือนมีเข็ม ชุกอยู่ในหัวใจ

หมาดนักรบ พกกริชศักดิ์สิทธิ์
ยึดมารยาทงาม หลงใหลยิ่ง
แสนนุ่มนวล ทำให้ตายใจ
จิตใจที่แข็งแกร่ง ก้มยอมปราศัย

2.3 คุณค่าด้านสังคม

การพิจารณาคูณค่าด้านสังคม เป็นการพิจารณาคูณค่าบทประพันธ์ว่า ผู้แต่งมีจุดประสงค์อย่างไรในการจรรโลงสังคม ซึ่งพิจารณาจากทรรศนะ แนวคิด การให้คติเตือนใจ การแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสอดแทรกไว้ในบทประพันธ์อย่างแนบเนียน จากการศึกษาคุณค่าด้านสังคมในบทปันทุนมลายูปาดานี สะท้อนความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของชาวมลายูปาดานี ที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างบทปันทุน

Sedikit sebanyak ikan kembung
Biji terung di dalam kain
Duit banyak jangan sombong
Mesti tolong orang miskin

(No. 16)

มีปลาทุ อยู่น้อยนิด
ลูกมะเขือ อยู่ในผ้า
มีเงินมาก อย่าเย่อหยิ่ง
ต้องช่วยเหลือ คนยากไร้

¹² บ้านสะก้า อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

บทปันทุนข้างต้นเป็นตัวอย่างของการส่งเสริมค่านิยมที่ต้งามให้เกิดขึ้นในสังคม ต่างต้องมีส่วนในฐานะเป็นผู้ให้ อาจเป็นด้านความรู้ ด้านกำลังกาย ด้านกำลังใจ โดยเฉพาะด้านกำลังทรัพย์ ความไม่หยิ่งยโส นับเป็นจริยธรรมที่น่ายกย่อง เพราะเมื่อไร้ความหยิ่งยโส เขาจะเป็นคนถ่อมตน จะมองเห็นความยากลำบากที่สังคมกำลังประสบ และเห็นว่าเป็นหน้าที่ของตนที่ต้องทำเพื่อสังคม ค่านิยมในการเป็นผู้ให้ ต้องยอมรับว่านอกจากเป็นคุณลักษณะดั้งเดิมของชาวมุสลิมแล้ว ศาสนาอิสลามมีส่วนเป็นอย่างมาก ในการช่วยส่งเสริมให้เป็นคนมีอบนผ่านหลักปฏิบัติในศาสนา เช่น การบริจาคซากาตหรือทานประจำปี หมายถึง ทรัพย์สินส่วนเกินจำนวนหนึ่ง จะเป็นภาคบังคับก็ต่อเมื่อจำนวนผลผลิต ผลเก็บเกี่ยว หรือทรัพย์สินนั้นมีเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งมุสลิมต้องจ่ายให้แก่ผู้ที่มีสิทธิได้รับเมื่อครบรอบปี โดยปกติอยู่ในอัตราร้อยละ 2.5 ของทรัพย์สินที่มี ถ้ามุสลิมคนใดมีทรัพย์สินเงินทอง สินค้าที่เหลือในรอบปีแล้วไม่ทำการบริจาค ผู้นั้นถือเป็นผู้หนึ่งที่ทำผิดบัญญัติของอิสลาม และยังถือเป็นการผิดกฎหมายในบางประเทศที่ใช้กฎหมายอิสลาม ในประเทศไทยมุสลิมจำเป็นต้องจ่ายทั้งชะกาตและกาซี การมีฐานะร่ำรวยในทัศนะของอิสลาม จึงหมายถึงการมีโอกาสมากขึ้นในการทำบุญช่วยเหลือผู้ยากจนและกลุ่มที่สามารถรับทานได้¹³

ค่านิยมที่ชาวมุสลิมได้รับจากศาสนาอิสลาม ถือเป็นการยกระดับหลักปฏิบัติในสังคมให้มีความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกันมากขึ้น วรรณกรรมจึงเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดค่านิยมเหล่านี้สู่สังคม โดยเฉพาะวรรณกรรมกิตาบหรือตำราศาสนา ส่วนปันทุนอาจเป็นวรรณกรรมเดียวของชาวมุสลิมที่สามารถปรับตัวเอง นำมาใช้กับทุกบริบทอย่างแท้จริง จึงเป็นวรรณกรรมที่มีบทบาทในการจรรโลงสังคมมุสลิมอย่างยาวนาน ดังที่ ดร.ฮามีดิน สะนอ (2560, ธันวาคม 17) กล่าวว่า

“บทบาทของปันทุนในสังคมนั้นมีมากมายยิ่ง ดังสังเกตว่ามีปันทุนสำหรับเด็กๆ ปันทุนสำหรับคนหนุ่มสาว ปันทุนผู้ใหญ่ เพื่อการสื่อสารที่เหมาะสมกับระดับวัย มีเนื้อหาที่ครอบคลุมทั้งด้านศาสนา บุญคุณ กิริยามารยาท การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และในสมาชิกของสังคมหมู่บ้าน และด้านอื่นๆ บทบาท ดังกล่าวนี้มีหน้าที่ในการขัดเกลาสังคมโดยตรง ด้วยภาษาที่งดงาม เนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม รากเหง้าของปันทุนคือ การให้การศึกษาในอดีตยังไม่มีระบบโรงเรียน ปันทุนได้ทำหน้าที่เสมือนครูที่คอยสั่งสอนโดยสอดแทรกในทุกๆ อริยบทของสังคมมุสลิม ปันทุนเป็น "Messej pendidikan /Educational message"

¹³ ผู้มีสิทธิรับทานได้ในอิสลาม ประกอบด้วย 1) คนขัดสน ที่รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย 2) คนยากจน ที่ไม่มีทรัพย์สินและไม่มียาวยได้ 3) เจ้าหน้าที่ดูแลชะกาต 4) มุอัลลีฟ คนต่างศาสนาที่เป็นมิตรกับชาวมุสลิม 5) โถกาส โถกเชลยศึก 6) คนติดหนี้ 7) ในหนทางของอัลลอฮ์ เช่นสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล และ 8) คนเดินทาง ผู้ลัดถิ่น เช่นนักศึกษาผู้เดินทางไปศึกษาต่างถิ่น

2.4) คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การประพันธ์วรรณกรรมย่อมประกอบด้วยถ้อยคำ เนื้อหาสาระและกลวิธีการเขียนแบบต่างๆ ซึ่งสามารถนำงานประพันธ์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ เช่น ในแง่จดจำถ้อยคำสำนวนไปใช้เพื่อความสนุกสนาน ความไพเราะ ส่วนเนื้อหาสาระอาจนำไปใช้ในแง่ได้คติข้อเตือนใจ ได้ความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อชีวิต ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ การนำคุณค่าของงานประพันธ์ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถและ ประสบการณ์ของผู้อ่าน ที่จะวิเคราะห์เพื่อเลือกจดจำคิดและนำไปใช้ตามกำลังความคิดของตน จากการศึกษาคุณค่าของบทปันทุน พบว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้หลายทาง ดังนี้

(1) ด้านการศึกษา ในบทปันทุนหลายบท จะให้ข้อคิดเกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียน มีคำสอนที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการศึกษา นอกจากนี้ปันทุนยังเป็นสื่อที่ปรากฏองค์ความรู้ที่กว้างขวาง ครอบคลุมเกือบทุกมิติของสังคม จึงสามารถนำมาปรับใช้ประกอบการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

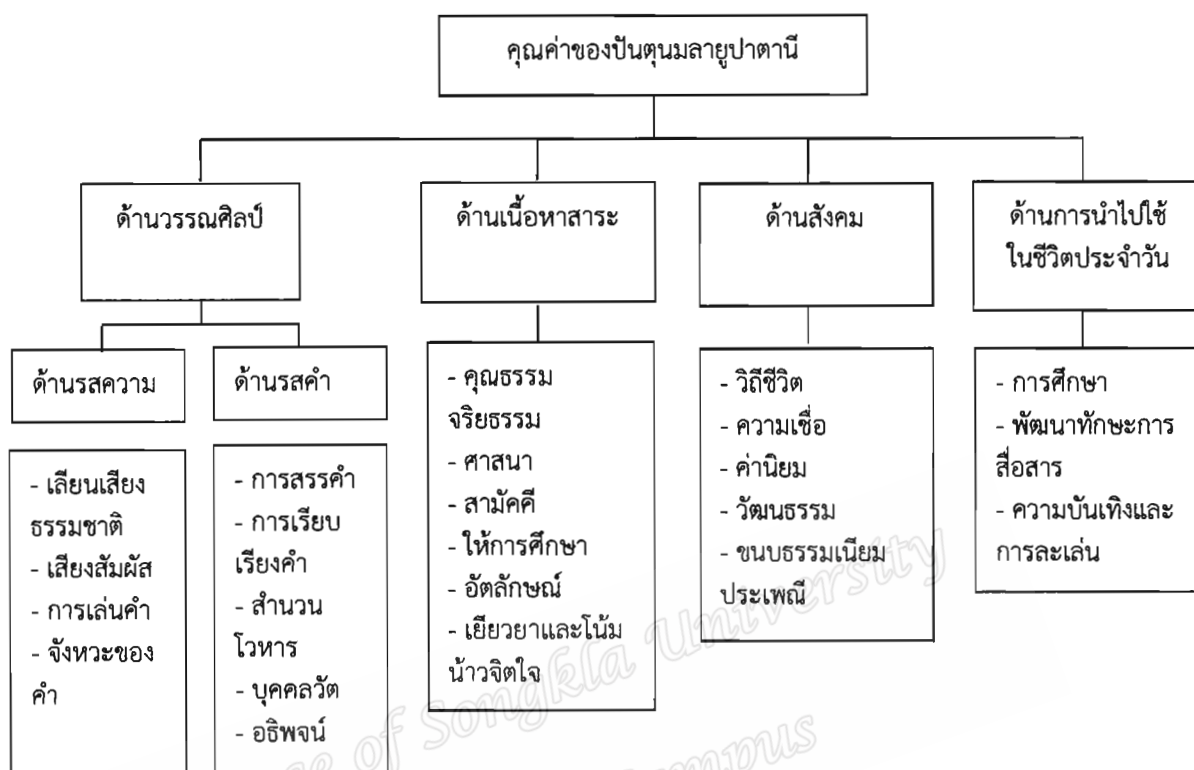
(2) ด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ปันทุนเป็นวรรณกรรมที่ใช้ภาษาสวยงาม กระชับแต่ลุ่มลึก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพูดสื่อสารในชีวิตประจำวันได้

(3) ด้านการใช้เพื่อความบันเทิงและการละเล่น ปันทุนมีความยืดหยุ่นทั้งการปรับเปลี่ยนเนื้อหา และการนำไปใช้ในโอกาสต่างๆ เช่น การขับร้องเป็นเพลงประกอบการละเล่นต่างๆสำหรับเด็ก เพลงกล่อมเด็กนอน หรือการขับร้องทั่วไป โดยไม่จำเป็นต้องใส่ทำนองก็ได้ เพราะปันทุนมีเสียงสัมผัสและลักษณะการอ่านที่มีการใช้โทนเสียงและการเว้นวรรคเป็นการเฉพาะอยู่แล้ว หากอ่านอย่างถูกต้องย่อมสร้างความไพเราะยิ่ง

ความหลากหลายของคุณค่าในปันทุนมลายุดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความเป็นเครื่องมือในการใช้ขัดเกลาสังคมอย่างครบด้าน ทั้งด้านภาษา และค่านิยมในสังคม ดังสรุปเป็นแผนผังดังนี้

ภาพประกอบ 4 คุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานี

ตอนที่ 3 ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปัตตานี

ผลการสังเคราะห์ในส่วนนี้ตอบคำถามการวิจัยข้อ 2 เรื่ององค์ความรู้ใดบ้างในปันทุนมลายูปัตตานีที่สามารถใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปันทุนแต่เดิมเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ ไม่มีการบันทึกในเอกสาร แต่นำไปใช้ในสังคมตามวิถีชีวิตประจำวัน เกิดการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ต่อมาเริ่มมีการจดบันทึก มีผู้รวบรวมเป็นเอกสารเพื่อป้องกันการสูญหาย มีการประพันธ์ปันทุนใหม่ๆ ตามสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ปันทุนจึงเกิดขึ้นจากบริบทแวดล้อมของสังคมมลายูในแต่ละยุคสมัย บทปันทุนจึงเป็นแหล่งสะสมองค์ความรู้ในด้านต่างๆ มากมาย ล้วนสะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของชาวมลายู ถึงกับมีผู้กล่าวว่า ถ้าอยากรู้จักชาวมลายูอย่างลึกซึ้ง ถึงแนวคิด ค่านิยม ความเชื่อ แล้ว ควรทำความเข้าใจกับบทปันทุนของพวกเขาเสียก่อน

จากการศึกษาวิเคราะห์บทปันทุนที่รวบรวมได้ในการวิจัยในครั้งนี้ ค้นพบองค์ความรู้มากมายในบทปันทุน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศาสนาและความเชื่อ เป็นต้น ในขั้นตอนการสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลปันทุนที่วิเคราะห์แบ่ง

ประเภทตามปรากฏในตอนที่ 1 และการวิเคราะห์คุณค่าของป็นตุนตามปรากฏในตอนที่ 2 มาสังเคราะห์ตามทฤษฎี Penkaedahan Melayu ของ Hashim Awang (2004) ที่มองวรรณกรรมมลายูใน 2 ประเด็นหลักที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน คือ

- 1) หลักการด้านธรรมชาติ (Alamiah) ประกอบด้วย ด้านการนำไปใช้ (Gunaan) ด้านศีลธรรม (Moral) และด้านการทำนายสัญลักษณ์ (Firasat)
- 2) หลักการด้านศาสนา (Keagamaan) ประกอบด้วย ด้านการเชิญชวน (Dakwah) ด้านสังคม (Kemasyarakatan) และด้านวรรณศิลป์ (Seni)

ตามหลักทฤษฎี Pengkaedah Melayu ที่มองวรรณกรรมเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์โดยมนุษย์ เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ตามความจำเป็นหรือความต้องการของสังคม โดยใช้ศิลปะในการสื่อสารที่สามารถจรรโลงสังคมได้ แต่ต้องไม่ละเมิดค่านิยมที่ดำรงในกรอบศาสนาอิสลาม จากการวิเคราะห์คุณค่าของป็นตุนในด้านต่างๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายของป็นตุนที่ต้องการเห็นสังคมที่มีศีลธรรม ด้วยการขัดเกลาสังคมตามค่านิยมอิสลาม โดยใช้ภาษาที่สวยงาม เป็นศิลปะในการสื่อสารในรูปแบบร้อยกรอง ป็นตุนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการธำรงรักษาภาษามลายู วัฒนธรรมมลายู และศาสนาอิสลาม โดยทั้ง 3 ประการดังกล่าว เป็นอัตลักษณ์สำคัญของชาวมลายูที่ต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังจะกล่าวในแต่ละด้านต่อไปนี้

3.1 ป็นตุนกับสุนทรียภาพทางภาษาในการขัดเกลาสังคมของชาวมลายู

จากการสังเกตในปัจจุบัน ชาวมลายูปาตานีจำนวนมากไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับป็นตุนเลย อาจมีบ้างเล็กน้อยในช่วงวัยเรียนในโรงเรียนตาดีกาและผ่านการอ่านป็นตุนเพื่อความสนุกสนานตามเวทีกิจกรรมที่จัดขึ้นตามหมู่บ้าน แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายที่เป็นการเรียนรู้แค่ฉันทลักษณ์ ไม่ได้เรียนรู้ด้วยความเข้าใจในคุณค่าต่างๆ ที่มีอยู่ในป็นตุน ซึ่งสถานการณ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ย่อมเป็นเรื่องที่น่าวิตกสำหรับสถานการณ์ของป็นตุนในอนาคต ย้อนแย้งกับสิ่งที่เป็นที่รับรู้โดยทั่วไปว่า ในอดีตป็นตุนถูกใช้อย่างกว้างขวางในสังคมมลายูปาตานี มีการใช้ป็นตุนในทุกโอกาส แม้แต่การพูดคุยสื่อสารประจำวันก็จะสอดแทรกป็นตุนอยู่เสมอ ป็นตุนในบางครั้งจึงดูเหมือนว่าเป็นส่วนหนึ่งของภาษามลายู เป็นทักษะทางการสื่อสารมากกว่าการนำมาประพันธ์เป็นกาพย์กลอนเพื่อเล่าเรื่องใดเป็นการเฉพาะ

ความจริงแล้วในสังคมมลายูปาตานี มีวรรณกรรมที่โดดเด่น สามารถจรรโลงสังคมอยู่หลายประเภท แต่ทำไมต้องเป็นป็นตุนในฐานะวรรณกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นมลายูจากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งประวัติความเป็นมา กลุ่มผู้ใช้ และคุณค่าต่างๆ ในป็นตุนมลายูปาตานี สามารถตอบคำถามข้างต้นได้ด้วยเหตุผล 3 ประการดังนี้ (1) ป็นตุนเป็นวรรณกรรมดั้งเดิม

ของชาวมลายู (2) ปันตุนครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ในทุกระดับชั้นของสังคม และ (3) ปันตุนถูกนำมาใช้ในทุกสถานที่และโอกาสในสังคม ดังจะกล่าวในรายละเอียดของแต่ละข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 ปันตุนเป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายู มีมาก่อนการเข้ามาของศาสนาฮินดู พุทธ และอิสลาม ปันตุนเป็นเป็นสื่อเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก เฉพาะสำหรับชาวมลายู และมีคุณลักษณะพหุวัฒนธรรม พหุภาษา และพหุศาสนา ซึ่งรับมาผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกของชาวมลายูปาดานีตลอดช่วงเวลาที่ยาวนานของประวัติศาสตร์ปาดานี แม้ค่านิยมและคำศัพท์อาจเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา แต่ลักษณะของปันตุนที่ประกอบด้วยส่วนพรรณนาและส่วนความหมายไม่เคยเปลี่ยนแปลง รวมทั้งคุณค่าและสถานะของปันตุนในสังคมก็ไม่เปลี่ยนแปลง ค่านิยมที่ถือเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชาวมลายูปรากฏชัดเจนในบทปันตุนมลายู ซึ่งค่านิยมเหล่านี้อาจไม่เกี่ยวกับอิทธิพลของศาสนาที่ชาวมลายูเคยนับถือและกำลังนับถือเลยก็ได้ แต่ศาสนาอาจมาเติมเต็มในด้านสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ประกอบด้วย

1) การพูดอ้อมค้อม (Indirectness) การติดต่อสื่อสารระหว่างกันในสังคมชาวมลายูปาดานี จะนิยมใช้ภาษาที่อ้อมค้อม พูดเปรียบเปรย อุปมา อุปมัย ใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัวสื่อถึงสิ่งที่ต้องการบอก ซึ่งชาวมลายูถือว่า เป็นการสื่อสารอย่างสุภาพ มีมารยาท และรู้จักกาลเทศะ และถือว่าการพูดกล่าวอย่างตรงไปตรงมา เป็นความไม่สุภาพ ไม่ให้เกียรติต่อคู่สนทนา จึงถือเป็นเรื่องน่าอับอายในสังคมมลายูหากได้รับการตั้งคำถามในลักษณะตรงไปตรงมา อย่างไรก็ตามการใช้ประโยคอ้อมค้อมหรือเปรียบเปรย จำเป็นต้องสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน ไม่คลุมเครือด้วย

ชาวมลายูจะหลีกเลี่ยงการใช้คำที่อาจกระทบความรู้สึกของคนอื่น ซึ่งอาจเป็นต้นเหตุของปัญหาอื่นๆ ตามมา เหตุนี้จึงเป็นผลว่า ทำไมชาวมลายูจึงจะไม่กล่าวถึงบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยตรง แต่จะถูกอธิบายอาการต่างๆ ด้วยสื่อแวดล้อมอื่น ซึ่งผู้รับสารสามารถเข้าใจและรับรู้ได้อย่างไม่กตสัน ถือเป็นการกระทำที่ส่งส่งทางการสื่อสารของชาวมลายู ทั้งนี้การกระทำต่างๆ ของชาวมลายูตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม (Budi) ซึ่งเป็นคำที่สื่อความหมายได้กว้าง ครอบคลุมถึง จิตใจ มารยาท สติปัญญา และ พฤติกรรม สามารถกล่าวได้ว่า คุณธรรมจริยธรรม เป็นศูนย์กลางของความคิดของชาวมลายูเลยทีเดียว สอดคล้องกับ Sigrid Spangenberg (2014) ในการศึกษาบทบาทของปันตุนในสำนวนคำพูดของชาวมลายู (The function of *pantun* in Malay speech) พบว่าชาวมลายูได้สะท้อนตัวตนของเขาอย่างชัดเจนผ่านวรรณกรรมปันตุน เป็นชนที่ให้ความเคารพอย่างสูงส่งในค่านิยมทางสังคม หลีกเลี่ยงการใช้สำนวนคำพูดที่ส่งผลโดยตรงต่อความรู้สึกที่จะสร้างความไม่สบายใจ คับแค้น หรือ อับอาย ชาวมลายูจึงชอบใช้การเปรียบเปรย โดยใช้ธรรมชาติรอบตัวเป็นตัวกลางสื่อถึงแทน ความเป็นอัตลักษณ์ที่ไม่ชอบการพูดอย่างตรงไปตรงมาของชาวมลายูสะท้อนได้จากลักษณะเด่น คือ ความเขินอาย อดกลั้น ให้ความเคารพ ถ่อมตน บริสุทธิ์ใจ และรู้บุญคุณ

2) การใช้คำที่มีความนุ่มนวล ชาวมลายูอาศัยอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ เป็นชุมชนหมู่บ้านที่สมาชิกมีการติดต่อไปมาหาสู่กันอย่างใกล้ชิด ร่วมด้วยช่วยกันในกิจกรรมของส่วนรวม หรือส่วนตัว การป้องกันภัยอันตรายจากภายนอก การอบรมเสริมความรู้จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชน การว่ากล่าวชี้แนะ หรือกล่าวตักเตือนเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปในสังคมมลายู ทั้งในฐานะพ่อกับลูก หรือผู้อุโสกับเยาวชนในหมู่บ้าน เป็นต้น แต่การว่ากล่าวตักเตือนในสังคมมลายูมีอัตลักษณ์โดดเด่นในเรื่องการใช้สำนวนภาษาที่นุ่มนวล แต่แหลมคม จดจำได้ง่าย ถือเป็นความสามารถด้านการสื่อสารของชาวมลายูที่นับวันจะสูญหายไปจากคนรุ่นใหม่ไปทุกที

3) การระมัดระวังความรู้สึกของผู้อื่น ความเกรงใจ เคารพ และให้เกียรติผู้อื่น ถือเป็นกาลเทศะที่ชาวมลายูยึดถือเป็นอย่างมาก การรู้จักสัมมาคารวะต่อผู้อุโสกว่า และผู้ใหญ่ให้ความรักใคร่เอ็นดูเด็กๆ เป็นความสมดุลของการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม ลักษณะการให้การอบรมสั่งสอนหรือการตักเตือนที่ปรากฏในปັນตุนที่มีคุณภาพ จึงมักมีช่องว่างหรือช่วงห่างระหว่างสิ่งที่ต้องการสื่อกับความรู้สึกของคนรับสื่อ ช่วงห่างดังกล่าวนี้มักจะใช้สภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นตัวกันความรู้สึกและขณะเดียวกันก็เป็นตัวนำสื่อบอกความมุ่งหมายที่ต้องการ ดังสังเกตจากบทปັນตุนต่อไปนี้

Cedak air dengan baldi	ตักน้ำ ด้วยถัง
Cedak nasi dengan senduk	ตักข้าว ด้วยทัพพี
Baik ikut resmi padi	ยึดตามธรรมชาติรวงข้าวดีกว่า
Semakin berisi semakin tunduk	ยิ่งเข้าเนื้อ ยิ่งโค้งงอลง

บทปັນตุนข้างต้นต้องการสอนเรื่องการรู้จักวางตัวในสังคม อย่าเป็นคนโอ้อวดเมื่อเรามีดี ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพย์สินเงินทอง ความรู้ความสามารถ หรือยศตำแหน่ง บทปັນตุนอาจใช้เสียดสีหรือตักเตือนคนที่มีนิสัยโอ้อวด แต่เกรงจะกระทบกับความรู้สึกของผู้รับการติเตือน จึงใช้สำนวนมลายู “*ikut resmi padi, makin berisi makin tunduk*” (ตามธรรมชาติรวงข้าว ยิ่งเข้าเนื้อ ยิ่งโค้งงอลง) มาเปรียบเปรย รวงข้าวจึงเป็นช่องว่างและตัวเชื่อมระหว่างความรู้สึกและสื่อในการสื่อสาร อัตลักษณ์ของทักษะทางการสื่อสารเหล่านี้ มีปรากฏอยู่ในปັນตุนเป็นจำนวนมาก ซึ่งหากไม่ทำความเข้าใจปັນตุนก็มิอาจเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของชาวมลายูได้อย่างลึกซึ้ง เช่นเดียวกันหากเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่ได้สัมผัสและซึมซับปັນตุน อัตลักษณ์ทางการสื่อสารเหล่านี้ก็จะหายไปจากตัวตนของชาวมลายูไปด้วย ดังคำกล่าวของนางนิโล ดือราเซะ (2560, มกราคม 12) ผู้รู้ปັນตุนจากอำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ที่อธิบายถึงปัญหาในการสื่อสารกับเด็กยุคปัจจุบันว่า

“...เด็กสมัยนี้มีอาจพูดตักเตือนเชิงเปรียบเทียบ อ้อมค้อมได้เลย เพราะพวกเขาจะไม่เข้าใจ ต้องว่ากล่าวอย่างตรงไปตรงมา แต่ต้นคุ่นเคยกับการพูดอ้อมค้อมมากกว่า...”

อัตลักษณ์ที่กล่าวมาข้างต้นที่พบในบทปันทุนมลายูปาตานี สอดคล้องกับการศึกษาของ Haryati Shafii (2010) ต่อบทปันทุนในประเทศอินโดนีเซียต่อปรัชญาของชาวมลายูที่พบว่า การอนุรักษ์ไว้ซึ่งการพรรณนาธรรมชาติในวรรณศิลป์มลายูโดยเฉพาะปันทุนนั้นมีความสำคัญยิ่ง สืบถึงการพัฒนายั่งยืนในสังคมมลายู ซึ่งให้เห็นถึงการใช้การเปรียบเทียบในการสื่อสารของชาวมลายูซึ่งไม่นิยมกล่าวอย่างตรงไปตรงมา นับเป็นกิจกรรมภาษาที่สูงส่ง ความสุภาพ ความเกรงใจ และความนอบน้อม ชาวมลายูจึงระมัดระวังยิ่งในการพูดจา การปฏิสัมพันธ์ในสังคม ปันทุนสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดปรัชญามลายูอย่างครบถ้วน ทั้งด้านการศึกษา การอบรมสั่งสอน สาระความรู้ การอนุรักษ์ ปันทุนเป็นการคงไว้ซึ่ง มรดกสืบทอด และพินัยกรรม สู่ชนรุ่นหลัง เป็นสื่อการศึกษาของเยาวชนรุ่นใหม่

ข้อที่ 2 ปันทุนครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ในทุกระดับชั้นของสังคม ปันทุนเป็นวรรณกรรมที่ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ใช้ ไม่กำหนดเพศ อายุ และบทบาทหน้าที่ในสังคม เป็นวรรณกรรมหลายที่มีความดั้งเดิม มีการใช้ปันทุนในทุกกลุ่มคนในสังคม และด้วยเหตุที่ปันทุนถูกใช้เพื่อสื่อถึงความคิด ความรู้สึกของคนทุกระดับชั้นในสังคม ปันทุนจึงเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างหนึ่ง ที่เผยให้เห็นสภาพจริงของโครงสร้างทางสังคมของชาวมลายูในอดีต ความเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ในทุกระดับชั้นของสังคม สังเกตได้จากเนื้อหาของปันทุนที่แบ่งประเภทตามลักษณะของผู้ฟังออกเป็น 3 ประเภท คือ ปันทุนสำหรับเด็ก ปันทุนสำหรับคนหนุ่มสาว และปันทุนสำหรับผู้ใหญ่

ข้อที่ 3 ปันทุนถูกนำมาใช้ในทุกสถานที่และทุกโอกาสในสังคม ปันทุนเป็นสื่อที่ชาวมลายูนำมาใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เพื่อการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาสังคม ปันทุนเป็นเสมือนเครื่องปรุงรสในอาหาร หากไม่นำไปเติมใส่รสชาติคงจืดชืด จะไม่ติดใจในรสชาติ ฉะนั้นการพูดที่เสริมเติมด้วยปันทุนจึงแตกต่างในด้านประสิทธิภาพในการสื่อสาร ที่มีมากกว่า ลึกซึ้งกว่า ไพเราะกว่า และ กระแทกกระทอนความรู้สึกมากกว่า แต่เป็นการกระแทกอย่างนุ่มนวลหรือสะกิดด้วยภาษาโวหาร ความเป็นมรดกส่วนรวม เป็นแหล่งขุมความรู้ เป็นสื่อพัฒนาการทางภาษาของทุกกลุ่มคนในสังคมของปันทุน คุณลักษณะของปันทุนที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสื่อได้ผ่านบทปันทุนที่ว่า

Pantun Melayu wadah pusaka	ปันทุนมลายู มรดกส่วนรวม
Jadi panduan kiasan bahasa	เป็นที่รวม ภาษาเปรียบเทียบ
Mempertingkat ilmu mertabat bangsa	เสริมความรู้ ยกระดับภาษา
Demi sejahtera rakyat jelata	เพื่อความสุข ของชาวประชา

จากทั้งสามประเด็นที่กล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ปันตุนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากกับวิถีชีวิตชาวมลายู ปันตุนถือว่าเป็นศิลปะทางภาษาที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมของชาวมลายูเอง สะท้อนแนวคิดและวิถีชีวิต ส่วนการนำไปใช้สามารถนำไปใช้ได้ในทุกๆ โอกาส รวมทั้งการประยุกต์ใส่ท่วงทำนองขับเป็นเพลงเพื่อความบันเทิงได้ด้วยเช่นกัน คุณค่าของปันตุนมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม การศึกษาบทปันตุนจึงไม่ใช่แค่ศึกษาเฉพาะลักษณะการประพันธ์หรือประเภทของเนื้อหาแต่เพียงเท่านั้น แต่ต้องศึกษาถึงความเป็นนามธรรมของรากเหง้าทางความคิดของชาวมลายูที่นำไปสู่การถ่ายทอดออกมาในรูปของปันตุน ลักษณะเฉพาะดังกล่าวนี้ ถือเป็นอัตลักษณ์ของชาวมลายู เป็นประเพณีและวิถีชีวิตในการเสริมสร้างค่านิยมที่ฝังงมให้เกิดขึ้นในสังคม ให้เป็นสังคมที่ยืนอยู่บนวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งจะเป็นฐานที่มั่นคงในการปฏิสัมพันธ์กับสังคมไร้พรมแดนในปัจจุบัน เพราะถ้าปราศจากความเป็นตัวตนที่ชัดเจนแล้วย่อมเกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่ ขอบเขตและเป้าหมายในการปฏิสัมพันธ์กับสังคมอื่น มีโอกาสสูงที่จะทำให้สังคมของตนอ่อนแอลง ข้อวิตกดังกล่าวนี้ ดร.อับดุลรอแม หะยีหะซา (2560, ธันวาคม 27) ได้กล่าวไว้ว่า

“ชนชาติใดที่ปราศจากวัฒนธรรมของตนเองแล้ว การดำรงอยู่ของชนชาตินั้นจะสาบสูญไปจากหน้าแผ่นดิน”

3.2 ปันตุนกับบทบาทในการธำรงรักษาวัฒนธรรมมลายู

จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหาสาระดังกล่าวไปแล้ว สามารถกล่าวได้ว่า ปันตุนมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อสาร ถ่ายทอดความคิด เจตนารมณ์ และอัตลักษณ์มลายูสู่สังคม ผ่านการนำไปใช้ในรูปแบบ และโอกาสต่างๆ トラบใดที่ปันตุนสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคม คุณลักษณะแห่งการขัดเกลาสังคมที่มีอยู่ในปันตุน จะอำนวยความสะดวกให้ผู้เสพปันตุนได้ตระหนักถึงคุณค่าในด้านต่างๆ เกิดคนดี สังคมดี อันเป็นความมั่นคงในการดำเนินชีวิตประการหนึ่ง ทั้งนี้บทบาทของปันตุนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม สามารถกล่าวแยกย่อยได้ดังนี้

1) ปันตุนถูกใช้ในกิจกรรมทางสังคมมลายูในด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และประเพณี

ในอดีตกิจกรรมต่างๆ จะถูกเติมเต็มด้วยการขับร้องโต้ตอบในรูปปันตุนอยู่เสมอ ผู้มีความสามารถด้านการขับปันตุน จะได้รับการเชิดชูเป็นที่นิยมชมชอบในสังคม ในปัจจุบันแม้บทปันตุนดั้งเดิมได้ลดน้อยถอยลง แต่ถูกแทนที่ด้วยบทปันตุนสมัยใหม่ ที่ประพันธ์ขึ้นมาตามสถานการณ์ใหม่ แต่ยังคงคุณค่าในการให้การอบรมสั่งสอนเหมือนเดิม

2) ปันตนเป็นสื่อเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกและความต้องการ

การถ่ายทอดความรู้สึกหรือความต้องการ ซึ่งเป็นสิ่งนามธรรม สามารถแสดงออกผ่านสีหน้า น้ำเสียง หรือท่าทาง แต่การถ่ายทอดความรู้สึกหรือความต้องการผ่านบทปันตนในลักษณะการเปรียบเปรย อุปมา อุปมัย ด้วยสภาพแวดล้อมรอบตัว ทำให้สามารถอธิบายความรู้สึกได้ชัดเจน เข้าใจง่าย โดยไม่จำเป็นต้องแสดงออกในรูปท่าทางหรือน้ำเสียง ซึ่งอาจกระทบกับความรู้สึกของผู้รับสารได้มากกว่า ถือเป็นวัฒนธรรมการสื่อสารที่สูงส่งยิ่งของชาวมลายู

3) ปันตนเป็นสื่อสร้างความบันเทิง สนุกสนาน

อิทธิพลของปันตนในสังคมมลายูปัตตานีในด้านเป็นสื่อสร้างความบันเทิงและสนุกสนาน สะท้อนได้จากบทปันตนดั้งเดิมที่ใช้เป็นเพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่นสำหรับเด็กๆ เพลงบาตีเก รวมทั้งภาษาที่ปรากฏใน*นวนิยายกุลิต* (หนังสือ) ในปัจจุบันยังพบมีการใช้มากที่สุด ในรูปเพลงบาตีเก แต่ในปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยลงไปเมื่อเทียบกับอดีต

4) ปันตนเป็นสื่อการอบรมสั่งสอนเพื่อขัดเกลาสังคม

เนื้อหาในปันตนส่วนมากแล้วมุ่งให้การอบรมสั่งสอน ปันตนถูกนำไปใช้ในทุกระดับวัย และทุกโอกาส ปันตนจึงเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงปัจเจกบุคคลพร้อมก็นำสาระที่สามารถขัดเกลาสังคมสู่ค่านิยมและอัตลักษณ์ที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรม ความมีคุณธรรม จริยธรรมในปัจเจกบุคคล ทำให้สังคมมีกฎเกณฑ์ในเรื่องของความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง หรือเกิดจากกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม มนุษย์ผู้เจริญใช้เป็นแนวทางในการควบคุมตนเอง ทำให้การรู้จักไตร่ตรอง แยกแยะว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ กฎเกณฑ์ในทางสังคมดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับกันว่า เป็นสิ่งดีงามควรประพฤติปฏิบัติเป็นเครื่องมือในการกำกับบุคคล ให้คิดดีและทำดี สถานะนี้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในจิตใจของบุคคลผู้เจริญทุกขณะ แม้กระทั่งการแสดงกริยาอาการออกสู่ภายนอกและ เป็นเครื่องกำกับบุคคลมิให้ตกไปสู่ที่ต่ำทราม การมีคุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะคุณธรรม จริยธรรมเป็นเรื่องของความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ หากคนในสังคมต่างก็มีคุณธรรม จริยธรรมจะทำให้พบแต่ความสุข การงานเจริญก้าวหน้า อัตราของคนชั่วลดน้อยลง ความสัมพันธ์ของมนุษย์ก็จะดำเนินไปในทางสร้างสรรค์สามารถลดปัญหา และขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่ตน สังคม และประเทศชาติได้

5) ปันตุนเป็นสื่อสะท้อนแนวคิด ทศนคติในสังคมมลายู

ปันตุนมีรากเหง้าของความเป็นวรรณกรรมมลายูดั้งเดิม บทปันตุนเกิดจากสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ในสังคมมลายู การว่ากล่าวตักเตือน หรือให้ข้อคิดวางอยู่บนพื้นฐานค่านิยมในสังคม ซึ่งในปัจจุบันเกือบทุกมิติในสังคมมลายูเป็นค่านิยมที่อยู่ในกรอบของศาสนาอิสลาม บทปันตุนดั้งเดิมจำนวนไม่น้อยที่สื่อสะท้อนถึงทศนคติของชาวมลายูในอดีตต่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ถือเป็นการบินทักเฝ้าระวังเรื่องความจริงที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาหนึ่ง หรือสถานที่หนึ่ง ซึ่งการจะทำความเข้าใจความเข้าใจแนวคิด และทศนคติของชาวมลายูในอดีต จำเป็นต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมในช่วงเวลานั้นด้วย เพราะแนวคิดหรือทศนคติที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาหนึ่ง หรือสถานที่หนึ่ง แต่ไม่อาจสื่อความหมายเดียวกัน ณ ช่วงเวลาหรือสถานที่ที่ต่างกัน เพราะวัฒนธรรมหรือค่านิยมทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและแตกต่างกันไปตามสถานที่ต่างๆ

3.3 ปันตุนกับการเสริมสร้างค่านิยมในหลักศาสนา

วรรณกรรมปันตุนส่วนมากมีเนื้อหาในลักษณะการเชิญชวนสู่ความดี ทั้งความดีตามค่านิยมในศาสนาอิสลาม และค่านิยมอื่นๆ ในสังคม จากการศึกษาเนื้อหาของปันตุนในด้านผู้ฟัง (Audience) หรือผู้รับสาร ซึ่งประกอบด้วยปันตุนสำหรับเด็ก ปันตุนคนหนุ่มสาว และปันตุนวัยผู้ใหญ่ พบว่าปันตุนทั้ง 3 ระดับวัยดังกล่าว ได้สอดแทรกหลักคำสอนของศาสนาอิสลามไว้อย่างมากมาย ทั้งด้านการปฏิบัติศาสนกิจ กริยามารยาทในสังคม การกตัญญูรู้คุณ และด้านอื่นๆ การสอดแทรกค่านิยมอิสลามในบทปันตุนมลายูปาตานีเกิดจากบริบทแวดล้อมของสังคมมลายูปาตานีเองที่เริ่มรับอิทธิพลของอิสลามมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 11 และแพร่หลายสู่ทุกระดับชั้นในสังคมในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ในสมัยการปกครองของพระยาอินทิรา ภายหลังเข้ารับอิสลามได้เปลี่ยนพระนามเป็นสุลต่านอิสมาแอลซาร์ อิสลามจึงได้หยั่งรากลึกในสังคมชาวมลายูปาตานีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เปลี่ยนความเชื่อ ประเพณี การแต่งกาย จากฮินดู-พุทธสู่อิสลาม รวมทั้งการรับอิทธิพลภาษาอาหรับในฐานะภาษาของพระคัมภีร์อัลกุรอานมาด้วยมากมาย บริบทแวดล้อมของความเป็นอิสลามดังกล่าวได้ซึมซับสู่แนวคิดของนักประพันธ์วรรณกรรม จนเกิดการผลิตและถ่ายทอดวรรณกรรมมลายูแนวอิสลามอย่างมากมาย เช่นเดียวกับกับปันตุน แม้เป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายูที่มีมาก่อนอิสลาม ก็ได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาสู่ความเป็นอิสลาม ขณะเดียวกันบทปันตุนที่มีเนื้อหาขัดกับหลักศาสนาอิสลามก็ถูกทอทิ้งไป

การสอดแทรกค่านิยมอิสลามในปันตุนมีความแตกต่างกับวรรณกรรมกิตาบ ซาอีร์ หรือวรรณกรรมอื่นที่มาพร้อมกับศาสนาอิสลาม ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้จะสอดแทรกค่านิยมอิสลามโดยไม่ได้ยึดโยงกับค่านิยมในสังคมมลายูในขณะนั้นมากนัก แต่ยึดโยงกับหลักคำสอนในศาสนาอิสลามเพียงอย่างเดียว ถือเป็นวรรณกรรมที่ทำให้สังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง ขณะที่ปันตุนได้สอดแทรกค่านิยมอิสลามโดยทางอ้อมมากกว่าการกล่าวอย่างตรงไปตรงมาและเข้มข้นเหมือนวรรณกรรมกิตาบ

แต่ป็นต้นเน้นการขัดเกลาสังคมอย่างนุ่มนวลบนพื้นฐานของบริบทแวดล้อมของสังคมในขณะนั้น เป็นการผสมผสานค่านิยมอิสลามกับความเป็นท้องถิ่นถิ่นได้อย่างลงตัว ถือว่าสังคมมีส่วนทำให้เกิดวรรณกรรม ขณะเดียวกันวรรณกรรมก็ได้นำความเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเช่นกัน วรรณกรรมปันทุนมลายู ปาตานีจึงสามารถสะท้อนค่านิยมอิสลามในสังคมมลายูปาตานีได้เป็นอย่างดี ทั้งในบทปันทุนดั้งเดิมที่ลักษณะเป็นมุขปาฐะ และโดยเฉพาะในบทปันทุนสมัยใหม่ที่ผู้ประพันธ์ส่วนมากมีภูมิหลังได้รับการศึกษาด้านศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี

คำกล่าวที่ว่า วรรณกรรมเป็นกระจกเงาสะท้อนสังคม เพราะวรรณกรรมถือกำเนิดจากบริบทของแต่ละสังคม จึงสอดคล้องกับสถานะของปันทุนเป็นอย่างดี การทำความเข้าใจปันทุนมลายูปาตานีนอกจากเนื้อหาที่สามารถนำมาใช้ในการขัดเกลาสังคมแล้ว ยังสามารถเข้าใจถึงอัตลักษณ์ของชาวมลายูปาตานีที่ประกอบด้วยภาษามลายู วัฒนธรรมมลายู และศาสนาอิสลาม การนิยามความเป็นมลายูจึงสามารถศึกษาผ่านปันทุนได้เป็นอย่างดียิ่ง เพราะตามทฤษฎี Pengkaedahan Melayu แล้ว การนิยามความเป็นมลายูจำเป็นต้องเข้าใจการนิยามธรรมชาติและศาสนาในวรรณกรรมมลายู กล่าวคือ ชาวมลายูจะยึดธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่ด้านปัจจัยยังชีพจนถึงการยึดธรรมชาติเป็นครูในการใช้อบรมสั่งสอน โดยผ่านการสะสมประสบการณ์มาอย่างยาวนานตลอดหลายศตวรรษของประวัติศาสตร์ของชาวมลายู จนเป็นภูมิปัญญาในการใช้ธรรมชาติเป็นสัญลักษณ์ในการขัดเกลาสังคมสู่ความมีศีลธรรม โดยคุณค่าในการขัดเกลานั้นต้องอยู่ในขอบเขตของหลักศาสนาอิสลาม เชิงเชิญชวนสู่ความดี เป็นเครื่องมือในการวิจารณ์สังคม โดยใช้ศิลปะทางภาษาที่งดงาม เป็นสุนทรียศาสตร์ในการขัดเกลาสังคมที่อยู่คู่ชาวมลายูมาแต่ดั้งเดิม

ตอนที่ 4 ผลการศึกษารูปแบบการนำไปตุนมลายูปาตานีไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้ตอบคำถามการวิจัยข้อ 3 เรื่องสามารถนำปันทุนมลายูปาตานีไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรูปแบบใดบ้าง

การหารูปแบบในการนำปันทุนไปใช้ ผู้วิจัยคำนึงถึงสถานการณ์ของปันทุนในปัจจุบัน ทั้งในบริบทของผู้ส่งสาร ตัวสาร และผู้รับสาร เพราะปัจจัยทั้งสามด้านดังกล่าว มีผลโดยตรงต่อผลสำเร็จมากน้อยในการสื่อสาร ในฐานะที่ปันทุนเป็นสื่อที่มีลักษณะให้การศึกษา (Educational Message) อยู่แล้ว จึงไม่เป็นที่สงสัยใดๆ ในคุณภาพของตัวสาร แต่เมื่อบริบทการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เยาวชนในปัจจุบันนั้นเป็นที่ชัดเจนยิ่งว่าโรงเรียนมีบทบาทโดยตรง และมีอิทธิพลสูงยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นสถานที่รวมตัวของทั้งผู้ส่งสารและรับสาร นั่นคือ ผู้สอนและผู้เรียน ฉะนั้นรูปแบบการนำปันทุนไปใช้เพื่อให้เกิดผลมากที่สุดจึงมีอาจปลึกหนีไปจากบริบทของโรงเรียน ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

4.1 ปันตุนกับโอกาสในการเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในสถานศึกษา

วรรณกรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีวิวัฒนาการตามสถานการณ์และความจำเป็นในแต่ละยุคสมัย เฉกเช่นเดียวกับปันตุน ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมดั้งเดิม กำเนิดขึ้นก่อนที่ชาวมลายูรู้จักการอ่านเขียนเสียอีก แสดงว่าปันตุนได้ผ่านวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน เหตุที่ปันตุนไม่สูญหายไปจากสังคมมลายูเพราะว่า ปันตุนเป็นเพียงศิลปะทางภาษา มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามค่านิยมของสังคมเสมอมา ความจริงแล้วคุณค่าของปันตุน ไม่ได้แปรเปลี่ยนแต่อย่างใด แต่สถานการณ์ที่เปลี่ยนไปขึ้นกับผู้ใช้ ฉะนั้นหากเห็นว่า สถานการณ์การใช้ปันตุนในปัจจุบันเบาบางลง จึงต้องมองที่กลไกการเข้าถึงบทปันตุน และกลไกการนำเสนอบทปันตุนว่า ประสบกับปัญหาอย่างไรบ้าง จากการศึกษาพบว่า ความเปลี่ยนแปลงในบริบทของการจัดการศึกษาที่ในอดีตสถาบันครอบครัวมีบทบาทในการดูแลเด็กและเยาวชนมากที่สุด มีโอกาสได้สัมผัสปันตุนผ่านการขับขานในโอกาสต่างๆ ในครอบครัว การละเล่นในหมู่เพื่อน การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนหมู่บ้าน แต่เมื่อเริ่มมีการจัดการศึกษาภาคบังคับ จุดศูนย์กลางของการจัดการศึกษาได้ย้ายไปอยู่ที่ระบบโรงเรียน ด้วยเด็กวัย 3-18 ปี เป็นวัยเรียน ใช้เวลาส่วนใหญ่ที่โรงเรียน โอกาสในการปฏิสัมพันธ์ตามวิถีเดิมลดน้อยลงไป รับค่านิยมใหม่ ภาษาใหม่ โดยไม่ได้นำภูมิปัญญาที่มีค่าในท้องถิ่น เช่น ปันตุน นิทาน และอื่นๆ เข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียนแต่อย่างใด องค์ความรู้ใดที่ไม่ได้เข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียน มีโอกาสที่จะสูญหายสูงมาก ปันตุนจึงสมควรอย่างยิ่งในการเข้าสู่ระบบโรงเรียนให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าจะจัดเป็นหลักสูตรเฉพาะ หรือเป็นรายวิชาเพิ่มเติม การเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียนของปันตุน มีประโยชน์ทั้งเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ปันตุนให้คงอยู่และอำนวยความสะดวกต่อสังคมสืบไป

อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูปันตุนให้กลับมามีบทบาทในสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกครั้งในปัจจุบัน จำเป็นต้องคำนึงถึงค่านิยมในสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งในปัจจุบันค่านิยมที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางที่สุด คือ ค่านิยมในศาสนา บทปันตุนที่สามารถเข้าถึงสังคมได้ง่ายที่สุดจึงเป็นบทปันตุนเชิงอบรมสั่งสอนให้ปฏิบัติตนตามกรอบของอิสลาม แต่ด้วยเหตุที่ปันตุนเป็นวรรณกรรมที่ยืดโยงโดยตรงกับความเข้มแข็งของภาษา การนำปันตุนมาใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม คือ การสื่อสารด้วยปันตุน แล้วใช้คุณค่าที่มีอยู่ในปันตุนเป็นองค์ความรู้ในการขัดเกลาสังคม การดำเนินการในประเด็นนี้ จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำปันตุนไปใช้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นช่องทางที่ประกอบด้วยผู้สื่อสารกับผู้รับสาร สิ่งแวดล้อมที่สามารถเอื้อต่อการดำรงอยู่ของปันตุน และที่สำคัญยิ่งคือ สถานะของภาษามลายูในสังคมปัจจุบัน ซึ่งจากการศึกษาปัจจัยดังกล่าวเห็นว่า ในปัจจุบันสถาบันการศึกษาเป็นสถานที่เหมาะสมที่สุดที่จะนำปันตุนไปใช้

หากมองถึงโอกาสที่จะนำปันตุนไปใช้ในโรงเรียน ในปัจจุบันนับว่าเปิดกว้างมาก เพราะสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 57 และ 58 (2) ที่ได้กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่ โดย

นำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลในชุมชนดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาให้มากที่สุด จากการศึกษาพบว่า มีหลักสูตรที่เหมาะสมที่จะสอดแทรกป็นต้นเพื่อการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมได้มากที่สุด ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำเนื้อหาป็นต้นไปใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสาระที่ 1 ว่าด้วย ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม และในรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง
2. หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ
3. หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ
4. หลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูอินประจํามัศยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ

การนำองค์ความรู้ป็นต้นสู่การจัดการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรดังกล่าวในสถานศึกษานั้นสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี ตามความต้องการของแต่ละสถานศึกษา เช่น การจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม การจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น การสอดแทรกหรือบูรณาการกับรายวิชาต่างๆ ตามความเหมาะสมของเนื้อหา เป็นต้น ป็นต้นสามารถนำไปใช้ได้กับทุกระดับชั้นในสถานศึกษา โดยผู้สอนสามารถคัดเลือกระดับความยากง่ายของภาษาในป็นต้นให้เหมาะสมกับระดับวัยของผู้เรียน และยังสามารถนำป็นต้นไปเสริมแต่งทำนองเป็นเพลงต่างๆ ได้อย่างสนุกสนาน สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของป็นต้นที่เป็นวรรณกรรมเชิงช้ดเกล้าสังคมที่เน้นความสุนทรีย์

4.2 การนำป็นต้นไปใช้ในโรงเรียนตาติกา

ผู้วิจัยเห็นว่า เพื่อให้การนำวรรณกรรมมลายูเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นรูปธรรม และมีความยั่งยืนมากขึ้น จึงได้เสนอรูปแบบการนำป็นต้นมลายูปาดานีไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูอินประจํามัศยิดระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ด้วยการจัดทำเป็นคู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทป็นต้นมลายูปาดานี เหตุผลที่คัดเลือกหลักสูตรดังกล่าว เพราะว่าเป็นหลักสูตรใหม่ล่าสุด ที่ถือกำเนิดจากท้องถิ่น ด้วยความร่วมมือจากมูลนิธิศูนย์ประสานงานตาติกาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (PERKASA) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จึงเป็นหลักสูตรที่มีบริบทความเป็นท้องถิ่นมากที่สุด และมีแนวโน้มจะถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ไม่เพียงเฉพาะในศูนย์การศึกษาอิสลามประจํามัศยิด (ตาติกา) เท่านั้น แต่จะนำไปใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาของรัฐ ที่เปิดสอนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ซึ่งเดิมใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2550

ในขณะที่หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ นิยมใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหลัก ส่วนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ว่าด้วย ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ก็สามารถนำไปสอดแทรกในเนื้อหาได้เช่นกัน รวมทั้งยังสามารถสอดแทรกในรายวิชาอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น วิชาประวัติศาสตร์ วิชาภาษามลายู หรือใช้ศึกษาเชิงเปรียบเทียบในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เป็นต้น แต่เหตุผลที่ผู้วิจัยคัดเลือกเจาะจงนำไปใช้กับหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮีนประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ เฉพาะในรายวิชา จริยธรรมก่อนนั้น เพราะว่าจากการศึกษาพบว่า กลุ่มที่สามารถเข้าถึงบทป็นต้นได้ง่ายที่สุดคือ กลุ่มนักเรียนในโรงเรียนตาดีกาและนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และกลุ่มที่สามารถนำไปถ่ายทอดให้นักเรียนได้ดีที่สุดคือ ครูสอนวิชาภาษามลายูและครูสอนวิชาศาสนา และส่วนเนื้อหาในป็นต้นพบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่มีลักษณะเชิงให้การอบรมสั่งสอนด้านการประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม จึงสอดคล้องกับหลักสูตรและรายวิชาดังกล่าวมากที่สุด

ขั้นตอนการจัดทำคู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทป็นต้นมลายูปัตตานี ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮีนประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษารายละเอียด หลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮีนประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 โดยเฉพาะในสาระวิชาอัคลาก (จริยธรรม)
- 2) คัดเลือกป็นต้นมลายูปัตตานีที่มีความเหมาะสมกับตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ที่ระบุในหลักสูตร โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับระดับชั้นด้วย แล้วจัดทำเป็นร่างคู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทป็นต้นมลายูปัตตานี ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮีนประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559
- 3) นำเสนอร่างคู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทป็นต้นมลายูปัตตานี ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮีนประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 พิจารณาในเวทีสนทนากลุ่ม

คู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทป็นต้นมลายูปัตตานี ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮีนประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับปันทุน

ส่วนที่ 2 สารวิชาอัลลัคลา (จริยธรรม) ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูฮีนประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559

ส่วนที่ 3 บทปันทุนแยกตามระดับชั้น

(รายละเอียดดูในภาคผนวก ค)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาหรือปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้ปันทุนเสื่อมถอยลงในสังคมหลายปาดานี้ คือความถดถอยของภาษามลายูเองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่หากมองลึกไปอีกพบว่าในโลกยุควัตถุนิยมในปัจจุบัน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญเหนืออื่นใด รวมทั้งปัจจัยด้านภาษาซึ่งภาษาที่เปิดโอกาสหรือเอื้อต่อการประกอบอาชีพ หารายได้ จะได้รับความนิยมในสังคมกลายเป็นค่านิยมที่นายกย่อง ส่วนภาษาถิ่นจะได้รับความสนใจน้อยลง การพยายามแก้ไขปัญหาด้านภาษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างเป็นระบบขั้นตอน และต้องร่วมมือกับทุกฝ่าย ดร.ฮามีดิน สนะอ (2560, ธันวาคม 17) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“เราจำเป็นต้องมีแผนแม่บทในการแก้ปัญหาความอ่อนแอของภาษามลายูในพื้นที่ชายแดนใต้ เพราะความอ่อนแอทางภาษานอกจากจะทำให้โอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ลดน้อยลงไปแล้ว ยังถือว่าเรากำลังลดทอนประสิทธิภาพของตนเองในการเป็นประตูสู่โลกมลายู ทั้งๆที่น่าจะเป็นจุดแข็งของคนชายแดนใต้ที่สามารถใช้ได้ทั้งภาษาไทยและมลายู”

การนำปันทุนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว อาจเป็นเพียงการสอนให้รู้หลักคำสอนที่ปรากฏในปันทุน แต่ยังขาดสิ่งแวดล้อมหรือบรรยากาศที่เอื้อหรือส่งเสริมให้เกิดการใช้และเรียนรู้ปันทุนในสังคมทั่วไป จากการสอบถามผู้รู้ปันทุนและผู้รู้วรรณกรรมมลายู ได้ระบุตรงกันว่า ปัจจุบันจำเป็นต้องเสริมสร้างโอกาสและสื่อแวดล้อมที่เอื้อให้ปันทุนสามารถเข้าสู่สังคมให้ได้ ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1) จัดการแข่งขันการขับร้องปันทุนในระดับต่างๆ

ควรจัดให้มีเวทีแข่งขันปันทุนตั้งแต่ในระดับโรงเรียน อำเภอ จังหวัด จนถึงระดับภูมิภาค หรือจัดเป็นเวทีเฉพาะกิจต่างๆ การจัดกิจกรรมลักษณะนี้สามารถสร้างกระแส และความนิยมได้อย่างรวดเร็ว ดังเช่นที่เกิดขึ้นแล้วกับ เพลงอานาซิด (Anasyid) และการกล่าวสุนทรพจน์ (Pidato) จนสามารถก้าวสู่เวทีสูงสุดระดับอาเซียนได้

2) นำเสนอปันทุนในรูปแบบที่หลากหลายและแตกต่างไปจากเดิม

ความจริงปันทุนเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งไม่ใช่บทบัญญัติของศาสนา เป็นความสร้างสรรค์ (Creative) ของสังคม จึงสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมหรือค่านิยมของสังคม โดยไม่ต้องให้คุณค่าในตัวตนเสื่อมถอยลง เช่น

2.1) พัฒนาการนำเสนอปันทุนเป็นลักษณะประกอบการแสดง อาจเรียกว่า Pantundra (Pantun + Drama) เพื่อความสนใจและความหลากหลายแปลกใหม่ที่สามารสรสร้างค่านิยมในสังคม หรืออาจใช้เครื่องดนตรีประกอบการขับร้องปันทุน เพื่อเพิ่มความบันเทิง อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงความพอดีพอดี ไม่เป็นความบันเทิงจนเกินไป เพราะค่านิยมดั้งเดิมของชาวมลายูนั้น ความบันเทิงต้องไม่เกินขอบเขตที่ศาสนากำหนด เป็นความบันเทิงที่สอดแทรกค่านิยมที่ดีงาม

2.2) นำปันทุนไปแต่งเป็นบทเพลงตามแนวที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน ถือเป็น การปรับตัวตามความนิยมของสังคม ดังตัวอย่างการนำปันทุนไปขับร้องเป็นบทเพลงแนวคันทรี่ของนักร้องสมัครเล่นที่ใช้ชื่อ Budu Little ดังตัวอย่างเพลง Sebalik Kegelapan (อีกด้านหนึ่งของความมืดมิด) ทำนองและขับร้องโดย Budu Little ประพันธ์โดย Abdulloh Wanahmad (Awan Book)

Song : *Sebalik Kegelapan*

เพลง : *อีกด้านหนึ่งของความมืดมิด*

" Di dalam kegelapan
terletaknya sebuah harapan
umpama sebuah impian
yang sembunyi sebalik kejayaan

ในความมืดมิด
มีหนึ่งความหวัง
เสมือนหนึ่งความฝัน
ที่ซ่อนอยู่ในอีกด้านของความสำเร็จ

kabus pagi takkan tiba
selagi malam belum menjelma
selesai sudah sengsara
gembira kan dimiliki kita

หมอกยามเช้า จะไม่ปรากฏ
ตราบที่คำคืน ไม่อย่างกรายมา
เมื่อความโศกเศร้า มลายหายไป
ความสุขสันต์ จะป็นของเรา

biar hujan takkan kering
biar mentari belum menjelang
takharus lagi kita merunsing
ingatlah kita kepada Tuhan

แม้ว่าฟ้าฝน จะไม่เหือดแห้ง
แม้ว่าดวงตะวัน ยังไม่ปรากฏ
เราไม่ควรไปวิตกกังวล
เราจงรำลึกถึงพระเจ้าเป็นเจ้า

hari ini adalah nyata	ในวันนี้ คือความเป็นจริง
kemarin hari takkan dilupa	วันวาน อย่าได้ลืมเลือน
terus menjulang sepenuh jiwa	มุ่งมั่นต่อไป ด้วยกำลังใจเต็มเปี่ยม
besuk hari adalah milik kita "	วันพรุ่งนี้ ต้องเป็นวันของเรา

3) ส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนรู้ป็นต้นทั้งในรูปแบบหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สื่อนับเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่จำเป็นต้องรวบรวม และเผยแพร่เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นทั้งนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปให้มากที่สุด การจัดบันทึกและรวมเล่มบทป็นต้นจึงมีความสำคัญยิ่ง เปรียบเสมือนการเก็บรักษาขุมทรัพย์ไว้ ย่อมมีผู้ค้นหา ถึงคุณค่าในวรรณกรรม ป็นต้นมีอาจหายไปจากภาษามลายู เพราะเป็นอัตลักษณ์ทางภาษาไปแล้ว หากจะหาย คงหายไปพร้อมกับภาษามลายู ป็นต้นเป็นคลังภาษาอย่างต่อเนื่อง ในด้าน ภาษาศาสตร์ และด้านวรรณกรรม เป็นที่มั่นใจได้ว่า トラบใดที่ป็นต้นยังถูกนำไปบันทึกเป็นรูปเล่ม สิ่งนั้นย่อมไม่หาย จะถูกนำมาใช้ ดังเช่น วรรณกรรมก็ตาบ ถูกแต่งขึ้นมาเป็นร้อยๆปี トラบถึงปัจจุบันก็ยังคงถูกหยิบยก ถูกกล่าวอ้างตลอดมา กลายเป็นบรรณานุกรมอมตะที่ทรงคุณค่ายิ่ง มีบทบาทโดยตรงในการสร้างค่านิยมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นค่านิยมอิสลามในสังคมมลายู

ในยุคที่โลกเข้าสู่ยุคการสื่อสารไร้พรมแดน ความก้าวหน้าทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถนำมาใช้เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล เผยแพร่ และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งในปัจจุบันเริ่มมีการรวมกลุ่มคนรักป็นต้นด้วยกันในลักษณะกลุ่มไลน์ กลุ่มเฟซบุ๊ก ซึ่งจากการสังเกตแม้จะเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ แต่นับเป็นช่องทาง การเข้าถึงที่สะดวกและรวดเร็วยิ่ง จึงสมควรส่งเสริมให้มีการจัดทำอย่างเป็นระบบและทาง การต่อไป

4) จัดฝึกอบรมหรือเวทีเสวนาเกี่ยวกับป็นต้นอย่างต่อเนื่อง

เวทีระดมความคิดเห็น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เวทีอบรมเพิ่มความรู้ จำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบที่น่าเชื่อถือ เช่น มหาวิทยาลัยในพื้นที่ สมาพันธ์ ตาติกาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้การดำเนิน ควรจัดทำอย่างเป็นระบบ สอดประสานกัน โดยมีแผนแม่บทในการขับเคลื่อนอย่างชัดเจน เพื่อให้ เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนมลายูปัตตานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้และคุณค่าของปันทุนมลายูปัตตานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สังเคราะห์องค์ความรู้ในปันทุนมลายูปัตตานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเสนอรูปแบบการนำปันทุนมลายูปัตตานีในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. สรุปผล

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้วิจัยได้แยกสรุปออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

1.1 สถานการณ์การใช้ปันทุน

ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้ปันทุนอย่างกว้างขวางในสังคมมลายูปัตตานีในอดีต เป็นการใช้ปันทุนเพื่อการสื่อสารถ่ายทอดความคิดความรู้สึกลงและให้การอบรบขัดเกลาสังคม โดยนำมาใช้ในทุกๆ โอกาสและทุกระดับชั้นในสังคม ดังปรากฏจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในชุมชน และตัวอย่างปันทุนที่รวบรวมมาได้จากการขบร่องของผู้รู้ปันทุนในชุมชนจำนวน 409 ปันทุน ซึ่งมีเนื้อหาที่หลากหลายถึง 18 ประเภท คือ ปันทุนอบรมสั่งสอน ปันทุนจริยธรรม ปันทุนเด็กๆ ปันทุนเปรียบเทียบ ปันทุนประเพณีและวิถีชีวิต ปันทุนผจญภัย ปันทุนสนุกสนานและการละเล่น ปันทุนสุภาพจิต ปันทุนศาสนาและความเชื่อ ปันทุนความรัก ปันทุนพบปะทักทาย ปันทุนอำลา ปันทุนประวัติศาสตร์ ปันทุนวาสนา ปันทุนเสียดสี ปันทุนการต่อสู้ ปันทุนชอบใจ ปันทุนปริศนาคำทาย และมีลักษณะหรือฉันทลักษณ์การประพันธ์ 5 ลักษณะ คือ ปันทุนสองวรรค ปันทุนสี่วรรค ปันทุนหกวรรค ปันทุนต่อเนือง และปันทุนแนวบทเพลง

ขณะที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับปันทุน ประกอบด้วย ผู้รู้ปันทุน และผู้รู้วรรณกรรมมลายู พบมีน้อยมากในปัจจุบัน โดยผู้รู้ปันทุนส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุ คืออายุ 60 ปีขึ้นไป และพบผู้รู้ปันทุนในวัยต่ำกว่า 60 น้อยมาก ผู้รู้ปันทุนที่พบมีสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่สามารถขบปันทุนได้อย่างเดียวไม่ถนัดในการประพันธ์ปันทุนเอง เป็นกลุ่มที่รับการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะจากบรรพบุรุษ ปันทุนที่ได้จากกลุ่มนี้เป็นปันทุนดั้งเดิม หรือปันทุนคลาสสิกเกือบทั้งหมด ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มผู้รู้ที่สามารถ

ซับซ้อนที่มืออยู่เดิมได้และสามารถประพันธ์บทปันทันใหม่ด้วยตนเองได้ด้วย ผู้รู้กลุ่มนี้เรียนรู้ปันทันทั้งจากบรรพบุรุษและมีโอกาสได้เรียนรู้ปันทันในรูปแบบวิชาการจากระบบโรงเรียนและสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่

เฉกเช่นเดียวกับผู้รู้วรรณกรรมมลายู พบมีน้อยมากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เช่นกัน ผู้รู้วรรณกรรมมลายู เกือบทุกท่านได้เรียนรู้วรรณกรรมมลายูจากในประเทศเป็นพื้นฐาน และเรียนรู้จนชำนาญการจากต่างประเทศ ที่มีการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการ คือ ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไนดารุสซาลาม ผู้รู้วรรณกรรมมลายู ถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมจัดการ และถ่ายทอดองค์ความรู้ปันทันให้คงอยู่ในสังคมมลายูปาดานีต่อไป ในลักษณะการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนวรรณกรรมมลายูในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

ส่วนการนำปันทันไปใช้เป็นวิถีชีวิตเฉกเช่นอดีต ในปัจจุบันมีน้อยมาก คนรุ่นใหม่ไม่สามารถจดจำหรือประพันธ์ขึ้นมาใหม่ได้ ยกเว้นคนที่เรียนวรรณกรรมมลายูมาโดยเฉพาะ บทปันทันดั้งเดิมที่เคยสืบทอดกันมาหลายอายุคน ได้ทยอยสูญหายไป พร้อมๆกับการจากไปของเหล่าผู้รู้ปันทันเยาวชนรุ่นใหม่ไม่สนใจจะเรียนรู้รับการถ่ายทอด ภาวการณ์เช่นนี้สามารถเรียกได้ว่า ปันทันดั้งเดิมอยู่ในภาวะการขาดตอนในการสืบทอด กลไกการสืบทอดปันทันโดยสถาบันครอบครัว และวิถีชีวิตในชุมชนได้แปรเปลี่ยนไป พร้อมๆ กับการรับค่านิยมสมัยใหม่จากวัฒนธรรมกระแสหลัก ผ่านระบบการศึกษา และสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ทำให้คนในสังคมเพิกเฉยต่อมรดกทางปัญญาของตนเอง โดยมุ่งให้ความสนใจต่อค่านิยมสมัยใหม่ในด้านเดียว ผลักดันให้คนในสังคมปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ และวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้สูญเสียดุลยภาพความเป็นมลายูในที่สุด การสูญหายของปันทันมลายูปาดานีไม่เพียงแต่เป็นการสูญหายของบทกลอนอันไพเราะเท่านั้น แต่หมายถึงการสูญหายของภูมิปัญญา คติสอนใจ วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ และ สภาพแวดล้อมของสังคมมลายูในอดีตอย่างประเมินค่ามิได้

ขณะที่ในอีกด้านหนึ่งมีสถาบันทางสังคม ในรูปของโรงเรียนตาดีกา และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ที่มีการสอนรายวิชาภาษามลายูอยู่ด้วย พบมีการสอนปันทันอยู่บ้างแต่นับว่าน้อยมาก ผู้สอนส่วนมากไม่ได้มีความชำนาญด้านภาษามลายูโดยตรง แต่ถือว่าเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการธำรงรักษาภาษามลายูและอัตลักษณ์ด้านอื่นๆ อีกประการหนึ่งกระแสการตื่นตัวของประชาคมอาเซียน ซึ่งประชากรเกินครึ่งใช้ภาษามลายู จึงมีการเปิดสอนภาษามลายูอย่างกว้างขวางในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัยทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดกลุ่มเยาวชนและนักศึกษาที่มีความสนใจด้านภาษา รวมตัวจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมภาษาและวรรณกรรมมลายูมากขึ้น ซึ่งได้ผลตอบรับจากสังคมเป็นอย่างดี

ส่วนการฟื้นตัวของป็นตนในสังคมมลายูปาตานีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ด้านที่สำคัญ คือ 1) ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ป็นตน กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู และกลุ่มนักศึกษาภาษามลายูและวรรณกรรมมลายู ในปัจจุบันพบมีการจัดการเรียนการสอนภาษามลายูในสถาบันระดับอุดมศึกษาในพื้นที่อย่างแพร่หลาย แต่มีการเรียนการสอนด้านวรรณกรรมมลายูโดยตรงน้อยมาก 2) ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูลป็นตน ในปัจจุบันพบมีการรวบรวมและศึกษาวิจัยอยู่น้อยมาก และ 3) ปัจจัยด้านกิจกรรมส่งเสริมการใช้ พบยังขาดความต่อเนื่องของกิจกรรมและองค์กรที่รับผิดชอบที่เข้มแข็ง ปัจจัยทั้ง 3 ด้านนี้มีความเกี่ยวโยงกัน จึงจำเป็นต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันอย่างเป็นระบบ

1.2 คุณค่าของป็นตน

ด้านคุณค่าของป็นตนมลายูปาตานี ได้วิเคราะห์ในสี่ประเด็น คือ คุณค่าด้านวรรณศิลป์ คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ คุณค่าด้านสังคม และคุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คุณค่าด้านวรรณศิลป์ พบว่าป็นตนมีความไพเราะทั้งที่เกิดจากรสคำ ด้วยการคัดสรรคำที่สัมผัสเสียงทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน การเลียนเสียงธรรมชาติ และความไพเราะจากรสความ มีการใช้คำที่มีความหมายกระชับ ชัดเจน การใช้สำนวนโวหาร การอุปมา อุปมัย สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกได้อย่างลึกซึ้ง กระแทกอารมณ์ กระเทือนจิตใจ และกระทบความรู้สึก แต่จะหลีกเลี่ยงในลักษณะการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา แต่จะใช้ธรรมชาติแวดล้อมเป็นผู้ถ่ายทอดสื่อความแทน

คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ พบว่าป็นตนมีคุณลักษณะเฉพาะตัวที่เด่นชัด คือ การอบรมขัดเกลาคน ในเนื้อหาป็นตนเต็มไปด้วยคุณค่าในด้านต่างๆ คือ คุณค่าด้านคุณธรรม จริยธรรม คุณค่าด้านศาสนา คุณค่าด้านความสามัคคี คุณค่าด้านการให้การศึกษา คุณค่าด้านการรักษาอัตลักษณ์ คุณค่าด้านการเยียวยาและโน้มน้าวจิตใจ และด้านอื่นๆ ล้วนมีประโยชน์ต่อการเป็นสื่อถ่ายทอดคำสั่งสอนเพื่อพัฒนาคน และสังคมที่ตั้งอยู่บนอัตลักษณ์ทางภาษาและวิถีการอบรมขัดเกลาสังคมแบบมลายู

คุณค่าด้านสังคม พบว่าป็นตนมีบทบาทในการจรรโลงสังคมมลายูมาอย่างยาวนาน ด้วยการให้แนวคิด การให้คติเตือนใจ การแสดงให้เห็นถึงชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสอดแทรกไว้ในบทประพันธ์อย่างแนบเนียน

คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่าป็นตนสามารถให้ทั้งความบันเทิง และข้อคิดในเนื้อหาสาระ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสาร และด้านการใช้เพื่อความบันเทิงและการละเล่น

1.3 องค์ความรู้จากปันทุน

ปันทุน เป็นวรรณกรรมจรรโลงสังคมที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นมลายู ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ 1) ปันทุนเป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายู 2) ปันทุนครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ในทุกระดับชั้นของสังคม และ 3) ปันทุนถูกนำมาใช้ในทุกสถานที่และโอกาสในสังคม

จากการศึกษาทบทวนปันทุนที่รวบรวมได้ในการวิจัยในครั้งนี้ ค้นพบองค์ความรู้มากมาย ในบทปันทุน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศาสนาและความเชื่อ รวมทั้งด้านภาษามลายูและวรรณกรรมมลายู ซึ่งเมื่อนำมาสังเคราะห์ด้วยทฤษฎี Pengkaedahan Melayu (หลักการนิยามความเป็นมลายู) สามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1) ปันทุนกับสุนทรียภาพทางภาษาในการขัดเกลาสังคมของชาวมลายู ปันทุนเป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายู ครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ในทุกระดับชั้นของสังคม และเป็นวรรณกรรมที่ถูกนำมาใช้ในทุกสถานที่และโอกาสในสังคม โดยมีลักษณะการพูดอ้อมค้อม พูดเปรียบเปรย อุปมาอุปมัย ใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัวสื่อถึงสิ่งที่ต้องการบอก ซึ่งชาวมลายูถือว่าเป็นการสื่อสารอย่างสุภาพ มีมารยาท และรู้จักกาลเทศะ การใช้คำที่มีความนุ่มนวล การระมัดระวังความรู้สึกของผู้อื่น ความเกรงใจ เคารพ และให้เกียรติผู้อื่น ถือเป็นกาลเทศะที่ชาวมลายูยึดถือเป็นอย่างมาก การรู้จักสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโส กว่า และผู้ใหญ่ให้ความรักใคร่เอ็นดูเด็กๆ เป็นความสมดุลของการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม ลักษณะการให้การอบรมสั่งสอนหรือการตักเตือนที่ปรากฏในปันทุนที่มีคุณภาพ จึงมักมีช่องว่างหรือช่วงห่างระหว่างสิ่งที่ต้องการสื่อกับความรู้สึกของคนรับสื่อ ช่วงห่างดังกล่าวนี้มักจะทำให้สภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นตัวกันความรู้สึกและขณะเดียวกันก็เป็นตัวนำสื่อบอกความมุ่งหมายที่ต้องการ

2) ปันทุนกับบทบาทในการธำรงรักษาวัฒนธรรมมลายู ประกอบด้วย (1) ปันทุนถูกใช้ในกิจกรรมทางสังคมมลายูในด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และ ประเพณี (2) ปันทุนเป็นสื่อการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้สึก และความต้องการ (3) ปันทุนเป็นสื่อสร้างความบันเทิง สนุกสนาน (4) ปันทุนเป็นสื่อการอบรมสั่งสอนเพื่อขัดเกลาสังคม และ (5) ปันทุนเป็นสื่อสะท้อนแนวคิด ทศนคติในสังคมมลายู

3) ปันทุนกับการเสริมสร้างค่านิยมในหลักศาสนา วรรณกรรมปันทุนส่วนมากมีเนื้อหาในลักษณะการเชิญชวนสู่ความดี ทั้งความดีตามค่านิยมในศาสนาอิสลาม และค่านิยมอื่นๆ ในสังคม จากการศึกษาเนื้อหาของปันทุนในด้านผู้ฟัง (Audience) หรือผู้รับสาร ซึ่งประกอบด้วยปันทุนสำหรับเด็ก ปันทุนคนหนุ่มสาว และปันทุนวัยผู้ใหญ่ พบว่าปันทุนทั้ง 3 ระดับวัยดังกล่าว ได้สอดแทรกหลักคำสอนของศาสนาอิสลามไว้อย่างมากมาย โดยการสอดแทรกค่านิยมอิสลามในบทปันทุนมลายู ปาดานีเกิดจากบริบทแวดล้อมของสังคมมลายูปาดานีที่รับอิสลามมาอย่างยาวนานจนหยั่งรากลึกในสังคมชาวมลายูปาดานี เปลี่ยนความเชื่อ ประเพณี การแต่งกาย จากฮินดู-พุทธสู่อิสลาม รวมทั้งการ

รับอิทธิพลภาษาอาหรับในฐานะภาษาของพระคัมภีร์อัลกุรอานมาด้วยมากมาย บริบทแวดล้อมของความเป็นอิสลามดังกล่าวได้ซึมซับสู่แนวคิดของนักประพันธ์วรรณกรรม จนเกิดการผลิตและถ่ายทอดวรรณกรรมหลายแนวอิสลามอย่างมากมาย เช่นเดียวกันกับปันทุน แม้เป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายูที่มีมาก่อนอิสลาม ก็ได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาสู่ความเป็นอิสลาม ขณะเดียวกันกับปันทุนที่มีเนื้อหาขัดกับหลักศาสนาอิสลามก็ถูกทอดทิ้งไป ปันทุนได้สอดแทรกค่านิยมอิสลามโดยทางอ้อมมากกว่าการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา แต่ปันทุนเน้นการขัดเกลาสังคมอย่างนุ่มนวลบนพื้นฐานของบริบทแวดล้อมของสังคมในขณะนั้น เป็นการผสมผสานค่านิยมอิสลามกับความเป็นท้องถิ่นถิ่นได้อย่างลงตัว ถือว่าสังคมมีส่วนทำให้เกิดวรรณกรรม ขณะเดียวกันวรรณกรรมก็ได้้นำความเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเช่นกัน วรรณกรรมปันทุนมลายูปาตานีจึงสามารถสะท้อนค่านิยมอิสลามในสังคมมลายูปาตานีได้เป็นอย่างดี

1.4 รูปแบบการนำปันทุนไปใช้

ในปัจจุบันโรงเรียนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเป็นสถานที่อบรมให้ความรู้ เป็นศูนย์รวมองค์ความรู้และระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ ฉะนั้นองค์ความรู้ใดไม่ได้เข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียน องค์ความรู้เหล่านั้นจะค่อยๆ สูญหายไปจากระบบการสืบทอด รูปแบบการนำปันทุนไปใช้เพื่อให้เกิดผลมากที่สุด จึงต้องนำปันทุนเข้าสู่ระบบการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 57 และ 58 (2) ที่ได้กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่ โดยนำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลในชุมชนดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาให้มากที่สุด การนำปันทุนสู่ระบบการเรียนรู้ในสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น การจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม หรือนำไปสอดแทรกในรายวิชาต่างๆ ทั้งในระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา หรือแม้แต่ในระดับอุดมศึกษา องค์ความรู้จากปันทุนสามารถนำไปบูรณาการในเนื้อหาตามหลักสูตรต่างๆ ที่ใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นอย่างดี เช่น 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสาระที่ 1 ว่าด้วย ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม และในรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง 2) หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ 3) หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ และ 4) หลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอินประจำมัสยิดระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้การศึกษาปัจจัยด้านผู้สอนและผู้เรียนแล้ว การนำปันทุนไปใช้กับหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอินประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 มีความเป็นไปได้มากที่สุดกับเป้าหมายเพื่อการเสริมสร้าง

ความมั่นคงทางสังคม ด้วยการนำองค์ความรู้ปันทุนไปสอดแทรกในสาระวิชาจริยธรรม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น

นอกจากนี้เพื่อให้การฟื้นฟูปันทุนเป็นไปในลักษณะที่ยั่งยืน จึงต้องดำเนินการส่วนส่งเสริมหรือสิ่งแวดล้อมอื่นที่สามารถส่งเสริมการใช้ปันทุนได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบดังนี้ 1) จัดการแข่งขันการขับร้องปันทุนในระดับต่างๆ 2) นำเสนอปันทุนในรูปแบบที่หลากหลายและแตกต่างไปจากเดิม 3) ส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนรู้ปันทุนทั้งในรูปแบบหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ 4) จัดฝึกอบรมหรือเวทีเสวนาเกี่ยวกับปันทุนอย่างต่อเนื่อง

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนมลายูปาตานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประเด็นที่จะมาอภิปรายผลดังนี้

2.1 ปันทุนกับภาษามลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาพบว่าปันทุนมีจุดเด่นในความเป็นอัตลักษณ์ทางภาษาและการสื่อสารของชาวมลายู เป็นวรรณกรรมดั้งเดิมที่มีความสุนทรีย์แฝงด้วยคุณค่าที่หลากหลาย และมีโอกาสในการนำไปใช้ที่ครอบคลุมทุกระดับวัย และทุกระดับชั้นในสังคม ปันทุนจึงถือเป็นคติชนชนิดหนึ่ง สอดคล้องกับ อารี ถาวรเศรษฐ์ (2546, น. 10) ได้ระบุถึงคติชนด้วยบทบาท 5 ประการ คือ เพื่อความบันเทิงเพื่อเป็นกระจุกเงาให้เห็นวัฒนธรรม เพื่อการศึกษากล่อมเกลา เพื่อรักษาแบบแผนพฤติกรรมของบุคคล และเพื่อเป็นเครื่องบรรเทาอารมณ์ นอกจากนี้ปันทุนยังสื่อถึงความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างเด่นชัด ชาวมลายูถือธรรมชาติเป็นครู ใช้ธรรมชาติเป็นสื่อกลางในการอธิบายความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตน ผ่านงานวรรณกรรมที่ใช้ภาษาศิลป์เพื่อเชิญชวนมนุษย์สู่ความดีในกรอบของศาสนา ประการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับทฤษฎี Pengkaedahan Melayu (หลักการนิยามความเป็นมลายู) ของ ฮาซิม อาวัง (1993) ที่พบหลักสำคัญ 2 ด้านในงานวรรณกรรมมลายู คือ หลักการนิยามด้านธรรมชาติและหลักการนิยามด้านศาสนา โดยทั้งสองหลักการนี้ มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวพันกัน

2.1.1 ภาษาแม่กับงานวรรณกรรม

ถึงแม้ว่าปันทุนจะยังคงคุณค่าที่พร้อมอำนวยความสะดวกแก่สังคมอยู่เช่นเดิม แต่กลับพบว่าสถานการณ์ของภาษามลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันกลับลดความเข้มข้นลง ด้วยอิทธิพลของภาษาไทยในฐานะภาษาราชการ ความอ่อนแอในภาษาแม่ของชาวมลายูนี้ส่งผลโดยตรงต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ผ่านวรรณกรรม ส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ เพราะ

ภาษาแม่เป็นอัตลักษณ์ที่ระบุความเป็นตัวตนด้านเชื้อชาติ องค์ความรู้และภูมิปัญญาต่างๆ ที่สะสมมาหลายชั่วอายุคน ได้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านการสื่อสารด้วยภาษาแม่ ภาษาแม่เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมของตน ภาษาแม่จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ในวัยแรกเริ่ม

สำหรับชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาษาแม่ของพวกเขาคือ ภาษามลายูปาตานี ซึ่งมีความแตกต่างเพียงสำเนียงและคำศัพท์บางคำกับภาษามลายูในภูมิภาคอื่น ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาที่ไม่มีตัวเขียนเป็นของตัวเอง แต่ผ่านการใช้อักษรปาลาวะ เพื่อเขียนสื่อสารในยุคที่ชาวมลายูนับถือศาสนาพหุ-ฮินดู ในยุคสมัยการปกครองของอาณาจักรลังกาสุกะและศรีวิชัย และเมื่อชาวมลายูปาตานีหันมารับอิสลาม ในสมัยอาณาจักรมลายูปาตานี ตัวอักษรยาวี ซึ่งยืมมาจากตัวอักษรอาหรับก็ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในราชการของรัฐ การติดต่อค้าขายระหว่างประเทศ และในกิจการทางศาสนา แต่สถานการณ์เหล่านี้ได้เปลี่ยนไปเมื่อรัฐปาตานีถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย การใช้อักษรยาวีได้ลดบทบาทลง จนเหลือเพียงการใช้อักษรยาวีถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิชาการศาสนาเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ปรากฏในรูปของวรรณกรรมกิตาบ มีงานเขียนที่ใช้อักษรยาวีในศาสตร์ด้านอื่นๆ อยู่น้อยมาก รวมทั้งวรรณกรรมปันทุน การถ่ายทอดวรรณกรรมปันทุนในอดีตจึงเป็นการถ่ายทอดในลักษณะมุขปาฐะเป็นหลัก

ความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เริ่มส่งผลกระทบต่อภาษามลายูปาตานีโดยตรง คือ เมื่อมีการบังคับใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2479 เด็กไทยทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไปต้องเข้าเรียนในระบบโรงเรียนของรัฐ ซึ่งใช้ภาษาไทยในการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรจากส่วนกลางทั้งหมด โดยมีมุ่งหวังยกระดับการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม ชาวมลายูจึงเริ่มรับภาษาและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนผ่านระบบการศึกษานี้ จนทำให้ภาษาและวัฒนธรรมของตนซึ่งไม่มีโอกาสเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียนได้อ่อนแอลง ความอ่อนแอด้านภาษาแม่ของชาวมลายูปาตานีถูกแทนที่ด้วยภาษาไทยในฐานะภาษาราชการ ซึ่งมีความจำเป็นในการศึกษาและการประกอบอาชีพ ส่งผลให้องค์ความรู้ทั้งที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะในภาษามลายูลดประสิทธิภาพในการถ่ายทอดลง เกิดการสูญหายของภาษา ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่แฝงอยู่ในวรรณกรรมมลายูอย่างขนานใหญ่

ในปัจจุบันหลายภาคส่วนได้ระหนักรถึงความเสียหายดังกล่าวนี้ จึงเริ่มมีการส่งเสริมให้นำองค์ความรู้จากท้องถิ่นสู่ระบบการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นฐานในระดับการศึกษาปฐมวัย การเปิดสอนหลักสูตรท้องถิ่นในรายวิชาเพิ่มเติมหรือบูรณาการกับรายวิชาต่างๆ ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การจัดการเรียนการสอนแบบทวิ-พหุภาษา โดยนักเรียนเริ่มเรียนรู้จากภาษาแม่แล้วเชื่อมโยงสู่ภาษาที่สองอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

การดำเนินการดังกล่าว ถือเป็นการบูรณาการการเรียนรู้ที่วางอยู่บนพื้นฐานของความเป็นท้องถิ่นและความเป็นไทยได้อย่างลงตัว ภาษามลายูและวัฒนธรรมมลายูมิได้บั่นทอนการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองและภาษาราชการแต่อย่างใด แต่กลับเพิ่มความหลากหลายของภาษาในฐานะเครื่องมือในการสื่อสารและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มากขึ้น ทั้งแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นและจากส่วนกลาง สร้างความมั่นคงทางการเรียนรู้และการรักษาอัตลักษณ์ให้ยั่งยืนต่อไป

2.1.2 สถานการณ์ภาษามลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้

“ภาษา” ถูกนับรวมอยู่ในความเป็นอัตลักษณ์ ที่มีความสำคัญในการสร้างและเชื่อมสำนักของกลุ่มหรือชาติพันธุ์ ผ่านพิธีกรรม และประสบการณ์ร่วมทางประวัติศาสตร์ แง่คิดดังกล่าวนี้ทำให้เห็นถึงความสำคัญของอัตลักษณ์ทางภาษา ที่มักใช้เป็นเครื่องมือบ่งชี้ถึงความเป็นกลุ่มชน หรือชาติพันธุ์ ซึ่งมักมีความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไปด้วย ทัศนคติของชาวมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะเฉพาะทั้งทางด้านชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และภาษา ทว่าในที่นี้ผู้วิจัยจะทำความเข้าใจเฉพาะที่เกี่ยวกับสถานการณ์ด้านภาษาเท่านั้น สังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลายแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งในทางที่สร้างสรรค์แล้วน่าจะก่อประโยชน์และเกิดการทำความรู้จัก การเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ แต่ในความเป็นจริงแล้วพบว่าประเด็นนี้ยังมีปัญหาอยู่มากทีเดียว และบ่อยครั้งเกิดกระทบกระทั่งจนนำไปสู่ความขัดแย้งทางอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ หากมองย้อนไปในอดีตต้องยอมรับว่าภาษามลายูนั้นได้ฝังรากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างยาวนานอิทธิพลของภาษามลายูปาตานีได้ปรากฏในวรรณคดีไทยมากมาย แต่ภาษามลายูปาตานีเองในปัจจุบันก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมากขึ้น ซึ่งถือเป็นธรรมชาติของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลง มีความเคลื่อนไหว หยิบยืมระหว่างกัน

ปัจจุบันภาษามลายูที่ใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือเป็นภาษามลายูมาตรฐาน ใช้อักษรอาหรับในการเขียน “เรียกว่าตัวเขียนยาวี” ซึ่งใช้ในด้านวิชาการศาสนา ผ่านโรงเรียนดาดิกา ปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนหลักสูตรอิสลามแบบเข้ม ลักษณะที่สอง คือการใช้ภาษามลายูถิ่นที่ใช้พูดในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นภาษาพูดที่ย่อมาจากภาษาเขียนอีกทีหนึ่ง และเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปในการสื่อสารของผู้คนในสังคม ภาษามลายูได้ลงลึกในความรู้สึกนึกคิดของผู้คนอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นคติชน วรรณคดี สัญลักษณ์ต่างๆ ประชญาชีวิตหรือการเรียกชื่อสิ่งต่างๆ ที่สำคัญคือภาษามลายูได้กลายเป็นภาษาของศาสนาอิสลาม เนื่องจากผู้คนเรียนรู้ศาสนาอิสลามผ่านตำราที่เป็นภาษามลายูปาตานี ตัวเขียนยาวี

เมื่อภาษามลายูปาตานีถูกมองในแง่ที่สัมพันธ์กับศาสนาจึงแทบจะเป็นไปไม่ได้ถ้าจะให้ประชาชนลืมหือสลัดทิ้งภาษานี้ไป การทิ้งภาษาก็เท่ากับสลัดทิ้งส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของเขา เช่นเดียวกันอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ จะปรากฏให้เห็นเมื่อผู้คนใช้ภาษามลายูในการสื่อสาร และเป็นจุดร่วมที่ไม่ยากนักที่ผู้คนเหล่านั้นจะนิยามตนเองว่าเป็นคนมลายู สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิทย์ บารู และคณะ (2552) ชาวมลายูปาตานีจะกำหนด อัตลักษณ์มลายูของตนเองด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายู วัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมมลายู และงานวิจัยของสุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544) อัตลักษณ์ของชาวมลายูปาตานีในปัจจุบันมีอาจแปลกแยกไปจากค่านิยมของอิสลามได้ อิสลามยังช่วยเติมเต็มในค่านิยมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับอัตลักษณ์เดิมของชาวมลายู ซึ่งมีความโดดเด่นในด้านการรู้บุญคุณ ความเอื้ออาทร ความอ่อนโยน ความเกรงใจ และความพอเพียง การจำกัดความชาวมลายูด้วยความเป็นประเพณีมลายู ภาษามลายู และศาสนาอิสลาม จึงยังสอดคล้องกับบริบทของชาวมลายูในจังหวัดซาแดนภาคใต้ในปัจจุบันเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ภาษายังเป็นสนามในการช่วงชิงการสร้างอัตลักษณ์ ภาครัฐเคยมีนโยบายในการพยายามที่จะลดทอนภาษามลายูให้กลายเป็นเพียงภาษารอง ความผิดพลาดเชิงนโยบายนี้สร้างความเสียหายต่อภาษาและอัตลักษณ์ของชาวมลายูโดยตรง นอกจากนี้ในปี 2504 สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐบาลพยายามเข้าไปแทรกบรจุหลักสูตรการศึกษาภาคสามัญในโรงเรียนปอเนาะ โดยที่ปอเนาะเหล่านั้นจะได้รับการช่วยเหลือด้านการเงิน อุปกรณ์การเรียนทำให้ภาษาไทยถูกแนะนำเข้ามาแทนที่ภาษามลายูและหลักสูตรศาสนาเริ่มหดตัวเพื่อเปิดทางให้หลักสูตรสามัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ฤทธิ์ ศักดาณรงค์ (2534) ปัญหาไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เกิดจากปัญหาทางการศึกษา ปัญหาทางภาษา ปัญหาทางศาสนา ปัญหาทางวัฒนธรรม ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางการเมือง ปัญหาดังกล่าวเกิดจากความผิดพลาดและความบกพร่องในนโยบายการปกครองของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการศึกษา ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษา เป็นปัญหาที่รัฐควรแก้ไข และควรจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่ส่วนใหญ่เป็นมุสลิม

ในอีกด้านหนึ่งก็มีปฏิกริยาจากคนท้องถิ่นที่กังวลต่ออนาคตภาษามลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีการตอรองในระดับนโยบายทางการศึกษาที่เรียกร้องต่อรัฐให้เปิดโอกาสให้ใช้ภาษามลายูในการศึกษาภาควิชาศาสนาในโรงเรียนเอกชน และมีการรวมกลุ่มเพื่อการฟื้นฟูโรงเรียนตาดิกาใหม่ ที่มีเครือข่ายโรงเรียนตาดิกา จังหวัดปัตตานี (PUSTAKA) และมูลนิธิศูนย์ประสานงานตาดิกาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (PERKASA) ทำหน้าที่ในการเรียบเรียงตำราเรียน โดยมีผู้นำทางศาสนา (อิหม่าม) ในแต่ละชุมชนเป็นตัวแทนและผู้ดูแลตาดิกา ใช้เวลาเรียน วันเสาร์- อาทิตย์ และใช้ภาษามลายูมาตรฐานตัวเขียนยาวี ในการเรียนศาสนาเบื้องต้น จาริตประเพณีและประวัติศาสตร์

ห้องถิ่นมลายู รวมทั้งการเรียนตัวเขียนรูมี หรือ โรมานซ์ เพื่อสามารถใช้ภาษามลายูมาเลเซียและอินโดนีเซียด้วย

แต่ว่าปัจจุบันภาพกิจกรรมที่แสดงถึงความเข้มแข็งในการจัดการของชุมชนชาติพันธุ์มลายูผ่านระบบการศึกษาตาดิกา โรงเรียนปอนาะ ได้หดตัวลงอย่างรวดเร็วเมื่อมีปรากฏการณ์ความรุนแรงในรอบใหม่ที่ปะทุขึ้นมาในปี 2547 เพราะในช่วงแรกของการแก้ปัญหา รัฐได้เพิ่งเล็งไปยังกลุ่มผู้นำทางศาสนา ดังเช่น กลุ่มโต๊ะอิหม่าม อุดตาสอนศาสนา ทำให้บุคคลเหล่านี้ต้องปิดบทบาทของตัวเองลง และส่งผลกระทบต่อองค์กรทางสังคม ทำให้กิจกรรมตามประเพณีห้องถิ่นภายในชุมชนต่างๆ ในสามจังหวัด ตกอยู่สภาพชะลอตัวและมีผลต่อการรวมกลุ่มทางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของอิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ (2556, น. 113-114) การสืบทอดองค์ความรู้เดิมที่สั่งสมมาหลายชั่วอายุคนกำลังได้ลดลงไปมาก ทำให้สุขภาพิต และสำนวนสอนสั่งอันเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ภาษาในสังคมมลายูมุสลิมมีการนำมาใช้ลดลงตามไปด้วย

ในขณะที่เดียวกันภายใต้สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ปรากฏให้เห็นว่าการใช้ภาษามลายูปาดานีของเยาวชนรุ่นใหม่โดยรวมนั้นค่อนข้างมีปัญหา สืบเนื่องจากอิทธิพลของสื่อกระแสหลัก ระบบการศึกษา การค้าขาย การติดต่อราชการ จนทำให้การใช้ภาษามลายูปาดานีถูกผสมปนกับภาษาไทยมากขึ้น จึงมีกรณีของการจัดทำพจนานุกรม ไทย-มลายู ขึ้นมาสำหรับเยาวชนหรือผู้สนใจ ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาการสำรวจสถานการณ์ทางภาษาชาติพันธุ์ที่พบว่า การใช้ภาษามลายูปาดานีในปัจจุบันมีปัญหาถึงขั้นเป็นวิกฤตทางภาษา สิ่งเหล่านี้ทำให้อัตลักษณ์ทางภาษาที่เป็นแหล่งรวมของภูมิปัญญาห้องถิ่นและวรรณกรรมเกิดผลกระทบ ผู้อาวุโสมลายูจำนวนไม่น้อยที่กระวนกระวายใจมากต่อการใช้ภาษาของคนรุ่นใหม่ เพราะลูกหลานไม่สามารถพูดและอธิบายให้เป็นภาษามลายู แต่มักจะปนด้วยภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ ในแง่นี้ก็สะท้อนให้เห็นถึง ความกังวลและรู้สึกไม่สบายใจ และอาจจะส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมบรรพบุรุษและจะเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิด “ช่องว่างทางวัฒนธรรม” ระหว่างเยาวชนรุ่นใหมกับผู้ใหญ่ในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aminoh Jehwae (2017) ชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังเผชิญกับวิกฤติด้านอัตลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และแม้แต่ด้านประวัติศาสตร์ โดยวิกฤติด้านภาษาเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด

ผู้วิจัยมองว่าประเด็นเรื่องศึกษานั้นควรเปิดพื้นที่ให้คนห้องถิ่นได้มีส่วนในการกำหนดรูปแบบการศึกษาให้มากขึ้น เปิดพื้นที่ให้ภาษามลายูและวรรณกรรมมลายูเข้าสู่ระบบการศึกษาอย่างเข้มข้นเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชาวมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความสามารถในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษามลายู ถือเป็นจุดแข็งของพื้นที่รอยต่อระหว่างสองภาษาใหญ่ในอาเซียน เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถสร้างคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติในด้านต่างๆ ได้อย่างมหาศาล ในทางกลับกันหากสถานการณ์การช่วงชิง ประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์ของรัฐและชาว

มลาญยังคงอยู่เช่นเดิมปัญหาทางการศึกษาและความยั่งยืนในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ก็ยังเป็นผลผลิตซ้ำซากที่ไม่ก่อประโยชน์ใดๆ ในการพัฒนาพื้นที่ปลายด้ามขวานแห่งนี้เลย

2.2 ปันตนกับการเสริมสร้างค่านิยมในสังคม

กระแสของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบันที่ได้ชื่อว่ายุคโลกาภิวัตน์นั้น ทำให้ทุกๆ สรรพสิ่งที่มนุษย์สรรค์สร้างขึ้นถูกพัฒนาอย่างไร้ขีดจำกัด ควบคุมไปกับการดำเนินชีวิต จนกลายเป็นสังคมที่มีอารยะแห่งความศิวิไลซ์ มนุษย์ได้ใช้ภูมิปัญญาที่สั่งสมและสืบทอดกันมาเป็นองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ความเจริญทั้งความเจริญทางวัตถุและความเจริญทางจิตใจ จนถือได้ว่าเป็นอารยธรรมที่ชี้วัดความมั่นคงทางสังคมและความเจริญก้าวหน้าของสังคมมนุษย์

แต่กระแสอันเชี่ยวกรากของโลกทุนนิยม จนกลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลจากความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ กลับทำให้ศีลธรรมอันดีงามในจิตใจมนุษย์ลดต่ำลง เงินตราและวัตถุกลายเป็นเครื่องวัดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในฐานะเป็นสิ่งบันดาลความสุขและกำหนดฐานะทางสังคมของมนุษย์ ความเห็นแก่ตัวเติบโตขึ้น บดบังคุณค่าของการเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งมีอาจเรียกได้ว่า เป็นมนุษย์ผู้มีอารยะ สิ่งที่จะขัดเกลาและยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้นและก้าวสู่ความเป็นอารยชนอย่างแท้จริง คือ วรรณกรรมที่สะท้อนคุณค่าด้านการขัดเกลาสังคม ชาติใดที่ได้ชื่อว่ามีปัญญาย่อมมีวรรณกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาตินั้นๆ วรรณกรรมจึงสามารถสื่อถึงความถึงความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ และจินตนาการ ของสังคมในแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมมีส่วนช่วยในการจรรโลงจิตใจของผู้ที่สัมผัส คอยชำระล้างจิตใจมนุษย์ให้ผ่องใสขึ้น เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เลื่องลอยทางศีลธรรม วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในการขัดเกลาอรรถาธิบายของมนุษย์โดยใช้สุนทรียศาสตร์ทางอารมณ์ เพื่อให้มนุษย์มีภูมิคุ้มกันที่ดี การสร้างศักยภาพทางปัญญาจะช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรู้เท่าทัน

การสร้างรากฐานความเจริญทางสังคมด้วยการใช้วรรณกรรมเป็นเข็มทิศในการสร้างค่านิยมที่งดงามให้เกิดขึ้นในจิตใจมนุษย์ จนกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต แต่กระแสบริโภคนิยมและความก้าวหน้าด้านสื่อเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้วรรณกรรมได้ถูกเปลี่ยนโฉมหน้าไปอย่างรวดเร็ว คุณค่าของวรรณกรรมได้ถูกบิดเบือนไปโดยเน้นการสร้างมูลค่า ด้วยการผลิตวรรณกรรมเพื่อความบันเทิงตามความต้องการของผู้เสพวรรณกรรม กำไรขาดทุนถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการอยู่รอดทางธุรกิจ วรรณกรรมจึงกลายเป็นสินค้าที่สามารถแลกเปลี่ยนคุณค่าได้ด้วยราคา ทำให้เกิดช่องว่างในการเข้าถึงสื่อวรรณกรรมของมนุษย์โดยมีสถานะทางสังคมที่แตกต่างกันเป็นอุปสรรค ซึ่งแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับการเข้าถึงสื่อวรรณกรรมของสังคมในอดีต ที่เกิดขึ้นในบริบทของวิถีชีวิตประจำวัน เป็นการถ่ายทอดโดยวิถีธรรมชาติ ทั้งนี้หากจะทำให้อุปสรรคดังกล่าวหมดสิ้นไป จะต้องสร้างค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม และปลูกจิตสำนึกเยาวชนในการพัฒนาตนเองด้วยการศึกษา

สนับสนุนกิจกรรมของสถาบันครอบครัวในการเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างเยาวชน โดยการให้
 วรรณกรรมเป็นพื้นฐานของการพัฒนาและสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิต ส่งเสริมพัฒนาการด้วยการบ่งเพาะ
 ศิลธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจควบคู่ไปกับการเสริมสร้างสติปัญญา ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนเติบโตขึ้นเป็น
 พลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชลินจ์ จี๋นุ่น และคณะ (2559)
 กระแสนิยมในวัฒนธรรมสากลในปัจจุบันกลับสร้างความสั่นคลอนต่อตัววรรณกรรมเอง จึงจำเป็นต้อง
 พยายามดำเนินการทั้งการอนุรักษ์ การฟื้นฟู การประยุกต์ และการสร้างใหม่ เพื่อให้วรรณกรรม
 สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับบริบทของสังคมปัจจุบันให้มากที่สุด

ผู้วิจัยเห็นว่า ยิ่งโลกมีความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีมากขึ้นเพียงใด การใช้
 วรรณกรรมเพื่อการขัดเกลาคนุชย์จำเป็นต้องดำเนินการให้มากขึ้นตามไปด้วย แต่อาจต้องคำนึงถึง
 บริบทของเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการผลิตสื่อทางภาษาที่เป็นวรรณกรรมที่มี
 คุณค่า ถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์ สร้างจิตสำนึกที่ติงามควบคู่ไปกับความบันเทิงและสามารถ
 ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ตามความเหมาะสมของยุคสมัยได้ ความงามทางภาษาของ
 วรรณกรรมที่จะเป็นสื่อในการบริโภคจะต้องปราศจากอุปสรรคในการรับรู้ทุกรูปแบบ สามารถเข้าถึง
 ได้ง่ายโดยไม่จำกัดสถานที่ เวลา เพศ วัย สถานะทางสังคม ระดับการศึกษา และความบกพร่องทาง
 ร่างกาย รวมถึงสามารถที่จะขจัดทักษะทางด้านกรอ่านที่มีข้อจำกัดของแต่ละบุคคลออกไปได้ ด้วยวิธี
 นี้วรรณกรรมที่มีคุณค่าจึงจะกลายเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวมนุษย์ ถือเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้วรรณกรรม
 ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1) ภาครัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมภาษาและวรรณกรรม
 ท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ทั้งด้านการ
 อนุรักษ์ การฟื้นฟู และการนำไปใช้

2) หน่วยงานการศึกษาควรมีการกำหนดหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่นเกี่ยวกับ
 ภาษาแม่ วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านอื่นๆ เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้พื้นฐาน
 ด้านอัตลักษณ์ของตนควบคู่ไปกับวิทยาการสมัยใหม่ เป็นการปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่มีความตระหนักถึง
 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การหวงแหนรักษาต่อไป

3) หน่วยงานส่วนท้องถิ่นควรเข้าไปส่งเสริมกิจกรรมด้านภาษาและวรรณกรรม
 ท้องถิ่นร่วมกับชาวบ้าน รวมถึงการเฝ้าระวังทางภูมิปัญญา โดยมุ่งเน้นให้ชาวบ้านตระหนักถึง
 วัตถุประสงค์ดั้งเดิม ของภาษาและวรรณกรรมในการขัดเกลาสังคม และการสืบทอดภูมิปัญญา

4) ชาวบ้านควรมีการส่งเสริมการใช้วรรณกรรมท้องถิ่นในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่น เพื่อให้คนรุ่นใหม่มีการสืบต่อ โดยไม่หลงลืมวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของบรรพบุรุษ

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรมีการศึกษาวรรณกรรมมาอยู่อื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกเหนือจากวรรณกรรมป็นต้น เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น และสามารถนำผลการวิจัย มาปรับใช้ในการดำเนินงานด้านภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาคต่อไป

2) ควรมีการศึกษาเจาะลึกลงไปในรายละเอียดของแต่ละองค์ความรู้ที่ปรากฏในป็นต้นมาอยู่ปาดานี เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

3) ควรศึกษารูปแบบการนำองค์ความรู้จากป็นต้นมาอยู่ปาดานีไปใช้กับหลักสูตรอื่นที่นอกเหนือจากหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎุอินประจำมัธยม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ เช่น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 ของกระทรวง ศึกษาธิการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสาระที่ 1 ว่าด้วย ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และในรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2550 ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือและบทความในหนังสือ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). *แผนปฏิบัติการราชการ 4 ปี 2548-2551*.

ครองชัย หัตถา. (2557). *ลึงกาสะกะ ประวัติศาสตร์ยุคต้นของชายแดนใต้*. ปัตตานี:

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

งามพิศ สัตย์สงวน. (2538). *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธรรมสภา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2540). *วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์. (2503). *กวีโวหาร โบราณคดี*. กรุงเทพฯ: พระนคร.

ชัยวัฒน์ สีแก้ว. (2542). *หนังสือหมวดวิชาภาษาไทยการศึกษานอกโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*.

กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.

ชาลีสะ มุขอ, และคณะ. (2552). *โครงการวิจัยรวบรวมนิทานและตำนานพื้นบ้านในอำเภอไม้แก่น*

จังหวัดปัตตานี (รายงานผลการวิจัย). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ดวงมน จิตรจำนงค์. (2544). *คุณค่าและลักษณะเด่นของวรรณคดีไทย สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น*

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). *นวนิยายกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการ تراคะณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นุรีย์ัน สาละ. (2541). *เพลงกล่อมเด็กไทยมลายู : มรดกทางภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มชนมลายู*

(รายงานผลการวิจัย). สงขลา: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก, มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2550). *กาลครั้งหนึ่ง: ว่าด้วยตำนานกับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2540). *บุหงาปัตตานี: คติชนไทยมุสลิมชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ: มติชน.

- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2545). *กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยช่วงชั้นที่ 2 ประถมศึกษาปีที่ 4-6*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2533). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- พัฒนจิรา จันทร์ดำ. (2547). *การอ่านและวิจารณ์เรื่องสั้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สภาพรบุ๊ค.
- พิเชฐ แสงทอง. (2554). *วรรณกรรมท้องถิ่นเชิงวิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ผจญภัย
พิทยา ว่องกุล. 2540. *พลาณภาพแห่งวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. (2529). *นิทานพื้นบ้านภาคใต้*, ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 5.
กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- มัลลิกา คณานุรักษ์. (2550). *คติชนวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). *มนุษย์กับวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตติยา สาและ. (2534). *ภาษามลายูถิ่นภาคใต้ของประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. สงขลา: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554*. กรุงเทพฯ:
อักษรเจริญทัศน์.
- รุสลัน อุทัย. (2551). *ภาษามลายูในรัฐไทย ความเป็นอารยธรรมและความชอบธรรม ในรายงาน
โครงการประชุมทางวิชาการเรื่องมลายูกับรัฐไทยในมิติประวัติศาสตร์และอารยธรรมกับการ
สร้างความชอบธรรม*. ปัตตานี: มิตรภาพ.
- วรวิทย์ บารู และคณะ. (2551). *มลายูปาตานี: ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์และการเปลี่ยนแปลง (รายงาน
ผลการวิจัย)*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วรวิทย์ บารู และคณะ. (2551). *พจนานุกรมมลายูถิ่นปัตตานี-ไทย ไทย-มลายูถิ่นปัตตานี*. ปัตตานี:
มิตรภาพปัตตานี.
- วันพิชิต ศรีสุข. (2552). *กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการ
ขับร้องเพลงขอพื้นเมือง เพื่อถ่ายทอดแนวคิดการเมืองภาคพลเมืองสู่ประชาชน (รายงาน
ผลการวิจัย)*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วันเนาว์ ยูเต็น. (2537). *รวมกลอนจากอารมณ์ฝัน*. สงขลา: อีซูซุหาดใหญ่.
- วิเชียร ตันตระเสนีย์. (1987). *พจนานุกรม ไทย-มาเลย์-อังกฤษ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการหนังสือ.

- วิเชียร ตันตระเสนีย์. (2550). *พจนานุกรม มาเลย์-ไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. (2536). *ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สีบพงศ์ ธรรมชาติ. (2555). *สังเคราะห์คุณธรรม จริยธรรม จากวรรณกรรมมุขปาฐะในจังหวัด นครศรีธรรมราช* (รายงานผลการวิจัย). ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้.
- สุธิวังค์ พงศ์ไพบุลย์. (2540). *โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรพงษ์ ลือทองจักร. (2552). *หลักมานุษยวิทยาและหลักสังคมวิทยา*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- เสาวลักษณ์ อนันตคานต์. (2543). *ทฤษฎีคติชนและวิธีการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2548). *ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อับดุลรอยะ ปาแนมาแล. (2555). *วรรณกรรมมลายูกับการสร้างอัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมในบริเวณพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. สงขลา: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- อารี ถาวรเศรษฐ. (2546). *คติชนวิทยา (Folklore)*. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต, นูมาน หะยีมะแซ, และอิสมาแอ กาเต๊ะ . (2556). *คติชนวิทยาของมลายูมุสลิมจังหวัดปัตตานี: ศึกษาผ่านสุภาชิตและสำนวนสอนสั่ง* (รายงาน ผลการวิจัย). ศูนย์ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

บทความวารสาร

- พัชลินจ์ จีน่าน, คุณัญญ์ สมชนะกิจ, และธนภัทร เต็มรัตนกุล. (2559). *หลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสม กับเยาวชนจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ชุด วรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัตสรร. วารสารปาริชาติ. ปีที่ 29 (1), 59-81.*

วิทยานิพนธ์

กิตสุรางค์ กาฬสุวรรณ. (2546). *การวิเคราะห์โครงสร้างนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมภาคใต้ตามทฤษฎีโครงสร้างนิทานของวลาดิเมียร์ พรอพพ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะอักษรศาสตร์, สาขาวิชาภาษาไทย.

นุชนาด เหลลุดุหวิ. (2537). *การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, สาขาวิชาภาษาไทย.

พรเทพ บุญจันทร์เพชร. (2544). *นาฏศิลป์พื้นบ้านของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วชรวร วงศ์กันหา. (2555). *ภูมิปัญญาด้านการผสมผสานความเชื่อในฮีตสิบสองต่อการสร้างความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ดาราวดี ประสีระตา. (2555, สิงหาคม 10). การวิเคราะห์วรรณกรรม. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://darawadee34.blogspot.com/>

นันทขว้าง สิริสุนทร. (2550, กุมภาพันธ์ 23). กระจุกสั้นหลังของการวิจารณ์หนังสือ. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/>

พงษ์ศักดิ์ สังขภิญโญ. (2560, มกราคม 8). อิทธิพลและผลกระทบของวรรณกรรมต่อสังคม. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://blog.eduzones.com/>

วินทร์ เลียววาริณ. (2560, ตุลาคม 8). ความหมายวรรณกรรม [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/winlyovarin/posts/>

สมใจ ศรีวงศ์ษา. (2550, พฤศจิกายน 8). การวิเคราะห์คุณค่าวรรณกรรม. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://art-somjai66.blogspot.com>

การสัมภาษณ์

สาหะ แวะสะมะแอ. (29 ตุลาคม 2559). สัมภาษณ์.

อับดุลเลาะ ตาเห. (12 มกราคม 2560). สัมภาษณ์.

อับดุลเลาะ วาเต็ง. (15 ตุลาคม 2559). สัมภาษณ์.

ภาษาต่างประเทศ

หนังสือและบทความในหนังสือ

Abdul Halim Ali. (2006). *Mendekati puisi Melayu Tradisional*. Selangor: ELPOS Print Sdn Bhd.

Adisti Primi Wulan. (2011). *Analisis stilistika dan nilai pendidikan pantun melayu pontianak karya Abd. Rachman Abror*. Surakarta.

Amat Juhari Moain. (2008). *Pemilihan Kata Dalam Pantun Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Aripin Said. (1994). *Puisi Warisan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Dewan Bahasa dan Pustaka Brunei Darussalam. (2003). *Kamus Bahasa Melayu Nusantara*. Brunei Darussalam: Dewan Bahasa dan Pustaka Brunei Darussalam.

Dewan Bahasa dan Pustaka. (2008). *Daftar Kata Bahasa Melayu Rumi Sebutan Jawi*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Dharma Wijaya. (1998). *Dunia Puisi dalam Penilaian dan Pengajaran*. Shah Alam: Fajar bakti Sdn. Bhd.

Fadzilah A.Rahman. (2008). *Puisi Tradisional Melayu Yang Dikendong Takkan Keciciran*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Harun Mat Piah. (1989). *Puisi Melayu Tradisional : Satu Pembicaraan Genre dan Fungsi*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Hashim Awang. (1993). Pengkaedahan Melayu dalam Kajian dan Kritikan Kesusasteraan Tanah Air. *Dewan Sastera, Februari*, 1(23), 52-57.

- Hashim Haji Abdul Hamid, Dr. Haji. (1994). *Riak Sastera Darussalam*. Kuala Lumpur: Hikmah Enterprise.
- Hashim Haji Abdul Hamid, Dr. Haji. (2001). *Lanang Berladu Lanang (Pengantar & Koleksi Pantun Brunei)*. Universiti Brunei Darussalam: Jabatan Kesusasteraan Melayu.
- Ismail Hamid. 1988. *Masyarakat dan Budaya Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Jamaah Pengarang Pusaka. (1990). *Asas Bacaan Melayu Tulis Jawi*. Pattani: Pustaka.
- Maana Sikana. (2007). *Teori Sastra Kontemporari*, Edisi kedua. Selangor: Pustaka Karya.
- Maman S Mahayana. (2008). *Pantun Sebagai Potret Sosial Budaya Tempatan: Perbandingan Pantun Melayu, Jawa, Madura, dan Betawi*. Dalam Saminar Kebangsaan Puisi Melayu Tradisional. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mohd. Zamberi A. Malek. (1994). *Patani Dalam Tamadun Melayu*. Kuala Lumpur. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mohd. Zamberi A. Malek. (2005). *Pensejarahan PATANI*. Kuala Lumpur. Universiti Malaya, P 120.
- Muhamad Haji Salleh. (2008). *Di Depan Nyanyian yang Semakin Menyayup: Puisi Lisan pada Kurun ke-21*. Dalam Saminar Kebangsaan Puisi Melayu Tradisional. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Musazliza Mustan Shir. (2008). *Pantun Jakun: Penciptaan dan Alam Persekitaran*. Dalam Saminar Kebangsaan Puisi Melayu Tradisional. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Nureeyan Salah. (1999). *Lagu Dodoi Melayu Patani*. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia. Risalah Kaum Muslimin. (2001). Kualalumpur: ISTAC.

- Rogayah A. Hamid. (2008). *Ragam dan Pola Pembayang dalam Pantun Melayu*. Dalam Saminar Kebangsaan Puisi Melayu Tradisional. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Sigrid Spangenberg. (2014). *The function of Pantun in Malay speech* (Research report). Leiden: Leiden University.
- Tenas Effendy. (2007). *Khazanah Pantun Melayu Riau*. Kualalumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Umar Junus. (1986). *Sosiologi Sastra; Persoalan Teori dan Metode*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- United Nations Development Progamme. (1994). *Human Development Report*. New York, Oxford : Oxford University Press.
- WahYunah Hj. Abd. Gani & Mohamad Shaidan. (2000). *Puisi Melayu Lama Berunsur Islam*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Wanyusuf Hasan, Jamaluddin Baharuddin, Mohammad Shaidan, Zulkepely Muhammad. (1990). *Kurik Kundi Merah Sag ; Kumpulan Pantun Lisan Melayu*. Kuala lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Za'ba. (1965). *Ilmu Pengarang Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Zainal Abidin bakar. (1991). *Kumpulan Pantun Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Zalila Sharif & Jamilah Haji Ahmad. (1993). *Kesusasteraan Melayu Tradisional*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

วิทยานิพนธ์

- Aminoh Jehwae. (2017). *Krisis Masyarakat Melayu di Selatan Thailand dalam Cereka Terpilih: Satu Pendekatan Kajian Budaya*. (Tesis Ijazah Doktor Falsafah). Universiti Sains Malaysia, Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan.

Aminoh Masoh. (2016). *Nilai-nilai Budaya dalam Pantun Melayu Patani dan Implikasinya dalam Pembelajaran Bahasa dan Sastra di Tsanawiyah Patani*. (Tesis Ijazah Magester Pendidikan). Universitas Muhammadiyah Prof. Dr. Hamka).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Muhammed Salehudin Aman. (2012). *Sinopsis Sistem Ejaan Bahasa Melayu*. สืบค้น 25 มกราคม 2561, จาก <http://klikweb.dbp.my/wordpress/>

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บุคคลานุกรม

นายอับดุลเลาะ วาเด็ง	สัมภาษณ์วันที่ 17 ธันวาคม 2559 และ 22 มกราคม 2560
นายดีอระ แวเด็ง	สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2559 และ 12 มกราคม 2560
นายสะหะ แวสะมะแอ	สัมภาษณ์วันที่ 18 มกราคม 2560
นางตีเมาะ คาเร็ง	สัมภาษณ์วันที่ 2 ธันวาคม 2559
นางแวสีเมาะ โต๊ะแวอาอี	สัมภาษณ์วันที่ 7 ธันวาคม 2559 และ 5 มกราคม 2560
นายแวหามะ สะดียามู	สัมภาษณ์วันที่ 29 มกราคม 2560
นางยาวาเฮ มูซอ आयु	สัมภาษณ์วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560
นางแมะฮาโละ บินสาแม	สัมภาษณ์วันที่ 12 มกราคม 2560
นางนิโล ดีอราเซะ आयु	สัมภาษณ์วันที่ 12 มกราคม 2560
นางนาปีเสาะ แวเตะ	สัมภาษณ์วันที่ 21 มกราคม 2560
นายวันฮูเซ็น แลกามา	สัมภาษณ์วันที่ 30 มกราคม 2560
นางซาปิเยาะ บากา	สัมภาษณ์วันที่ 19 มกราคม 2560
นางตีเมาะ กาโบะ	สัมภาษณ์วันที่ 19 มกราคม 2560
นางมารีแย กาชอ	สัมภาษณ์วันที่ 27 ธันวาคม 2559
นางปาตีเมาะ กาโฮง	สัมภาษณ์วันที่ 23 ธันวาคม 2559 และ 15 มกราคม 2560
ดร.ฮามีดิน สะนอ	สัมภาษณ์วันที่ 17 ธันวาคม 2560
ดร.อับดุลรอแมะ หะยีหะซา	สัมภาษณ์วันที่ 7 มีนาคม 2559 และ 23 เมษายน 2560
นายสาหะอับดุลเลาะห์ อัลยุฟรี	สัมภาษณ์วันที่ 27 มีนาคม 2560
นายอับดุลเลาะ ตาเห	สัมภาษณ์วันที่ 6 มีนาคม 2560
นายอับดุลฮาเล็ม คาเร็ง	สัมภาษณ์วันที่ 27 ธันวาคม 2559 และ 24 มกราคม 2560
นายฮูเซ็น เบ็ญญูโซะ	สัมภาษณ์วันที่ 26 พ.ย. 2560

ภาคผนวก

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย

แบบบันทึกประวัติผู้รู้ป็นตุนมลายูปาดานี

การวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้จากป็นตุนมลายูปาดานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ประวัติผู้รู้ป็นตุน

ชื่อ.....นามสกุล.....ชื่อเรียก.....

หมายเลขประจำตัวประชาชน.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....อายุ.....ปี

- ภูมิลำเนา (บ้านเกิด)

บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

- ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่สามารถติดต่อได้)

บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....

- สถานที่ทำงาน/กลุ่ม

บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

- วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา

.....

.....

- ประวัติการประกอบอาชีพ

.....

.....

- ตำแหน่งในสังคม

.....

- บทบาท/ ประสิทธิภาพ

.....

.....

2. ประวัติการเรียนรู้ป็นตุน / การสืบทอดป็นตุน

.....

.....

3. บทปันทุน

3.1 ลักษณะการประพันธ์

- 1) ปันทุนสองวรรค จำนวน.....บท
- 2) ปันทุนสี่วรรค จำนวน.....บท
- 3) ปันทุนมากกว่าสี่วรรค (ระบುವรรค.....) จำนวน.....บท
- 4) ปันทุนต่อเนื่อง จำนวน.....บท
- 5) ปันทุนขุโลกา จำนวน.....บท
- 6) ปันทุนอื่นๆ (ระบุ.....) จำนวน.....บท

3.2 ประเภทของเนื้อหา

- 1) ปันทุนสำหรับเด็ก จำนวน.....บท
- 2) ปันทุนความรัก จำนวน.....บท
- 3) ปันทุนวิถีชีวิต จำนวน.....บท
- 4) ปันทุนปริศนาคำทาย จำนวน.....บท
- 5) ปันทุนสรรเสริญ จำนวน.....บท
- 6) ปันทุนอบรม สักสอน หรือ ขนบธรรมเนียม จำนวน.....บท
- 7) ปันทุนเรื่องเล่า จำนวน.....บท
- 8) ปันทุนอื่นๆ (ระบุ.....) จำนวน.....บท

4. ความคิดเห็นต่อปันทุน

- 4.1 ท่านคิดว่าปันทุนมีคุณค่า/ประโยชน์อย่างไรบ้างและด้านใดบ้าง
- 4.2 ท่านเคยใช้ปันทุนในโอกาสใดบ้าง
- 4.3 ท่านได้ถ่ายทอดปันทุนต่อคนรุ่นหลังหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด
- 4.4 สถานการณ์ปันทุนในปัจจุบันเป็นอย่างไร

เก็บข้อมูลเมื่อวันที่.....เดือน .....พ.ศ. ....

ลายมือชื่อ .....

(.....)

แบบบันทึกบทปณฺตนมลาญปาตานิ

การวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้จากปณฺตนมลาญปาตานิเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

บทปณฺตน	ความหมาย
อธิบายขยายความ	
โอกาสการนำไปใช้	
ชื่อผู้ให้ข้อมูล	
วันที่ให้ข้อมูล	
บันทึกบริบท/บรรยากาศแวดล้อมขณะให้ข้อมูล	

ลายมือชื่อ.....ผู้บันทึก

(.....)

แบบสัมภาษณ์ผู้รู้วรรณกรรมลาย

การวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้จากปันทุนมลายูปัตตานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนที่ 1 ประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา และประวัติการทำงานอย่างย่อ ของผู้ถูกสัมภาษณ์

1.1 ประวัติผู้ให้ข้อมูล

ชื่อ.....นามสกุล.....ชื่อเรียก.....

เลขประจำตัวประชาชน.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....อายุ.....ปี

- ภูมิลำเนา (บ้านเกิด)

บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

- ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่สามารถติดต่อได้)

บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....

- สถานที่ทำงาน/กลุ่ม

บ้านเลขที่.....บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

- วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา

.....

.....

.....

- ประวัติการประกอบอาชีพ

.....

.....

.....

- ตำแหน่งในสังคม

.....

.....

- บทบาท/ ประสพการณ์

.....

.....

1.2. ประวัติการเรียนรู้ป็นตน / ประสบการณ์เกี่ยวกับป็นตน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามการสัมภาษณ์

1. ทศนคติและประสบการณ์เกี่ยวกับป็นตน

- 1) ป็นตนในความคิดของท่านคืออะไร
- 2) ท่านเรียนรู้ป็นตนจากที่ใดและเรียนรู้ได้อย่างไร

2. สถานการณ์ป็นตน

- 1) ท่านคิดว่าสถานการณ์การใช้ป็นตนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันเป็นอย่างไร
- 2) ปัจจัยใดบ้างที่ท่านคิดว่ามีผลต่อสถานการณ์ป็นตนในสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 3) ป็นตนมีอิทธิพลต่อสังคมมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไรบ้าง

3. คุณค่าของป็นตน

ท่านคิดว่าป็นตนมีคุณค่าในด้านต่อไปนี้อย่างไรบ้าง

- 1) คุณค่าด้านวรรณศิลป์
- 2) คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ
- 3) คุณค่าด้านสังคม
- 4) คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4. แนวทางการนำป็นตนไปใช้

- 1) ท่านคิดว่าป็นตนสมควรปรับตัวเองเพื่อให้เหมาะสมกับสังคมในปัจจุบันหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 2) มีแนวทางใดบ้างในปัจจุบันที่สามารถนำป็นตนไปใช้ในสังคม
- 3) ท่านคิดว่าโอกาสที่ป็นตนสามารถเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมผ่านช่องทางใดมากที่สุด
- 4) ท่านคิดว่ากลุ่มใดในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สามารถเข้าถึงป็นตนได้มากที่สุด
- 5) ท่านคิดว่ากลุ่มใดที่มีบทบาทในการนำป็นตนไปใช้ในสังคมมากที่สุด

6) ท่านคิดว่าสามารถนำปณฺตนุไปใช้ในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อ
วัตถุประสงค์ใดมากที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

1) ท่านคิดว่าปณฺตนุมีบทบาทในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมในด้านต่อไปนี้
อย่างไร

- 1.1) ด้านคุณธรรม
- 1.2) ด้านจริยธรรม
- 1.3) ด้านอัตลักษณ์/วิถีชีวิต

2. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

สัมภาษณ์โดย .....

เมื่อวันที่ .....

สถานที่ .....

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้จากปณฺตนมลาญปาตานีเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประเด็นที่ศึกษา	ประเด็นคำถามเพื่อพิจารณา	ประเด็นซักถามต่อเนื่อง
บทปณฺตน	<ul style="list-style-type: none"> - การเขียน - การแปลความหมาย - การอธิบายขยายความ 	
การวิเคราะห์บทปณฺตน	<ul style="list-style-type: none"> - การแบ่งประเภทตามเนื้อหา - การแบ่งประเภทตามฉันทลักษณ์ 	
การสังเคราะห์องค์ความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - องค์ความรู้จากปณฺตน 	
รูปแบบการนำไปใช้	<ul style="list-style-type: none"> - คู่มือการใช้ปณฺตนในการจัดการเรียนรู้รายวิชาจริยธรรม 	

วันที่

สถานที่

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

นายดีอระ แวเต็ง	ผู้รู้ปันทุน
นายสะหะ แวสะมะแอ	ผู้รู้ปันทุน
ดร.ฮามีดิน สะนอ	ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมมลายู
ดร.อับดุลรอแมะ หะยีหะซา	ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมมลายู
นายอับดุลฮาเล็ม คาเร็ง	ผู้เชี่ยวชาญภาษาศาสตร์ / หลักสูตรและการสอนศูนย์การศึกษา อิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ค

คู่มือการสอนจริยธรรมโดยใช้บทปันทุนมลายูปาตานี ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรมประจำมัธยมศึกษา
ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559

ส่วนที่ 1

ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับปันทุน

ความหมายปันทุน

ปันทุน (Pantun) เป็นวรรณกรรมโบราณที่บรรยายถึงคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมและการเอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชาวมลายู ปันทุนเป็นงานประพันธ์จากความสำนึกและตระหนักของชนมลายูที่แทรกคำสั่งสอนและโอวาทที่มีการอธิบายอย่างลึกซึ้งยิ่ง การประพันธ์นี้เป็นการประพันธ์ที่ใช้ธรรมชาติเป็นส่วนประกอบ ให้มีความสละสลวยและง่ายต่อการประพันธ์ กำเนิดของปันทุน ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อใด แต่ก็สามารถประมาณการจากบันทึกต่างๆ ในประวัติศาสตร์มลายู ซึ่งเริ่มเขียนในศตวรรษที่ 15 โดยส่วนใหญ่จะเป็นปันทุน 4 วรรค เพราะชนิดนี้มีความสละสลวยและง่ายต่อการประพันธ์ ส่วนปันทุน ชนิด 6 วรรค 8 วรรค และ 10 วรรค 12 วรรค และ 16 วรรคนั้นเป็นวิวัฒนาการการประพันธ์ปันทุนที่เกิดขึ้นภายหลัง การจำแนกชนิดนี้อาจดูความเหมาะสมของการประพันธ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหา ปันทุน สำหรับเด็ก ปันทุนสำหรับคนหนุ่มสาว ปันทุนสำหรับผู้ใหญ่ ปันทุนเพื่อความตลกขบขัน เป็นต้น Aripin Said (1994: 24)

ชนิดของปันทุน

ปันทุนจัดเป็นวรรณกรรมประเภทไม่ใช่เรื่องเล่า (Non-narrative) เป็นวรรณกรรมที่ไม่มีตัวละครดำเนินเรื่อง เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ อยู่ในกลุ่มเดียวกับวรรณกรรมมลายูประเภทซาอ์ร์ (Syair) นาซัม (Nazam) กูรินดัม (Gurindam) ซาโลกา (Saloka) ปริศนาคำทาย (Teka-teki) ปริศนาคำพังเพย (Periba-ohasa berangkap) เตอโรมบา (Teromba) ตาลีบัน หรือ เซอโซมบา (Talibun atau Sesomba) โพรซา ลาริก (Prosa larik) มันตรา (Mantera) และ ดีกีร์ หรือ ซีกิร (Dikir atau Zikir) วรรณกรรมประเภทนี้ไม่เพียงแต่จะสร้างความรื่นเริงบันเทิงใจ แต่จะสอดแทรกคำสั่งสอนที่ดีต่อผู้ฟังด้วย

ปันทุนสามารถแบ่งแบ่งชนิดออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่

- 1) ชนิดผู้ฟัง/รับ (Audience)
- 2) ชนิดลักษณะการประพันธ์ (Pattern)

3) ชนิดเนื้อหา (Theme)

จากทั้ง 3 ชนิดดังกล่าวสามารถอธิบาย ได้ดังนี้

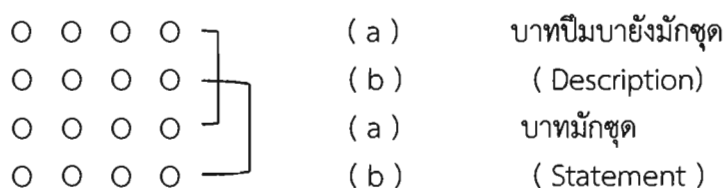
1. ชนิดผู้ฟัง/ผู้รับ (Audience)

ป็นตนชนิดนี้ผู้ขับต้องรู้ว่าผู้ที่จะฟังอยู่ในช่วงอายุเท่าไร เพศอะไร เพื่อให้บทป็นตน สอดคล้องกับผู้รับได้มากยิ่งขึ้น โดยได้แบ่งป็นตนชนิดของผู้รับฟังได้ดังนี้

- 1) ป็นตนสำหรับเด็ก เป็นป็นตนที่มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยเด็ก ส่วนใหญ่จะมีการ สั่งสอน ส่งเสริมการศึกษา บำป็นบุญคุณโทษ หรือการเปรียบเทียบที่ให้เกิดสามารถป็นบทเรียนต่อไป
- 2) ป็นตนสำหรับคนหนุ่มสาวหรือวัยรุ่น เป็นป็นตนที่มีเนื้อหาที่บรรยายเกี่ยวกับ ขนบธรรมเนียม การเกี่ยวพาราาศี และการสั่งสอนเกี่ยวกับการมีชีวิตคู่ต่างๆ ป็นต้น
- 3) ป็นตนสำหรับผู้ใหญ่ เป็นป็นตนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิต การพรรณนาถึง อาชีพที่ประกอบอยู่ ขนบธรรมเนียม วิถีชาวบ้าน การรักษาโรคต่างๆ ป็นต้น

2. ชนิดลักษณะการประพันธ์ (Pattern)

ลักษณะของการประพันธ์ป็นตนโดยทั่วไป ในแต่ละบทประกอบด้วย 4 วรรค แต่ละ วรรคประกอบด้วย คำตั้งแต่ 3-4 พยางค์ขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 8-12 พยางค์ มีเสียงสัมผัสท้ายวรรค ป็น $a - b$, $a - b$ คือ เสียงสุดท้ายของวรรคที่หนึ่ง ลงสัมผัสกับเสียงสุดท้ายของวรรคที่สาม และ เสียงสุดท้ายของวรรคที่สอง สัมผัสกับเสียงสุดท้ายของวรรคที่สี่ดังแสดงป็นแผนผังได้ ดังนี้

ลักษณะการประพันธ์บทกลอนป็นตน ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญสองส่วนดังต่อไปนี้

- 1) ป็นบายัง (Description) หมายถึง เงามแห่งความหมายหรือส่วนพรรณนา ป็น เนื้อหาที่กล่าวถึง สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติในเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะมีพื้นที่ในส่วนครึ่งแรกของป็นตน คือในวรรคที่หนึ่งของป็นตนแบบสองวรรค หรือวรรคที่หนึ่งและสองในป็นตนแบบสี่วรรค หรือวรรคที่ หนึ่งและสองและสามในป็นตน แบบหกวรรค หรือวรรคที่หนึ่งและสองและสามและสี่ในป็นตน แบบแปดวรรคป็นต้น สำหรับในป็นตนต่อเนื่องนั้นจะป็นวรรคที่หนึ่งและสองเฉพาะในบทแรกหรือบทหน้า ต่อจากนั้นจะไปปรากฏในวรรคที่หนึ่งของป็นตนบทถัดไป และวรรคที่สี่จากป็นตนบทเดิมก็จะปรากฏ ในวรรคที่สามของป็นตนบทถัดไป

2) มักซุด (Statement) หมายถึง ความหมาย เป็นเนื้อหาที่สื่อความหลักเพื่อให้ผู้เสพได้เข้าถึงความที่ต้องการบอก เนื้อหาในส่วนนี้เป็นพื้นที่ซึ่งผู้เสพจะต้องรับรู้สาระอย่างลึกซึ้ง เพราะว่าเป็นส่วนหัวใจของบทปณฺฑน ซึ่งจะมีพื้นที่ในส่วนครึ่งหลังของปณฺฑน คือในวรรคที่สองของปณฺฑนแบบสองวรรค หรือวรรคที่สามและสี่ในปณฺฑนแบบสี่วรรค หรือวรรคที่สี่และห้าและหกในปณฺฑนแบบหกวรรค หรือวรรคที่ห้าและหกและเจ็ดและแปดในปณฺฑนแบบแปดวรรคเป็นต้น สำหรับในปณฺฑนต่อเนื่องนั้นวรรคความหมายจะเป็นวรรคที่สามและสี่ของแต่ละบท

2.1 ปณฺฑนสองวรรค (Pantun Dua Kerat)

ปณฺฑนสองวรรคมีลักษณะคือ วรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา วรรคที่สองเป็นส่วนของความหมาย โดยคำสุดท้ายของวรรคแรกจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สอง โดยส่วนใหญ่แล้วปณฺฑนสองวรรคเกิดจากการนำสำนวนสุภาษิต หรือสำนวนโวหารมาแต่งเป็นปณฺฑน ดังตัวอย่างเช่น

Sang kancil di tepi pagar; กระจกน้อย ที่ ข้าง รั้ว	○ ○ ○ ○	(a)
Sejak kecil mulai belajar. ตั้งแต่ เล็ก เริ่ม เรียน	○ ○ ○ ○	(b)

2.2 ปณฺฑนสี่วรรค (Pantun Empat Kerat)

ปณฺฑนสี่วรรคมีรูปแบบคือ สองวรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา สองวรรคสุดท้ายเป็นส่วนความหมาย โดยคำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่งจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม และคำสุดท้ายของวรรคที่สองจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ เป็นบทปณฺฑนที่พบมากที่สุด ดังตัวอย่างเช่น

Embun bertakung di daun keladi, น้ำค้าง ชั่ง บนใบบอน	○ ○ ○ ○	(a)
Keladi subur di pinggiran taman; ใบบอน สมบูรณ์ อยู่ริม สวน	○ ○ ○ ○	(b)
Pantun indah ibarat telaga budi, ปณฺฑน งดงาม เสมือน บ่อ จริยธรรม	○ ○ ○ ○	(a)
Siapa terminum menjadi budiman. ใคร ได้ดี เป็นผู้ฉลาดสุภาพ	○ ○ ○ ○	(b)

ปณฺฑนสี่วรรคจำนวนไม่น้อยที่มีลักษณะสัมผัสทั้งที่คำสุดท้ายของแต่ละวรรค เป็น a-b, a-b และมีการสัมผัสรองที่คำตรงกลางของแต่ละวรรค ในลักษณะ a-b, a-b เช่นกัน การเพิ่มส่วนสัมผัสในบทปณฺฑนจะยิ่งเพิ่มความไพเราะในการฟัง แต่ทำให้ประพันธ์ยากขึ้นตามไปด้วย ดังตัวอย่าง

Tanam kapas tanam pinang.

ปลูก ผ้าย ปลูก หมาก

Buah pinang dibawah rumput,

ผลหมาก อยู่ใต้ กอหญ้า

Barang yang lepas jangan dikenang,

เรื่อง ท้นผ่าน อย่าได้ ระลึก

Kalau dikenang bertambah serabut.

ถ้า ระลึกถึง ยิ่งเพิ่ม ความกลุ้มใจ

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

2.3 ปันตุนทวารรด (Pantun Enam Kerat)

ปันตุนทวารรดมีรูปแบบคือ สามวรรคแรกเป็นส่วนพรรณนา สามวรรคหลังเป็นส่วนความหมาย โดยคำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่งจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สี่ คำสุดท้ายของวรรคที่สองจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ห้า และคำสุดท้ายของวรรคที่สามจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่หก เป็นบทปันตุนที่พบมามากที่สุด และไม่ค่อยเป็นที่นิยม ดังตัวอย่างเช่น

Jalan kaki berbatu-batu,

เดินเท้า เป็นกิโลก

Pergi mencari si anak kuda,

ไปหา เจ้าลูกม้า

Lepas lari terus hilang;

หลังจากวิ่งไป หายลับ

Ingatlah pesanan cikgu,

จดจำไว้ คำสั่งเสีย คุณครู

Tuntut ilmu selagi muda,

หมั่นศึกษา ครั้นยังหนุ่ม

Bila tua barulah senang.

เมื่อนักไป ย่อมจะสบาย

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

○ ○ ○ ○ (c)

○ ○ ○ ○ (a)

○ ○ ○ ○ (b)

○ ○ ○ ○ (c)

นอกจากปันตุนทวารรดแล้ว ยังมีปันตุนลักษณะแปดวรรค สิบวรรค สิบสองวรรค สิบสี่วรรค และสิบห้าวรรค อาจเรียกรวมกันว่า ปันตุนมากกว่าสี่วรรค ปันตุนมากกว่าสี่วรรคพบน้อยมาก ไม่เป็นที่นิยม เพราะประพันธ์ยากกว่า แต่มีความไพเราะในการสัมผัสน้อยกว่า

2.4 ปันตุนต่อเนื่อง (Pantun Berkait)

ปันตุนต่อเนื่องมีรูปแบบคือ เป็นปันตุนที่มีวรรคต่อวรรคมีความต่อเนื่องกัน พร้อมทั้งเนื้อหาที่มีความต่อเนื่องกัน และ ส่วนพรรณนานั้นสามารถใช้ประโยคเดียวกันก็ได้ ปันตุนชนิดนี้มีพัฒนาการจากปันตุนสี่วรรคกล่าวคือ คำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่งจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม และคำสุดท้ายของวรรคที่สองจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สี่เหมือนปันตุนสี่วรรคทุกประการ แต่จะนำวรรคที่สองของบทข้างต้นมาเป็นวรรคที่หนึ่งของบทต่อไป ลักษณะการสัมผัส

ดังกล่าวนี้เป็นลักษณะการสัมผัสที่พบมากที่สุดของปันทุนแบบต่อเนื่อง ดังแผนผัง ข้อสังเกตประการหนึ่ง ปันทุนมลายูปาดานีหลายบทจะสัมผัสเสียงเฉพาะเมื่ออ่านออกเสียงเป็นสำเนียงมลายูปาดานีเท่านั้น และจะเพี้ยนสัมผัสทันทีหากนำไปเขียนหรือออกเสียงเป็นสำเนียงมลายูมาเลเซีย ส่วนใหญ่พบในบทปันทุนดั้งเดิมซึ่งใช้ขับร้องและถ่ายทอดจากปากสู่ปากมากกว่าการนำไปเขียน ถือเป็นสิ่งบ่งชี้ประการหนึ่งถึงแหล่งกำเนิดของปันทุนดังกล่าวว่ามาจากพื้นที่ปาดานี

Masak masam masak manis (h) สูก เปรี้ยว สูก หวาน	○○ ○○	(a) วรรคที่หนึ่ง
Masak satu makan satu สูก หนึ่งผล กิน หนึ่งผล	○○ ○○	(b) วรรคที่สอง
Katak pisang mata jernih ปาด ตา โส	○○ ○○	(a) วรรคที่สาม
Katak puru belakang gerutu คางคกใหญ่ หลัง เป็นผืน	○○ ○○	(b) วรรคที่สี่
Masak satu makan satu สูก หนึ่งผล กิน หนึ่งผล	○○ ○○	(b) วรรคที่สองของบทที่หนึ่ง
Makan banyak tidak jamin กิน เยอะไป จะไม่ ปลอดภัย	○○ ○○	(c)
Katak puru belakang gerutu คางคก หลัง เป็นผืน	○○ ○○	(b) วรรคที่สี่ของบทที่หนึ่ง
Katak menyak perut cermin เขียด ท้อง มันวาว	○○ ○○	(c)

3. ชนิดเนื้อหา (Theme)

ชนิดเนื้อหานี้ได้แบ่งประเภทตามเนื้อหาที่ต้องการสื่อความหมายของบทปันทุน แต่ละบทได้หลายประเภท เช่น ปันทุนประเพณีและวิถีชีวิต (Pantun Adat dan Resam Manusia) ปันทุนศาสนาและความเชื่อ (Pantun Agama dan Kepercayaan) ปันทุนคุณธรรม จริยธรรม (Pantun Budi) ปันทุนสนุกสนานและการละเล่น (Pantun Jenaka dan Permainan) ปันทุนปริศนาคำทาย (Pantun Teka-teki) ปันทุนการต่อสู้ (Pantun Kepahlawanan) ปันทุนอบรมสั่งสอน (Pantun Pendidikan) ปันทุนสุภาพจิต (Pantun Peribahasa) ปันทุนเปรียบเทียบ (Pantun Kiasan) ปันทุนผจญภัยและท่องเที่ยว (Pantun Kembara dan Perantauan) เป็นต้น

คุณสมบัติของป็นต้นที่มีคุณภาพ

คุณสมบัติของป็นต้นที่มีคุณภาพมี 5 ประการ ดังนี้

1. ส่วนพรรณนา มีการใช้คำหรือวลีที่สละสลวย ต้องมีความสละสลวย โดยยึดธรรมชาติและวิถีชีวิตเป็นส่วนใหญ่ เช่น ความสวยงามของธรรมชาติ กลิ่นหอมของดอกไม้ เสียงธรรมชาติที่ไพเราะ ดอกไม้ ใบไม้ สัตว์ต่างๆ เป็นต้น
2. ส่วนความหมาย มีการใช้คำหรือวลีที่สละสลวย มีเนื้อหาที่กว้างขวาง พร้อมทั้งจะต้องดึงดูดผู้อ่านและผู้ฟังให้คล้อยตามบทป็นต้น
3. ส่วนความหมายจะต้องมีความสอดคล้องกับส่วนพรรณนา ไม่ว่าจะเสียงหรือการเปรียบเปรยก็ตาม
4. ส่วนพรรณนาจะต้องมีความสอดคล้องกับคำศัพท์ที่ใช้ มีการสัมผัสกัน วรรคที่ 1 จะสัมผัสกับวรรคที่ 3 ส่วนวรรคที่ 2 จะสัมผัสกับวรรคที่ 4
5. พยางค์ในแต่ละวรรคจะมี 8-12 พยางค์ แต่ส่วนใหญ่จะใช้ 9- 10 พยางค์

คุณค่าของป็นต้น

ด้านคุณค่าของป็นต้น สามารถแยกได้ 4 ประเด็น คือ

1. คุณค่าด้านวรรณศิลป์ พบว่าป็นต้นมีความไพเราะทั้งที่เกิดจากรสคำ ด้วยการคิดสรรคำที่สัมผัสเสียงทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน การเลียนเสียงธรรมชาติ และความไพเราะจากรสความ มีการใช้คำที่มีความหมายกระชับ ชัดเจน การใช้สำนวนโวหาร การอุปมา อุปมัย สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกได้อย่างลึกซึ้ง กระแทกอารมณ์ แต่จะหลีกเลี่ยงในลักษณะการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา แต่จะใช้ธรรมชาติแวดล้อมเป็นผู้ถ่ายทอดสื่อความแทน
2. คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ พบว่าป็นต้นมีคุณลักษณะเฉพาะตัวที่เด่นชัด คือ การอบรมขัดเกลาคน มีคุณค่าด้านคุณธรรม จริยธรรม คุณค่าด้านศาสนา คุณค่าด้านความสามัคคี คุณค่าด้านการให้การศึกษา คุณค่าด้านการรักษาอัตลักษณ์ คุณค่าด้านการเหยียวยาวและโน้มน้าวจิตใจ และด้านอื่นๆ ล้วนมีประโยชน์ต่อการเป็นสื่อถ่ายทอดคำสั่งสอนเพื่อพัฒนาคน และสังคมที่ตั้งอยู่บนอัตลักษณ์ทางภาษาและวิถีการอบรมขัดเกลาสังคมแบบมลายู
3. คุณค่าด้านสังคม พบว่าป็นต้นมีบทบาทในการจรโล่งสังคมมลายูมาอย่างยาวนาน ด้วยการให้แนวคิด การให้คติเตือนใจ การแสดงให้เห็นถึงชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสอดแทรกไว้ในบทประพันธ์อย่างแนบเนียน
4. คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่าบทป็นต้นสามารถให้ทั้งความบันเทิง และข้อคิดในเนื้อหาสาระ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสาร และด้านการใช้เพื่อความบันเทิงและการละเล่น

องค์ความรู้จากปันทุน

องค์ความรู้มากมายในบทปันทุน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ศาสนาและความเชื่อ โดยเฉพาะองค์ความรู้ในด้านการขัดเกลาสังคมด้วยลักษณะเฉพาะที่สะท้อนวิถีการสื่อสารของชาวมลายู ประกอบด้วย

1. ปันทุนกับสุนทรียภาพทางภาษาในการขัดเกลาสังคมของชาวมลายู

ความจริงแล้วในสังคมมลายูปาตานี มีวรรณกรรมที่โดดเด่น สามารถรจโรงสังคม อยู่หลายประเภท แต่ทำไมต้องเป็นปันทุนในฐานะวรรณกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นมลายู จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งประวัติความเป็นมา กลุ่มผู้ใช้ และคุณค่าต่างๆ ในปันทุนมลายู ปาตานี สามารถตอบคำถามข้างต้นได้ด้วยเหตุผล 3 ประการดังนี้ (1) ปันทุนเป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายู (2) ปันทุนครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ในทุกระดับชั้นของสังคม และ (3) ปันทุนถูกนำมาใช้ในทุกสถานที่และโอกาสในสังคม ดังจะกล่าวในรายละเอียดของแต่ละข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 ปันทุนเป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายู มีมาก่อนการเข้ามาของศาสนา ฮินดู พุทธ และอิสลาม ปันทุนเป็นเป็นสื่อเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก เฉพาะสำหรับชาวมลายู และมีคุณลักษณะพหุวัฒนธรรม พหุภาษา และพหุศาสนา ซึ่งรับมาผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกของชาวมลายูปาตานีตลอดช่วงเวลาที่ยาวนานของประวัติศาสตร์ปาตานี แม้ค่านิยมและคำศัพท์อาจเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา แต่ลักษณะของปันทุนที่ประกอบด้วยส่วนพรรณนาและส่วนความหมายไม่เคยเปลี่ยนแปลง รวมทั้งคุณค่าและสถานะของปันทุนในสังคมก็ไม่เปลี่ยนแปลง ค่านิยมที่ถือเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชาวมลายูปรากฏชัดเจนในบทปันทุนมลายู ซึ่งค่านิยมเหล่านี้อาจไม่เกี่ยวกับอิทธิพลของศาสนาที่ชาวมลายูเคยนับถือและกำลังนับถือเลยก็ได้ แต่ศาสนาอาจมาเติมเต็มในด้านสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ประกอบด้วย

1) การพูดอ้อมค้อม (indirectness) การติดต่อสื่อสารระหว่างกันในสังคมชาวมลายู ปาตานี จะนิยมใช้ภาษาที่อ้อมค้อม พูดเปรียบเปรย อุปมา อุปมัย ใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัวสื่อถึงสิ่งที่ต้องการบอก ซึ่งชาวมลายูถือว่า เป็นการสื่อสารอย่างสุภาพ มีมารยาท และรู้จักกาลเทศะ และถือว่าการพูดกล่าวอย่างตรงไปตรงมา เป็นความไม่สุภาพ ไม่ให้เกียรติต่อคู่สนทนา จึงถือเป็นเรื่องน่าอับอาย ในสังคมมลายูหากได้รับการตั้งคำถามในลักษณะตรงไปตรงมา อย่างไรก็ตามการใช้ประโยคอ้อมค้อมหรือเปรียบเปรย จำเป็นต้องสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน ไม่คลุมเครือด้วย

ชาวมลายูจะหลีกเลี่ยงการใช้คำที่อาจกระทบความรู้สึกของคนอื่น ซึ่งอาจเป็นต้นเหตุของปัญหาอื่นๆ ตามมา เหตุนี้จึงเป็นผลว่า ทำไมชาวมลายูจึงจะไม่กล่าวถึงบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยตรง แต่จะถูกอธิบายอาการต่างๆ ด้วยสื่อแวดล้อมอื่น ซึ่งผู้รับสารสามารถเข้าใจและรับรู้ได้อย่างไม่กตสัน ถือเป็นการยกย่องสูงส่งทางการสื่อสารของชาวมลายู ทั้งนี้การกระทำต่างๆ ของชาวมลายู

ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม (budi) ซึ่งเป็นคำที่สื่อความหมายได้กว้าง ครอบคลุมถึง จิตใจ มารยาท สติปัญญา และ พฤติกรรม สามารถกล่าวได้ว่า คุณธรรมจริยธรรม เป็นศูนย์กลางของความนึกคิดของชาวมลายูเลยทีเดียว

2) การใช้คำที่มีความนุ่มนวล ชาวมลายูอาศัยอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ เป็นชุมชน หมู่บ้านที่สมาชิกมีการติดต่อไปมาหาสู่กันอย่างใกล้ชิด ร่วมด้วยช่วยกันในกิจกรรมของส่วนรวม หรือส่วนตัว การป้องกันภัยอันตรายจากภายนอก การอบรมเสริมความรู้จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชน การว่ากล่าวตักเตือน หรือกล่าวตักเตือนเป็นสิ่งที่ไม่พบเห็นได้ทั่วไปในสังคมมลายู ทั้งในฐานะพ่อกับลูก หรือผู้อาวุโสกับเยาวชนในหมู่บ้าน เป็นต้น แต่การว่ากล่าวตักเตือนในสังคมมลายูมีอัตลักษณ์โดดเด่นในเรื่องการใช้สำนวนภาษาที่นุ่มนวล แต่แหลมคม จดจำได้ง่าย ถือเป็นความสามารถด้านการสื่อสารของชาวมลายูที่นับวันจะสูญหายไปจากคนรุ่นใหม่ไปทุกที

3) การระมัดระวังความรู้สึกของผู้อื่น ความเกรงใจ เคารพ และให้เกียรติผู้อื่น ถือเป็นกาลเทศะที่ชาวมลายูยึดถือเป็นอย่างมาก การรู้จักสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโสกว่า และผู้ใหญ่ให้ความรักใคร่เอ็นดูเด็กๆ เป็นความสมดุลของการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม ลักษณะการให้การอบรมสั่งสอนหรือการตักเตือนที่ปรากฏในปณตุนที่มีคุณภาพ จึงมักมีช่องว่างหรือช่วงห่างระหว่างสิ่งที่ต้องการสื่อกับความรู้สึกของคนรับสื่อ ช่วงห่างดังกล่าวนี้มักจะใช้สภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นตัวกันความรู้สึกและขณะเดียวกันก็เป็นตัวนำสื่อบอกความมุ่งหมายที่ต้องการ ดังสังเกตจากบทปณตุนต่อไปนี้

Cedak air dengan baldi,	ตักน้ำ ด้วยถัง
Cedak nasi dengan senduk;	ตักข้าว ด้วยทัพพี
Baik ikut resmi padi,	ยึดตามธรรมเนียมชาตรวงข้าวดีกว่า
Semakin berisi semakin tunduk.	ยิ่งเข้าเนื้อ ยิ่งโค้งงอลง

บทปณตุนข้างต้นต้องการสอนเรื่องการรู้จักวางตัวในสังคม อย่าเป็นคนโอ้อวดเมื่อเรามีดี ไม่ว่าจะเป็ด้านทรัพย์สินเงินทอง ความรู้ความสามารถ หรือยศตำแหน่ง บทปณตุนอาจใช้เสียดสีหรือตักเตือนคนที่มีนิสัยโอ้อวด แต่เกรงจะกระทบกับความรู้สึกของผู้รับการติเตือน จึงใช้สำนวนมลายู *"ikut resmi padi, makin berisi makin tunduk"* (ตามธรรมเนียมชาตรวงข้าว ยิ่งเข้าเนื้อ ยิ่งโค้งงอลง) มาเปรียบเปรย รวงข้าวจึงเป็นช่องว่างและตัวเชื่อมระหว่างความรู้สึกและสื่อในการสื่อสาร อัตลักษณ์ของทักษะทางการสื่อสารเหล่านี้ มีปรากฏอยู่ในปณตุนเป็นจำนวนมาก ซึ่งหากไม่ทำความเข้าใจปณตุน ก็มีโอกาสเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของชาวมลายูได้อย่างลึกซึ้ง

ข้อที่ 2 ปณตุนครอบคลุมกลุ่มผู้ใช้ในทุกระดับชั้นของสังคม ปณตุนเป็นวรรณกรรมที่ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ใช้ ไม่กำหนดเพศ อายุ และบทบาทหน้าที่ในสังคม เป็นวรรณกรรมมลายู

ที่มีความดั้งเดิม มีการใช้ปันทุนในทุกกลุ่มคนในสังคม และด้วยเหตุที่ปันทุนถูกใช้เพื่อสื่อถึงความคิด ความรู้สึกของคนทุกระดับชั้นในสังคม ปันทุนจึงเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างหนึ่ง ที่เผยให้เห็น สภาพจริงของโครงสร้างทางสังคมของชาวมลายูในอดีต ความเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ในทุกระดับชั้น ของสังคม สังเกตได้จากเนื้อหาของปันทุนที่แบ่งประเภทตามลักษณะของผู้ฟังออกเป็น 3 ประเภท คือ ปันทุนสำหรับเด็ก ปันทุนสำหรับคนหนุ่มสาว และปันทุนสำหรับผู้ใหญ่

ข้อที่ 3 ปันทุนถูกนำมาใช้ในทุกสถานที่และทุกโอกาสในสังคม ปันทุนเป็นสื่อที่ชาวมลายูนำมาใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เพื่อการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาสังคม ปันทุนเป็นเสมือนเครื่องปรุงรสในอาหาร หากไม่นำไปเติมใส่ รสชาติคงจืดชืด จะไม่ติดใจในรสชาติ ฉะนั้นการพูดที่เสริมเติมด้วยปันทุนจึงแตกต่างในด้านประสิทธิภาพในการสื่อสาร ที่มีมากกว่า ลึกซึ้งกว่า ไพเราะกว่า และ กระแทกกระทอนความรู้สึกมากกว่า แต่เป็นการกระแทกอย่างนุ่มนวลหรือสะกิดด้วยภาษาโวหาร ความเป็นมรดกส่วนรวม เป็นแหล่งขุมความรู้ เป็นสื่อพัฒนาการทางภาษาของทุกกลุ่มคนในสังคมของ ปันทุน คุณลักษณะของปันทุนที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสื่อได้ผ่านบทปันทุนที่ว่า

Pantun Melayu wadah pusaka,	ปันทุนมลายู มรดกส่วนรวม
Jadi panduan kiasan bahasa;	เป็นที่รวม ภาษาเปรียบเปรย
Mempertingkat ilmu mertabat bangsa,	เสริมความรู้ ยกระดับภาษา
Demi sejahtera rakyat jelata.	เพื่อความสุข ของชาวประชา

จากทั้งสามประเด็นที่กล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ปันทุนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากกับ วิถีชีวิตชาวมลายู ปันทุนถือว่าเป็นศิลปะทางภาษาที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมของชาวมลายูเอง สะท้อน แนวคิดและวิถีมลายู ส่วนการนำไปใช้สามารถนำไปใช้ได้ในทุกๆ โอกาส รวมทั้งการประยุกต์ใส่ ท่วงทำนองขับเป็นเพลงเพื่อความบันเทิงได้ด้วยเช่นกัน คุณค่าของปันทุนมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและ นามธรรม การศึกษาบทปันทุนจึงไม่ใช่แค่ศึกษาเฉพาะลักษณะการประพันธ์หรือประเภทของเนื้อหาแต่ เพียงเท่านั้น แต่ต้องศึกษาถึงความเป็นนามธรรมของรากเหง้าทางความคิดของชาวมลายูที่นำไปสู่การ ถ่ายทอดออกมาในรูปของปันทุน ลักษณะเฉพาะดังกล่าวนี้ ถือเป็นอัตลักษณ์ของชาวมลายู เป็น ประเพณีและวิถีชีวิตในการเสริมสร้างค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม ให้เป็นสังคมที่ยืนอยู่บน วัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งจะเป็นฐานที่มั่นคงในการปฏิสัมพันธ์กับสังคมไร้พรมแดนในปัจจุบัน เพราะถ้า ปราศจากความเป็นตัวตนที่ชัดเจนแล้วย่อมเกิดความสับสนในบทบาทหน้าที่ ขอบเขตและเป้าหมาย ในการปฏิสัมพันธ์กับสังคมอื่น มีโอกาสสูงที่จะทำให้สังคมของตนอ่อนแอลง

3.2 ปันตุนกับบทบาทในการธำรงรักษาวัฒนธรรมมลายู

จากการวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อสาระตั้งได้กล่าวไปแล้ว สามารถกล่าวได้ว่า ปันตุนมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสื่อสาร ถ่ายทอดความคิด เจตนารมณ์ และอัตลักษณ์มลายูสู่สังคม ผ่านการนำไปใช้ในรูปแบบ และโอกาสต่างๆ トラบใดที่ปันตุนสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคม คุณลักษณะแห่งการขัดเกลาสังคมที่มีอยู่ในปันตุน จะอำนวยความสะดวกให้ผู้เสพปันตุนได้ตระหนักถึงคุณค่าในด้านต่างๆ เกิดคนดี สังคมดี อันเป็นความมั่นคงในการดำเนินชีวิตประการหนึ่ง ทั้งนี้บทบาทของปันตุนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม สามารถกล่าวแยกย่อยได้ดังนี้

1) ปันตุนถูกใช้ในกิจกรรมทางสังคมมลายูในด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และประเพณี

ในอดีตกิจกรรมต่างๆ จะถูกเติมเต็มด้วยการขับร้องโต้ตอบในรูปปันตุนอยู่เสมอ ผู้มีความสามารถด้านการขับปันตุน จะได้รับการเชิดชูเป็นที่นิยมชมชอบในสังคม ในปัจจุบันแม้บทปันตุนดั้งเดิมได้ลดน้อยถอยลง แต่ถูกแทนที่ด้วยบทปันตุนสมัยใหม่ ที่ประพันธ์ขึ้นมาตามสถานการณ์ใหม่ แต่ยังคงคุณค่าในการให้การอบรมสั่งสอนเหมือนเดิม

2) ปันตุนเป็นสื่อเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกและความต้องการ

การถ่ายทอดความรู้สึกหรือความต้องการ ซึ่งเป็นสิ่งนามธรรม สามารถแสดงออกผ่านสีหน้า น้ำเสียง หรือท่าทาง แต่การถ่ายทอดความรู้สึกหรือความต้องการผ่านบทปันตุนในลักษณะการเปรียบเปรย อุปมา อุปมัย ด้วยสภาพแวดล้อมรอบตัว ทำให้สามารถอธิบายความรู้สึกได้ชัดเจน เข้าใจง่าย โดยไม่จำเป็นต้องแสดงออกในรูปท่าทางหรือน้ำเสียง ซึ่งอาจกระทบกับความรู้สึกของผู้รับสารได้มากกว่า ถือเป็นวัฒนธรรมการสื่อสารที่สูงส่งยิ่งของชาวมลายู

3) ปันตุนเป็นสื่อสร้างความบันเทิง สนุกสนาน

อิทธิพลของปันตุนในสังคมมลายูปาตานีในด้านเป็นสื่อสร้างความบันเทิงและสนุกสนาน สะท้อนได้จากบทปันตุนดั้งเดิมที่ใช้เป็นเพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการละเล่นสำหรับเด็กๆ เพลงบาตีเก รวมทั้งภาษาที่ปรากฏใน*นวนิยายกุลิต* (หนังตะลุง) ในปัจจุบันยังพบมีการใช้มากที่สุด ในรูปเพลงบาตีเก แต่ในปัจจุบันได้รับความนิยมน้อยลงไปเมื่อเทียบกับอดีต

4) ปันตุนเป็นสื่อการอบรมสั่งสอนเพื่อขัดเกลาสังคม

เนื้อหาในปันตุนส่วนมากแล้วมุ่งให้การอบรมสั่งสอน ปันตุนถูกนำไปใช้ในทุกระดับวัย และทุกโอกาส ปันตุนจึงเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงปัจเจกบุคคลพร้อมกับนำสาระที่สามารถขัดเกลาสังคมสู่ค่านิยมและอัตลักษณ์ที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรม ความมีคุณธรรม จริยธรรมในปัจเจกบุคคล ทำให้สังคมมีกฎเกณฑ์ในเรื่องของความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง หรือเกิดจากกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม มนุษย์ผู้เจริญใช้เป็นแนวทางในการควบคุมตนเอง ทำให้การรู้จักไตร่ตรอง

แยกแยะว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ กฎเกณฑ์ในทางสังคมดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับกันว่า เป็นสิ่งดีงามควรประพฤติปฏิบัติเป็นเครื่องมือในการกำกับบุคคล ให้คิดดีและทำดี สถานะนี้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในจิตใจของบุคคลผู้เจริญทุกขณะ แม้กระทั่งการแสดงกริยาอาการออกสู่ภายนอกและ เป็นเครื่องกำกับบุคคลมิให้ตกไปสู่ที่ต่ำทราม การมีคุณธรรม จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะคุณธรรม จริยธรรมเป็นเรื่องของความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ หากคนในสังคมต่างก็มีคุณธรรม จริยธรรมจะทำให้พบแต่ความสุข การงานเจริญก้าวหน้า อัตราของคนชั่วลดน้อยลง ความสัมพันธ์ของมนุษย์ก็จะดำเนินไปในทางสร้างสรรค์สามารถลดปัญหา และขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่ตน สังคม และประเทศชาติได้

5) ปันตุนเป็นสื่อสะท้อนแนวคิด ทศนคติในสังคมมลายู

ปันตุนมีรากเหง้าของความเป็นวรรณกรรมมลายูดั้งเดิม บทปันตุนเกิดจากสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ในสังคมมลายู การว่ากล่าวตักเตือน หรือให้ข้อคิดวางอยู่บนพื้นฐานค่านิยมในสังคม ซึ่งในปัจจุบันเกือบทุกมิติในสังคมมลายูเป็นค่านิยมที่อยู่ในกรอบของศาสนาอิสลาม บทปันตุนดั้งเดิมจำนวนไม่น้อยที่สื่อสะท้อนถึงทศนคติของชาวมลายูในอดีตต่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ถือเป็นการบินทักเฝ้าระวังเรื่องความจริงที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาหนึ่ง หรือสถานที่หนึ่ง ซึ่งการทำความเข้าใจความเข้าใจแนวคิด และทศนคติของชาวมลายูในอดีต จำเป็นต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมในช่วงเวลานั้นด้วย เพราะแนวคิดหรือทศนคติที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาหนึ่ง หรือสถานที่หนึ่ง แต่ไม่อาจสื่อความหมายเดียวกัน ณ ช่วงเวลาหรือสถานที่ที่ต่างกัน เพราะวัฒนธรรมหรือค่านิยมทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและแตกต่างกันไปตามสถานที่ต่างๆ

3. ปันตุนกับการเสริมสร้างค่านิยมในหลักศาสนา

วรรณกรรมปันตุนส่วนมากมีเนื้อหาในลักษณะการเชิญชวนสู่ความดี ทั้งความดีตามค่านิยมในศาสนาอิสลาม และค่านิยมอื่นๆ ในสังคม จากการศึกษาเนื้อหาของปันตุนในด้านผู้ฟัง (Audience) หรือผู้รับสาร ซึ่งประกอบด้วยปันตุนสำหรับเด็ก ปันตุนคนหนุ่มสาว และปันตุนวัยผู้ใหญ่ พบว่าปันตุนทั้ง 3 ระดับวัยดังกล่าว ได้สอดแทรกหลักคำสอนของศาสนาอิสลามไว้อย่างมากมาย ทั้งด้านการปฏิบัติศาสนกิจ กริยามารยาทในสังคม การกตัญญูรู้คุณ และด้านอื่นๆ การสอดแทรกค่านิยมอิสลามในบทปันตุนมลายูปัตตานีเกิดจากบริบทแวดล้อมของสังคมมลายูปัตตานีเองที่เริ่มรับอิทธิพลของอิสลามมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 11 และแพร่หลายสู่ทุกระดับชั้นในสังคมในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ในสมัยการปกครองของพระยาอินทิรา ภายหลังเข้ารับอิสลามได้เปลี่ยนพระนามเป็นสุลต่านอิสมาแอลซาด์ อิสลามจึงได้หยั่งรากลึกในสังคมชาวมลายูปัตตานีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เปลี่ยนความเชื่อ ประเพณี การแต่งกาย จากฮินดู-พุทธสู่อิสลาม รวมทั้งการรับอิทธิพลภาษาอาหรับในฐานะภาษาของ

พระคำภีร์อัลกุรอานมาด้วยมากมาย บริบทแวดล้อมของความเป็นอิสลามดังกล่าวได้ซึมซับสู่แนวคิดของนักประพันธ์วรรณกรรม จนเกิดการผลิตและถ่ายทอดวรรณกรรมมลายูแนวอิสลามอย่างมากมาย เช่นเดียวกันกับปันทุน แม้เป็นวรรณกรรมดั้งเดิมของชาวมลายูที่มีมาก่อนอิสลาม ก็ได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาสู่ความเป็นอิสลาม ขณะเดียวกันกับปันทุนที่มีเนื้อหาขัดกับหลักศาสนาอิสลามก็ถูกทอดทิ้งไป

การสอดแทรกค่านิยมอิสลามในปันทุนมีความแตกต่างกับวรรณกรรมกิตาบ ซาอีร์ หรือวรรณกรรมอื่นที่มาพร้อมกับศาสนาอิสลาม ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้จะสอดแทรกค่านิยมอิสลาม โดยไม่ได้ยึดโยงกับค่านิยมในสังคมมลายูในขณะนั้นมากนัก แต่ยึดโยงกับหลักคำสอนในศาสนาอิสลามเพียงอย่างเดียว ถือเป็นวรรณกรรมที่ทำให้สังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง ขณะที่ปันทุนได้สอดแทรกค่านิยมอิสลามโดยทางอ้อมมากกว่าการกล่าวอย่างตรงไปตรงมาและเข้มข้นเหมือนวรรณกรรมกิตาบ แต่ปันทุนเน้นการขัดเกลาสังคมอย่างนุ่มนวลบนพื้นฐานของบริบทแวดล้อมของสังคมในขณะนั้น เป็นการผสมผสานค่านิยมอิสลามกับความเป็นท้องถิ่นถิ่นได้อย่างลงตัว

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ส่วนที่ 2

หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุวัฒนธรรมประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2559

วิชาอัลคลาก (จริยธรรม)

สาระที่ 5 อัลอัลคลาก

มาตรฐาน อต1 เข้าใจ จริยธรรมอิสลาม สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ ต่อครอบครัว สังคม และ สิ่งแวดล้อม ยึดมั่น และปฏิบัติตามจริยธรรมอิสลามในการดำเนินชีวิตได้ อย่างถูกต้องเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ระดับชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
อต.1 ¹	<ol style="list-style-type: none"> 1. บอกความหมาย ความสำคัญของมารยาทที่ดี 2. บอกมารยาทที่ดีในชีวิตประจำวัน 3. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามตามมารยาทที่กำหนด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความหมาย ความสำคัญของมารยาทที่ดี 2. มารยาทที่ดีในชีวิตประจำวันและดุอา <ol style="list-style-type: none"> 2.1 มารยาทในการกล่าวสลามและรับสลาม 2.2 มารยาทในการรับประทานอาหาร 2.3 มารยาทในการนอน 2.4 มารยาทในการพูด 2.5 มารยาทในการเข้าแถว 2.6 มารยาทในห้องเรียน 2.7 มารยาทในการใช้ห้องน้ำ 2.8 มารยาทในครอบครัว 2.9 มารยาทที่ดีต่อผู้สอน 2.10 มารยาทต่อผู้อาวุโสและผู้มีพระคุณ
อต. 2	<ol style="list-style-type: none"> 1. บอกความหมาย ความสำคัญของความสะอาด 2. บอกการปฏิบัติตนในการดูแลรักษาความสะอาด 3. บอกมารยาทต่ออัลกุรอาน 4. บอกมารยาทที่ดีในชีวิตประจำวัน 5. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามตามมารยาทที่กำหนด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความหมายสำคัญของความสะอาด 2. การปฏิบัติตนในการดูแลรักษาความสะอาด <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ร่างกาย 2.2 เครื่องนุ่งห่ม 2.3 ที่อยู่อาศัย 2.4 โรงเรียน 2.5 มัสยิด 3. มารยาทต่ออัลกุรอาน 4. มารยาทที่ดีในชีวิตประจำวันและดุอา

¹ อด ย่อมาจากคำว่า อิสลามศึกษาตอนต้น

ระดับชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
		4.1 มารยาทต่อเพื่อน 4.2 มารยาทต่อเพื่อนบ้าน 4.3 มารยาทต่อผู้มาเยือน 4.4 มารยาทในการเยี่ยมผู้ป่วย 4.5 มารยาทต่อเด็กกำพร้าและผู้ยากไร้ 4.6 มารยาทในการรับบริการ (เช่น การเข้าแถว รับประทานอาหาร เป็นต้น)
อด. 3	1. บอกความหมาย ความสำคัญของมารยาทที่ดีใน ชีวิตประจำวัน 2. ยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ เกี่ยวข้องกับมารยาทที่ดีใน ชีวิตประจำวัน 3. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตน ตามมารยาทที่กำหนด	1. ความหมายและความสำคัญของมารยาทที่ดีใน ชีวิตประจำวัน 2. มารยาทที่ดีในชีวิตประจำวันและดูอา 2.1 มมารยาทในการจำ 2.2 มารยาทในการเดิน 2.3 มารยาทต่อบิดามารดา 2.4 มารยาทในการเข้ามัสยิด 2.5 มารยาทในการออกมัสยิด 2.6 มารยาทในการอยู่ในมัสยิด 2.7 มารยาทในการเข้า - ออกจากบ้าน 2.8 มารยาทในการละศีลอด 2.9 มารยาทในการขับชี่ยานพาหนะ 2.10 มารยาทในการเล่นกีฬา 2.11 มารยาทต่อสถานที่สาธารณะและสถานที่ ราชการ 2.12 มารยาทต่อผู้นำ
อด. 4	1. อธิบายความหมาย ความสำคัญพร้อมอ้างอิง หลักฐานของหลักคุณธรรม จริยธรรมที่กำหนด 2. อธิบายพฤติกรรมที่ห้าม ปฏิบัติในอิสลาม 3. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตน ตามหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ กำหนด	1. ความหมายความสำคัญ และหลักฐานของหลัก คุณธรรม จริยธรรม 1.1 การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 1.2 การระงับอารมณ์ 1.3 ความอดทน 1.4 การพูดความจริง 1.5 การยำเกรงต่ออัลลอฮ์ 1.6 การยอมจำนนต่ออัลลอฮ์ 1.7 การมอบหมายตนต่ออัลลอฮ์ 1.8 ความสำนึก 1.9 การรักบ้านเกิด

ระดับชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
		2. พฤติกรรมที่ห้ามปฏิบัติในอิสลาม 2.1 อัจฉริชยา 2.2 ความแข็งแกร่ง 2.3 การพูดเท็จ 2.4 การยุแหย่
อด. 5	1. อธิบายความหมาย ความสำคัญพร้อมอ้างอิง หลักฐานของหลักคำสอน คุณธรรม จริยธรรมที่กำหนด 2. อธิบายวิธีการปฏิบัติตนตาม แบบอย่างของนบีมุฮัมมัดคือล ลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม 3. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตน ตามหลักคุณธรรม จริยธรรมที่ กำหนด	1. ความหมาย ความสำคัญของหลักคำสอนคุณธรรม จริยธรรมและหลักฐานอ้างอิง 1.1 มารยาทต่อบิดามารดา 1.2 มารยาทต่อครอบครัว 1.3 มารยาทต่อเพื่อน 1.4 มารยาทต่อผู้สอน 1.5 มารยาทต่อสิ่งที่ถูกสร้างโดยอัลลอฮ 1.6 มารยาทต่อผู้อาวุโส 1.7 มารยาทต่อคนต่างศาสนิก 2. แบบอย่างของนบีมุฮัมมัดคือลัลลอฮุอะลัยฮิวะ สัลลัม 2.1 การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส 2.2 การใฝ่รู้ 2.3 การแต่งกาย 2.4 การรักษาความลับ 2.5 การคบเพื่อน 2.6 ความบริสุทธิ์ใจ 2.7 ความซื่อสัตย์และน่าเชื่อถือ 2.8 การรู้จักบุญคุณต่อผู้มีพระคุณ(ครู/บิดาและ มารดา) 2.9 ความอดทน 2.10 ความใจกว้าง

ระดับชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้
<p>อต. 6</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. อธิบายความหมาย ความสำคัญหลักคำสอน คุณธรรม จริยธรรมตาม แบบอย่างของนบีมุฮัมมัดคือล ลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัมพร้อมห ลักฐานอ้างอิง 2. อธิบายวิธีการปฏิบัติตนตาม แบบอย่างของนบีมุฮัมมัดคือล ลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม 3. ยกตัวอย่างและหลีกเลี่ยงสิ่ง ที่เป็นอบายมุข 4. อธิบายพฤติกรรมที่ห้าม ปฏิบัติในอิสลาม 5. อธิบายแบบอย่างที่ดีของ เศาะฮาบะ 6. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตาม แบบอย่างของนบีมุฮัมมัดคือล ลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความหมายความสำคัญหลักคำสอนคุณธรรม จริยธรรมตามแบบอย่างของนบีมุฮัมมัดคือล ลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัมพร้อมห ลักฐานอ้างอิง 2. แบบอย่างของนบีมุฮัมมัดคือล ลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัมพร้อมห ลักฐานอ้างอิง <ol style="list-style-type: none"> 2.1 ความยุติธรรม 2.2 ความกล้าหาญ 2.3 ความเมตตา 2.4 การรู้จักประหยัด 2.5 ความตั้งใจมุ่งมั่นในการทำงาน 2.6 ความสามัคคี/สมานฉันท์ 2.7 ความพอเพียง 2.8 การมีจิตสาธารณะ 2.9 การเยี่ยงญาติผู้เสียชีวิต 2.10 การเยี่ยงสุสาน(กุโบร์) 2.11 การรู้จักกล่าวขอขอบคุณ 2.12 การดูแลความสะอาดต่อตนเอง 2.13 การรักษาสิ่งแวดล้อม 2.14 มารยาทต่อสถานที่สำคัญทางศาสนา 3. การหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอบายมุข เช่น การพนัน สุรา สิ่งเสพติด 4. พฤติกรรมที่ห้ามปฏิบัติในอิสลาม <ol style="list-style-type: none"> 4.1 การนินทา 4.2 การหยิ่งยโส 4.3 การด่าทอ 4.4 การทะเลาะ 4.5 การดูถูก/ดูหมิ่นผู้อื่น 5. แบบอย่างที่ดีของเศาะฮาบะฮ <ol style="list-style-type: none"> 5.1 อับูบักร อัศ-ศิดดีก 5.2 อุมร์ บิน อัล-ค็อฎฏ็อบ 5.3 อุษมาน บิน อัฟฟาน 5.4 อะลีย์ บิน อะบีฏอลิบ

ส่วนที่ 3

บทปันทุนแยกตามระดับชั้น

ระดับชั้นอิสลามศึกษา / ประถมศึกษาปีที่ 1

บทปันทุน	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระ การเรียนรู้ข้อที่
Anak itik di dalam kolam Jangan tarik muka masam	ลูกเปิดน้อย ในสระน้ำ อย่าชักหน้า บุตเปรี้ยว	2.8 / 2.9 / 1.10
Dari padi dapat beras Jangan jadi budak malas	จากข้าวเปลือก เป็นข้าวสาร อย่าเป็นเลย เด็กขี้เกียจ	2.6/ 2.8 / 2.9
Sang kancil di tepi pagar Sejak kecil mulai belajar	กระเจงน้อย ที่ข้างรั้ว ตั้งแต่เล็ก เริ่มเรียนแล้ว	2.6 / 2.9
Burung pelatuk kepala biru Tak ada tuk tak boleh meniru	นกหัวขวาน หัวน้ำเงิน ไม่มียา ไม่ได้ลอกเลียนแบบ	2.10
Endoi endoi tiak Tiak makan padi Adik jangan triak Emak buat padi	เปล เปล นกกระจาบ นกกระจาบกินข้าวเปลือก ลูกอย่าร้องให้ แม่ออกไปทำนา	2.10
Anak kumbang jati Suka korek tiang Senang rasa hati Emak sudah pulang	ลูกด้วง ตัวน้อยๆ ชอบทำรู ที่หัวเสา สบายใจ จังหนอ คุณยายรัก กลับมาแล้ว	2.8 / 2.10
Ayun anak ayun Ayun hujung serambi Bangun adik bangun Jangan tidur tinggi hari	ไกวเถาะ น่อง ไกว ไกวเปล อยู่ที่ระเบียง ตื่นเถาะ น่องตื่น เจ้าอย่านอนตื่นสายเลย	2.3

บทป็นค่น	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ข้อที่
<p>Lompat si katak lompat Lompat di rumput muda Belajar kuat-kuat Buat ilmu hari tua</p>	<p>กระโดด เจ้ากบกระโดด กระโดด บนยอดหญ้าอ่อน ร่ำเรียน ให้จิงหนัก เตรียมความรู้ ยามเติบโตใหญ่</p>	2.6
<p>Bantal dari haji Mari dari Mekah Tidur saudara mati Serah kepada Allah</p>	<p>หมอนจากพิธีหัจญ์ มาจากนครมักกะฮ นอนหลับพี่น้องกับความตาย มอบตนต่ออัลลอฮ</p>	2.3
<p>Cuaca putih datang ke Palas Muda belia mencuci temu Membaca menulis jangan dimalas Kerana dia anak kunci ilmu</p>	<p>อรุณรุ่งออกไปปาลัส ชายหนุ่มทำความสะอาดขมิ้นขาว การอ่านเขียนอย่าได้เกียจคร้าน เพราะนั่นคือกุญแจไขความรู้</p>	2.6
<p>Bunga raya warna merah Bunga melur warna putih Ibu beli baju merah Adik pun pandai terima kasih</p>	<p>ดอกชบา สีแดง ดอกมะลิ สีขาว แม่ซื้อเสื้อ สีแดง ลูกรู้จัก กล่าวขอบคุณ</p>	2.4
<p>Tenang-tenang air di laut Sampan kolek mudik ketanjung Hati terknang mulut tersebut Budi yang baik rasa nak sanjung</p>	<p>น้ำทะเลที่สงบนิ่ง เรือกอและแล่นทวนสู่แหลม หัวใจซาบซึ้ง ปากกล่าวถึง คุณความดี อยากจะเชิดชู</p>	1

ระดับชั้นอิสลามศึกษา / ประถมศึกษาปีที่ 2

บทป็นตน	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระ การเรียนรู้ข้อที่
Nangka merah dekat pauh Nangka sejati dekat delima Luka berdarah cepat disembuh Luka hati dikesat lama	ขนุนแดง เคียงมะม่วง ขนุนแท้ เคียงทับทิม แผลออกเลือด ง่ายรักษา แผลในใจ ฝังอยู่นาน	4.1 / 4.2
Pergi memancing si ikan keli Dapat seekor terlepas dalam perigi Emas permata boleh dijual beli Budi bahasa nilainya tinggi	ไปตกปลาตุก ได้หนึ่งตัว ไปปล่อยในบ่อ เพชรพลอย เงินทอง ซื้อขายได้ มารยาทดี มีค่าสูงยิ่ง	4.3
Bunga lalang liuk melantuk Angin berlalu bertiup tenang Budi bahasa perlu dibentuk Jikalau mahu dihormati orang	ดอกหญ้าคา ปลิวไสวเล่นลม ลมพัดโบก สงบนิ่ง มารยาทดี หมั่นฝึกฝน หากอยากให้คน เคารพนับถือ	4.1 / 4.2 / 4.3
Pandai lipat kain Lipat kasur merah Sepuluh orang lain Tak sama sedaging sedarah	เก่งพับผ้า พับผ้ากาโชแดง สิบคนอื่นนั้น ไม่เท่าเลือดเนื้อเดียวกัน	4.1 / 4.2
Tiada bumi tak kena hujan Tiada sungai tak ada ikan Silap dan salah perlu dimaafkan Supaya terjalin ikatan persaudaraan	ไม่มีผืนดิน ที่ไม่เปียกฝน ไม่มีแม่น้ำ ที่ปราศจากปลา ผิดและพลาด ให้อภัยกัน เพื่อสานต่อ สายสัมพันธ์พี่น้องกัน	4.1 / 4.2 / 4.3
Bunga sekuntum bunga melati Putih berseri harum baunya Assalamu alaikum selamat pagi Semoga hari ini sihat bahagia	ดอกเป็นช่อ ดอกมะลิ ขาวละมุน หอมละไม อัสซาลามูออลัยกุมอรูนสวัสตียามเช้า อวยพรวันนี้ สุขกายสบายใจ	4.3 / 4.4

บทป่นตุน	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระ การเรียนรู้ข้อที่
Pohon betik pohon buluh Lama remaja membeli buahan Walaupun cantik walaupun huduh Sama sahaja di sisi tuhan	ต้นมะละกอ ต้นไผ่ วัยรุ่น ซื้อผลไม้อยู่เสียนาน แม้ว่าสวย แม้ว่าจะเห่อ เท่าเทียมกัน ณ พระเจ้า	4.5

ระดับชั้นอิสลามศึกษา / ประถมศึกษาปีที่ 3

บทป่นตุน	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระ การเรียนรู้ข้อที่
Elok rupanya kumbang jati Dibawa itik pulang petang Tidak berkata besar hati Melihat ibu sudah pulang	เจ้าด้วงน้อย สวยยิ่งนัก พาเปิดกลับ ในยามบ่าย รู้สึกดีใจ ก็นักหนา เห็นแม่รัก กลับมาแล้ว	2.3
Pohon delima di bawah dapur Membeli roti di pagi hari Walaupun lama sudah di kubur Budi pekerti tetap berseri	ต้นทับทิม อยู่ใต้ห้องครัว ซื้อขนมปัง ในตอนเช้า แม้ตายจาก เสียนานแล้ว คุณความดี ยังเจิดจรัส	2.1 / 2.12
Pak Haji kepiah merah Masuk hutan memburu rusa Orang mengaji taatkan Allah Orang sembahyang lepaskan dosa	เปาะฮายี กะปิเยาะห์แดง เข้าในป่า ไป ล่ากวาง หาความรู้ รักดีต่ออัลลอฮ์ ละหมาด เพื่อรอดพ้นจากบาป	2.6
Tetak tebu buluh Sandar pagar sasak Bangun makan sahur Nak puasa esok	ฟันอ้อยไผ่ พิงผนังไม้ไผ่ ตื่นกินชาฮูร ² จะถือศีลอดวันพรุ่งนี้	2.8

² ชาฮูร คือมื้ออาหารที่ชาวมุสลิมรับประทานในช่วงโกลสว่างเพื่อถือศีลอดในช่วงกลางวัน

บทปันทุน	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระ การเรียนรู้ข้อที่
Buah rambai di dalam peti Masam manis itu rasanya Pandai sungguh mengambil hati Serta dengan budi bahasanya	ลูกมะไฟ อยู่ในทึบ เปรี้ยวหวาน ยามลิ้มรส เป็นคนเก่ง เอาใจเขา เพียบพร้อมด้วย มารยาทดีงาม	2.11

ระดับชั้นอภิตดาลัย / ประถมศึกษาปีที่ 4

บทปันทุน	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระ การเรียนรู้ข้อที่
Susah derita anak desa Balik ke desa membawa seluar Sepatah kata sangat bisa Lebih bisa daripada ular	ทุกข์ลำเค็ญ ชาวบ้านสวน กลับบ้านสวน พากางเกง เพียงคำเดียว คำแสนพิช พิชยิ่งกว่า เหล่าอสรพิช	1.2 / 1.4
Membeli buahan di pokok kemia Bunga melati dijual bersama Kemewahan hidup hanya di dunia Bila dah mati tinggal semua	ซื้อผลไม้ ที่ต้นสาकु ดอกมะลิ มีขายด้วย ชีวิตฟุ่มเฟือย ในโลกนี้ เมื่อตายจาก ทั้งเสียหายหมด	1.7 / 1.8
Burung merpati hinggap di jalan Bunga melati di pokok celagi Sebelum mati buatlah amalan Bila pergi tidak kembali	นกพิราบบินมาเกาะ ช้างทาง ดอกมะลิ ที่ต้นมะขาม ก่อนตาย จงปฏิบัติธรรม เมื่อจากไปแล้ว ไม่หวนคืน	1.5
Pohon durian dahan menalu Menanam lada di taman indah Walaupun ujian datang bertalu Iman di dada jangan diubah	ต้นทุเรียน กิ่งปรลิต ปลูกพริก ที่สวนงาม ถึงแม้บททดสอบ แสนมากมาย ความศรัทธา อย่าได้เปลี่ยนแปลง	1.5
Pucuk paku di sana kolam Membeli banyak orang dewasa Tidak berlaku bencana alam Kecuali kehendak yang Maha Kuasa	ยอดผักกูด อยู่ปากฝั่งบึง คนขอซื้อ ช่างมากมาย ภัยธรรมชาติ ย่อมไม่เกิด เว้นแต่เป็น พระประสงค์ขององค์ อภิบาล	1.6 / 1.7

บทปันทุน	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ข้อที่
Seorang gadis membawa buku Turun menyabut di sana kubang Perkataan sedih ibarat paku Walaupun dicabut tinggalnya lubang	หญิงสาว พาหนังสือ ลงไปถอนกล้า ผักฝังบึง คำกล่าวซ้ำใจ เปรียบดังตะปู แม้ถอนออกแล้ว ยังเหลือรู	2.1 / 2.2 / 2.3 / 2.4
Mahal pepaku daripada getah Mahal durian daripada sawa Sesal dahulu dapat faedah Sesal kemudian tidak berguna	แพงผักกูด กว่ายางพารา แพงทุเรียน กว่าละมุด เสียใจก่อน มีประโยชน์ เสียใจทีหลัง ไม่เกิดผลใด	1.8
Banyak pinang sudahlah layu Pokok jambu di Kuala Jambu Ingatlah pesanan pepatah Melayu Mulut kamu harimau kamu	ต้นหมากมากมายเริ่มเหี่ยวเฉา ต้นฝรั่ง ณ ทำยามู จดจำไว้ สำนวนมลายู ปากเจ้า คือเสือเจ้า	1.4
Kalau ke bukit di hari raya Pergi menjaga labu yang masak Kalau adik mengaji berjaya Menjadi syurga ibu dan bapa	ถ้าขึ้นเขา ในวันรายอ ไปเฝ้าพื้กทอง ที่สุกงอมแล้ว ถ้าลูก ร่ำเรียนสำเร็จ เป็นสวรรค์ของบิดามารดา	1.3
Bertemu teruna datang melayar Cuaca putih kembali memukat Ilmu laksana binatang yang liar Membaca menulis tali pengikat	พบชายโสด ออกแล่นเรือ อรุณรุ่ง กลับดักอวน วิชาความรู้ เปรียบดังสัตว์เปรียว การอ่านเขียน เป็นเชือกผูกล้าม	1.3
Jeruk kangkung maman berduri Jeruk lada di dalam cupak Keluar kampung tinggal negeri Air mata membilang telapak	ดองผักบุ้ง และผักเสี้ยน ดองพริกไว้ ในกระป๋องลิตร ออกจากบ้าน ทิ้งลาเมือง น้ำตาหยด ตามรอยเท้า	1.9
Semut mengakut sarang ke lorong Tanda hujan kan turun lebat Kalau hidup bergotong royong Kejayaan tentu cepat didapat	มดขนรัง ไปตามทาง ลางบอกว่า ฝนจะตกหนัก ถ้าเราอยู่ ช่วยเหลือสามัคคี จะสำเร็จได้ ในไม่ช้า	1.1

ระดับชั้นอิสลามศึกษา / ประถมศึกษาปีที่ 5

บทปันทุน	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ข้อที่
Ikan aya membeli belah Budak belia membawa surat Orang kaya berhati murah Dapat berjaya dunia akhirat	ปลาอินทรีมีซื้อขาย เด็กหนุ่มถือจดหมาย คนรวยมีใจกว้าง ย่อมสำเร็จในโลกนี้และโลกหน้า	2.1 / 2.10
Cepatlah ke taman tanam melati Orang di belukar menanam kunyit Kuat iman di dalam hati Jangan ditukar dengan duit	รีบไปสวน ไปปลูกมะลิ คนที่สวนปลูกขมิ้น เข้มแข็งศรัทธาในหัวใจ อย่ายอมเปลี่ยนแลกกับเงินตรา	2.10
Banyak labu sangat masak Menanam labu di ladang kelapa Taatlah ke ibu taatlah ke bapa Ajaran guru jangan dilupa	ลูกฟักทองสุกอมแล้ว ปลูกไว้ที่สวนมะพร้าว กตัญญูต่อพ่อ กตัญญูต่อแม่ คำสั่งสอนของครูอย่าได้หลงลืม	1.1 / 1.4 / 2.8
Burung tiung terbang tinggi Tinggi naik tiga batu Kalau adik nak senang hati Kena turut perkataan ibu	นกขุนทองโฉบบินสูง บินสูงไกลสามกิโล ถ้าน้องหวังจะสบายใจ จงเชื่อฟังคำสั่งสอนมารดา	1.1 / 1.6 / 2.8
Kuda putih sedang berlari Pandai berlari juga melompat Harta banyak mudah dicari Teman sejati payah dudapat	ม้าขาวกำลังวิ่งเล่น วิ่งเก่งกระโดดคล่อง ทรัพย์สินเงินทองหาไม่ยาก เพื่อนแท้ต่างหากยากพบเจอ	1.3
Cepatlah balik bergunting rambut Balik ke Kabang terlalu deras Lihatlah air sangatnya lembut Boleh berlubang batu yang keras	รีบกลับบ้านตัดผมเสร็จ กลับไปกาบังรวดเร็วนัก ดูน้ำแสนจะนุ่มนวล แต่สามารถเกิดหลุมบนหินแข็ง	2.9

บทปันทุน	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ข้อที่
Pulang di bukit membawa lilin Balik bersurai di tanah medan Alangkah sakit ibu bersalin Hampir bercerai nyawa dibadan	กลับจากเขา พาเทียนไข กลับแยกย้าย ที่ลานกว้าง แสนเจ็บปวด ยามแม่คลอดบุตร แทบจะแยกวิญญาณ จากเรือนร้าง	2.8
Di Kedai Budi orang sembahyang Pohon salak di ladang getah Pandai berbudi orang sayang Walaupun anak orang susah	ณ ตลาดบูดี เขาทำละหมาด ต้นสละ อยู่ในสวนยาง ชอบทำดี ใครก็รัก แม้ว่าเจ้า ลูกคนยากลำบาก	2.6 / 2.7 / 2.8
Di Kedai Budi orang kasih Pohon salak di ladang Pak Sin Pandai berbudi orang kasih Walaupun anak orang miskin	ที่ตลาดบูดี คนแผ่รัก ต้นสละ ที่สวนเปาะซิน เก่งคุณธรรม คนเขารัก แม้เป็นลูก คนยากจน	2.6 / 2.7 / 2.8

ระดับชั้นอิสลามศึกษาปีที่ 6 / ประถมศึกษาปีที่ 6

บทปันทุน	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ข้อที่
Ikat benang di batang pisang Ikat tali di batang tebu Yang menang jadi arang Yang kalah jadi abu	ผูกด้าย ที่ต้นกล้วย ผูกเชือก ที่ต้นอ้อย ผู้ชนะ เป็นถ่าน ผู้แพ้ เป็นเถ้า	4.4
Orang rajin kerja kuat Lantai patah tolong tukar Ringan tulang perut berat Berat tulang perut lapar	คนขยันทำงานหนัก พื้นกระดานหัก ช่วยกันเปลี่ยน กระดูกเบา ท้องจะหนัก กระดูกหนัก ท้องจะหิว	2.5
Menanam sirih cepat berhenti Pagi hari menanam lada Perkataan sedih lekat di hati Seperti duri di dalam dada	ปลูกพลู เสร็จเร็วจ้ง เช้าตรู่ ไปปลูกพริก คำพูดซ้ำใจ ชนักอยู่ในทรวง เปรียบตั้งหนาม ยอกอกอยู่	4.1 / 4.3

บทปันทุน	ความหมาย	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ข้อที่
Masak masam masak manis Masak satu makan satu Katak pisang mata jernih Katak puru belakang gerutu Masak satu makan satu Makan banyak tidak jamin Katak puru belakang gerutu Katak menyak perut cermin	ผลสุกรสเปรี้ยวหวาน สุกหนึ่งผล กินหนึ่งผล ปาดตามันใส คางคกหลังขรุขระ สุกหนึ่งผล กินหนึ่งผล กินเยอะไปจะไม่ปลอดภัย คางคกใหญ่หลังเป็นผื่น เขียดท้องมันวาว	2.7 / 2.13
Tanam belimbing dekat pauh Tanam getah dekat delima Tikam lembing cepat disembuh Tikam lidah teringat lama	ปลูग्มะเฟือง เคียงมะม่วง ปลูग्ต้นยาง เคียงทับทิม ถูกหอกแทง แผลหายเร็ว ถูกลิ้นแทง จดจำนาน	4.3

ภาคผนวก ง

บทปันทุนมลายูปัตตานี

1. ปันตุนอบรมสั่งสอน (Pantun Nasihat)

1	Ikat benang di batang pisang, Ikat tali di batang tebu; Yang menang jadi arang, Yang kalah jadi abu.	ผูกด้าย ที่ต้นกล้วย ผูกเชือก ที่ต้นอ้อย ผู้ชนะ เป็นถ่าน ผู้แพ้ เป็นเถ้า
<i>Abdurrahman Dewani</i>		
2	Madu lebah di pokok cemara, Patah dahannya ditimpa cendana; Generasi baru mengubah cara, Iqra dibaca menulis diutama.	ผึ้งทำรัง ที่ต้นสน กิ่งหัก ทับต้นจันทน์ ชนรุ่นใหม่ เปลี่ยนวิถี ขยันการอ่าน เน้นการเขียน
<i>Abdurrahman Dewani</i>		
3	Burung laut terbang sekawan, Patuh setia kepada ketua; Kita wajib memilih kawan, Kerana kawan kita bahagia.	นกทะเล บินเป็นฝูง เชื่อสัตย์ซื่อ ต่อหัวหน้า คิดไตร่ตรอง ก่อนเลือกเพื่อน เพราะเพื่อนดี พาสุขสันต์
<i>Abdurrahman Dewani</i>		
4	Patuh ketua sampai tujuan, Tujuan tercapai jiwa bermakna; Bila salah kita berkawan, Hidup kita selamanya merana.	เชื่อฟังหัวหน้า บรรลุเป้าหมาย เป้าหมายบรรลุ จิตใจมีค่า หากว่าเรา เลือกเพื่อนผิด ชีวิตลำบาก ทุกข์ยากตลอดกาล
<i>Abdurrahman Dewani</i>		
5	Tanam belimbing dekat pauh, Tanam getah dekat delima; Tikam lembing cepat disembuh, Tikam lidah teringat lama.	ปลูกมะไฟ เคียงมะม่วง ปลูกต้นยาง เคียงทับทิม ถูกหอกทิ่ม แผลหายเร็ว ถูกลิ้นทิ่ม จดจำนาน
<i>Abdullah Wadeng</i>		

- 6 Susah derita anak desa,
Balik ke desa membawa seluar;
Sepatah kata sangat bisa,
Lebih bisa daripada ular.
Abdullah Wadeng
- 7 Banyak pinang sudahlah layu,
Pokok jambu di Kuala Jambu;
Ingatlah pesanan pepatah Melayu,
Mulut kamu harimau kamu.
Abdullah Wadeng
- 8 Membeli buahan di pokok gemia,¹
Bunga melati dijual bersama;
Kemewahan hidup hanya di dunia,
Bila dah mati tinggal semua.
Abdullah Wadeng
- 9 Burung merpati hinggap di jalan,
Bunga melati di pokok celagi;
Sebelum mati buatlah amalan,
Bila pergi tidak kembali.
Abdullah Wadeng
- 10 Buah betik buah cendana,
Buah peria di sungai gali;
Rupa cantik tidak berguna,
Kalaulah dia perangai joli.
Abdullah Wadeng
- 11 Sedikit sebanyak budak di tanjung,
Sedikit budak orang yang bijak;
Duit banyak orang sanjung,
Duit tak ada orang mempijak.
Abdullah Wadeng

¹ ภาษามลายูมาเลเซีย rumbia

- 12 Orang wanita suka bertenang-tenang,
Bunga di dahan bunga cempaka;
Jangan kita suka berhutang,
Kerena Tuhan sangat murka.
Abdullah Wadeng
- สุภาพสตรี รักความสงบ
ดอกไม้กิ่ง คือดอกจำปา
เราอย่าติดนิสัยเป็นหนี้
เพราะพระเจ้า ทรงกริ้วโกรธ
- 13 Burung merpati banyak berterbang,
Ada yang putih duduk di telaga;
Orang yang mati banyak hutang,
Tidak kan boleh masuk syurga.
Abdullah Wadeng
- พิราบมากมาย บินเล่นลม
มีตัวขาว เกาะที่บ่อ
คนตายจาก มากด้วยหนี้
จะไม่มีสิทธิ์ เข้าสวนสวรรค์
- 14 Bawalah berjalan sepucuk surat,
Datang berjumpa kawan belia;
Buatlah amalan untuk akhirat,
Jangan lupa habuan di dunia.
Abdullah Wadeng
- ออกเดินทาง พาจดหมาย
พามาเจอ เพื่อนหนุ่มสาว
ทำความดี เพื่อโลกหน้า
แต่อย่าลืม ผลโลกนี้
- 15 Pokok gemia di tepi gereja,
Budak berjalan mencari saing;
Hidup di dunia mesti bekerja,
Buat amalan mesti rajin.
Abdullah Wadeng
- ต้นสาकुอยู่ข้างโบสถ์
เด็กเดินเตร่ เทียวหาเพื่อน
ชีวิตบนโลก ต้องทำงาน
ปฏิบัติศาสนกิจ ขยันหมั่นเพียร
- 16 Sedikit sebanyak ikan kembung,
Biji terung di dalam kain;
Duit banyak jangan sombong,
Mesti tolong orang miskin.
Abdullah Wadeng
- มีปลาทุ อยู่หน่อยนิด
ลูกมะเขือ อยู่ในผ้า
มีเงินมาก อย่าเย่อหยิ่ง
ต้องช่วยเหลือ คนยากไร้
- 17 Ikan aya membeli belah,
Budak belia membawa surat;
Orang kaya berhati murah,
Dapat berjaya dunia akhirat.
Abdullah Wadeng
- ปลาโอ เปิดซื้อขาย
เด็กหนุ่มพก จดหมายมา
คนร่ำรวย จิตใจกว้าง
ประสบความสำเร็จทั้งโลกนี้และโลกหน้า

- 18   Cepatlah ke taman tanam melati,
Orang di belukar menanam kunyit;
Kuat iman di dalam hati,
Jangan ditukar dengan duit.
Abdullah Wadeng
- 19   Ikan gulai ada sedikit,
Sedikit sebanyak membuat makanan;
Jangan lalai kerana duit,
Duit banyak buatlah kebajikan.
Abdullah Wadeng
- 20   Ada kunyit di bawah rambutan,
Pokok kemudu² sudah berdahan;
Ada duit buatlah jambatan,
Untuk menuju kepada tuhan.
Abdullah Wadeng
- 21   Cuaca putih datang ke Palas,
Muda belia mencuci temu;
Membaca menulis jangan dimalas,
Kerana dia anak kunci ilmu.
Abdullah Wadeng
- 22   Buah menada di penjuru pagar,
Bawa ke kota di kota makruf;
Kalau tak ada guru mengajar,
Banyaklah kita yang buta huruf.
Abdullah Wadeng
- 23   Tanamlah timun di taman lada,
Jangan ditanam di ladang rutab;
Simpanlah ilmu di dalam dada,
Janganlah simpan di dalam kitab.
Abdullah Wadeng

² ภาษามลายูมาเลเซีย mengkudu

³ ผลไม้ชนิดหนึ่งคล้ายน้อยหน่า ผลสุกสีแดง ต้นมีหนาม

- 24 Lembu putih belaga di kota,
Pergi jauh orang diwasa;
Ilmu boleh menjaga kita,
Dari jatuh ke dalam dosa.
Abdullah Wadeng
- 25 Banyak labu sangat masak,
Menanam labu di ladang kelapa;
Taatlah ke ibu taatlah ke bapa,
Ajaran guru jangan dilupa.
Abdullah Wadeng
- 26 Kain kasar dibuat sembahyang,
Gelas besar cepat dipecah;
Rajin belajar cikgu saying,
Malas belajar cikgu marah.
Abdullah Wadeng
- 27 Memburu rusa datang ke kolam,
Rusa bukit tak sempat bertemu;
Guru berdoa siang dan malam,
Agar adik mendapat ilmu.
Abdullah Wadeng
- 28 Marilah cepat ke bukit besar,
Orang wanita pergi ke desa;
Mari cepat adik belajar,
Jangan kita merugikan masa.
Abdullah Wadeng
- 29 Kalau ke bukit membawa lembu,
Buah keduduk⁴ cepatnya tua;
Kalaulah adik banyak ilmu,
Dapatlah duduk di tempat raja.
Abdullah Wadeng
- วัวขาว ชนในเมือง
ผู้ใหญ่พา เดินทางไกล
ความรู้ สามารถดูแลเราได้
ให้รอดพ้น จากความบาป
- ลูกฟักทอง สุกหอมแล้ว
ปลูกไว้ ที่สวนมะพร้าว
กตัญญูต่อพ่อ กตัญญูต่อแม่
คำสอนครู อย่าได้หลงลืม
- ผ้าหยาบ ใช้ทำละหมาด
แก้วใหญ่ แตกเร็วนัก
ขยันเรียน ครูเขารัก
ขี้เกียจเรียน ครูเขาโกรธ
- ล่ากวาง มาถึงหนองน้ำ
กวางภูเขา ยากพบเจอ
ครูขอพร อยู่ทั้งคืน
หวังให้เด็ก ได้รับความรู้
- เร็วเถอะเร็ว ไปที่เขาใหญ่
เหล่าผู้หญิง ไปที่หมู่บ้าน
เร็วเถอะเร็ว น้องมาเรียน
อย่ารีรอ ให้เสียเวลา
- ถ้าขึ้นเขา พาวัวไป
ลูกโคลงเคลง แก่เร็วนัก
ถ้าน้องมี มากความรู้
ย่อมได้นั่ง ณ ที่ราชา

⁴ ภาษามลายูมาเลเซียสะกด senduduk

- 30 Kalau ke bukit bertemu pemuda,
Bunga keduduk sangatnya indah;
Kalaulah adik ilmu tak ada,
Kenalah duduk di tempat yang rendah.
Abdullah Wadeng
- 31 Orang bukit datang kedesa,
Di sana desa ada kayu cengal;
Janganlah adik membuang masa,
Kerana masa terlalu mahal.
Abdullah Wadeng
- 32 Nenas masak di tempat asli,
Angsa dan belibis duduk sekali;
Emas dan perak dapat kembali,
Masa yang habis tidak kembali.
Abdullah Wadeng
- 33 Kalau ke bukit selepas fajar,
Bunga melati sangat mahal;
Kalau adik malas belajar,
Tua nanti sangatlah sesal.
Abdullah Wadeng
- 34 Kalau ke bukit di hari raya,
Pergi menjaga labu yang masak;
Kalau adik mengaji berjaya,
Menjadi syurga ibu dan bapa.
Abdullah Wadeng
- 35 Temu dan halia di tepi pagar,
Bunga indah di tepi gereja;
Ilmu dunia mesti belajar,
Sepaya mudah cari kerja.
Abdullah Wadeng

หากขึ้นเขา พบเจอหนุ่ม
ดอกไม้คงเคลง สวยงามนั้ก
ถ้าน้องๆ ไม่มีความรู้
ต้องตกอยู่ ในที่ต่ำด้อย

คนบนเขา มาที่หมู่บ้าน
ข้างหมู่บ้าน มีไม้ตะเคียน
ลูกอย่าปล่อย ให้เสียเวลา
เพราะเวลา ค่าแสนแพง

สับปะรดสุก อยู่ที่ต้น
ห่านและเป็ดน้ำ อยู่ด้วยกัน
เงินทอง หาใหม่ได้
เวลาที่เสียไป มีอาจหวนคืน

หากไปภูเขา ณ ยามรุ่ง
ดอกมะลิ ราคาแสนแพง
ถ้าน้องๆ ชี้เกียจเรียนรู้
เมื่อแก่เฒ่า จะเศร้าเสียใจ

ถ้าขึ้นเขา ในวันรายอ
ไปเฝ้าฟักทอง ที่สูงงอมแล้ว
ถ้าลูก ร่ำเรียนสำเร็จ
เป็นสวรรค์ ของบิดามารดา

ขมิ้นขาวและขิง อยู่ข้างรั้ว
ดอกไม้สวย อยู่ข้างโบสถ์
ความรู้ทางโลก ต้องเรียนรู้
เพื่อสะดวก ในการหางาน

- 36 Temu dan halia banyak di cari,
Jambu dan delima sudah masak;
Ilmu dunia hendaklah tinggi,
Ilmu agama hendaklah banyak.
Abdullah Wadeng
- 37 Kuala Tiba menanam timun,
Belia cepat kuat kaya;
Kalau ada kedua ilmu,
Dunia akhirat dapat berjaya.
Abdullah Wadeng
- 38 Pergi berehat letih belajar,
Setelah sudah mencari ikan;
Isteri salehah boleh bersabar,
Susah payah mencari makan.
Abdullah Wadeng
- 39 Orang wanita membawa manis,
Mambawa pulut terus ke desa;
Jangan kita banyak menangis,
Kerana takut putus asa.
Abdullah Wadeng
- 40 Orang wanita membawa kucing,
Membawa kucing hendak kemana;
Jangan kita banyak runsing,
Kerana runsing tidak berguna.
Abdullah Wadeng
- 41 Kerbau menguap di tengah padang,
Puyuh di tepi habis lari;
Kita berada di tempat orang,
Budi bahasa baik cari.

ขมิ้นขาวและขิง มากถามหา
ฝรั่งและทับทิม สุกงอมแล้ว
ความรู้ทางโลก ควรแสวงให้สูง
ความรู้ทางศาสนา ควรแสวงให้มาก

ปากน้ำเทพาปลูกแตงโม
หนุ่มขยันร่ำรวยเร็ว
ถ้ามีความรู้ทั้งสองอย่าง
โลกนี้และโลกหน้าย่อมสำเร็จ

ไปผ่อนคลาย เหนือจากการเรียน
เสร็จแล้ว ไปหาปลา
ภรรยาที่ดี อดทนได้
ทำงานหนัก หาเลี้ยงชีพ

หญิงสาว พาของหวาน
พาข้าวเหนียว มุ่งสู่หมู่บ้าน
เราอย่าร้องไห้ บ่อยครั้งนัก
เพราะกลัวเกิด ความสิ้นหวัง

หญิงสาว อุ้มแมว
อุ้มแมว ไปที่ไหน
เราอย่าเศร้าให้มากนัก
เพราะความเศร้า ไร้ประโยชน์

ควายหวา อยู่กลางทุ่ง
นกกระทาข้างๆ วิ่งหนีหมด
เราอยู่ ที่บ้านคนอื่น
คุณธรรมจริยธรรม ฟังหาไว้

- 42 Tanam kapas di ladang Sipong,
Pergi ke sana hendak memburu;
Barang yang lepas jangan dihitung,
Marilah membina hidup yang baru.
Abdullah Wadeng
- 43 Orang wanita terus ke desa,
Membawa buahan sangat merah;
Jangan kita berputus asa,
Kerena Tuhan sangat marah.
Abdullah Wadeng
- 44 Bawa kereta pergi berbawah,
Setiap petang pergi ke desa;
Kalau kita jadi pendakwah,
Banyak pantang menjadi biasa.
Abdullah Wadeng
- 45 Tanam kapas tanam pinang,
Buah pinang di bawah rumput;
Barang yang lepas jangan dikenang,
Kalau dikenang bertambah serabut.
Abdullah Wadeng
- 46 Banyak berfikir banyak usaha,
Membeli getah membeli pinang;
Banyak berzikir banyak berdoa,
Hati yang susah menjadi tenang.
Abdullah Wadeng
- 47 Membeli getah membeli pinang,
Lalu cepat ke dalam taman;
Sehari susah sehari senang,
Itulah sifat orang beriman.
Abdullah Wadeng
- ปลูกฝ้าย ที่ทุ่งซิปง
ไปที่นั่น เพื่อล่าสัตว์
สิ่งที่ผ่านไป อย่าได้คำนึง
มาร่วมสร้าง ชีวิตใหม่มั่น
- หญิงสาวเดินทาง สู่หมู่บ้าน
นำผลไม้ สีแดงสด
เราอย่าเป็น คนสิ้นหวัง
เพราะพระเจ้า ทรงกริ้วโกรธ
- ขับรถ ไปจัดเลี้ยง
ทุกๆ เย็น ไปที่หมู่บ้าน
ถ้าเราเป็น นักเผยแผร์
การงดเว้น เป็นเรื่องธรรมดา
- ปลูกฝ้าย ปลูกต้นหมาก
ลูกหมาก ใต้กอหญ้า
ที่ผ่านไป อย่าได้ระลึกถึง
หากระลึกถึง ยิ่งวิตกกังวล
- ไตร่ตรอง และพยายามให้มาก
ซื้ออย่าง ซื้อหมาก
ซีกรให้มากดูอาให้มาก
หัวใจว่าวุ่น สงบลงทันใด
- ซื้ออย่าง ซื้อหมาก
เร่งรีบ เข้าในสวน
หนึ่งวันทุกข์ หนึ่งวันสุข
ถือเป็นวิถี ของผู้ศรัทธา

⁵ กล่าวสรรเสริญพระเจ้า

⁶ กล่าวขอพรจากพระเจ้า

- 48 Banyak pinang di ladang sawa,
Pokok mawar dibawa melancung;
Ingatlah pesanan orang tua-tua,
Mulut mu penawar juga racun.
Abdullah Wadeng
- 49 Pokok getah di hulu telaga,
Bunga raya di hulu pasar;
Mulut dan lidah perlu dijaga,
Kerana bahaya terlalu besar.
Abdullah Wadeng
- 50 Hutan keduduk boleh dibakar,
Ada keduduk empat biji;
Pakaian buruk boleh ditukar,
Kata-kata buruk tetap dibenci.
Abdullah Wadeng
- 51 Pokok getah di dekat baruh,
Membuat parit di tepi seberang;
Mulut dan lidah sangat pengaruh,
Dapat menarik hatinya orang.
Abdullah Wadeng
- 52 Pokok getah dekat desa,
Boleh kacang di dalam halia;
Mulut dan lidah sangat bisa,
Boleh mengguncang alam dunia,
Abdullah Wadeng
- 53 Pokok getah di tepi kerawat,
Bunga raya berseri-seri;
Mulut dan lidah perlu di ingat,
Kerana bahaya diri sendiri.
Abdullah Wadeng
- มีหมากเยอะ ในสวนละมุด
ถือกุหลาบ เดินท่องเที่ยว
จำคำสอน ของผู้ใหญ่ไว้
ปากของคุณเป็นทั้งพิษและยา
- ต้นยาง อยู่ทางเหนือบ่อ
ดอกชบา อยู่ทางเหนือตลาด
ปากและลิ้น ต้องรักษา
เพราะอันตรายร้ายแรงยิ่ง
- ป่าโคลงเคลง สามารถเผาได้
มีโคลงเคลง อยู่สี่ไม้ดี
เสื้อผ้าเก่า สามารถเปลี่ยนได้
คำพูดไม่ดี เกลียดคณาใจ
- ต้นยาง ใกล้ทุ่งนา
ทำร่องน้ำ ฝั่งตรงข้าม
ปากและลิ้น มีอิทธิพลมาก
สามารถโน้มน้าว หัวใจคน
- ต้นยาง ใกล้หมู่บ้าน
ได้ถั่ว ในกองชิง
ปากและลิ้น อันตรายยิ่ง
สามารถเขย่า โลกทั้งใบ
- ต้นยาง ที่ข้างลวดหนาม
ดอกชบา บานสะพรั่ง
ปากและลิ้นต้องระวัง
เพราะอันตรายตกใส่ตัว

- 54 Pokok getah dekat paya,
Sampai ke paya membawa limau;
Mulut dan lidah sangat bahaya,
Lebih bahaya daripada harimau.
- ต้นยางอยู่ใกล้หนอง
ถึงหนองน้ำ พาผลส้ม
ปากและลิ้น แสนอันตราย
อันตราย ยิ่งกว่าเสือ
- Abdullah Wadeng*
- 55 Di hilir di hulu di kampung kota,
Sudah ke kota cepat sekali;
Berfikir dahulu sebelum berkata,
Sudah berkata tak dapat dikembali.
- ที่เหนือใต้ ณ ในเมือง
ไปถึงเมือง รวดเร็วนัก
จงคิดก่อน จะพูดกล่าว
พูดไปแล้ว มีอาจหวนคืน
- Abdullah Wadeng*
- 56 Indah wanita sangat putih,
Cepat segera ke kedai Hayati;
Sepatah kata yang sangat sedih,
Dapat jeleru sampai mati.
- หญิงสวย ขาวยิ่ง
รีบเร่งไปที่ ร้านฮายาตี
หนึ่งคำพูด ที่แสนเจ็บปวด
สามารถซึมซับ จำจนตาย
- Abdullah Wadeng*
- 57 Orang letih makan pengat,
Tepung pelita ada di dapur;
Perkataan sedih orang duk ingat,
Walaupun kita sudah di kubur.
- คนเหนื่อยล้า กินแกงบวด
ขนมกรวย อยู่ในครัว
คำพูดเจ็บปวด เขาจดจำ
แม้ว่าดิน กลบร่างแล้ว
- Abdullah Wadeng*
- 58 Seorang gadis sudah ke kota,
Balik segera pulang ke Jetih;
Perkataan sedih sepatah kata,
Boleh jeleru ke tulang putih.
- หญิงสาว เข้าในเมือง
รีบกลับด่วน ไปบ้านยือเตะ
คำพูดเจ็บปวด เพียงคำเดียว
สามารถฝังลึก ถึงกระดูกขาว
- Abdullah Wadeng*
- 59 Di hari cuti membawa kereta,
Mengangkut barang ke kampung Bakti;
Berhati-hati hendak berkata,
Takut orang lukanya hati.
- ในวันหยุด ไปขับรถ
ขับส่งของ ยังบ้านบะดี
จงระมัดระวัง จะพูดกล่าว
เกรงเขา จะชอกช้ำใจ
- Abdullah Wadeng*

- 60 Datuk Hasan membawa susu,
Keluarga Ubaidah duduk berkhidmat;
Patutlah pesan ke anak cucu,
Jagakan lidah hidup selamat.
Abdullah Wadeng
- 61 Bawa surat datang ke kota,
Bunga halia bunga lengkuas;
Dunia ibarat seorang jelita,
Tiada manusia merasa puas.
Abdullah Wadeng
- 62 Pergi memukat di Pulau Jelapi,
Pecah perahu di tandas batu;
Dunia ibarat orang bermimpi,
Sudah terjaga tak ada sesuatu.
Abdullah Wadeng
- 63 Membeli buahan di pokok gemia,
Bunga melati dijual bersama;
Inilah kemewahan hidup di dunia,
Bila dah mati tinggal semua.
Abdullah Wadeng
- 64 Burung tiung terbang tinggi,
Tinggi naik tiga batu;
Kalau adik nak senang hati,
Kena turut perkataan ibu.
Nilo Derasek
- 65 Pandai lipat kain,
Lipat kasur merah;
Sepuluh orang lain,
Tak sama sedaging sedarah.
Abdulwahab Waesama-ae
- โตะฮาซัน นำนมมา
ครอบครัวชู้ไบคะห์ ทำจิตอาสา
ควนสอนสั่ง ไปยังลูกหลาน
รักษาลิ้นไว้ ชีวิตปลอดภัย
- นำจดหมาย มาที่เมือง
มีดอกขิง และดอกข่า
โลกเปรียบดัง สิ่งสวยงาม
ไม่มีใคร รู้สึกเบื่อ
- ออกไปประมง ที่เกาะจือลาปี
เรือแตก ชนหินโสโครก
โลกเปรียบเสมือน คนกำลังฝัน
ตื่นขึ้นมา ไม่มีอะไรเลย
- ซื้อผลไม้ ที่ต้นสาคู
ดอกมะลิ มีจำหน่ายด้วย
นี่คือความหรูหรา ชีวิตในโลกนี้
เมื่อจากไป ทิ้งทุกอย่าง
- นกขุนทอง โบายบินสูง
บินสูงไกล สามกิโล
ถ้าลูก อยากสบายใจ
จงเชื่อฟัง คำสั่งสอนมารดา
- เก่งพับผ้า
พับผ้ากาโซแดง
สิบคนอื่นนั่น
ไม่เท่าเลือดเนื้อเดียวกัน

- 66 Kerat buluh buat kendaran,
Kendaran patah di tengah jalan;
Jangan pengaruh perkataan orang,
Sedikit terlatah siksa badan.
Maehalo Binsamae
- 67 Tanam timun di tanah Nongcik,
Pergi jual di batas kereta;
Menuntut ilmu di masa kecil,
Di masa tua kelabu mata.
Safiah Baka
- 68 Orang rajin kerja kuat,
Lantai patah tolong tukar;
Ringan tulang perut berat,
Berat tulang perut lapar.
Patimah Kahong
- 69 Cantik sungguh bunga melati,
Rimbun setaman bunga cempaka;
Pantun menyusuk di dalam hati,
Menjadi pengubat jiwa yang luka.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 70 Tinggi di dahan sarang kelulut,
Di pokok jering buahnya lebat;
Jikalau berkata sesedap mulut,
Pedih terluka hati sahabat.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 71 Pokok durian berbuah di dusun,
Berkawan terbang burung merpati;
Bahasanya menarik dipilih disusun,
Nikmatnya terlekat di dalam hati.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- ตัดต้นไผ่ ทำไม้หาบ
ไม้หามหัก ที่กลางทาง
อย่าหลงเชื่อ คำพูดคนอื่น
พลาดพลั้งนิด พาเจ็บตัว
- ปลูกแตงโม ที่หนองจิก
เก็บไปขาย ที่ข้างถนน
ศึกษาหาความรู้ ตั้งแต่เด็ก
ยามแก่ชรา ตาพร่ามัว
- คนขยัน ทำงานหนัก
พื้นกระดานหัก ช่วยกันเปลี่ยน
กระดูกเบา (ขยัน) ท้องจะหนัก
กระดูกหนัก (เกียจคร้าน) ท้องจะหิว
- สวยจันทนอ ดอกมะลิ
พุ่มเต็มสวน ดอกจำปี
ปันตนแฝงลึก ในจิตใจ
เป็นผู้เยียวยา จิตใจที่ร้ายราน
- ชั้นโรงทำรัง ที่กิ่งไม้สูง
ที่ต้นเนียง ออกผลตก
ถ้าพูดกล่าว ตามสนุกปาก
ย่อมบาดเคือง ในใจคน
- ต้นทุเรียน ออกผลอยู่ที่สวน
เหล่านกพิราบ บินกันเป็นฝูง
ภาษาที่ซัดเกล้า มาร้อยเรียง
ย่อมตราตรึง ในหัวใจคน

- 72 Buah kayu di hujung desa,
Ingin rasa teringin amat;
Anak cucu diajar bahasa,
Barulah hidup hormat menghormat.
Abdullah Wadeng
- 73 Bunga kertas cantik merimbun,
Jatuh menjulai ke tengah laman;
Perak emas banyak menimbun,
Bahasa dinilai tetapnya idaman.
Abdullah Wadeng
- 74 Buah salak masak tergantung,
Kulitnya keras isinya kelat;
Hidup pasti bergotong royong,
Itulah tanda hidup bermuafakat.
Patimah Kahong
- 75 Tanjung karang tempat berhenti,
Tanjung pasir pasarnya laris;
Pantun dikarang berbagai erti,
Tersalah tafsir hati terguris.
Abdullah Wadeng
- 76 Kuda putih sedang berlari,
Pandai berlari juga melompat;
Harta banyak mudah dicari,
Teman sejati payah didapat.
Napisah Waeteh
- 77 Semut mengangkut sarang ke lorong,
Tanda hujan kan turun lebat;
Kalau hidup bergotong royong,
Kejayaan tentu cepat didapat.
Patimah Kahong
- ผลไม่มี ที่ท้ายหมู่บ้าน
อยากได้ลิ้มรส เสียเหลือเกิน
มีลูกหลาน ให้สอนมารยาท
จะรู้จักให้เกียรติ ซึ่งกันและกัน
- ดอกเฟื่องฟ้า สวยเป็นพุ่ม
ร่วงหล่น ตรงกลางลาน
เงินทอง สะสมเยอะ
แต่มารยาทดี จำต้องมี
- ผลสละสุก ห้อยติดต้น
เปลือกแข็ง เนื้อรสฝาด
ชีวิตต้องร่วมแรงร่วมใจกัน
บ่งบอกถึง ความสมานสามัคคี
- แหลมปะการัง สถานที่หยุดพัก
แหลมทราย ตลาดขายดี
ปันตนประพันธ์แต่ง หลากความหมาย
ตีความผิดพลาด จะบาดหัวใจ
- ม้าขาว กำลังวิ่งเล่น
วิ่งเก่ง กระโดดคล่อง
ทรัพย์สินเงินทอง หาได้ง่าย
เพื่อนเท่านั้น ยากพบเจอ
- มดย้ายรัง ไปตามทาง
ลางบอกว่า ฝนจะตกหนัก
ถ้าเราอยู่ ช่วยเหลือสามัคคี
ความสำเร็จ ย่อมได้ในไม่ช้า

- 78 Anak sepat di sawah padi,
Anak seruan melompat lompat;
Kalau cepat usaha mengaji,
Dunia, akhirat kita dapat.
- Jawawir Musa*
- 79 Halia ini tanam-tanaman,
Di tepi kerawat banyak tumbuhnya;
Dunia ini pinjam-pinjaman ,
Akhirat juga akan sungguhnya.
- Patimah Kahong*
- 80 Orang ramai bersukaria,
Hari raya di dalam Negara;
Kita hidup di dalam dunia,
Mesti tahan usik angkara.
- Patimah Kahong*
- 81 Tepi sungai menanam jagung,
Pergi jual di kedai pagi;
Berani buat berani tanggung,
Inilah bernama lelaki sejati.
- Waehama Sadjamu*
- 82 Pokok halia di tanah luas,
Pohon keduduk di hulu kebun;
Hidup di dunia tak pernah puas,
Walaupun hidup seribu tahun.
- Pohon keduduk di hulu kebun,
Pokok jeneris dekat kemia;
Walaupun hidup seribu tahun,
Kalau boleh nak tongkat dunia.
- Abdullah Wadeng*
- ลูกพลาสติก ในนาข้าว
ลูกปลาช่อน กระโดดเล่นน้ำ
ถ้าพยายาม เร่งการเรียน
ย่อมสำเร็จ ทั้งโลกนี้และโลกหน้า
- ซึ่งเป็นพืช ใช้เพาะปลูก
ที่ข้างรั้วหนาม งอกมากมาย
โลกนี้เป็นแค่ สิ่งหยิบยืม
โลกหน้าต่างหาก ของจริง
- คนมากมาย สุขุขรธา
วันรายา ในประเทศ
เราอาศัย อยู่บนโลกนี้
ต้องทนต่อ สิ่งล่อลวง
- ปลูกข้าวโพด บนฝั่งแม่น้ำ
เอาไปขาย ที่ตลาดเช้า
กล้าทำ กล้ารับผิดชอบ
นี่แหละคือ ผู้ชายตัวจริง
- ต้นขิง ในไร่กว้าง
ต้นโคลงเคลง อยู่เหนือสวน
ชีวิตในโลก ไม่เคยเบื่อ
แม้จะอยู่ เป็นพันปี
- ต้นโคลงเคลง อยู่ทางเหนือสวน
ต้นชะเอม อยู่ใกล้สาคร
แม้จะอยู่ เป็นพันปี
ถ้าเป็นไปได้ อยากรู้ค่าโลก

- 83 Datang ke kolam memancing ikan,
Orang wanita selesai berduka;
Siang dan malam sebagai kenderaan,
Janganlah kita lalai dan leka.
- Orang wanita selesai berduka,
Angsa dan belibis duduk sekali;
Janganlah kita lalai dan leka,
Masa yang habis tidak kembali.
- Angsa dan belibis duduk sekali,
Di pohon petai di pohon kinis;
Masa yang habis tidak kembali,
Walaupun sesal walaupun menangis.
- ถึงสระน้ำ แวะตกปลา
หญิงสาว หายโศกเศร้า
ทั้งคืนวัน เดินพาดผ่าน
จงอย่าเพลิน อย่าหลงลืม
- หญิงสาว หายโศกเศร้า
ห่านและเป็ดน้ำ อยู่ด้วยกัน
จงอย่าเพลิน อย่าหลงลืม
เวลาที่ผ่านไป ไม่หวนคืน
- ห่านและเป็ดน้ำ อยู่ด้วยกัน
ที่ต้นสะตอ ที่ต้นมะมุด
เวลาที่ผ่านไป ไม่หวนคืน
แม้จะโศกเศร้า จะรำไห้
- Abdullah Wadeng*
- 84 Ada pulut di hadapan market,
Di sana pulut orang berkhidmat;
Kerana mulut badan sakit,
Kerana mulut badan selamat.
- Di sana pulut orang berkhidmat,
Ada pulut teman sejati;
Kerana mulut badan selamat,
Kerana mulut badan mati.
- มีงานแต่ง อยู่หน้าตลาด
ในงานแต่ง ร่วมจิตอาสา
เพราะปาก ร่างกายเจ็บปวด
เพราะปาก ร่างกายปลอดภัย
- ในงานแต่ง ร่วมจิตอาสา
มีงานแต่ง ของเพื่อนแท้
เพราะปาก ร่างกายปลอดภัย
เพราะปาก พาดัวตาย
- Abdullah Yunus*
- 85 Pokok gemia dekat pangkalan,
Pokok halia di atas pusu;
Hidupn di dunia banyak khayalan,
Banyak manusia tak puas nafsu.
- Pokok halia di atas pusu,
Di tempat wanita selalu berduyun;
Banyak manusia tak puas nafsu,
Dapat sejuta mahu sebillion.
- ต้นสาकु อยู่ใกล้ท่าเรือ
ต้นขิง อยู่บนจอมปลวก
ชีวิตในโลก มากจินตนาการ
มนุษย์ส่วนมาก ไม่อืมกิเลส
- ต้นขิงอยู่ บนจอมปลวก
ที่ผู้หญิง มักแห่ไป
มนุษย์ส่วนมาก ไม่อืมกิเลส
ได้ล้าน อยากได้อีกพันล้าน

Di tempat wanita selalu berduyun,
Sampai ke pulut tuan Aminah;
Dapat sejuta mahu sebillion,
Sampai masanya membaham tanah.

Abdullah Wadeng

86 Masa mu halus,
Nak boleh ke besar;
Orang tua asuh,
Pelihara sampai pandai.
Bila mu tua,
Pandai bercakapan;
Ibu mu durhaka,
Sampai sepak tendang.
Ibu suka hati,
Anak segar rasa mujur;
Berdiam kayu api,
Sampai jenera atas dapur.
Cuba kita kira,
Masa ibu sedang mengandung;
Sakit habis terasa,
Berdenyut papan punggung.
Bila mu besar,
Tak sangka nak jadi;
Ibu tak boleh ajar,
Mu jawab tapak kaki.
Masa mu halus,
Nak boleh ke besar;
Orang tua asuh,
Pelihara sampai pandai.
Bila mu tua,
Pandai bercakapan;
Ibu mu durhaka,
Lebih pada binatang.
Begini sahaja,
Anak dibalasan;
Dengan ibu durhaka,

ที่ผู้หญิง มักแห่ไป
ถึงที่งานแต่ง ส่วนอามีเนาะ
ได้ล้าน อยากรู้จักพันล้าน
ถึงเวลา แผ่นดินกลืนกิน

เมื่อตอนเจ้ายังเล็ก
กว่าจะได้เติบโตใหญ่
พ่อแม่คอยพุ่มพัก
เลี้ยงดูจนเจ้าเก่ง
เมื่อเจ้าเติบโตใหญ่แล้ว
พูดจาได้เก่งคล่อง
ต่อแม่เจ้าเนรคุณ
ถึงกับเอาเท้าถีบ
แม่นั้นแสนดีใจ
ยามลูกสบายก็สุขใจ
อยู่ไฟกองไม้ฟืน
จนหลับไหลบนเตาผิง
ลองเราคิดให้ดี
ขณะแม่นั้นตั้งครรภ์
เจ็บปวดแสนเหลือทน
ปวดหนึบๆ ที่แผ่นก้น
เมื่อเจ้าเติบโตใหญ่แล้ว
ไม่นึกเลยจะเป็นเช่นนี้
แม่สอนก็ไม่ได้
เจ้าตอบด้วยฝ่าเท้า
เมื่อตอนเจ้ายังเล็ก
กว่าจะได้เติบโตใหญ่
พ่อแม่คอยพุ่มพัก
เลี้ยงดูจนเจ้าเก่ง
เมื่อเจ้าเติบโตใหญ่แล้ว
พูดจาได้เก่งคล่อง
ต่อแม่เจ้าเนรคุณ
ยิ่งกว่าสัตว์เดรัจฉาน
เช่นนี้เองหรือ
ที่ลูกตอบแทน
กับแม่เจ้าเนรคุณ

Lebih pada binatang.	ยิ่งกว่าสัตว์เดรัจฉาน
Cuba perhati,	เจ้าล่องทวนคิดดู
Barang sudah nyata;	สิ่งที่เกิดชัดแจ้ง
Pulau Jelapi ⁷ ,	เกาะ ยือลาปี
Dikata anak durhaka.	กล่าวกันว่าคือลูกเนรคุณ
Bila mu besar,	เมื่อเจ้าเติบโตใหญ่
Duduk rumah tinggi;	อยู่บ้านหลังสูง
Hingga tak kabar,	จนเจ้าลืมตัว
Terlupa ibu sendiri.	ลืมแม่แต่แม่ของตนเอง

Saudah Ceklek

2. ปันตุนคุณธรรมจริยธรรม (Pantun Budi)

87	Di Kedai Budi orang sembahyang, Pohon salak di ladang getah; Pandai berbudi orang saying, Walaupun anak orang susah.	ณ ตลาดบูดี เขาทำละหมาด ต้นสละ ในสวนยาง สร้างคุณเก่ง ใครก็รัก แม้ว่าเจ้า ลูกคนยากลำบาก
	<i>Abdullah Wadeng</i>	
88	Di Kedai Budi orang kasih, Pohon salak di ladang Pak Sin; Pandai berbudi orang kasih, Walaupun anak orang miskin.	ที่ตลาดบูดี คนแผ่รัก ต้นสละ ที่สวนเปาะซิน สร้างคุณเก่ง คนเขารัก แม้เป็นลูก คนยากจน
	<i>Abdullah Wadeng</i>	
89	Di kedai budi keluarga berjual, Pohon salak di ladang desa; Pandai berbudi harga mahal, Walaupun anak orang biasa.	ที่ตลาดบูดี เขาค้าขาย ต้นสละ ที่สวนบ้าน สร้างคุณเก่ง แสนมีค่า แม้เป็นลูก คนธรรมดา
	<i>Abdullah Wadeng</i>	
90	Ke kedai budi makan pengat, Pohon salak di ladang sana;	ที่ตลาดบูดี กินแกงบวด ต้นสละ ที่สวนไกล

⁷ Pulau Jelapi (เกาะยือลาปี) ตั้งอยู่นอกชายฝั่งอำเภอไม้แก่นและอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี มีตำนานเล่าว่าเกาะแห่งนี้เกิดจากซากเรือของลูกที่เนรคุณต่อแม่ โดยไม่ยอมรับว่าเป็นแม่ของตนเมื่อเห็นแม่อยู่ในสภาพที่ยากจน เพราะอายุต่อภรรยาของตนที่เป็นผู้มีฐานะและเป็นตระกูลเจ้าเมืองด้วยความเข้าใจผิดจึงได้สาปแช่งลูกของตนให้พบแต่ความหายนะ และในที่สุดเมื่อลูกเนรคุณเล่นเรือออกจากฝั่งเพื่อกลับเมือง ทันใดก็เกิดพายุและคลื่นแรงจนเป็นเหตุให้เรือล่มในทะเล ทั้งเรือและร่างของเขาก็ได้กลายเป็นเกาะในที่สุด ปรากฏให้เห็นเป็นอนุสรณ์เตือนใจจนถึงปัจจุบัน

Pandai berbudi orang ingat,
Walaupun anak orang hina.

Abdullah Wadeng

สร้างคุณเก่ง คนคิดถึง
แม่เป็นลูก คนรังเกียจ

91 Ke Kedai Budi orang di tanjung,
Pohon salak di Kuala Becah;
Pandai berbudi orang sanjung,
Walau pun anak gemala gajah.

Abdullah Wadeng

ที่ตลาดบุตี ชนชาวแหลม
ต้นสละ ที่ทำบือเงาะ
สร้างคุณเก่ง คนเชิดชู
แม่เป็นลูก เจ้าความูซ้าง

92 Ke Kedai Budi orang khidmat,
Pohon salak di sana pulau;
Pandai berbudi orang hormat,
Walaupun anak gemala kerbau.

Abdullah Wadeng

ที่ตลาดบุตี ทำจิตอาสา
ต้นสละ อยู่ฝั่งเกาะ
สร้างคุณเก่ง เขาเคารพ
แม่เป็นลูก คนเลี้ยงควาย

93 Ke Kedai Budi orang kaya,
Pohon salak di Kuala Jambu;
Pandai berbudi orang mulia,
Walaupun anak gemala lembu.

Abdullah Wadeng

ที่ตลาดบุตี คนร่ำรวย
ต้นสละ ที่ทำยามู
สร้างคุณเก่ง เขาให้เกียรติ
แม่เป็นลูก คนเลี้ยงวัว

94 Ke Kedai Budi membawa biji,
Pohon salak di tepi perigi;
Pandai berbudi orang puji,
Walaupun anak gemala bebiri.

Abdullah Wadeng

ที่ตลาดบุตี พาผลไม้
ต้นสละ ที่ข้างบ่อ
สร้างคุณเก่ง เขาสรรเสริญ
แม่เป็นลูก คนเลี้ยงแกะ

95 Pukul empat pergi memamah,
Pergi ke bukit membawa bubur;
Hancur jasad menjadi tanah,
Budi baik tidak kan lebur.

Abdullah Wadeng

สี่โมงเย็น ไปยิงธนู
ไปที่เนินเขา พาของหวาน
ร่างกายสลาย กลายเป็นดิน
แต่คุณความดี อยู่นิรันดร์

96 Pohon delima di bawah dapur,
Membeli roti di pagi hari;
Walaupun lama sudah di kubur,
Budi pekerti tetap berseri.

Abdullah Wadeng

ต้นทับทิม อยู่ใต้ห้องครัว
ซื้อขนมปัง ในตอนเช้า
แม้ตายจาก กลบดินแล้ว
คุณความดี เจิดจรัสอยู่

- 97 Pagi hari pergi ke Budi,
Bawa raga ke taman halia;
Suami isteri pandai berbudi,
Rumah tangga aman bahagia.
Abdullah Wadeng
- 98 Limau Wati jual di kilang,
Halia sejati jual di Budi;
Harimau mati meninggalkan belang,
Manusia mati meninggalkan budi.
Abdullah Wadeng
- 99 Berjumpa teduh pokok kelapa,
Bawa kereta ke Sungai Padi;
Rupa hodoh tidak mengapa,
Kalaulah kita pandai berbudi.
Abdullah Wadeng
- 100 Tetak buat padi di Padang Palas,
Gajah gila lalu berisi;
Kalau tak mati boleh dibalas,
Hutang budi dibayar budi.
Abdullah Wadeng
- 101 Perahu kecil mudik berkali-kali,
Sarat bermuat buah kelapa;
Budi baik dibawakan mati,
Sampai akhirat tidak dilupa.
Idris Waedeng
- 102 Bunga lalang liuk melantuk,
Angin berlalu bertiup tenang;
Budi bahasa perlu dibentuk,
Jikalau mahu dihormati orang.
Waehama Sadjamu
- ในตอนเช้า ไปที่บูดี
นำตะกร้า ไปไร่ชิง
สามีภรรยา ยึดคุณธรรมความดี
บ้านมีสุข เรือนร่มเย็น
- ส้มโอวาตี ขายที่โรงงาน
ชิงแท้ ขายที่บูดี
เสือตาย ต้องไว้ลาย
คนตาย ต้องไว้บุญคุณ
- พบเงาร่ม ณ ต้นมะพร้าว
ขับรถไป สู่หองป่าดี
หน้าตาไม่ดี คงไม่เป็นไร
ถ้าเราเก่ง สร้างบุญคุณ
- ทำนาที่ ปาดังปาลัส
ช้างตกมัน บรรทุกของเต็มหลัง
หากไม่ตายจาก คงได้ตอบแทน
หนี้บุญคุณ ตอบแทนด้วยบุญคุณ
- เรือเล็ก ล่องทวนน้ำ
บรรทุกมะพร้าว จนเพียบล่ำ
คุณความดี ติดตัวจนสิ้นชีวา
ถึงโลกหน้า ยังไม่ลืมเลือน
- ดอกหญ้าคา พลิวเล่นลม
ลมพัดผ่าน สงบนิ่ง
กริยามารยาท ควรต้องฝึกฝน
ถ้าอยากให้คน เขาให้เกียรติ

- 103 Pergi memancing si ikan keli,
Dapat seekor terlepas dalam perigi;
Emas permata boleh dijual beli,
Budi bahasa nilainya tinggi.
Patimah Kahong
- 104 Tenang-tenang air di laut,
Sampan kolek mudik ketanjung;
Hati terkenang mulut tersebut,
Budi yang baik rasa nak sanjung.
Patimah Kahong
- 105 Buah rambai di dalam peti,
Masam manis itu rasanya;
Pandai sungguh mengambil hati,
Serta dengan budi bahasanya.
Safiah Baka

3. ปันตุนสำหรับเด็ก (Pantun Kanak-kanak)

- 106 Anak itik di dalam kolam;
Jangan tarik muka masam.
Napisoh Waeteh
- 107 Dari padi dapat beras;
Jangan jadi budak malas.
Napisoh Waeteh
- 108 Sang kancil di tepi pagar;
Sejak kecil mulai belajar.
Nilo Derasek
- 109 Burung pelatuk kepala merah;
Tak ada tuk tak boleh makan kedarah.
Maryam Kasor
- 110 Burung pelatuk kepala hitam;
Tak ada tuk tak boleh mengetam.
Maryam Kasor

- 111 Burung pelatuk kepala biru;
Taka da tuk takboleh meniru.
Maryam Kasor
- 112 Anak kumbang jati,
Suka korek tiang;
Senang rasa hati,
Emak sudah pulang.
Maryam Kasor
- 113 Elok rupanya kumbang jati,
Dibawa itik pulang petang;
Tidak berkata besar hati,
Melihat ibu sudah pulang.
Abdurrahman Dewani
- 114 Ayun anak ayun,
Ayun hujung serambi;
Bangun adik bangun,
Jangan tidur tinggi hari.
Jawahir Musa
- 115 Lompat si katak lompat,
Lompat di rumput muda;
Belajar kuat-kuat,
Buat ilmu hari tua.
Jawahir Musa
- 116 Anak lembu merah,
Tambat di pokok asam;
Adik kena marah,
Tarik muka masam.
Safiyah Baka
- 117 Buah cempedak dari Patani,
Biji sawa dari Jelapan;
Budak-budak di hari ini,
Menjadi tua di masa hadapan.
Safiyah Baka
- นกหัวขวาน หัวสีน้ำเงิน
ไม่มียาย ไม่ได้ลอกเลียนแบบ
- ลูกด้วง ตัวน้อยๆ
ชอบทำรู ที่หัวเสา
สบายใจ จังหนอ
คุณแม่ กลับมาแล้ว
- เจ้าด้วงน้อย สวยยิ่งนัก
พาเปิดกลับ ยามบ่าย
ดีใจกันนักหนา
เห็นแม่ กลับมาแล้ว
- ไกวเออะ น้อง ไกว
ไกวเปล อยู่ที่ระเบียง
ตื่นเออะ น้องตื่น
เจ้าอย่านอนตื่นสายเลย
- กระโดด เจ้ากบกระโดด
กระโดด บนยอดหญ้าอ่อน
รำเรียน ให้จงหนัก
เตรียมความรู้ ยามเติบโตใหญ่
- ลูกวัว สีแดง
ล่ามไว้ ใต้ต้นส้ม
เด็กน้อย ถูกโกรธใส่
ชักสีหน้า บุดเบี้ยว
- ลูกจำปาตะ จากปัตตานี
ลูกละมุด จากยี่ลาปัน
เป็นเด็ก ในวันนี้
เป็นผู้ใหญ่ ในวันหน้า

- 118 Rumah kecil di balik pagarj,
Ke rumah besar encik remaja;
Di masa kecil adik belajar,
Sudah besar adik berkerja.
Patimoh Kabok
- บ้านหลังเล็ก ด้านหลังรั้ว
ไปบ้านหลังใหญ่ บ้านเด็กหนุ่ม
ในวัยเด็ก น้องเรียนรู้
พอโตขึ้น น้องทำงาน
- 119 Kuk kelek kuk,
Ayam balung mas;
Duk buat apa Tuk,
Duk menyayur nanas,
Nak semangkuk Tuk,
Kaha dulu panas.
Abdulwahab Waesama-ae
- เอ้ก อีเอ้ก เอ้ก
ไก่หงอนทอง
คุณยายกำลังทำอะไรอยู่
กำลังแกงกะทิสับปรด
ขอสักถ้วยเถอะคุณยาย
เดี๋ยวก่อนยังร้อนอยู่
- 120 Endoi endoi tiak,
Tiak makan padi;
Adik jangan teriak,
Emak buat padi.
Idris Waedeng
- เปล เปล นกกระจาบ
นกกระจาบกินข้าวเปลือก
ลูกอย่าร้องให้
แม่ออกไปทำนา
- 121 Endoi-endoi tiak,
Tiak makan padi;
Adik jangan teriak,
Emak cari padi.
Idris Waedeng
- เปล เปล นกกระจาบ
นกกระจาบกินข้าวเปลือก
ลูกอย่าร้องให้
แม่ออกหาข้าวเปลือก
- 122 Endoi endoi papan,
Serunai daun buluh;
Cucu Tok Wan lapan,
Cicik dua puluh.
Idris Waedeng
- เปล เปล ไม้กระดาน
ขลุ่ยใบไผ่
หลานโต๊ะแหวแปด
เหลนยี่สิบ
- 123 Kukur nyiur kukur,
Kukur dengan kukuran;
Tidur mata tidur,
Jangan teriak malam.
Patimoh Kareng
- ซูด ซูดมะพร้าว
ซูดด้วยกระต่ายซูด
นอนเถอะตานอน
อย่าร้องให้ยามค่ำคืน

- 125 Embek - embek kambing,
Kambing curi nangka;
Temu duit sumbing,
Buat bayar kopi-o.
Abdulwahab Waesama-ae
- 126 Itik paa-paa,
Ayam jual roti;
Adik jangak sangat,
Abang jangak lagi.
Patimoh Kahong
- 127 Bunga raya warna merah,
Bunga melur warna putih;
Ibu beli baju merah,
Adik pun pandai terima kasih.
Maryam Kaso
- 128 Rendang rendang pisang,
Pisang masak layu;
Jatuh kubang dalam,
Takap pak puyu.
Maehalo Binsamae
- 129 Tepuk amai-amai,
Belalang kupu-kupu;
Tepuk adik pandai,
Nak umpah minum susu.
Patimoh Kahong
- Susu lemak manis,
Santan nyur muda;
Adik jangan menangis,
Emak nak buat kerja.

แบะ-แบะ เสียงแพะร้อง
แพะขโมยขนุน
เจอเงินบิน
ใช้จ่ายค่ากาแฟดำ

เป็ดร้อง ก้าบ-ก้าบ
ไก่ขายขนมปัง
น้องสวยมาก
แต่พี่สวยกว่า

ดอกชบา สีแดง
ดอกมะลิ สีขาว
แม่ซื้อเสื้อ สีแดง
ลูกรู้จัก กล่าวขอบคุณ

ทอด ทอดกล้วย
กล้วยสุกงอม
ตกในหลุมลึก
ไปจับเจ้าปลาหมอ

ปรบมือช้าๆ
แมลงเดินคุ่ม
ปรบมือน้องคนเก่ง
แล้วจะให้ตีมนม

นมแสนหวานมันอร่อย
กะทิมะพร้าวอ่อน
ลูกน้อยเจ้าอย่าร้องไห้
แม่เจ้าจะทำงาน

- 130 Masak masam masak manis,
Masak satu makan satu;
Katak pisang mata jernih,
Katak puru belakang gerutu.
- Masakan masak manis,
Masak satu makan satu,
Makan banyak tidak jamin;
Katak puru belakang gerutu,
Katak menyak perut cermin.
- ผลสุก รสเปรี้ยวหวาน
สุกหนึ่งผล กินหนึ่งผล
ปาดตามันใส
คางคกใหญ่ หลังเป็นผื่น
- สุกหนึ่งผล กินหนึ่งผล
กินเยอะไป จะไม่ปลอดภัย
คางคกใหญ่ หลังเป็นผื่น
เขียดท้องมันวาว

Idris Waedeng

4. ปันตุนเปรียบเปรย (Pantun Kias dan Ibarat)

- 131 Rusa padang belang di kaki,
Buah kueni sangat wangi.
Tinggi gunung tetap didaki,
Lautan api kan disebrangi.
- กวางทุ่ง ลายที่ขา
ลูกมะมุด กลิ่นหอมอวล
ภูเขาสูง หวังปีนพิชิต
ทะเลไฟ หวังจะข้ามไป
- Patimoh Kahong*
- 132 Halia lama bertaut-taut,
Bawa ke gunung sudah berniaga;
Dunia umpama air di laut,
Banyak di minum bertambah dahaga.
- ขิงแก่ ขึ้นทิวแถว
พาไปเขา ไปค้าขาย
โลกใบนี้ เสมือนน้ำทะเล
ยิ่งดื่มมาก ยิ่งกระหายมาก
- Abdullah Wadeng*
- 133 Kunyit lama pohonnya di lubang,
Pokoknya tegak dekat perigi;
Duit umpama burung terbang,
Banyak dihinggap banyak yang pergi.
- ขมิ้นแก่ งอกอยู่ในหลุม
ต้นชูดระหวางน ที่ใกล้บ่อ
เงินเปรียบดัง นกโฉบบิน
มากบินมาเกาะ มากบินจากไป
- Abdullah Wadeng*
- 134 Belia di darat rusing melanda,
Sudah sibuk bersedih hati;
Dunia ibarat pusingan roda,
Cerah dan gelap silih berganti.
- วัยรุ่นกลัดกลุ้ม เครียดถากม
ยุ่งุ่นวาย เจ็บซ้ำใจ
โลกนี้เสมือน กงล้อหมุน
สว่างและมีด สลับกันไป
- Abdullah Wadeng*

- 135 Budak belia berhenti belajar,
Ramai merantau berhati gembira;
Hidup di dunia seperti belayar,
Sampai di pulau berhenti sementara.
Abdullah Wadeng
- เด็กวัยรุ่น หยุดร่ำเรียน
มากเที่ยวเตร่ อย่างสุขใจ
ชีวิตบนโลกนี้ ดั่งเล่นเรือ
ถึงที่เกาะ หยุดชั่วคราว
- 136 Pokok gemia bersama terajan,
Burung merbuk banyak sekali;
Hidup di dunia umpama hujan,
Turun sekejap lenyap kembali.
Abdullah Wadeng
- ต้นสาकु ไกล่ต้นกำชำ
นกหัวจุก มากมายนัก
ชีวิตบนโลก เฉกเช่นฝน
ตกสักพัก หายดังเดิม
- 137 Pokok kemia di tepi bangunan,
Pergi ke barat menjual keladi;
Hidup di dunia seperti dagangan,
Negeri akhirat kekal abadi.
Abdullah Wadeng
- ต้นสาकु ที่ข้างอาคาร
มุ่งตะวันตก ไปขายเผือก
ชีวิตบนโลกนี้ เสมือนค้าขาย
ในโลกหน้า ชีวิตนิรันดร์
- 138 Bertemu teruna datang melayar,
Cuaca putih kembali memukat;
Ilmu laksana binatang yang liar,
Membaca menulis tali pengikat.
Abdullah Wadeng
- พบชายโสดออกแล่นเรือ
อรุณรุ่งกลับจากดักอวน
วิชาความรู้เปรียบดังสัตว์เปรี้ยว
การอ่านเขียนเป็นดั่งเชือกผูกล่่าม
- 139 Tungkat rotan panjang sekali,
Banyak di temu oleh orang Perlis;
Diikat binatang dengan tali,
Diikat ilmu dengan menulis.
Abdullah Wadeng
- ไม้เท้าหวาย ยาวที่สุด
มากพบเจอ โดยชาวปะลิส
ผูกล่่ามสัตว์ ด้วยเส้นเชือก
ผูกล่่ามวิชา ด้วยการจดเขียน
- 140 Bertemu teruna sudahnya pergi,
Cuaca pajar pergi sekolah;
Ilmu laksana buah yang tinggi,
Membaca menghafal menjadi galah;
Abdullah Wadeng
- พบชายโสด เดินจากไป
รุ่งอรุณ ไปโรงเรียน
ความรู้เปรียบดัง ผลไม้บนกิ่งสูง
การอ่านท่อง เป็นดั่งไม้สอย

- 141 Balik di sawah datang ke sekolah,
Balik ditemu penjual ulam;
Kaitlah buah dengan galah,
Kaitlah ilmu dengannya kalam.
Abdullah Wadeng
- 142 Turun disawah balik termenung,
Orang yang jauh balik ketempat;
Walaupun buah dibukit digunung,
Dengan bersungguh kita mendapat.
Abdullah Wadeng
- 143 Cepatlah balik bergunting rambut,
Balik ke Kabang terlalu deras;
Lihatlah air sangatnya lembut,
Boleh berlubang batu yang keras.
Abdullah Wadeng
- 144 Di pohon keranji adik termenung,
Pohon celagi di rumah besar;
Walaupun tinggi bukit dan gunung,
Tinggi lagi hemah pelajar.
Abdullah Wadeng
- 145 Pohon jambu menjulang ke langit,
Tepung pelita membawa ke pantai;
Walaupun ilmu bintang di langit,
Gantunglah cita-cita hendak mencapai.
Abdullah Wadeng
- 146 Pohon jambu di bawah rambutan,
Minum kopi duduk di kedai;
Walaupun ilmu di bawah lautan,
Terjunlah pergi untuk mencapai.
Abdullah Wadeng
- กลับจากนา ไปโรงเรียน
กลับไปเจอ คนขายผัก
สอยผลไม้ ด้วยไม้สอย
สอยวิชา ด้วยปากกา
- ไปทำนา กลับมานั่งคิด
คนแดนไกล กลับบ้านเกิด
แม้ว่าผล อยู่บนยอดเขา
ด้วยความมานะ เราจะได้มา
- ไปตัดผม กลับมาเร็ว
กลับกาบัง รวดเร็วหนัก
ดูน้ำ แสนอ่อนนุ่ม
แต่สามารถ เจาะหินแข็ง
- ที่ต้นหยี นั่งครุ่นคิด
ต้นมะขาม ที่บ้านหลังใหญ่
แม้ว่าสูง ภูเขาเสากา
สูงยิ่งกว่า คือขบวนการเรียน
- ต้นฝรั่ง ชูยอดสู่ฟ้า
ขนมกรวย พาไปหาด
แม้ว่าวิชาความรู้ คือดาวบนฟ้า
จงไฝฝืน ที่จะได้คว้ามมา
- ต้นฝรั่ง ที่ได้ต้นเงาะ
ดื่มกาแฟ อยู่ที่ร้าน
แม้ว่าวิชาความรู้ อยู่ใต้ทะเลลึก
จงตั้งดำ เพื่อคว้าครองไว้

<p>152</p>	<p>Susah derita anak yang kejam, Lebih kejam daripada kambing; Sepatah kata yang sangat tajam, Lebih tajam daripada lembing.</p>	<p>Abdullah Wadeng</p>	<p>ยากลำบาก อึกตัก แสนกว่าแพะ ที่พูดเสียงดัง ดังกว่า หอกทวน</p>
<p>151</p>	<p>Susah derita anak desa, Balik ke desa membawa seluar; Sepatah kata sangat bisa, Lebih bisa daripada ular.</p>	<p>Abdullah Wadeng</p>	<p>ลำบากยากแค้น อึกควาสวน กลับไปสวน พากางเกง พูดเสียงดัง ดังกว่า ular</p>
<p>150</p>	<p>Tanam getah dekat halia, Pohon delima jauh di kebun; Tikam lidah teringat lama, Walaupun lama berpuh tahun.</p>	<p>Abdullah Wadeng</p>	<p>ปลูกยาง ใกล้ต้นขิง ต้นทุ้มไกลสวน แทงด้วยลิ้น จดจ๋านาน แม้ผ่านไปนับสิบปี</p>
<p>149</p>	<p>Tanam belimbing dekat pauh, Tanaam getah dekat delima; Tikam lembing cepat disembuh, Tikam lidah teringat lama.</p>	<p>Abdullah Wadeng</p>	<p>ปลูกมะปราง ใกล้ขมขาง ปลูกต้นยาง ใกล้ทุ้ม แทงด้วยหอก แผลหายเร็ว แทงด้วยลิ้น จดจ๋านาน</p>
<p>148</p>	<p>Pohon betik sangat rimbun, Sudah lama pergi ke Tabih; Walaupun duit banyak bertambung, Tidak kan sama suami yang saleh.</p>	<p>Abdullah Wadeng</p>	<p>ต้นมะละกอ ออกใบตก ไปเยี่ยม นานตาเบะ แม้เงินมาก กายกอง หาได้เท่าสามีที่</p>
<p>147</p>	<p>Sungguh elok! kan gelama, Sudah membeli di hari Jumaat; Sungguh elok bulan purnama, Indah lagi! isteri salehah.</p>	<p>Abdullah Wadeng</p>	<p>แสนสวยงาม เจ้าปลาจวด ไปซื้อหา ในวันศุกร์ แสนสวยงาม จันทร์คืนเพ็ญ สวยงามกว่า ภรรยาที่</p>

- 153 Pergi cepat ke ladang sirih,
Lama di situ pergi berdua;
Selagi ingat perkataan sedih,
Selama itu hati kecewa.
Abdullah Wadeng
- 154 Menanam sirih cepat berhenti,
Pagi hari menanam lada;
Perkataan sedih lekat di hati,
Seperti duri di dalam dada.
Abdullah Wadeng
- 155 Pagi hari menanam lada,
Pokok melati lama berpucuk;
Seperti duri di dalam dada,
Terpacak di hati sepanjang hidup.
Abdullah Wadeng
- 156 Pohon melati lama berpucuk,
Pohon keduduk tumbuh di kebun;
Terpacak di hati seumur hidup,
Walaupun hidup seratus tahun.
Abdullah Wadeng
- 157 Orang dewasa pergi melancong,
Sangat gembira berhanti di seberang;
Perkataan bisa seperti racun,
Sangat jelira di hati orang.
Abdullah Wadeng
- 158 Banyak pinang sudahlah layu,
Pokok jambu di Kuala Jambu;
Ingatlah pesanan pepatah Melayu,
Mulut kamu harimau kamu.
Abdullah Wadeng

ไปรวดเร็ว ที่สวนพลู
อยู่เสียนาน ไปกันสอง
ตราบยังจำ คำซ้ำใจ
ตราบเท่านั้น ใจผิดหวัง

ปลูกใบพลู เสร็จเร็ววัน
แต่เช้าตรู่ ไปปลูกพริก
คำเจ็บแสบ ตรึงใจอยู่
เสมือนหนามยอก อยู่ในทรวง

แต่เช้าตรู่ไป ปลูกพริก
ต้นมะลิ แตกยอดแล้ว
เสมือนหนามยอก อยู่ในทรวงอก
ทิ่มแทงใจ อยู่ตลอดชีวิต

ต้นมะลิ แตกยอดแล้ว
ต้นโคลงเคลง งอกที่สวน
ทิ่มแทงใจ อยู่ตลอดชีวิต
แม้ชีวิตยั่งยืน เป็นร้อยปี

ผู้ใหญ่ ไปท่องเที่ยว
แสนสุข หยุคพักผ่อน
คำเจ็บแสบ เสมือนยาพิษ
สร้างความชอกช้ำ ในใจคน

ผลหมาก สุกงอม
ผลฝรั่ง ที่ทำยามู
จดจำไว้ สำนวนมลายู
ปากเจ้า คือเสือของเจ้า

- 159   Wanita kejam pergi memburu,
 Boleh terusan ke bukit raya;
 Kata-kata tajam seperti peluru,
 Boleh menerus angkasa raya.
Abdullah Wadeng
- 160   Indah kain banyak berjumpa,
 Indah wanita lama dicari;
 Salah kain tidak mengapa,
 Salah kata-kata merana diri.
Abdullah Wadeng
- 161   Pokok getah dekat paya,
 Sampai ke paya membawa limau;
 Mulut dan lidah sangat bahaya,
 Lebih bahaya daripada harimau.
Abdullah Wadeng
- 162   Orang putih jauh berhenti,
 Berhenti di pasar sempit bermalam;
 Perkataan sedih jatuh ke hati,
 Seperti selumbar sangatnya tajam.
Abdullah Wadeng
- 163   Orang putih orang Belanda,
 Pergi selalu cepat ke desa;
 Perkataan sedih di dalam dada,
 Seperti semilu sangat bisa.
Abdullah Wadeng
- 164   Nangka merah dekat pauh,
 Nangka sejati dekat delima;
 Luka berdarah cepat disembuh,
 Luka hati dikesat lama.
Abdullah Wadeng
- หญิงชุกชน ไปล่าสัตว์
 สามารถทะลุผ่าน ถึงเขาใหญ่
 คำแสนคม ดังกระสุนปืน
 สามารถทะลุผ่าน อวกาศไพศาล
- ผ้าสวย พบมากมาย
 หญิงสวย หาเสียนาน
 ผิดเสื้อผ้า ไม่เป็นไร
 ผิดคำพูด ทุกข์ใส่ตัว
- ต้นยางใกล้หนองน้ำ
 ถึงหนองน้ำ พาผลส้ม
 ปากและลิ้น แสนอันตราย
 อันตรายยิ่งกว่าเสือ
- คนฝรั่ง ไปพักไกล
 หยุดที่ตลาด นอนค้างคืน
 คำซ้ำใจ ตกที่ใจ
 เสมือนเสี้ยนหนาม แสนแหลมคม
- คนฝรั่ง คนฮอลันดา
 รีบเดินทาง เข้าหมู่บ้าน
 คำซ้ำใจ อยู่ในทรวง
 เสมือนเสี้ยนหนาม ที่แสนพิษ
- ขนุนแดง อยู่เคียงมะม่วง
 ขนุนแท้ อยู่เคียงทับทิม
 แผลออกเลือด หายเร็ว
 แผลในหัวใจ ฝังลึกนาน

- 165 Nangka merah buah lebat,
Nangka sejati di taman desa;
Luka berdarah mudah diubat,
Luka di hati sepanjang masa.
Abdullah Wadeng
- ขนุนแดง ผลดก
ขนุนแท้ ที่สวนบ้าน
แผลออกเลือด รักซาง่าย
แผลในหัวใจ ติดตลอดกาล
- 166 Berhenti menyurat berhenti membaca,
Sudah ke Becah hendak ke Perigi;
Hati ibarat seperti kaca,
Bila pecah tidak kembali.
Abdullah Wadeng
- หยุดเขียน หยุดอ่าน
ไปบ้อเงาะ ไปปรีกี
จิตใจเหมือนกระจกแก้ว
เมื่อแตกแล้วไม่หวนคืน
- 167 Seorang gadis membawa buku,
Turun menyabut di sana kubang;
Perkataan sedih ibarat paku,
Walaupun di cabut tinggalnya lubang.
Abdullah Wadeng
- หญิงสาวพกพานั่งถือ
ลงไปถอนกล้า ที่ฝั่งหนอง
คำพูดซ้ำใจ เสมือนตะปู
แม้ถอนออก ยังเหลือรูไว้
- 168 Itik mandi di dalam kolam,
Ayam berenang di dalam baldi;
Sudah hilang bintang malam,
Apa terjadi manusia di bumi.
Patomoh Kahong
- เป็ดอาบน้ำ ในสระ
ไก่ว่ายน้ำ ในถัง
ดาวบนฟ้า หายลับตา
จะเกินอะไรขึ้น เรบบนดิน
- 169 Seumpama panas garuda,
Panas bukit terkena batu;
Laksana barang berniaga,
Barang baik mudah laku.
Idris Waedeng
- เสมือนร้อนตัวครุฑ
ร้อนภูเขา แผลเผาหิน
เฉกเช่น ของค้าขาย
ของดี ขายออกง่าย
- 170 Bulan cerah cuaca putih,
Orang bergala menyodok tebing;
Bukan mudah tinggal kekasih,
Seperti darah meninggal daging.
Waehama Sadjamu
- เดือนจรัส สว่างจ้า
คนไถนา ควักคันดิน
ไม่ใช่ง่าย จากลาคนรัก
เสมือนแยกเลือด ออกจากเนื้อหนัง

- 171 Ayam berdenak harga serial,
Mari hinggap di ranting pauh;
Sekali jerinak sekali liar,
Seperti lalat hinggap di tubuh.
Maehalo Binsamae
- 172 Aceh – Aceh bergunung Aceh,
Kerbau balar di dua deni;
Tengog boleh nak ambil tak boleh,
Seperti gambar dalam cermin.
Waelimoh Tokwaehaji
- 173 Kampung Laut Pulau Pinang,
Batang padi terenang-renang;
Karam di laut dapat berenang,
Karam di hati tak dapat nak senang.
Waelimoh Tokwaehaji
- 174 Sejarah menarik kampung Serkam,
Nangka masak nampak tergantung;
Bahasanya lembut tajam menikam,
Seperti jarum menusuk ke jantung.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 175 Embun bertakung di daun keladi,
Keladi subur di pinggir taman;
Pantun indah ibarat telaga budi,
Siapa terminum menjadi budiman.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 176 Lenggang lengguk si anak serati,
Basah kusup di pagi hari;
Kalau sungguh niat di hati,
Keris di sandang menjadi bukti.
Waehama Sadjamu
- ไก่เลี้ยง ราคาเหรียญเดียว
มาเกาะอยู่ บนกิ่งมะม่วง
บางครั้งเชื่อง บางครั้งเปรี้ยว
เสมือนแมลงวัน บินเกาะตามตัว
- อาจะ อาจะ ขุนเขาแห่งอาจะ
ควายเผือก เดินเคียงคู่
ดูได้ จะเอาไม่ได้
เสมือนภาพ ในกระจกเงา
- บ้านลาโอะ เกาะปឹង
ต้นข้าว ลอยแช่น้ำ
จมในทะเล ว่ายน้ำได้
จมในหัวใจ มีอจมีสุข
- ประวัติศาสตร์น่าสน บ้านเซอร์กัม
ขนุนสุก เห็นแขวนอยู่
ภาษานุ่มนวล แหลมทิ่มแทง
เสมือนเข็มเจาะ เข้าในหัวใจ
- น้ำค้างขัง บนใบบอน
ใบบอนข่อม อยู่ริมสวน
ปันทุนงดงาม เสมือนบ่อคุณธรรม
ใครได้ดื่มกิน ย่อมเป็นคนดี
- สายคอไปมา เจ้าลูกเปิดน้อย
เปียงชุ่มหมด เสียแต่เช้า
ถ้าเป็นจริง ดั่งตั้งใจไว้
กริชที่สะพายอยู่ เป็นหลักฐาน

- 177 Seorang gadis membawa buku,
Turun menyabut di sana kubang;
Perkataan sedih ibarat paku,
Walaupun di cabut tinggalnya lubang.
Abdullah Wadeng
- เจ้าสาวน้อย พกพาหนังสือ
ไปถอนกล้าข้าว ณ หนองนา
คำพูดบาดใจ เปรียบดังตะปู
แม้ถอนออก ยังเหลือรูไว้
- 178 Pecah buyung tempayan duk ada,
Boleh juga buat basuh kaki;
Tak nak tolong tidak mengapa,
Asal jangan bergadas kaki.
Idris Weadeng
- ไหแตก โองยังมี
ใช้ใส่น้ำ ล้างเท้าได้
ไม่อยากช่วยเหลือ ไม่เป็นไร
ขอเพียงอย่า มาขัดขา
- 179 Ulam ulam pucuk jenerih,
Air setimba bertupah ruah;
Ulang ulang hendakkan nak boleh,
Seperti kerengga tunggu buah.
Jawahir Musa
- ผักเอ๋ยผักยอดต้นแฉะ
น้ำในถัง หกกระจาย
ติดตามไม่ห่าง หวังจะได้
เสมือนมดแดง ฝ้าผลไม้
- 180 Belia di barat sudah merantau,
Wanita mati banyak sengsara;
Dunia ibarat sebuah pulau,
Kita berhenti buat sementara.
Abdullah Wadeng
- หนุ่มตะวันตก เดินท่องเที่ยว
หญิงสาวตาย แสนโศกเศร้า
โลกใบนี้ เปรียบเสมือนเกาะ
เราแวะหยุด เพียงชั่วคราว
- 181 Nangka sejati di dalam perahu,
Pergi berlangsung jangan beradu;
Luka di hati orang tak tahu,
Seperti racun di dalam madu.
Abdullah Wadeng
- ขนุนแท้ อยู่ในเรือ
เดินผ่านไป อย่าได้หยุดพัก
บาดซ้ำในหัวใจ ไม่มีใครรู้
เสมือนยาพิษ ในน้ำผึ้ง
- 182 Cedok air dengan baldi,
Cedok nasi dengan senduk;
Baik ikut resmi padi,
Semakin berisi semakin tunduk.
Patimoh Kahong
- ตักน้ำ ด้วยถัง
ตักข้าว ด้วยทัพพี
ธรรมชาติรวงข้าว จงยึดถือ
ยังมีเนื้อ ยิ่งโค้งงอลง

- 183 Orang putih membuat roti,
Pergi musafir Jumaat Sabtu;
Perkataan sedih lekat di hati,
Seperti terukir lekat di batu.
- คนฝรั่ง ทำขนมปัง
พาไปเที่ยว วันศุกร์เสาร์
คำพูดเจ็บแสบ ติดคาใจ
ราวแกะสลัก ไว้บนหิน
- Pergi musafir Jumaat Sabtu,
Membawa penyapu kedalam taman;
Seperti terukir lekat di batu,
Tidak terhapus sepanjang zaman.
- พาไปเที่ยว วันศุกร์เสาร์
นำไม้กวาด ไปเข้าสวน
ราวแกะสลัก ไว้บนหิน
ไม่ถูกลบ ไปตลอดกาล
- Abdullah Wadeng*
- 184 Tepung pelita di hilir di hulu,
Bawa ke kota cepat sekali;
Sebelum berkata fikir dahulu,
Sudah kata tak dapat kembali.
- ขนมกรวย อยู่เหนือได้
พาเข้าเมือง อย่างรวดเร็ว
ก่อนพูดกล่าว คิดเสียก่อน
พูดไปแล้ว มีอาจคืนคำ
- Bawa ke kota cepat sekali,
Pergi berlepas orang ke utara;
Sudah berkata tak dapat kembali,
Seperti kapas terbang ke udara.
- พาเข้าเมือง อย่างรวดเร็ว
ไปปลดปล่อย อยู่ทางเหนือ
พูดไปแล้ว มีอาจคืนคำ
เสมือนนุ่นล่องลอย อยู่บนอากาศ
- Abdullah Wadeng*
- 185 Tebing tinggi pangkalan lama,
Pintu sasak memagar lorong;
Abang pergi janganlah lama,
Buah masak makannan burung.
- ตลิ่งชัน ณ ท่าเรือเก่า
ประตูไม้ไผ่ กั้นซอยไว้
พี่จากไป อย่างนานนัก
ผลสุกงอม เป็นอาหารนก
- Burung pucung terbang sekawawn,
Jatuh ke baruh menjadi bangau;
Bunga tanjung molek di likaran,
Jatuh ke tubuh menjadi panau.
- นกกระยาง บินเป็นฝูง
ตกนาลุ่ม กลายเป็นกระสา
ดอกพิกุลสวย เมื่อร้อยเป็นพวง
ตกที่กาย กลายเป็นเกลื่อน
- Abulwahab Waesama-ae*

- 186 Nangka besar boleh diusung,
Nangka sejati di dalam perahu;
Luka di luar boleh di tolong,
Luka di hati orang tak tahu.
- Nangka sejati di dalam perahu,
Membeli halawa dengannya manis;
Luka di hati orang tak tahu,
Seperti ketawa di dalam menangis.
- Mahal pepaku daripada getah,
Mahal durian daripada sawa;
Sesal dahulu dapat faedah,
Sesal kemudian tidak berguna.
- Mahal durian daripada sawa,
Bawa musafir terlalu banyak;
Sesal kemudian tidak berguna,
Ibarat air bercampur minyak.
- ขุ่นใหญ่ ขนแบกหาม
ขุ่นแท้ ในลำเรือ
แผลภายนอก สามารถช่วยได้
แผลในใจ ไม่มีใครรู้
- ขุ่นแท้ ในลำเรือ
ซื้อขนม และของหวาน
แผลในใจ ไม่มีใครรู้
เสมือนหัวเราะ ขณะร้องไห้
- ผักกูดแพง กว่ายางพารา
ทุเรียนแพง กว่าละมุด
เสียใจก่อน ยังมีค่า
เสียใจทีหลัง ไร้ความหมาย
- ทุเรียนแพง กว่าละมุด
พาเดินทาง มากเกินไป
เสียใจทีหลัง ไร้ความหมาย
เสมือนกับน้ำ ผสมน้ำมัน
- Abdullah Wadeng*
- Abdullah Wadeng*

5. ปันตุนประเพณีและวิถีชีวิต (Pantun Adat dan Resam Manusia)

- 188 Burung ke sarang ketika senja,
Nelayan pulang di petang hari;
Harum pantun di istana raja,
Memikat hati putra putri.
- Ayun lambut laju,
Sarap batang nipah;
Tenun kain baju,
Buat pakai menikah.
- นกกลับรัง ยามตะวันลับฟ้า
ชาวประมงกลับฝั่ง ในยามบ่าย
หอมกรุ่นปันตุน จากในวัง
ผูกมัดหนุ่มสาว ให้หลงไหล
- ไกวเปลสูงเร็ว ลอยละลิว
ก้านใบจาก
ทอเสื่อผ้าแพรพรรณ
ไว้ใส่วันแต่งงาน
- Idris Waedeng*
- Maryam Kaso*

- 190   Ayun lambat laju,
Sarap batang nipah;
Tenun kain baju,
Buat bersalin basah.
Waelomoh Tokwaehaji
- 191   Apa guna orang bergatih,
Ambil benang balutkan lokli;
Apa guna orang berkasih,
Hulur pinang picit jari.
Idris Waedeng
- 192   Buah ketepan kuning,
Buah larak masak;
Bersimpan hari ini,
Nak berarak hari esok.
Patimoh Kareng
- 193   Sekali –sekali kita berpantun,
Supaya senang di hati yang gundah;
Sekali- sekali kita bergabung,
Guna pakai bahasa yang indah.
Jawahir Musa
- 194   Udek- udek udang gantung,
Ambil buat sayur keladi;
Adik-adik menikah gantung,
Tapi temuan tidak jadi.
Patimoh Kareng
- 195   Hujan lebat lebi,
Turun di muka kuala;
Orang jabat mari,
Adik beradik tok tua⁸ hamba.
Patimoh Kareng
- ไกวเปลสูงเร็วลอยละลิว
ก้านใบจาก
ทอเสื่อผ้าแพพรพรรณ
ไว้เปลี่ยนยามเปียก
- เป็นประโยชน์ฉันใดคนปั้นด้าย
ถ้าไม่เอาด้ายพันรอบแกน
เป็นประโยชน์ฉันใดคนรักกัน
ถ้าไม่นำขันหมากไปสู่ขอ
- นมแมว เหลืองอร่าม
นมควาย สุกหอม
เตรียมพร้อม วันนี้
จะแห่ขันหมาก วันพรุ่ง
- ในคราใด ที่เราปั้นตน
เพื่อสุขสใจ จิตว่าวุ่น
ในคราใดที่เรา รวมกลุ่ม
ใช้สื่อสาร ด้วยภาษาสวยงาม
- กุ่มเอ๋ย กุ่มนาง
เอามาแกงกับต้นบอน
อายุยังน้อย หมั่นกันไว้
แต่ลิขิตไว้ ไม่ใช่คู่ครอง
- ฝนตก อย่างหนักหน่วง
ตกลง ณ ปากแม่น้ำ
คนยาบะ มาเยี่ยมเยือน
เป็นญาติพี่น้อง พ่อตาฉัน

⁸ Mentua

- 196 Dari Patani pergi ke Jala,
Masuk kampung keluar kampung;
Pagi-pagi gatih besikal,
Sebagai penjaja kekek dan kembang.
Abdurrahman Dewani
- จากปัตตานี ไปยะลา
เข้าหมู่บ้าน ออกหมู่บ้าน
เช้าๆ ปั่นจักรยาน
เร่ขายตะเพียน และปลาทุ

6. ปันตุนผจญภัยและท่องเที่ยว (Pantun Merantau dan Pengembara)

- 197 Jeruk kangkung maman berduri,
Jeruk lada di dalam cupak;
Keluar kampung tinggal negeri,
Air mata membilang telapak.
Waehama SadiJamu
- ดองผักบุ้ง และผักเสี้ยน
ดองพริกไว้ ในกระป๋องลิตร
ออกจากบ้าน ทิ้งลาเมือง
น้ำตาหยด ตามรอยเท้า
- 198 Gugurlah nangka nak gugur,
Sarang temingat di ranting pauh;
Tidurlah tidur mata nak tidur,
Jangan mengingat jalanan jauh.
Idris Waedeng
- หล่นเถิดขนุน จวนจะหล่น
แดนทำรัง บนกิ่งมะม่วง
นอนเถิดนอน ตาจะหลับนอน
อย่ากังวล การเดินทางอันยาวไกล
- 199 Pergi ke Tabih memjunjung kitab,
Anak remaja memberi sedekah;
Suami saleh bertanggungjawab,
Membuat kerja mencari nafkah.
Abdullah Yunus
- ไปตาแบะ ทูนหนังสือ
เด็กวัยรุ่น บริจาคทาน
สามีที่ดี รับผิดชอบ
มุ่งทำงาน เลี้ยงดูครอบครัว
- 200 Pergi berehat letih belajar,
Setelah sudah mencari ikan;
Isteri salehah boleh bersabar,
Susah payah mencari makan.
Abdullah Wadeng
- ไปพักผ่อน เหนือจากเรียน
เสร็จแล้ว ออกไปหาปลา
ภรรยาที่ดี มีความอดทน
ยากลำบาก หาเลี้ยงชีพ
- 201 Pergi ke Tabih saing remaja,
Sudah lama di pulau jelapi;
Suami saleh rajin bekerja,
Tidak lama di kedai kopi.
Abdullah Wadeng
- ไปตาแบะ กับเพื่อนวัยรุ่น
อยู่เสียนาน บนเกาะยี่ลอปี่
สามีที่ดี ขยันทำงาน
อยู่ไม่นาน ณ ร้านน้ำชา

202 Hari Ahad membeli seluar,
Seluar panjang kakinya basah;
Isteri salehah menjadi penawar,
Dapat menghilang suaminya susah.
Abdullah Wadeng

วันอาทิตย์ ซื้อกางเกง
กางเกงยาว มีขาเปียก
ภรรยาที่ดี เป็นยาแก้พิษ
สามารถบรรเทา ความทุกข์ยากของสามี

203 Pergi sembelih di kampung Jabat,
Boleh pisang di tepi bukit;
Suami saleh menjadi ubat,
Boleh menghilang isteri yang sakit.
Abdullah Wadeng

ไปเชือดสัตว์ ที่บ้านยาบะ
ได้กล้วยมา จากดินเขา
สามีที่ดี เป็นเสมือนยา
สามารถรักษา ภรรยาเจ็บป่วย

204 Bawa tetamu hendak ke taman,
Bawa bungkusan keluar lari;
Banyak ilmu bayak pengalaman,
Mendapat lulusan di luar negeri.
Abdullah Wadeng

พาแขก จะไปสวน
พาห่อถุง วิ่งออกไป
มากความรู้ มากประสบการณ์
สำเร็จการศึกษาจากต่างแดน

7. ปันตุนสนุกสนานและการละเล่น (Pantun Jenaka dan Permainan)

205 Burung tiung batu,
Makan buah tal masak;
Tak ada untung aku,
Gatal-gatal gosok.
Abdulwahab Waesama-ae

เจ้าเอ๋ย เจ้านกขุนทอง
กินลูกตาลสุก
ฉันนี้ช่างอัปโชค
ได้แต่นั่งเกา ลูบไปลูบมา

206 Itik Tok Teh itik Tok Tanjung,
Buah lonang masak merah;
Adik putih bergelek buyung,
Kacip pinang ke abang sepiak.
Idris Waedeng

เปิดโตะเตะฮย เปิดโตะตันหยง
ผลน้อยหน้า สุกหอมแล้ว
น้องคนขาว ที่กลิ้งหม้อดิน
หันหมากพลู ให้พี่สีกคำ

207 Ada sirih ada pinang,
Nanti gambir dengan kapur;
Sudah dipilih sudah dipinang,
Hanya menanti ijab kabul.
Idris Waedeng

ใบพลูมี ผลหมากพร้อม
รอเพียงสีเสียดกับปูน
ได้คัดเลือก และได้จัดหมั้นแล้ว
รอเพียงแต่ กล่าวรับแต่งงาน

- 208   Buat pengat ubi keladi,
 Buah kemudu masak merah;
 Baca doa orang mati,
 Orang hidup makan kedarah.
Patimoh Waesama-ae
- 209   Helang- helang mutuk,
 Mutuk sambar ayam;
 Di mana kampung datuk,
 Di sini rumah Tuk Wan.
Patimoh Waesama-ae
- 210   Hongek-hongek udang,
 Lembu paatah tanduk;
 Cik Mek kena godam,
 Cik Awan kena tumbuk.
 Tumbuk damar *taeting*,
 Pasang damar cahaya;
 Tebuk lubang dinding,
 Mengintai anak kera.
 Anak kera ghaib ke mana,
 Masuk ke hutan menyempit burung.
 Burung kipas dukding,
 Pandai timbuk rebab.
 Rebab duk mendaung,
 Gung hamba raja.
 Raja dalam batil,
 Kelupak dalam jantung;
 Bertemu ubat bedil,
 Nak bedil buaya kudung.
 Buaya kudung besar,
 Hilir-hilir mudik;
 Mana kampung kita,
 Balik sana mukim.
 Mukim Payung Tinggi,
 Tempat sami luka;
 Ralip duk di sini,
- ทำแกงบวดหัวเผือก
 ผลไผ่ขม สุกงอมแดง
 อ่านสวดพร ให้ผู้ตาย
 คนเป็นนั้น ฝักรอกกิน
- นกเอ๋ย นกเหยี่ยวมุโตะ
 เหยี่ยวมุโตะ บินโฉบไก่
 ที่ไหนละ บ้านคุณยาย
 ที่นี้ไง บ้านโตะวัน
- กึ่งเดินสายไปมา
 วัวเขาหัก
 เจาะมะโตนตี
 เจาะแหวโตนต่อย
 ทูบครึ่งจากตัน
 จุดครึ่งส่องแสง
 เจาะรูฝานั่ง
 แอบมองลูกลิง
 ลูกลิงหายไปไหน
 เข้าป่าเป่าดอกกล่านก
 นกก็ปะย โตะเต็ง
 สีซอเก่ง
 ขอเสียงก้อง
 ซ้องของทาสพระราช
 ราชานในชั้นน้ำ
 กลีบหัวปลี
 เจอกระสุนปืน
 จะยิงจะเซ่ด้วน
 จระเซ่ด้วนตัวใหญ่
 ว่ายทวนน้ำขึ้นเหนือ
 หมู่บ้านของเราอยู่ที่ไหน
 อยู่ฟากโน้นของตำบล
 ตำบลปายงตี่ง
 ณ สถานที่ พระลัมถลอก
 อยู่ที่นี้จนเพลิน

Hati tidak terlupa.

Abdulwahab Waesama-ae

- 211 Naik nangka mambung,
Julang nangka dahan;
Budak Cik Mah Cik Mung,
Belaga lembu jantan.
Lembu jatan jati,
Tambat bayang guruh;
Abang lambat mari,
Nanti bulan cerah.
Bulan cerah pauk belatik,
Patah seligi tikam kerbau;
Orang tua meneweh gatip,
Patah gigi tampal tahi mala.
Tahi mala di atas bendul,
Cabut kemuncup,
Berjalan ke humur,
Kaki balar jangan diunjur,
Salah terjemput,
Kata ke bunga.
Bunga sena Datuk,
Kembang tujuh malam;
Berarak betina masuk,
Masuk kehujung balai.
Hujung balai kecil,
Bendul panjang lima;
Bertunang dari kecil,
Nak menikah bulan lima.
Bulan lima bulan tak genap,
Perannyut batil pengkalan Mak Cik Teh.
Batil Wan Mas batil Wan Perak,
Ibu kunyit di dalam tempayan,
Berbunyi bedil bagai bertih,
Tuan Cik Lonik mengadap perang.

Abdulwahab Waesama-ae

แต่ใจนั้นไม่ลืมเลือน

ขึ้นต้นขุ่น ผลขุ่นไม่มีเนื้อ
อยู่ที่ปลายกิ่งขุ่น
เด็กชื่อเจมะฮ และเด็กชื่อเจมง
ชนวัวตัวผู้
วัวตัวผู้ตัวแท้
ล่ามไว้ได้เงาของต้นสมอทะเล
อีกช้ากว่าพี่จะมา
รอจนคืนเดือนหงาย
พระจันทร์สว่างก็ออกไปดักสัตว์
หลาวหักเพราะแทงควาย
คนแกก้โหดเต็นด้วย
พันหักเอากาวดาฮิมาลา มาติด
กาวดาฮิมาลาอยู่บนขอบพื้น
ถอนหญ้าเจ้าชู้
แล้วเดินไปยังนาบนไหล่เขา
เท้าเป็นเผือกอย่าเหยียดออกไป
พลั้งไปเหยียบ
นึกว่าเป็นดอกไม้
ดอกประดู่แห่งบ้านดาโต๊ะ
บานสะพรั่งเจ็ดวันเจ็ดคืน
ผู้หญิงพาเหรดมาเป็นขบวน
เข้าทางปลายพาลี
ปลายพาลีมีขนาดเล็ก
ขอบพื้นยาวแค่น้ำ
หมั้นหมายตั้งแต่เยาว์วัย
จะแต่งงานเดือนห้า
เดือนห้าเป็นเดือนดี
เอาขึ้นไปลอยที่ท่าเรือเมาะเจะเตะฮ
ชั้นของแวมะฮ ชั้นของแวมะเราะ
หัวขมั้นอยู่ในโอง
ได้ยินเสียงป็นดังราวข้าวดอกแตก
ตุแวมะลอนิมุงหน้าออกรบ

⁹ ดาฮิมาลา เป็นกาวที่ได้จากการเอาครั้งมาผสมกับรังแตน มีความคงทนสูงใช้อุดเรือ อุดหลังคารั่ว เป็นต้น

- 212   Ayun lambut laju,
Kayu batang pisang;
Tenun kain baju,
Tiru anak musang.
Anak musang jantan,
Ibu dia betina;
Sanggul lipat pandan,
Tiru anak Cina.
Anak Cina jambul,
Pandai main perangkap;
Ajak saing tidur,
Ambil bantal dakap.
- ไกวเปลลอยละลิว
เอาลำต้นกล้วยไปพายเป็นเรือ
ทอเสื้อผ้า
ลอกเลียนแบบลูกมูสัง
ลูกมูสังเพศผู้
แม่ของมันเพศเมีย
ถักเปียแล้วเกล้าผม
เลียนแบบลูกคนจีน
ลูกคนจีนไว้ผมจุก
เล่นเครื่องมือตักสัตว์เก่ง
ชวนเพื่อนมานอนด้วยกัน
แล้วเอาหมอนกอด

Abdulwahab Waesama-ae

8. ปันตุนสุภาษิต (Pantun Peribahasa)

- 213   Nangka sejati di dalam perahu,
Pergi berlangsung jangan beradu;
Luka di hati orang tak tahu,
Seperti racun di dalam madu.
- ขนนแท้อยู่ในเรือ
ผ่านไป อย่าได้หยุดพัก
แผลในใจ ไม่มีใครรู้
เสมือนยาพิษ อยู่ในน้ำผึ้ง
- Abdullah Wadeng*
- 214   Banyak pinang sudahlah layu,
Pokok jambu di Kuala Jambu;
Ingatlah pesanan pepatah Melayu,
Mulut kamu harimau kamu.
- ผลหมาก สุกงอมแล้ว
ผลฝรั่งที่ทำยามู
จดจำไว้ สำนวนมลายู
ปากเจ้าคือเสือเจ้า
- Abdullah Wadeng*
- 215   Ulam ulam pucuk jenerih,
Air setimba bertupah ruah;
Ulang ulang hendakkan nak boleh,
Seperti kerengga tunggu buah.
- ผักเอ๋ยผักยอดต้นแฉะ
น้ำในถัง หกกระจาย
ติดตามไม่ห่าง หวังจะได้
เสมือนมดแดง ฝ้าผลไม้
- Jawawhir Musa*

216 Cedak air dengan baldi,
Cedak nasi dengan senduk;
Baik ikut resmi padi,
Semakin berisi semakin tunduk.

ตักน้ำ ด้วยถัง
ตักข้าว ด้วยทัพพี
ยึดตามธรรมชาติรวงข้าวดีกว่า
ยิ่งเข้าเนื้อ ยิ่งโค้งงอลง

Patimoh Kahong

217 Pohon jenerih di tepi sawah,
Buah keduduk di ladang kelapa;
Walaupun boleh gading bertuah,
Kepada tanduk jangan dilupa.

ต้นชะเอม ที่ปลายนา
ลูกโคลงแคลง ที่สวนมะพร้าว
ถึงแม้ว่า ได้งาวพิเศษ
ต่อเขานั้น อย่าหลงลืม

Abdullah Wadeng

9. ปันตุนศาสนาและความเชื่อ (Pantun Agama dan Kepercayaan)

218 Burung putih sedikit anak,
Ada bersarang di ladang kelapa;
Walaupun boleh duit banyak,
Kepada tuhan jangan dilupa.

นกกระยาง มีลูกน้อย
มาทำรัง ในสวนมะพร้าว
แม้ได้เงิน จำนวนมากมาย
ต่อพระเจ้า อย่าได้หลงลืม

Abdullah Wadeng

219 Sedikit sebanyak berjumpa buahan,
Membawa tongkat sama berat;
Duit banyak lupakan tuhan,
Tidak barakat dunia akhirat.

จะมากน้อย ได้เจอผลไม้
พาไม้เท้า หนักเท่ากัน
เงินมาก ลืมพระเจ้า
ไม่เป็นมงคล ทั้งโลกนี้และโลกหน้า

Abdullah Wadeng

220 Pokok betik pokok pisang,
Di situ banyak pisang nangka;
Banyak duit tidak sembahyang,
Itu juga tuhan murka.

ต้นมะละกอ ต้นกล้วย
ตรงนั้นมีมาก กล้วยขนุน
เงินมาก ไม่ละหมาด
นั่นเป็นสิ่ง พระเจ้าโกรธ

Abdullah Wadeng

221 Kain remaja sangat disayang,
Lalu dilipat bawa ke taman;
Rajin bekerja banyak sembahyang,
Itulah sifat orang beriman.

ผ้าคนหนุ่ม รักนักหนา
เลยพับไว้ พาไปสวน
ขยันทำงาน ดำรงละหมาด
เป็นคุณลักษณะ ของผู้ศรัทธา

Abdullah Wadeng

- 222 Banyak layu sangat masak,
Membeli nasi bawa menyadap;
Ingatlah ibu ingatlah bapa,
Carilah duit banyaklah beribadat.
Abdullah Wadeng
- เหี่ยวเฉา สุขงอมแล้ว
ซื้อข้าว ไปเก็บน้ำตาลโตนด
ระลึกถึงแม่ ระลึกถึงพ่อ
ทำงานหาเงิน มากด้วยอิบาดัต¹⁰
- 223 Kelapa keras dibuat berniaga,
Ramainya penjual terlalunya lama;
Rupa paras tidak berharga,
Iman dan takwa itulah utama.
Abdullah Wadeng
- มะพร้าวแข็ง นำไปค้าขาย
คนขายมากมาย ใช้เวลานาน
รูปร่างหน้าตา ไม่ใช่ราคา
ศรัทธาและเกรงกลัวพระเจ้ายึดลำดับแรก
- 224 Pohon betik pohon buluh,
Bapa Aminah pergi memamah;
Walaupun cantik walaupun huduh,
Asal di tanah kembali ke tanah.
Abdullah Wadeng
- ต้นมะละกอ ต้นไผ่
พ่ออามินะห์ ไปยิงธนู
ไม่ว่าจะสวยหรือไม่
ดั้งเดิมมาจากดิน กลับสู่ดิน
- 225 Pokok kemia di tepi hutan,
Di kedai Tanjung banyak merpati;
Hidup di dunia seperti jambatan,
Sampai di hujung berjumpalah mati.
Abdullah Wadeng
- ต้นสาकु อยู่ใกล้ป่า
ที่ตลาดต้นหยง พิวราบมากมาย
ชีวิตบนโลก เสมือนสะพาน
ถึงที่ปลาย พบความตาย
- 226 Ada wanita membawa bubur,
Pergi ke kota membeli sotong;
Bilanya kita dibawa ke kubur,
Tahulah kita rugi dan untung.
Abdullah Wadeng
- ผู้หญิง พาของหวาน
ไปตลาด หาซื้อปลาหมึก
เมื่อถึงวัน พาไปสุสาน
เราได้รู้ ขาดทุนหรือกำไร
- 227 Kalau kita pergi ke paya,
Membawa buahan banyak sekali;
Kalau kita rugi di dunia,
Mudah-mudahan dapat kembali.
Abdullah Wadeng
- หากว่าเรา ไปหนองน้ำ
พาผลไม้ ตั้งมากมาย
หากว่าเรา ขาดทุนโลกนี้
ยังมีหวัง จะได้คืนมา

¹⁰ ปฏิบัติศาสนกิจ

- 228 Budak wanita bersiap diri,
Sudah merantau tidur di pantai;
Hidup kita setiap hari,
Rumah menghalau kubur melambai.
Abdullah Wadeng
- เด็กหญิง รักแต่งตัว
หลังท่องเที่ยว นอนที่หาด
ชีวิตเรา ทุกวันนี้
บ้านไสลสง สุสานกวักรเรียก
- 229 Orang wanita berjumpa di kedai,
Membawa ubat membeli buahan;
Janganlah kita lupa dan lalai,
Banyaklah bertaubat kepada tuhan.
Abdullah Wadeng
- พบเจอหญิง อยู่ที่ตลาด
พกพายา ซื้อผลไม้
เราอย่าเผลอ และหลงลืม
ขออภัยโทษต่อพระเจ้า ให้มาก
- 230 Jambu dan delima putik dah besar,
Kapas dan melati banyak di taman;
Ilmu agama wajib belajar,
Ke atas lelaki juga perempuan.
Abdullah Wadeng
- ฝรั่งและทับทิม เริ่มโตแล้ว
ฝ้ายและมะลิ มากอยู่ในสวน
วิชาศาสนา บังคับต้องเรียน
ต่อทั้งผู้ชาย และผู้หญิง
- 231 Ramainya orang di tempat pulut,
Bergotong royong tolong bekerja;
Semua binatang di darat di laut,
Meminta ampun dosa kita.
Abdullah Wadeng
- คนมากมาย ที่งานแต่ง
ร่วมด้วยช่วยกัน คนละไม้ละมือ
สัตว์ทั้งหลาย บนบกในทะเล
ขอพรพระเจ้า อภัยให้กับเรา
- 232 Turun bermalam di sana utara,
Lama bercakap di rumah Saadah;
Rukun Islam lima perkara,
Pertama mengucap kalimah syahadah.
Abdullah Wadeng
- ลงไปพักแรม ฝั่งทางเหนือ
คุยอยู่นาน ที่บ้านสะอาดะห์
หลักอิสลาม มีห้าประการ
อันดับแรกกล่าว คำปฏิญาณตน
- 233 Membawa layang lama di situ,
Warga yang dekat cepat ke desa;
Kedua sembahyang lima waktu,
Ketiga zakat keempat puasa.
Abdullah Wadeng
- ไปเล่นว่าว อยู่เนิ่นนาน
บ้างออกไป ทำงานสวน
อันดับสองละหมาดห้าเวลา
อันดับสามจ่ายทาน สัตว์ชนิด

- 134 Turun bersama remaja mengaji,
Lamanya duduk membeli barang;
Rukun kelima mengerjakan haji,
Selama hidup sekali seorang.
Abdullah Wadeng
- เด็กหนุ่ม ออกไปร่ำเรียน
หยุดซื้อของ เสียเนิ่นนาน
หลักที่ห้าประกอบพิธีฮัจญ์
ตลอดชีวิตอย่างน้อยหนึ่งครั้ง
- 235 Membawa roti terus berjalan,
Membeli beleda tiga telira;
Bila mati putus amalan,
Kecualinya ada tiga perkara.
Abdullah Wadeng
- ทำโรตี มุ่งเดินทาง
ซื้อวุ้น มาสามถาด
เมื่อตายจาก ขาดบุญกุศล
เว้นแต่มี สามประการ
- 236 Sudah ziarah bertemu ramah,
Duduk setarih di hulu humur;
Sadaqah jariah ilmu manfaat,
Anak yang soleh selalu berdoa.
Abdullah Wadeng
- ไปเยี่ยมเยือน พบปะสังสรรค์
นั่งพักผ่อน ที่ปลายนา
บริจาคทาน ความรู้มีประโยชน์
ลูกที่ดี ย่อมขอคูอา
- 237 Sudah beronda berjalan ke Sibut,
Hendak ke kuala selepas bercuti;
Siapa yang ada amalan tersebut,
Mendapat pahala selepasnya mati.
Abdullah Wadeng
- หลังจากสำรวจ เดินทางไปซิบุต
จะไปที่ทำ หลังจากหยุดพัก
ใครมีสามสิ่งดังกล่าว
ย่อมได้ผลบุญหลัง แม้มตายจากไปแล้ว
- 238 Turun berjalan sudah ziarah,
Mencari surat di tempat berehat;
Walaupun amalan sebesar zarrah,
Hari akhirat dapat dilihat.
Abdullah Wadeng
- ออกเดินทาง หลังจากเยี่ยมเยือน
หาหนังสือ ณ ที่หยุดพัก
แม้ว่ากุศลน้อยนิด เพียงเม็ดข้าว
วันปรโลก จะได้เห็นผลตอบแทน
- 239 Pokok kemia pokok durian,
Pokok halia di taman belukar;
Hidup di dunia banyak ujian,
Untuk manusia beriman dan ingkar.
Abdullah Wadeng
- ต้นสาकु ต้นทุเรียน
ต้นขิงในสวนป่า
ชีวิตบนโลก มากบททดสอบ
สำหรับมนุษย์ ศรัทธาและเนรคุณ

- 240 Datang di taman di waktu fajar,
Datang ke belukar di hulu kubur;
Orang beriman selalu bersabar,
Orang yang ingkar selalunya kufur.
Abdullah Wadeng
- 241 Pohon durian dahan menalu,
Menanam lada di taman indah;
Walaupun ujian datang bertalu,
Iman di dada jangan diubah.
Abdullah Wadeng
- 242 Datang ke taman selepas berniaga,
Datang ke belukar selepas bersuka;
Orang beriman dibalaskan syurga,
Orang yang ingkar dibalas neraka.
Abdullah Wadeng
- 243 Ikan tuman ikan haruan,
Ikan kaya anak kapu;
Tuhan firman didalam Qur'an,
Kesedapan dunia banyak tertipu.
Abdullah Wadeng
- 244 Burung merpati hinggap di jalan,
Bunga melati di pokok asli;
Sebelumnya mati buatlah amalan,
Bilanya mati tidak kembali.
Safiah Baka
- 245 Dinginnya malam selepas hujan,
Hujan turun di petang hari;
Bukanlah bulan jadi pujaan,
Pujaan hanya untuk Ilahi.
Abu Wardee Tongkot Sakti

มาสวน เวลาเช้าตรู่
มาสวนป่า ทางเหนือสุสาน
ผู้ศรัทธา ย่อมอดทน
คนทรยศ ย่อมสิ้นศรัทธา

ต้นทุเรียน กิ่งกาฝาก
ปลูกพริก ที่สวนงาม
แม้บททดสอบ แสนมากมาย
ความศรัทธา อย่าได้เปลี่ยนแปลง

มาที่สวน หลังค้าขาย
มาสวนป่า หลังสนุกรื่นเริง
คนศรัทธา ตอบแทนด้วยสวรรค์
คนทรยศ ตอบแทนด้วยนรก

ปลาชะโด และปลาช่อน
ปลาแดงลูกกาปู
พระเจ้าได้ตรัสไว้ในอัลกุรอาน
ความสุขโลกนี้ เป็นสิ่งหลอกลวง

นกพิราบเกาะบนถนน
ต้นมะลิ ที่ต้นเดิม
ก่อนตาย ทำความดี
เมื่อตายไป ไม่หวนคืน

คำคืนหนาว หลังฝนหยุด
ฝนตกหนัก ในช่วงเย็น
ไม่ใช่ดวงจันทร์ เป็นสิ่งกราบไหว้
การกราบไหว้ เพื่อพระเจ้าเท่านั้น

- 240 Datang di taman di waktu fajar,
Datang ke belukar di hulu kubur;
Orang beriman selalu bersabar,
Orang yang ingkar selalunya kufur.
Abdullah Wadeng
- 241 Pohon durian dahan menalu,
Menanam lada di taman indah;
Walaupun ujian datang bertalu,
Iman di dada jangan diubah.
Abdullah Wadeng
- 242 Datang ke taman selepas berniaga,
Datang ke belukar selepas bersuka;
Orang beriman dibalaskan syurga,
Orang yang ingkar dibalas neraka.
Abdullah Wadeng
- 243 Ikan tuman ikan haruan,
Ikan kaya anak kapu;
Tuhan firman didalam Qur'an,
Kesedapan dunia banyak tertipu.
Abdullah Wadeng
- 244 Burung merpati hinggap di jalan,
Bunga melati di pokok asli;
Sebelumnya mati buatlah amalan,
Bilanya mati tidak kembali.
Safiah Baka
- 245 Dinginnya malam selepas hujan,
Hujan turun di petang hari;
Bukanlah bulan jadi pujaan,
Pujaan hanya untuk Ilahi.
Abu WardeeTongkat Sakti

มาสวน เวลาเช้าตรู่
มาสวนป่า ทางเหนือสุสาน
ผู้ศรัทธา ย่อมอดทน
คนทรยศ ย่อมสิ้นศรัทธา

ต้นทุเรียน กิ่งกาฝาก
ปลูกพริก ที่สวนงาม
แม้บททดสอบ แสนมากมาย
ความศรัทธา อย่าได้เปลี่ยนแปลง

มาที่สวน หลังค้าขาย
มาสวนป่า หลังสนุกรื่นเริง
คนศรัทธา ตอบแทนด้วยสวรรค์
คนทรยศ ตอบแทนด้วยนรก

ปลาชะโด และปลาช่อน
ปลาแดงลูกกาปู/
พระเจ้าได้ตรัสไว้ในอัลกุรอาน
ความสุขโลกนี้ เป็นสิ่งหลอกลวง

นกพิราบเกาะบนถนน
ต้นมะลิ ที่ต้นเดิม
ก่อนตาย ทำความดี
เมื่อตายไป ไม่หวนคืน

ค่ำคืนหนาว หลังฝนหยุด
ฝนตกหนัก ในช่วงเย็น
ไม่ใช่ดวงจันทร์ เป็นสิ่งกราบไหว้
การกราบไหว้ เพื่อพระเจ้าเท่านั้น

- 246 Pak Haji kepiah merah,
Masuk hutan memburu rusa;
Orang mengaji taatkan Allah,
Orang sembahyang lepaskan dosa.
Jawahir Musa
- 247 Tetak tebu buluh,
Sandar pagar sasak;
Bangun makan sahur,
Nak puasa esok.
Abdulwahab Waesama-ae
- 248 Pauh masak di pohon,
Kerengga tunggu tangkai;
Orang suka berbohong,
Akhirat kena bakar.
Jawahir Musa
- 249 Bantal dari haji,
Mari dari Mekah;
Tidur saudara mati,
Serah kepada Allah.
Idris Waedeng
- 250 Orang cina buat kebun,
Kayu nangka buat titi;
Orang betina tidak kelubung,
Api neraka duduk nanti.
Jawahir Musa
- 251 Tepung butu tepung bungkus,
Tepung lenga roti cana;
Lima waktu tak putus,
Tanda-tanda orang taqwa.
Maryam Kaso
- เปาะฮายี¹¹ กะปิเยาะห์¹² แดง
เข้าในป่า ไป ล่ากวาง
หาความรู้ เพื่อความภักดีต่ออัลลอฮ์
ละหมาด เพื่อรอดพ้นจากบาป
- พินอัยไผ่
พิงผนังไม้ไผ่
ตื่นกินซาฮูร์¹³
จะถือศีลอดวันพรุ่งนี้
- มะม่วงสุกที่ต้น
มดแดงเฝ้าพวง
คนชอบโกหก
วันปรโลกถูกนรกเผา
- หมอนจากพิธีหัจญ์
มาจากนครมักกะฮ์
นอนหลับพี่น้องกับความตาย
มอบตนต่ออัลลอฮ์
- คนจีนทำสวน
ไม้ขนุนทำสะพาน
ผู้หญิงไม่คลุมศรีษะ
ไฟนรกรอแผดเผา
- ขนมม้า ขนมสอดไส้
ขนมลืองอ โรตีสีจานา
ห้าเวลา อย่าได้ขาด
สัญญาณผู้ที่เกรงกลัวพระเจ้า

¹¹ ใช้เรียกชายที่ผ่านการไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่นครเมกกะแล้ว ถ้าเป็นหญิงจะเรียก “เมาะฮายี”

¹² หมวกที่ชาวมุสลิมนิยมสวมใส่ โดยเฉพาะขณะทำการละหมาด ปกติสีขาว

¹³ ซาฮูร์ คือมื้ออาหารที่ชาวมุสลิมรับประทานในช่วงใกล้สว่างเพื่อถือศีลอดในช่วงกลางวัน

- 252   Pohon betik pohon buluh,
Lama remaja membeli buahan;
Walaupun cantik walaupun huduh,
Sama sahaja di sisi tuhan.
- ต้นมะละกอ ต้นไผ่
วัยรุ่น ซื้อผลไม้ยู่เสียนาน
แม้ว่าสวย แม้ว่าซื้อเห่
เท่าเทียมกัน ณ พระเจ้า
- Lama remaja membeli buahan,
Membeli barang hendak berjual;
Sama sahaja di sisi tuhan,
Kecuali orang yang banyak taqwa.
- วัยรุ่นซื้อผลไม้ยู่เสียนาน
ซื้อสิ่งของ จะขายต่อ
เราเท่าเทียมกัน ณ พระเจ้า
เว้นแต่คนที่มากความเกรงกลัวต่อพระองค์
- Abdullah Wadeng*
- 253   Burung tiung di pohon celagi,
Banyak terbang ke tempat asli;
Walaupun untung walaupun rugi,
Tak ada seorang dapat kembali.
- นกขุนทอง บนต้นมะขาม
มากบินกลับ ณ ที่เดิม
แม้ว่ากำไร แม้ว่าขาดทุน
ไม่มีใคร ได้กลับมาใหม่
- Banyak terbang ke tempat asli,
Di pohon petai di pohon kinis;
Tak ada seorang dapat kembali,
Walaupun sesal walaupun menangis.
- มากบินกลับ ณ ที่เดิม
ที่ต้นสะตอ ที่ต้นมะมุด
ไม่มีใคร ได้กลับมาใหม่
แม้จะเสียใจ แม้จะร้องไห้
- Abdullah Wadeng*
- 254   Pergi ke paya membawa kelapa,
Pergi ke barat membeli roti;
Rugi di dunia tidak mengapa,
Rugi di akhirat rugi sejati.
- ไปหนองน้ำ พามะพร้าว
ไปทางตะวันตก ซื้อขนมปัง
ขาดทุนทางโลก ไม่เป็นไร
ขาดทุนวันปรโลก ขาดทุนอย่างแท้จริง
- Pergi ke barat membeli roti,
Petai dan kinis banyak di sana;
Rugi akhirat rugi sejati,
Sesal dan menangis tidak berguna.
- ไปทิศตะวันตก ซื้อขนมปัง
สะตอและมะมุด มากมายที่นั่น
ขาดทุนวันปรโลก ขาดทุนอย่างแท้จริง
เสียใจและร้องไห้ ก็ไร้ประโยชน์
- Petai dan kinis banyak di sana,
Pohon hasta belajar berbuah;
Sesal menangis tidak berguna,
- สะตอและมะมุด มากมายที่นั่น
ต้นมังคุด เริ่มออกผล
เสียใจ ร้องไห้ ไร้ประโยชน์

- Walaupun di mata keluarnya darah.
Abdullah Wadeng
- 255 Wanita banyak duduk di pantai,
Mencari surat bawa ke sana;
Harta banyak anak ramai,
Hari akhirat tidak berguna.
- Mancari surat bawa ke sana,
Membeli barang perak dan tosa;
Hari akhirat tidak berguna,
Kecuali orang tidak berdosa.
Abdullah Wadeng
- 256 Masuk ke dapur di petang hari,
Banyak hari lama berjual;
Duduk di kubur seorang diri,
Anak dan isteri semua ditinggal.
- Banyak hari lama berjual,
Wanita banyak pergi bersuka;
Anak dan isteri semua ditinggal,
Harta banyak menjadi pusaka.
Abdullah Wadeng
- แม่ว่าน้ำตา ไหลเป็นเลือด
หญิงจำนวนมาก อยู่ที่ชายหาด
หาหนังสือ พกพาไป
สมบัติมาก ลูกเยอะ
วันปรโลก ไร้ประโยชน์
- หาหนังสือ พกพาไป
ซื้อเครื่องเงินเครื่องทอง
วันปรโลก ไร้ประโยชน์
เว้นแต่คนที่ ไร้บาป
- เข้าครัวในช่วงบ่าย
ค้าขายนานหลายวัน
อยู่ในกุโบร์ ตัวเดียวตาย
ลูกและภรรยา ทั้งหมดได้จากลา
- ค้าขายนานหลายวัน
ผู้หญิงมากมาย หัวเราะชอบใจ
ลูกและภรรยา ทั้งหมดได้จากลา
สมบัติมากมาย กลายเป็นมรดก

10. ปันตุนความรัก (Pantun Percintaan)

- 257 Malam siang terkenang- kenang,
Jiwa yang kosong melayang- layang;
Mahar itu bukan bahasan,
Yang penting hanya kasih dan sayang.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 258 Sudah menanak membawa roti,
Membawa tebu turut kereta;
Bila anak susah hati,
Ayah dan Ibu turut menderita.
Abdullah Wadeng
- ทั้งคืนวัน ในความทรงจำ
ใจว่างเปล่า บินล่องลอย
สินสอดนั้น ไซ่สิ่งถกเถียง
สำคัญนั้น เพียงรักและเอ็นดู
- หุงข้าวเสร็จ พาขนมปัง
พาอ้อย วึ่งตามรถ
ยามลูก ลำบากใจ
พ่อและแม่ ทุกข์ใจตาม

- 259 Tanak pulut handak ke taman,
Teman sejati sudah ke pacur;
Walaupun di mulut nampak senyuman,
Di dalam hati sudah hancur.
Abdullah Wadeng
- หุงข้าวเหนียว จะพาไปสวน
เพื่อนสนิท ชวนไปน้ำตก
แม่ที่ปาก เห็นรอยยิ้ม
ในหัวใจ แตกกระจาย
- 260 Sangat banyak menanam manggis,
Di sana gereja di hulu titi;
Bila anak sedang menangis,
Semua kerja ibu berhanti.
Abdullah Wadeng
- ปลูกมังคุด อยู่มากมาย
ถัดจากโบสถ์ เหนือสะพาน
ยามที่ลูกร้องไห้
งานกรทั้งหลาย แม่หยุดหมด
- 261 Tebu di Teluk tebu panjang,
Tebu kecut tebu bersurai;
Ibu peluk ibu saying,
Ibu peluk ibu membelai.
Abdullah Wadeng
- อ้อยที่ตะโล๊ะ อ้อยต้นยาว
อ้อยเหี่ยวเฉา อ้อยตัดแยก
แม่โอบกอด แม่รักห่วง
แม่โอบกอด แม่ปลอบใจ
- 262 Pergi ke gua di sana medan,
Sudah menanak hendak sembahyang;
Selagi nyawa ada di badan,
Wajah anak terbayang –baying.
Abdullah Wadeng
- ออกไปถ้ำ ที่ชายทุ่ง
หุงข้าวเสร็จ เตรียมละหมาด
ตราบที่ลมหายใจ ยังคงอยู่
ใบหน้าลูก ติดตาตลอด
- 263 Burung cak cak di pohon bedara,
Di pokok kabu di pokok keriang;
Walaupun cacat walaupun cedera,
Ayah dan ibu tetap saying.
Abdullah Wadeng
- นกกระจาบ บนต้นพุทรา
บนต้นนุ่น บนต้นหว้า
แม้จะด้อย แม้จะพิการ
พ่อแม่รัก ตราบเท่านั้น
- 264 Pohon buluh di tepi seberang,
Membawa tebu membawa golok;
Walaupun hodoh di sisi orang,
Ayah dan ibu nampaknya elok.
Abdullah Wadeng
- ต้นไม้ ที่ข้างฝั่ง
พาอ้อย พามัดอีโต้
แม้จะชี้แหร ในสายตาผู้อื่น
พ่อกับแม่ เห็นงามเสมอ

- 265 Turun di seberang sudahpun pergi,
Membawa tebu membawa selasih;
Walaupun orang semuanya benci,
Ayah dan Ibu sangatnya kasih.
Abdullah Wadeng
- ข้ามไป ลงฝั่งโน้น
พ้ออ้อย และแมงลัก
แม้คนอื่น เขารังเกียจ
พ้อกับแม่ ยังรักยิ่ง
- 266 Tanam sawa di tanah kota,
Ingin ke seberang berkerja tebu;
Orang tua-tua pernah berkata,
Anjing di orang raja di ibu.
Abdullah Wadeng
- ปลูกละมุด ที่ซานเมือง
อยากข้ามฝั่ง ไปทำไร่อ้อย
ผู้แก่ผู้เฒ่า ท่านเคยกล่าวไว้
สุนัขในสายตาคือ ราชานในสายตาแม่
- 267 Pulang di bukit membawa lilin,
Balik bersurai di tanah medan;
Alangkah sakit ibu bersalin,
Hampir bercerai nyawa di badan.
Abdullah Wadeng
- กลับจากเขา พาเทียนไข
กลับไปแยกย้ายที่ลานกว้าง
แสนเจ็บปวด ยามแม่คลอดบุตร
แทบจะแยกวิญญาณจากเรือนร่าง
- 269 Labu manis habis di sira,
Bawa ke market di hilir kota;
Ibu menangis habis suara,
Kerana sakit melahirkan kita.
Abdullah Wadeng
- ฟักทองหวาน นำมาเชื่อม
พาไปตลาด ทางใต้เมือง
แม่ร้องไห้ แทบหมดเสียง
เพราะแสนปวด ยามคลอดเรา
- 269 Kabu putih terbang melayang,
Jatuh di Jelapang di bawa ke gua;
Ibu kasih ibu saying,
Ingat nak tumpang di masa tua.
Abdullah Wadeng
- นุ่นขาว บินลอยล่อง
ตกที่ย้อลาป็น พาไปถ้ำ
แม่ทั้งรัก และเป็นห่วง
หวังจะพึ่งพา ในยามแก่ชรา
- 270 Wanita pahalawan orang yang jujur,
Bunga selasih dibawa bersama;
Air mata kawan jangan digugur,
Kerana sedih sangatnya lama.
Abdullah Wadeng
- หญิงนักรบ คนจริงใจ
ดอกแมงลัก พาติดตัว
น้ำตาเพื่อน อย่าได้หยดร่วง
เพราะปวดร้าว นานแสนนาน

- 271 Naik perahu Pulau Pinang,
Bila lagi hendak sampai ke Mekah;
Bunyi khabar adik ada tuning,
Bilakah lagi hendak menikah.
Idris Waedeng
- 272 Pokok keranji di tepi kota,
Kurang baja abang tambahkan;
Kalau sungguh bagai dikata,
Nyawa di badan abang serahkan.
Idris Waedeng
- 273 Wanita bersih datang di luar,
Bunga sirih di taman desa;
Air mata kekasih jangan dikeluar,
Kerana sedih sepanjang masa.
Abdullah Wadeng
- 280 Wanita bersih cepat ke telaga,
Bunga keduduk di tepi kemudu;
Air mata kekasih sangat berharga,
Kerana menunjuk hatinya rindu.
Abdullah Wadeng
- 281 Tanam celagi di dalam kampung,
Tanam selasih di luar pagar;
Putus tali boleh dihubung,
Putus kasih selamat tinggal.
Abdullah Wadeng
- 282 Asal kapas menjadi benang,
Dari benang dibuat baju;
Barang yang lepas jangan dikenang,
Kalau jadi orang baru.
Idris Waedeng
- ขึ้นเรือ ณ เกาะปีนัง
เมื่อไหร่อีก จะถึงเมกกะ
ได้ข่าวว่า น้องมีคู่หมั้น
เมื่อไหร่กัน จะได้แต่งงาน
- ต้นหยี อยู่ชานเมือง
ขาดปุ๋ย พี่เติมให้
ถ้าจริง ตามเขากล่าว
ลมหายใจนี้ พี่ยอมพลี
- หญิงสะอาด ออกข้างนอก
ดอกพลู ที่สวนบ้าน
น้ำตาคนรัก อย่าได้หยดหลัง
เพราะจะปวดร้าว ไปตลอดกาล
- หญิงสะอาด ไปที่บ่อ
ดอกโคลงเคลง ที่ข้างต้นยอ
น้ำตาคนรัก แสนมีค่า
เพราะบ่งชี้ ใจนั้นมรักรัก
- ปลูกมะขาม ในหมู่บ้าน
ปลูกแมงลัก ไร่นอกรั้ว
เชือกขาด สามารถต่อได้
แต่ขาดความรัก คือสิ้นสัมพันธ
- จากฝ้าย ทำเป็นด้าย
จากด้าย ทำเป็นเสื้อ
เรื่องที่ผ่านมา อย่าได้จดจำ
ถ้าหวังเปลี่ยน เป็นคนใหม่

- 283 Bersangka baik sesama makhluk,
Allah suka orang yang tawaddhak;
Resmi padi ialah tunduk,
Pintu cinta pasti diketuk.
Patimoh Kahong
- 284 Malam berlabuh suasana damai,
Di langit pula gelap gelita;
Kasih sayang telahku semai,
Tapi sayang tumbuhnya derita.
Jawahir Musa
- 285 Menyulam benang halus berseni,
Sutra terpilih dibuat baju;
Sudahku tahu selama ini,
Rupanya kasih orang tak tahu.
Jawahir Musa
- 286 Tetak palas ke tunggul gila,
Pucuk budi peracur kapur;
Rupa paras hamba tak gila,
Gila budi hatinya hancur.
Idris Waedeng
- 287 Layang-layang terbang melayag,
Layang nak jatuh di Tanjung Jati;
Dari mana datangnya sayang,
Dari mata turun ke hati.
Idris Waedeng
- 288 Malam siang silih berganti,
Masa yang lalu tak berulang lagi;
Kasih sayang dari hati ke hati,
Tulus ikhlas di hati yang murni.
Idris Waedeng
- คิดแง่ดี ระหว่างเรา
อัลลอฮ์รัก คนถ่อมตน
ธรรมชาติข้าว ก้มงอลง
ประตูความรัก ย่อมถูกเคาะ
- กลางคืนอย่างกราย เทียบท่าสงบนิ่ง
ท้องฟ้าปิด ดำมืดมิด
ความรักความเอ็นดู ที่บ่มเพาะไว้
เสียดายนัก งอกออกมา คือทุกซักระหม
- ถักด้าย วิจิตรศิลป์
ไหมคัดสรร มาทำเสื้อ
ฉันรู้แล้ว ตลอดมานี้
ดูเหมือนว่า รักนี้เขาไม่รู้
- พินต้นกะพ้อ เหลือแต่ตอ
เอายอดโพ บดเคล้าปูน
รูปร่างหน้าตา ฉันไม่ลุ่มหลง
แต่ใจละลาย หลงในบุญคุณ
- ว่าวน้อย บินล่องลอย
ว่าวจะตก ที่ตันหยงยาตี (แหลมสั๊ก)
จากไหนมา สุดที่รัก
จากดวงตาสู่ดวงใจ
- คืนวัน ผับเปลี่ยนไป
เวลาที่ผ่านไป ไม่หวนกลับมา
ความรักจากหัวใจ สู่หัวใจ
ด้วยความจริงใจ หัวใจบริสุทธิ์

- 289   Buat pengayuh kayu cenerai,
Patahlah galah dikayuh perahu;
Hajat di hati tak mau bercerai,
Kuasa Allah siapa nak tahu.
Waelimoh Tokwaehaji
- 290   Kalau tuan pergi ke laut,
Carilah balik ketam betina;
Kalau tuan menjadi rambut,
Saya jadi sekuntum bunga.
Waelimoh Tokwaehaji
- 291   Burung merpati terbang sekawan,
Hinggap seekor di pokok jati;
Tak boleh harap hati perempuan,
Lupa habis segala janji.
Waehama Sadijamu
- 292   Hari Sabtu buat Jamuan,
Bulan maulid bulan yang mulia;
Saya tahu hati perempuan,
Keras di mulut di hati manja.
Idris Waedeng
- 293   Cinta yang jauh sukar dikata,
Bagaikan bertiup angin berlagu;
Hati inginkan jodoh kita,
Niat yang baik berdoalah selalu.
Abu wardee tongkat sakti
- 294   Pucuk putat layu,
Pucuk pauh kembang;
Duduk dekat malu,
Duduk jauh bimbang.

Bimbang dalam hati,
Susah dalam perut;
- ทำไม้พาย ด้วยไม้หมากค่อม
ไม้สอยหัก ใช้พายเรือ
ใจจริงนั้น ไม่อยากหย่าร้างกัน
พระประสงค์ของพระเจ้า ใครจะรู้
- ถ้าคุณ ได้ไปทะเล
ให้นำกลับบ้าน ปูตัวเมีย
ถ้าคุณ เป็นเส้นผม
ฉันจะเป็น ช่อดอกไม้
- นกพิราบ บินเป็นกลุ่ม
มีตัวหนึ่ง เกาะที่ต้นสัก
ไว้ใจยาก หัวใจผู้หญิง
ลืมหืมหมด ทุกคำสัญญา
- วันเสาร์ จัดงานเลี้ยง
เดือนเมาลิด เดือนอันประเสริฐ
ฉันรู้ดี หัวใจของผู้หญิง
ปากแข็ง แต่ใจอ่อน
- ความรักที่ห่างไกล ยากจะว่ากล่าว
เสมือนสายลม พัดโบกเป็นเสียงเพลง
หัวใจวาดหวัง เรานั้นคู่กัน
ความหวังดีๆ ขอพรต่อพระเจ้า
- ยอดจิก ใบเหี่ยวเฉา
ยอดมะม่วง ผลิบาน
อยู่ใกล้ เขินอาย
อยู่ไกล เป็นกังวล
- เป็นกังวล อยู่ในใจ
ลำบากใจ อยู่ในอก

Takut akan jadi ,
Perkara karut marut.

กลัวว่า จะเกิด
สิ่งไม่ดี ทุกข์ยากเอ๋ย

Patimoh Kahong

295 Pokok betik di balik gereja,
Pokok kabu di hutan cerang;
Tak ada duit tak boleh kerja,
Bapa dan ibu berhutang hak orang.

ต้นมะละกอ อยู่ข้างโบสถ์
ต้นนุ่น ในป่าละเมาะ
ไม่มีเงิน ไม่ได้ทำงาน
พ่อและแม่ ยอมยืมคนอื่น

Pokok kabu di hutan cerang,
Pokok salak di bukit tinggi;
Bapa dan ibu berhutang hak orang,
Takutnya anak tak boleh mengaji.

ต้นนุ่น ในป่าละเมาะ
ต้นสละ ที่เขาสูง
พ่อและแม่ ยอมยืมคนอื่น
เกรงว่าลูก ไม่ได้ร่ำเรียน

Abdullah Wadeng

296 Pokok bayam pokok tebu,
Tanam di tepi kolam ikan;
Laksana ayam kehilangan ibu,
Begitulah kami kehilangan puan.

ต้นผักโขม และต้นอ้อย
ปลูกไว้ ที่ข้างบ่อปลา
เสมือนไก่ สูญเสียแม่
เช่นนั้นแหละ เราสูญเสียเธอ

Tanam di tepi kolam ikan,
Berselang dengan pokok keladi;
Begitulah kami kehilangan puan,
Kerana banyak menanam budi.

ปลูกไว้ ที่ข้างบ่อปลา
ปลูกสลับ กับต้นเผือก
เช่นนั้นแหละ เราสูญเสียเธอ
เพราะทำบุญคุณ มากเหลือล้น

11. ปันตุนพบกัน (Pantun Perjumpaan)

297 Bunga sekuntum bunga melati,
Putih berseri harum baunya;
Assalamu alaikum selamat pagi,
Semoga hari ini sihat bahagia.

ดอกเป็นช่อ ดอกมะลิ
ขาวละมุน หอมละไม
อัสซาลามูออลัยกุม¹⁴ อรุณสวัสดิ์ยามเช้า
อวยพรวันนี้ สุขกายสบายใจ

Abdullah Wadeng

¹⁴ อัสซาลามูออลัยกุม เป็นคำภาษาอาหรับ ใช้ในการกล่าวทักทายเมื่อพบเจอกัน แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแต่ท่าน และเป็นการบังคับในอิสลามที่ผู้รับต้องกล่าวตอบว่า “วาออลัยกุมุสซาลาม” แปลว่า ขอความสันติสุขจงมีแต่ท่านเช่นกัน

- 298 Langit terang berwarna biru,
Ramai petani menjemur padi;
Ku ucap selamat tahun baru,
Tekun beribadat hijrahlah diri.
Adu Wardee Tongkat Sakti
- ท้องฟ้าโปร่ง สีนํ้าเงิน
ชาวนามากมาย ตากข้าวเปลือก
ฉันขอกล่าว สวัสดิ์ปีใหม่
มันศาสนกิจ เปลี่ยนแปลงตัวเอง
- 299 Ayam hutan turun ke hutan,
Terbang sama mencari makan;
Salam dihulur tanda persahabatan,
Salah dan silap sama maafkan.
Adu Wardee Tongkat Sakti
- ไก่อป่า กลับสู่ป่า
บินออก ไปหาอิน
ยื่นมือสละม แสดงมิตรภาพ
ผิดพลาดตมกนน้อย ให้อภัยต่อกัน
- 300 Pohon sebatang daunnya lebat,
Tumbuh subur di kampung Jabat;
Saya datang bukan nak berdebat,
Tegur menegur meramaikan sahabat.
Adu Wardee Tongkat Sakti
- ต้นไม้ต้นหนึ่ง มีใบดก
งอกสมบรูณ์ ณ บ้านยาบะ
ฉันมามิใช่ เพื่อการโต้เถียง
ทักทายว่ากล่าว เสริมเพิ่มมิตรสหาย
- Tumbuh subur di kampung Jabat,
Mashurnya nama jauh dan dekat;
Tegur menegur ramaikan sahabat,
Eratkan hubungan membawa barakat.
Adu Wardee Tongkat Sakti
- งอกสมบรูณ์ ณ บ้านยาบะ
เป็นที่เลื่องลือ ทั้งใกล้ไกล
ทักทายว่ากล่าว เสริมเพิ่มมิตรสหาย
เชื่อมชิดสัมพันธ์ นำสู่มงคล

12. ปันตุนอำลา (Pantun Perpisahan)

- 301 Putik pauh delima batu,
Anak sembilang di tapak tangan;
Sungguh jauh negerinya satu,
Hilang di mata di hati jangan.
Idris Waedeng
- มะม่วงอ่อน ทับทิมหิน
ลูกปลาดุกทะเล อยู่บนฝ่ามือ
ถึงจะไกลกัน ก็แผ่นดินเดียวกัน
ห่างไกลสายตา แต่ใจไม่
- 302 Ayam balik bulu berlipat,
Kayu jati buat penolok;
Aku balik di kampung tempat,
Kalau tak mati kita jumpa pula.
Waelimoh Tokwaehaji
- ไก่อ้นกลับ งอกสลัด้าน
เอาไม้สัก มาทำคั่นไถ
ฉันลากลับ ไปที่บ้านเกิด
หากไม่ตายจาก คงได้พบกัน

- 303 Itik selasih ayam selasih,
Kayu jati buat penolak;
Adik kasih abang kasih,
Kalau tak mati berjumpa pula.
Waelimoh Tokwaehaji
- 304 Tiada bumi tak kena hujan,
Tiada sungai tak ada ikan;
Silap dan salah perlu dimaafkan,
Supaya terjalin ikatan persaudaraan.
- Tiada sungai tak ada ikan,
Ikan tenggiri ikan pari;
Ikatan persaudaraan jangan diputuskan,
Semaikan sayang dalam sanubari.
Adu Wardee Tongkat Sakti

เปิดตำ ไก่ตำ
ไม้สัก ทำคันทอง
น้องรัก พี่ก็รัก
หากไม่ตายจาก ได้พบเจอกัน

ไม่มีผืนดิน ที่ไม่เปียกฝน
ไม่มีแม่น้ำ ที่ปราศจากปลา
ผิดและพลาด ให้ภัยภัยกัน
เพื่อสานต่อ สายสัมพันธ์พี่น้องกัน

ไม่มีแม่น้ำ ปราศจากปลา
ปลาอิทธิฤทธิ์ ปลากระเบน
เพื่อสานต่อ สายสัมพันธ์พี่น้องกัน
จงบ่มเพาะ ความรักในดวงใจ

13. ปันตุนประวัติศาสตร์ (Pantun Sejarah)

- 305 Zaman –zaman terkukur mati,
Mati di bawah terung perat;
Zaman-zaman anak raja Johor mari,
Mari membunuh Dang Sirat.
The Story of Patani, Ismail Binjasmit
- 306 Dari Patani ke tanjung Kandis,
Ditiup angin selatan daya;
Dari mula ianya manis,
Rupanya Sultan kena pedaya.
The Story of Patani, Ismail Binjasmit
- 307 Perahu yang dinaik terus berlalu,
Terumbang ambing ke sana ke mari;
Selamat tinggal hijrah berlaku,
Patani berperang tak hanti-hanti.
Abdurrahman Dewani

ในยุคสมัย นกเขาวาตาย
ตายอยู่ใต้ มะเขือเปราะ
ในยุคสมัย พระราชโอรสแห่งยะโฮร์มา
มาเพื่อฆ่า ดั่งซีรัต

จากปัตตานี สู่แหลมกันตลี
ถูกลมสลัดัน พัดผ่านมา
ในตอนแรก นางดูสวยหวาน
ที่แท้ สุลต่านถูกหลอกลวง

เรือที่โดยสาร แล่นออกไป
โคลงเคลงไปมา บนยอดคลื่น
อพยบย้ายถิ่น กล่าวรำลา
ปัตตานีสงคราม ไม่เลิกรา

- 308 Lailatul Qadar di Bendang Daya,
Kubur pahlawan di Cabang Tiga;
Rakyat Patani sangat berbangga,
Tok nenek moyang tinggal pusaka.
Abdurrahman Dewani
- 309 Pokok nangka pokok mengkudu,
Pokok sena di jalan raya;
Pesan nenek kepada cucu,
Jagalah pusaka pertiwi tercinta.
Abdurrahman Dewani
- 310 Tetak tebu betung,
Sandar pohon pinang;
Berarak dalam dusun,
Hindik gajah Tok Nang.
Gajah Tok Nang Budur,
Belaga balik seberang;
Semalam tidak tidur,
Berjaga tengok wayang.
Wayang balik pintu,
Ketopeng balik dinding;
Timbang anak datu,
Jatuh timpa lembing.
Leming buatan Siam,
Tikam tujuh relong;
Zaman musuh Siam,
Makan sagu mulung.
Mulung sepelepah,
Mulung kampung Datuk;
Angkat tangan sembah,
- ลัยลาตุลกออดร์¹⁵ ที่บึงดงดาโย
สุสานนักรบ ที่จะบังตีกอ
ชาวปัตตานี แสนภูมิใจ
บรรพบุรุษ มอมมรดกไว้
- ต้นขนุน ต้นยอ
ต้นประดู่ ที่ข้างถนน
ปู่ย่าสอนสั่ง แก่ลูกหลาน
จงรักษาไว้ มรดกมาตุภูมิที่รัก
- พินตันอ้อยตง
พิงไว้ที่ต้นหมาก
เดินแห่ในสวน
ชี้ข้างเจ้านาย
ข้างเจ้านายแห่งบ้านบูโด
ไปชนข้างที่ฝั่งโน้น
เมื่อคืนไม่ได้หลับนอน
เพราะเฝ้าดูหนัง
หนังหลังประดู่
หุ่นอยู่หลังฝา
ยกลูกดาตูดด้วยมือสองข้าง
ตกลงโดนหอกทิ่ม
หอกจากเมืองสยาม
พุ่งไปไกลถึงเจ็ดร็อลง¹⁶
สมัยสงครามสยาม
อดอยากต้องกินสาคุ
ต้นลานไปทางเดียว
ต้นลานแห่งบ้านดาโต๊ะ
ยกมือไหว้

¹⁵ เป็นคำคินหนึ่งของเดือนรอมฎอน ซึ่งเป็นเดือนที่ 9 ในปฏิทินอิสลาม อัลลอฮ์ได้ให้ชื่อว่า "ลัยละตุล กออดร์" เนื่องจากในคำคินนั้นมีเกียรติและความประเสริฐต่าง ๆ ดังนี้ 1) เป็นคำคินอัลกุรอานถูกประทานลงมา 2) เป็นคำคินที่เทวทูตญิบรีลและบรรดามลาอิกะฮ์ลงมามายังโลก และ 3) เป็นคำคินที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ความปลอดภัยและการอภัยโทษถูกประทานลงมา อัลลอฮ์ ได้ทรงตรัสในคำกัร้อลกุรอาน บทอัล-กออดร์ อายะฮ์ที่ 3 มีความว่า "การประกอบอิบาดะฮ์(ศาสนกิจ)ในคำคิน ลัยละตุลกออดร์ดีกว่าการประกอบ อิบาดะฮ์หนึ่งพันเดือนในคำคินอื่นจากลัยละตุล กออดร์"

¹⁶ ร็อลง (relung) เป็นมาตราวัดที่ชาวมลายูใช้กับขนาดของผืนดิน 1 ร็อลง = 0.71 เอเคอร์

Pinta ampun datuk.	ขอรภัยโทษต่อเจ้านาย
Datuk nak berjalan,	เจ้านายจะเดินทาง
Banyak orang iring;	คนมากมายเดินขนานข้าง
Iring kerbau jalang,	จูงควายป่า
Elok masuk cat;	ต้อนเข้าคอก
Taruh rambut panjang,	ไว้ผมยาว
Makan sirih lipat.	กินใบพลูพับ
Pandai lipat kain,	เก่งพับผ้า
Lipat kasur merah;	พับผ้ากาโซแดง
Sepuluh orang lain,	สิบคนอื่นนั้น
Tak sama sedaging sedarah.	ไม่เท่าเลือดเนื้อเดียวกัน

Abdulwahab Waesama-ae

14. ปันตุนวาสนา (Pantun Nasib)

311	Di sana kolam di lebuah raya, Di situ ada pasaran buahan; Bencana alam di seluruh dunia, Itu adalah kebesaran Tuhan.	พากฝั่งหนองน้ำ ที่ถนนใหญ่ มีตลาด ขายผลไม้ ภัยธรรมชาติ ที่อุบัติทั่วโลก นั่นคือ ความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า
	<i>Abdullah Wadeng</i>	
312	Pucuk paku di sana kolam, Membeli banyak orang dewasa; Tidak berlaku bencana alam, Kecuali kehendak yang Maha Kuasa.	ยอดผักกูดอยู่พากฝั่งบึง คนขอซื้อช่างมากมาย ภัยธรรมชาติย่อมไม่เกิด เว้นแต่เป็นพระประสงค์ขององค์อภิบาล
	<i>Abdullah Wadeng</i>	
313	Ke bukit tebuk menanam halia, Lama di situ membawa buahan; Baik dan buruk di dalam dunia, Semuanya itu kehendak Tuhan.	ไปถ้ำทะลุ ไปปลูกขิง อยู่นาน พาผลไม้ ดีและเสีย ในโลกใบนี้ ทั้งหมดนั้น เป็นพระประสงค์ของพระเจ้า
	<i>Abdullah Wadeng</i>	

- 314 Siapa yang hadir cepatnya pergi,
Memuat barang cepatnya pulang;
Apa yang takdir tetapnya terjadi,
Tak ada seseorang dapat menghalang.
Abdullah Wadeng
- 315 Pergi ke kebun balik ke seberang,
Buah rambutan banyak dijual;
Rugi dan untung nasib seseorang,
Sudah suratan semenjak di awal.
Abdullah Wadeng
- 316 Setoking basah berjumpa di sana,
Bawalah hadir ke tempat asli;
Miskin dan susah papa kedana,
Sudah takdir semenjak azali.
Abdullah Wadeng
- 317 Pagi hari ke kedai Aisyah,
Sudah beralih ke kedai kuala;
Suami isteri bercerai berpisah,
Sudah tertulis sedia kala.
Abdullah Wadeng
- 318 Orang wanita selalu bermusing,
Sudah bertenang lalunya hadir;
Jangan kita selalunya runsing,
Susah dan senang itulah takdir.
Abdullah Wadeng
- 319 Pohon keduduk di hulu kebun,
Banyak di sana kawan dan teman;
Walaupun hidup seribu tahun,
Tidak berguna kalau tidak beriman.
Abdullah Wadeng
- ใครมาแล้ว จากไปเร็ว
บรรทุกของแล้ว กลับมาเร็ว
อะไรที่ถูกกำหนด ย่อมเกิดขึ้น
ไม่มีใคร สามารถขวางกั้น
- ออกไปสวน กลับไปทุ่ง
ผลเงาะ มีขายมากมาย
กำไรหรือขาดทุน ถือเป็นโชคแต่ละคน
ถูกลิขิต มาแต่ต้น
- ถูกเท้าเปียก พบอยู่ที่นั่น
นำมาไว้อยู่ที่เดิม
ยากจน ลำบากยากแค้น
ถูกกำหนดแล้ว ตั้งแต่เดิม
- ตั้งแต่เช้า ไปร้านอาอีซะห์
แล้วย้ายไปร้านที่ทำ
สามีภรรยา แยกทางหย่าร้าง
ถูกบันทึกไว้แล้ว ตั้งแต่เดิม
- ผู้หญิง เดินวนเวียน
พอสงบ ก็เลยมา
เราอย่า เครื่องเคียด
ยากและสบาย นั่นคือลิขิต
- ต้นโคลงเคลง ที่เหนือสวน
มีเพื่อนมากมาย อยู่ที่นี่
แม้มีชีวิต เป็นพันปี
ไร้ประโยชน์ ถ้าขาดศรัทธา

- 320 Buah delima dekat jalan,
Muda belia membeli buah;
Bertambah umur banyak amalan,
Dialah mulia di sisi Tuhan.
Abdullah Wadeng
- 321 Buah cendana di atas kereta,
Buah jeneris banyak sekali;
Apa terkena di atas kita,
Sudah tertulis semenjak azali.
Abdullah Wadeng
- 322 Tiba di kedai membeli buah,
Di lorong sempit tidak berhenti;
Bila sampai janji Tuhan,
Satu minit tidak menanti.
Abdullah Wadeng
- 323 Encik Awang pergi ke kebun,
Buah berangan di tepi desa;
Nasib seseorang rugi dan untung,
Sudah di tangan Tuhan yang esa.
Abdullah Wadeng
- 324 Orang buruh banyak remaja,
Orang buruh ada kereta;
Tuhan suruh membuat kerja,
Jangan diserahkan semata-mata.
Abdullah Wadeng
- 325 Tuan Lebah balik ke kota,
Membawa kereta membawa lori;
Tuhan tak ubah nasibnya kita,
Kalau kita tak ubah sendiri.
Abdullah Wadeng

ต้นทับทิม อยู่ใกล้ทาง
เด็กหนุ่ม ซื้อผลไม้
อายุเพิ่ม กุศลกรรมเพิ่ม
เขาจะมีเกียรติ ณ พระเจ้า

ลูกจันทน์ อยู่บนรถ
ลูกแฉะ มากที่สุด
อะไรก็ตาม ที่ประสบกับเรา
ถูกบันทึกไว้แล้ว ตั้งแต่ดั้งเดิม

มาถึงร้าน ซื้อผลไม้
ที่ซอยแคบ ไม่หยุดพัก
เมื่อถึง สัญญาพระเจ้า
นาทีเดียว ก็ไม่รั้งรอ

คุณอาวัง ไปเดินสวน
ลูกเกาต์ อยู่ข้างหมู่บ้าน
โชคความา จะขาดทุนหรือกำไร
ย่อมอยู่ในมือ พระเจ้าผู้ทรงเอกละ

คนงานส่วนมาก เป็นคนหนุ่ม
คนงานมีรถยนต์
พระเจ้าใช้ให้ทำงาน
อย่ามอบโชคชะตาอยู่ตลอดเวลา

ตวนลือเบาะฮ กลับจากเมือง
ขับรถยนต์ ขับรถบรรทุก
พระเจ้าไม่เปลี่ยน โชคชะตาของเรา
หากเราไม่เปลี่ยนแปลง ด้วยตนเอง

- 326 Bunga kembang indah berseri,
Datang kumbang menceraikan merata;
Apakah malang nasibku ini,
Dapat sahabat tidak setia.
Napisoh Waeteh
- 327 Jikalau hendak pergi memukat,
Janganlah memukat ikan tenggiri;
Sakit badan boleh berubat,
Sakit hati insafkan diri.
Napisoh Waeteh
- 328 Pohon celagi sudah berdahan,
Bunga besar di tangan wanita;
Walaupun rezeki sudah di Tuhan,
Usaha ikhtiar di tangan kita.
Abdullah Wadeng
- 329 Rakan wanita hendak ke kedai,
Lama di situ mencari buahan;
Bukan kita bijak dan pandai,
Semuanya itu pemberian Tuhan.
Abdullah Wadeng
- 330 Wanita belia lama berbincang,
Puan putri sudah beralih;
Kita manusia hanya merancang,
Tuhan tak beri tak akan boleh.
Abdullah Wadeng
- 331 Orang wanita memilih roti,
Buah rambutan sudah dibeli;
Jangan kita bersusah hati,
Kerana suratan sudah azali.
Abdullah Wadeng
- ดอกไม้บาน สวยงามสง่า
แมลงภูบินมา กลีบร่วงโรย
อะไรกันหนอ โชคชะตาฉันนี้
ได้เพื่อนทั้งที ก็ไม่ซื่อสัตย์
- หากจะออก ไปจับปลา
อย่าได้จับ ปลาอินทรี
ปวดร่างกาย รักษาได้
แต่ปวดใจ รู้สึกปลงตนเอง
- ต้นมะขาม แตกกิ่งก้าน
ดอกไม้ช่อใหญ่ ในมือหญิง
แม้ปัจจัยยังชีพ กำหนดโดยพระเจ้า
แต่ความพยายามนั้น อยู่ที่เรา
- เพื่อนหญิง จะไปตลาด
ไปเสียนาน หาผลไม้
ไม่ใช่ว่าเรานั้น เก่งกาจ
ทั้งหมดนั้นเป็น พระประทานของพระเจ้า
- หญิงสาว นั่งคุยนาน
คุณหญิง แยกย้ายไป
เรามนุษย์ เพียงแค่วางแผน
พระเจ้าไม่ให้ ย่อมไม่ได้
- ผู้หญิงไปเลือกซื้อ ขนมปัง
ผลเงาะ ก็ซื้อมาแล้ว
เราอย่าได้ ทุกข์ใจเลย
เพราะได้ลิขิต กำหนดมาแต่ต้น

- 332 Buah ketepatan di atas pulau,
Orang yang hadir selalu pergi;
Masa hadapan usah dirisau,
Barang ditakdir itulah terjadi.
Abdullah Wadeng
- 333 Pucuk paku di atas kereta,
Membawa hadir ke muka kuala;
Apa yang berlaku di atas kita,
Semuanya takdir sedia kala.
Abdullah Wadeng
- 334 Bunga cempaka di sebelah hilir,
Bunga selasih jauh di kota;
Kerana luka darah mengalir,
Kerana bersedih jatuh air mata.
Abdullah Wadeng
- 335 Buah pinang masak merah,
Buah keranji di dalam perahu;
Luka tangan berdarah merah,
Luka hati tak siapa tahu.
Idris Wadeng
- 336 Perlahan mentari dibawa hari,
Berubah masa memancar cahaya senja;
Perasaan di hati tiada siapa peduli,
Sudah terluka dibiarkan sahaja.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 337 Langkah diatur tiada selari,
Mencari ruang cahaya pasti;
Harapan kasih tiada diberi,
Terpaksa terus tabahkan hati.
Abu Wardee Tongkat Sakti

ลูกนมแมว ที่บนเกาะ
คนมากมาย มาแล้วจากไป
อนาคตข้างหน้า อย่าได้กังวล
สิ่งที่พระเจ้ากำหนด ย่อมเกิดขึ้น

ยอดผักกูด อยู่บนรถ
พาไปส่งที่ท่าหน้า
สิ่งใดก็ตาม ที่เกิดกับเรา
ทั้งหมดนั้นเป็น กำหนดการมาแต่ดั้งเดิม

ดอกจำปี อยู่ทางใต้
ดอกแมงลัก อยู่ไกลออกไป
เพราะบาดแผล เลือดไหลริน
เพราะเจ็บใจ น้ำตาหยดไหล

ลูกหมาก สุกสีแดง
ลูกหยี อยู่ในเรือ
แผลที่มือ ออกเลือดแดง
แผลที่ใจ ไม่มีใครรู้

ตะวันเดินคล้อย ตามช่วงวัน
เวลาผันเปลี่ยน ยอแสงสายัณห์
ความรู้สึกในหัวใจ ไร้ใครเหลียวแล
หัวใจปวดบาด ปล่อยตามยถากรรม

ก้าวย่าง ไม่สม่ำเสมอ
หาช่องทาง แสงสว่าง
หวังความรัก แต่สูญเปล่า
ต้องจำใจ อดทน อดกลั้น

- 338   Buat padi cadang nak ketam,
Tak dan ketam relai dulu;
Hajat hati cadang nak tumpang,
Tak dan tumpang bercerai dulu.
Nilo Derasek
- 339   Cerah sungguh pelita wangi,
Keluar asap berbunga-bunga;
Tak arah sungguh jadi begini,
Orang bersurat mari di awal.
Waelimoh Tokwaehaji
- 340   Buah pauh kuning berbelah,
Keduduk tidak berbunga lagi;
Sesudah dapat gading yang bertuah,
Tanduk tidak berguna lagi.
Waelimoh Tokwaehaji
- 341   Bukan salah ibu mengandung,
Tapi malang nasib badan;
Bukan salah bumi di junjung,
Tapi Melayu ditipu orang.
Abdul Wahab Waesama-ae
- 344   Tebang buluh tunggul berdiri,
Pohon keduduk di dalam padi;
Rupa hodoh rasa insafkan diri,
Pada hidup baik mati.
Waehama Sadijamu
- 345   Kerana taksub dan berbangga,
Dengan akulah segala-gala;
Kejatuhan umat dan bangsa,
Kerana tak pandai menulis membaca.
Abdurrahman Dewani
- ทำนาหวังจะได้เก็บเกี่ยว
ไม่ทันได้เกี่ยว ร่วงโรยเสียก่อน
วาดหวังจะได้ฟุ้งพา
มิทันได้ฟุ้งพา หย่าร้างเสียก่อน
- สว่างจริงหนอ ตะเกียงหอม
ปล่อยควันออก ดั่งพวงบุปผา
จะทำอย่างไรได้ มันเป็นเช่นนี้
เขากำหนดมา แต่แรกแล้ว
- มะม่วงผ่าซีก เหลืองอร่าม
ต้นโคลงเคลง ไม่ออกดอกแล้ว
เมื่อได้ งาคักดีสิทธิ์
เขาก็ไม่มีประโยชน์ อีกต่อไป
- ไม่ใช่ผิด แม่ผู้ถือครรภ์
แต่เป็นโชคร้าย ของร่างกายเรา
ไม่ใช่ผิด แผ่นดินที่อาศัยอยู่
แต่มลายู ถูกเขาหลอกหลวง
- โค่นต้นไม้เหลือแต่ตอ
ต้นโคลงเคลงในนาข้าว
หน้าตาฉันอัปมงคลรู้สึกปลงตนเอง
ตายจากเสียดีกว่าอยู่
- เพราะหลงไหลและภาคภูมิ
ด้วยตัวฉัน คือทุกสิ่ง
ความตกต่ำของประชาชาติ
เพราะไม่รู้จักการอ่านเขียน

- 346 Padi Krisik cedung di baruh,
Habis dimakan teriak raya;
Hanya nasib untungku hodoh,
Bumi luas berjangkah tak kena.
Patimoh Kareng
- 347 Pohon salak di sana kolam,
Tanam melati di taman indah;
Walaupun banyak bencana alam,
Iman di hati jangan diubah.
- Tanam melati di taman indah,
Pohon durian di hilir perigi;
Iman di hati jangan diubah,
Walaupun ujian bergilir ganti.
Abdullah Wadeng
- 348 Orang wanita bersuka-suka,
Dibawa berjalan terlalu jauh;
Jangan kita berleka-leka,
Buatlah amalan bersungguh-sungguh.
- Dibawa berjalan terlalu jauh,
Bunga melati banyak dibeli;
Buatlah amalan bersungguh-sungguh,
Bilanya mati tidak kembali.
Abdullah Wadeng

ข้าวพันธุหรือเซะ ดำไว้ในทุ่ง
ถูกนกกระจาบกิน หมดสิ้น
เพียงแค่ว่าสนาฉันไม่ดี
โลกกว้าง ก้าวเดินผิด

ต้นสละ อยู่ฝั่งสระ
ปลูกมะลิ ที่สวนสวย
แม้มีภัยพิบัติมากมาย
ศรัทธาในหัวใจ อย่าเปลี่ยนแปลง

ปลูกมะลิ ที่สวนสวย
ต้นทุเรียนอยู่ทางใต้ของบ่อ
ศรัทธาในหัวใจ อย่าเปลี่ยนแปลง
แม้บททดสอบ บทแล้วบทเล่า

หญิงสาวหัวเราะเรงร่า
พาเดินเที่ยว ไกลแสนไกล
การงานอย่าได้ชักช้า
จงทำกุศลอย่างจริงจัง

พาเดินเที่ยว ไกลแสนไกล
ดอกมะลิ ซื้อมามากมาย
จงทำกุศลอย่างจริงจัง
เมื่อตายไป ไม่หวนคืน

15. ปันตุนเสียดลี (Pantun Sindiran)

- 349 Ke Pulau Jelapi membawa anak,
Di sana adanya petai yang jeruk;
Ketika bermimpi sangat seronok,
Sebenarnya ada bantal yang buruk.
Abdullah Wadeng

สู่เกาะยือลาปี พร้อมลูกๆ
ที่นั่นมี สะตอดอง
ในยามฝัน สุขจริงหนอ
แท้แล้วมีเพียง หมอนใบเก่า

- 350 Ada nasi di merata,
Semua remaja dapat berbudi;
Bila duit berkata,
Semua kerja cepat jadi.
Abdullah Wadeng
- 351 Banyak remaja membawa nasi,
Bersama remaja memilih kelapa;
Banyak kerja tak ada duit,
Semua kerja menjadi hampa.
Abdullah Wadeng
- 352 Banyak belia dari Patani,
Membawa nasi ke kedai Burhan;
Banyak manusia di hari ini,
Membuat duit sebagai tuhan.
Abdullah Wadeng
- 353 Bunga betik di telaga dalam,
Ada buahan masak di pohon;
Kerena duit berjaga malam,
Kerena tuhan tidak bangun.
Abdullah Wadeng
- 354 Pisang kecut pisang butir,
Pisang dibeli dibuat ketupat;
Sembahyang tahajjud sembahyang witr,
Sebulan sekali tidak membuat.
Abdullah Wadeng
- 355 Buah pala di dalam geluk,
Dibungkus dengan daun serdang;
Api bernyala di dalam lubuk ,
Ikan bermain di dalam padang.
Abdulwahab Waesama-ae
- 356 Membuka hutan di gunung pitis,
Buka menjual di dalam pasar;
Ketika behrutang senyum manis,
Ketika membayar tangan gementar.
Abdullah Wadeng
- มีข้าวอยู่ทั่วไป
เหล่าคนหนุ่ม ได้ทำความดี
เมื่อเงินได้พูดกล่าว
การทำงานทั้งหลาย สำเร็จเร็ว
- หนุ่มๆ พกพาข้าว
ร่วมกันคัดผลมะพร้าว
ทำงานมากแต่ไม่มีเงิน
การทำงานทั้งหลาย สูญเปล่า
- หนุ่มสาวมากมายจากปัตตานี
พาข้าวไปร้านบูรฮาน
มีคนมากมายในทุกวันนี้
ถือเงินนั้นเป็นพระเจ้า
- ดอกมะละกอ ที่บ่อลึก
มีผลสุก อยู่ที่ต้น
เพื่อเงิน ไม่นอนทั้งคืน
เพื่อพระเจ้านอนไม่ยอมตื่น
- กล้วยเหี่ยว กล้วยมีเมล็ด
กล้วยซื้อมา ทำข้าวต้มมัด
ละหมาดตะฮัจญุด ละหมาดวิติร
เดือนละครึ่ง ไม่เคยทำ
- ลูกจันทน์เทศ อยู่ในไห
หุ้มห่อไว้ ด้วยใบลาน
ไฟลูกไหม้ อยู่ในหลุมพรุ
ปลาแหวกว่าย อยู่ในสนาม
- เบิกป่า ณ เขาเงิน
เปิดขาย ในตลาด
ยามขอยิ้ม ยิ้มแสนหวาน
ยามจ่ายคืน มือไม้สั่น

- 357 Buah keranjangi banyak bertangkai,
Keranjangi di hutan membawa ke kota;
Semua janji banyak ditunai,
Janji hutang banyak berdusta.
Abdullah Wadeng
- 358 Kalau ada serati dan itik,
Ada serani tak boleh terbang;
Kalau ada isteri yang cantik,
Bila mati boleh ke orang.
Abdullah Wadeng
- 359 Kalau ada pohon lengkuas,
Bawa keluar pergi ke kota;
Kalau ada kebun yang luas,
Anak menjual beli kereta.
Abdullah Wadeng
- 360 Kalau anda sudah ke pasar,
Indah merpati duduk bersarang;
Kalau ada rumah yang besar,
Sudah mati duduk di orang.
Abdullah Wadeng
- 361 Pagi mengail ikan sepat,
Kalau tergelam jatuh ke tanah;
Sepandai-pandai tupai melompat,
Adakala jatuh ke tanah.
Abdulwahab Waesama-ae
- 362 Wanita remaja sangat putih,
Hayati banyak kawan bersopan;
Kita bekerja penat dan letih,
Mati membawa kain kafan.
Abdullah Wadeng
- ลูกหยี ดกเป็นพวง
ลูกหยีจากป่า นำสู่เมือง
เหล่าสัญญา มากตบสนอง
แต่สัญญาหนี้ มากโกหก
- หากมีเปิดเทศและเปิดไข่
มีเปิดชื่อราวี¹⁷ บินไม่ได้
ถ้ามีภรรยาที่แสนสวย
เมื่อตายไป คนอื่นครอง
- หากมีต้นข่า
พาไปขายในเมือง
ถ้ามีสวนกว้าง
ลูกๆขายซื้อรถยนต์
- หากท่าน ได้ไปตลาด
นกพิราบ ทำรังอยู่
หากมีบ้าน หลังใหญ่
ตายจากไป คนอื่นเข้าอยู่
- ตอนเช้า ไปตกปลาสด
ถ้าจมดิ่ง ตกสู่พื้นดิน
เก่งกาจเจ้ากระรอก กระโดดไปมา
มีบางครั้ง ตกสู่พื้นดิน
- หญิงสาว ขาวนั้ก
ฮายาดีคบเพื่อน มารยาทงาม
เราทำงาน แสนเหน็ดเหนื่อย
ตายจากไป พาแต่ผ้าห่มศพ

¹⁷ เป็นลูกผสมที่เกิดจากเปิดไข่กับเปิดเทศ

- 363 Orang di kota selalu berniaga,
Balik di kota pergi memanah;
Janganlah kita selalu berbangga,
Cantik jelita menjadi tanah.
Abdullah Wadeng
- 364 Ayam seibu berbelang merah,
Warna selasih tak ada lagi;
Sayang ke ibu sayang ke ayah,
Kerana kekasih rela pergi.
Abdullah Wadeng
- 365 Buah keduduk di taman selasih,
Buah kelapa di bawah umbi;
Bila duduk dengan kekasih,
Sudah terlupa ke ayah ke ummi.
Abdullah Wadeng
- 366 Keladi habu banyak berjumpa,
Keladi putih di bawah titi;
Budi ibu mudah terlupa,
Budi kekasih membawa mati.
Abdullah Wadeng
- 367 Anak remaja membawa temu,
Bawa kuih lagi hangat;
Buat kerja tak ada ilmu,
Sangat letih lagi penat.
Abdullah Wadeng
- 368 Seorang remaja menanam timun,
Boleh anak elok sangat;
Orang kerja dengan ilmu,
Boleh banyak tidak penat.
Abdullah Wadeng
- คนในเมือง ทำค้าขาย
ออกจากเมือง ไปยิงธนู
จงอย่าภูมิใจจนเกินเลย
สวยสดงดงาม ก็กลายเป็นดิน
- ไก่อ่วมแม่ ลายสีแดง
สีแมงลัก ไม่มีอีกแล้ว
รักต่อแม่ รักต่อพ่อ
แต่เพื่อคนรัก ยอมจากไป
- ลูกโคลงเคลง ในสวนแมงลัก
ลูกมะพร้าว อยู่ที่โคนต้น
เมื่ออยู่พร้อมคนรัก
ยอมหลงลืม คุณพ่อคุณแม่
- เผือกฮาбу พบอยู่มาก
เผือกขาว อยู่ใต้สะพาน
บุญคุณพ่อแม่ ลืมได้ง่าย
บุญคุณคนรัก ติดตัวจนตาย
- เด็กหนุ่ม พาขมื่นขาว
พาขนม ยังร้อนอยู่
ทำงาน ไร้ความรู้
แสนเหนื่อยและอ่อนล้า
- เด็กหนุ่มปลูกแตง
ได้ลูกงามจริง
คนทำงานด้วยความรู้
ได้มากเหนื่อยน้อย

- 369 Tengok rebung kata kan kayu,
Akar sempelas balut di rimba;
Tengok kelubung kata pemalu,
Akal culas bermain muda.
- Nilo Derasek*
- 370 Hilir ke Nongcik memebeli mangkuk,
Mangkuk berisi buah berangan;
Tahan racik burung tak masuk,
Burung biasa makan di tangan.
- Abdulwahab Wesama-ae*
- 371 Rumah kecil tiang seribu,
Rumah besar ting seputung;
Kecil-kecil turut ibu,
Besar-besar turut untung.
- Abdulwahab Wesama-ae*
- 372 Balik beluh tanah bergala,
Cedung padi tak dan nak bergerak;
Baik sungguh di depan mata,
Dalam hati tak boleh nak harap.
- Waelimoh Tokwaehaji*
- 373 Bukit kecil bukit besar,
Tak pernah dengar orang berjalan kaki;
Ambil kecil sampai besar,
Tak pernah dengar orang tak mati.
- Waelimoh Tokwaehaji*
- 374 Pagi-pagi turun ke bendang,
Bendang ada di hujung tanjung;
Budi bahasa tidak dipandang,
Emas permata juga disanjung.
- Maehalo Binsamae*
- ดูหน่อไม้ นึกว่าไม้
เถาว์ล้วยพันเกี่ยว ในป่ารก
ดูคลุมศรีษะ นึกว่าเขินอาย
เจ้าเล่ห์ คะนองวัยรุ่น
- ไปซื้อถ้วย ไกลถึงหนองจิก
ในถ้วยบรรจุ ลูกเกาลัด
ดักแล้ว แต่นกไม่เคยเข้า
เพราะนกนั้นเคยชินกินอาหารจากมือ
- บ้านเล็ก มีเสานับพัน
บ้านใหญ่ มีเสาดันเดียว
เมื่อยังเล็ก อาศัยอยู่กับแม่
เมื่อเติบโตใหญ่ ตามโชคความนา
- ไถตะ เตรียมทำนา
ดำนา มีหันไถคราด
ดูดีพร้อม เมื่ออยู่ต่อหน้า
แต่ใจจริง ออย่าวางใจเลย
- ภูเขาน้อยใหญ่
ไม่เคยมีใคร เดินเท้าข้าม
ตั้งแต่เล็ก จนเติบโตใหญ่
ไม่เคยได้ยินว่า มีคนไม่ตาย
- เช้าๆ ออกไปนา
นาอยู่ไกล ที่ปลายแหลม
คุณความดี ไม่เหลียวมอง
เพชรพลอยเงินทอง นิยมเชิดชู

- 375 Anak itik anak serati ,
Anak ayam di kaki lima;
Adik cantik lekat di hati,
Tapi sayang tak tudung kepala.
Napisah Waeteh
- ลูกเปิดไข่ ลูกเปิดเทศ
ลูกไก่ ที่ฟุตบอลบาท
น้องงาม ติดตริ่งใจ
แต่เสียดาย ไม่คลุมหัว
- 376 Kelip-kelip kata kan api,
Kalau api di mana dapur;
Ghaib-ghaib kata kan mati,
Kalau mati di mana kubur.
Waeama Sadijamu
- ระยิบระยับ นึกว่าเปลวไฟ
ถ้าเป็นเปลวไฟ ไหนเล่าเตา
ห่างหายไป นึกว่าตายจาก
ถ้าตายจาก ไหนเล่าสุสาน
- 377 Belah tunggul buluh,
Tanam pacak bangun berperang;
Muka gedut muka keruh,
Muka pucat tak lawan orang.
Patimoh Kabok
- ผ่าตอไผ่
เพาะปลูกแล้ว ลูกไปออกรบ
หน้าย่น หน้าหมองหม่น
หน้าซีด ไม่สู้คน
- 378 Tetak buluh canggung mati,
Buah keduduk masak hitam;
Empat puluh orang mati,
Orang hidup tunggu makan.
Patimoh Kabok
- ฟันไผ่ คอนไม่ตาย
ผลโคลงเคลง สุกสีดำ
สี่สิบวัน ทำบุญคนตาย
คนเป็นนั้น เฝ้ารอกิน
- 379 Beri tanya nak cuba,
Beri satu nak dua;
Beri betis nak paha,
Beri syurga nak neraka.
Napisah Waeteh
- ให้ถาม อยากจะลอง
ให้หนึ่ง จะเอาสอง
ให้หนึ่ง จะเอาต้นขา
ให้สวรรค์ จะเอานรก
- 380 Gelombang laut dipanggil ombak,
Kampung Datuk di tepi pantai;
Tidak mau Melayu menang bersorok,
Sedang kampungnya tergadai.
Abdurrahman Dewani
- น้ำกระเพื่อม เรียกคลื่นทะเล
บ้านดาโต๊ะ อยู่ติดชายหาด
ไม่อย่างเห็น มลายูชนะให้ร้อง
ขณะบ้านเมือง ถูกขายจำนอง

- 381 Singgan ikan sudah hilang,
Diganti pula sayur asam;
Melayu dulu dengan sekarang,
Jauh berbeza asam garam.
Abdurrahman Dewani
- 382 Tanam tebu bertaut-taut,
Tanam selasih di pokok nangka;
Dengan ibu menjawab mulut,
Dengan kekasih ikut belaka.

Tanam selasih di pokok kelapa,
Cerah Subuh sudah pergi;
Dengan kekasih ikut belaka,
Musnah tubuh tak apa lagi.
Abdullah Wadeng
- 383 Biji selasih bunga keduduk,
Bunga melati sangatnya indah;
Suci dan bersih di masa hidup,
Bilanya mati dibawa ke tanah.

Bunga melati sangat indah,
Pokoknya indah ada berkilap;
Bila mati dibawa ke tanah,
Untuk hadiah kepada ulat.
Abdullah Wadeng
- 384 Buah sawa bijinya ada,
Pucuk lian pucuk kitam;
Tubuhnya tua hatinnya muda,
Rambutnya uban dicelut hitam.

Pucuk lian pucuk kitam,
Celagi manis di balik rumput;
Rambut nyauban dicelup hitam,
Giginya habis kulitnya kecut.
Abdullah Wadeng
- แกงจืด หมดแล้ว
แทนที่ ด้วยแกงส้ม
มลายู อดีตกับปัจจุบัน
แตกต่างไกลลิบ เหมือนส้มกับเกลือ
- ปลูกอ้อย เป็นทิวแถว
ปลูกแมงลัก ที่ต้นขนุน
กับคุณแม่ ขึ้นเสียงต่อปาก
กับคนรัก ตามใจทุกอย่าง
- ปลูกแมงลัก ที่ต้นมะพร้าว
สว่างหัวรุ่ง ออกไปแล้ว
กับคนรัก ตามทุกอย่าง
แม่เสียกาย ยังยินยอม
- เมล็ดแมงลัก ดอกต้นโคลงเคลง
ดอกมะลิ สวยงามนัก
สะอาดสะอาด งามมีชีวิต
เมื่อตายจากไป เขาพาลงดิน
- ดอกมะลิ สวยงามนัก
ต้นสวยเงา เป็นมัน
เมื่อตายจากไป เขาพาลงดิน
เพื่อเป็นรางวัล ให้ตัวหนอน
- ลูกละมุดนั้นมีเมล็ด
ยอดเลี่ยน ยอดกั๊ตัม
ตัวแก่ แต่ใจหนุ่ม
ผมหงอก ย้อมสีดำ
- ยอดเลี่ยน ยอดกั๊ตัม
มะขามหวาน อยู่ข้างกอหญ้า
ผมหงอก ย้อมสีดำ
ฟันร่วงหมด ผิวเหี่ยวย่น

- 385 Pak puyuh jagung,
Anak babi sadak;
Apa riuh sekampung,
Belaga hulu golok.
- Hulu golok Tok Bai,
Bertari susur hutan;
Lihat serupa lebai,
Perangai serupa syaitan.
- Abdulwahab Waesama-ae
- เจ้านกระทาเอ๋ย
เจ้าลูกหมูขวิด
เสียงอะไรดังลั่นหมู่บ้าน
ปะทะด้วยด้ามมีดอีโต้
- ด้ามมีดอีโต้ ของโต๊ะแบ
วิ่งไล่กันที่แนวชายป่า
ดูตัวแล้วเสมือนบัณฑิต
แต่โฉนนิสัยนั้นเสมือนซาตาน
- 386 Lutut keras,
Tulang besi;
Usaha malas,
Tak sir cari.
Bendangnya luas,
Tak ada padi;
Genak tak berberas,
Ubi tak berisi.
Kebun sayur,
Koho duk kosong;
Selaput tunggul,
Naik menerung.
Pisang tepi dapur,
Berbuah terbit jantung;
Nya tak ambil padul,
Habis makan di burung.
Tubuh kho tua,
Penyakit nak mari;
Belajar mengaji mengeja,
Mata tak bergari.
Bacaan pun telur,
Lidah tak nak jadi;
Dunia pun nak sahaja,
Akhirat pula rugi.
Kepala uban,
Rambut dua serupa;
- เข้าแข็ง
กระดูกเหล็ก
ขี้เกียจพยายาม
ไม่ชวนหา
ผืนนากว้าง
ไม่มีต้นข้าว
โองไม่มีข้าว
มันไม่มีหัว
ไร่ผัก
ปล่อยว่างเปล่า
เหลือแต่ตอ
หญ้าขึ้นรก
กล้วยอยู่ข้างครัว
ออกผลออกปลี
ก็ไม่ได้เหลียวแล
จนนกกินเสียหมด
กายยิ่งแก่ลง
โรคเริ่มถามหา
ฝึกเรียนสะกดอ่าน
ดวงตาไม่ค่อยชัด
การอ่านก็ผิดเพี้ยน
ลิ้นใช้ไม่ค่อย
โลกนี้ดูจะสูญเปล่า
โลกหน้าก็ขาดทุนอีก
หัวหงอก
ผมสองสี

Saing kho renggan, Orang tak mulia. Tenaga pun kurang, Kuasapun tak ada; Kalau umur panjang, Macam mana kita kira.	เพื่อนค่อยๆ เห็นห่าง คนก็ไม่ให้เกียรติ กำลังก็ลดน้อยลง อำนาจก็ไม่มี หากว่าอายุยืน เราจะทำอย่างไรดี
---	---

Mat Yeh, Koleksi Diker Nasihat

16. ปันตุนการต่อสู้ (Pantun Kepahlawanan)

387	Uli tepung di buat roti, Lalu dibakar dalam abuan; Berani hidup berani mati, Baharu boleh jadi pahlawan.	นวดแป้ง ทำขนมปัง เอาไปปิ้ง ในเตาถ่าน กล้าอยู่ กล้าตาย ถึงจะได้ เป็นนักรู้
	<i>Patimoh Kareng</i>	
388	Sepotong kayu di tanah rimba, Marilah kita ke pokok asli; Pantun Melayu budaya kita, Marilah kita hidup kembali.	ไม้ท่อนหนึ่ง ที่ป่าละเมาะ เราไปหา ต้นตอของมัน ปันตุนมลายู วัฒนธรรมของเรา มาเถอะเรา ฟันฟูกลับมา
	<i>Abdullah Wadeng</i>	
389	Sudah layu bunga cempaka, Di lorong-lorong di taman-taman; Bahasa Melayu bahasa ibunda, Turun temurun di zaman berzaman.	เหี่ยวเฉาแล้ว ดอกจําปา ตามตรอกซอย ที่ในสวน ภาษามลายู เป็นภาษาแม่ สืบทอดมา รุ่นสู่รุ่น
	<i>Abdullah Wadeng</i>	
390	Sikap pahlawan berkeris sakti, Sifat bersopan nampak terserlah; Lembut menyentuh memaut hati, Jiwa yang keras tunduk mengalah.	หมาดนักรบ พกกริชศักดิ์สิทธิ์ คุณลักษณะมารยาท งดงามแท้ อ่อนช้อยประทับใจชวนหลงใหล จิตใจที่แข็งแกร่ง ภัยยอมปราชัย
	<i>Abu Wardee Tongkat Sakti</i>	

- 391 Berseri pengantin bersanggul suasa,
Sirih junjung tersusun di dulang;
Pantun disayangi dipelihara bahasa,
Tetap kekal dan terus gemilang.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 392 Satu hilang dua terbilang,
Patah tumbuh hilang berganti;
Sumbangkan bakti jika ingin cemerlang,
Bukan hanya hidup menunggu mati.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 393 Sungguh cantik burung merpati,
Sukar ditangkap atau dipikat jerat;
Bahasa Melayu memikat hati,
Setia pertahan sepanjang hayat.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 394 Anak petani menunggang sapi,
Terus berkubang di dalam padi;
Pantun membuka hati yang sepi,
Indah bahasa cahaya diberi.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 395 Pantun Melayu wadah pusaka,
Jadi panduan kiasan bahasa;
Mempertingkat ilmu mertabat bangsa,
Demi sejahtera rakyat jelata.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 396 Apakah Makna Membawa Parang,
Jikalau Tidak bawa belati;
Apakah Makna Penglima Perang,
Jikalau Tidak Berani Mati.
Idris Wadeng
- สง่าราศีคู่สมรส ปักปิ่นทองเหลือง
ทูนชั้นหมาก เรียงสาวงามในพาน
ปิ่นตุนเป็นที่รัก เป็นผู้รักษาภาษา
ยืนยงมั่นคง เปล่งประกาย
- หนึ่งหาย นับสอง
หักงอก หายทดแทน
ช่วยกันอาสา หากหวังรุ่งเรือง
ไม่ใช่เพียงแต่ รอความตาย
- สวยจริงหนอ นกพิราบ
ยากที่จะจับ หรือผูกล่าม
ภาษามลายู ผูกมัดใจ
ปกป้องรักษา ตลอดชีวิต
- ลูกขาวนา เล่นขี้วัว
ลงไปแช่ ในนาข้าว
ปิ่นตุนได้เปิด จิตใจที่โดดเดี่ยว
ภาษางดงาม ทอจรัสแสง
- ปิ่นตุนมลายู เป็นมรดกส่วนรวม
เป็นที่รวม ภาษาเปรียบเปรย
เสริมความรู้ ยกระดับภาษา
เพื่อความสุข ของชาวประชา
- มีประโยชน์ใดหรือ พกมีดพรั้า
ถ้าไม่พก มีดปลายแหลม
มีประโยชน์ใดหรือ เป็นแม่ทัพ
ถ้าไม่กล้า พลีชีพ

- 397 Padi di sawah mula membulat,
Tanda musim kemarau nak datang;
Bangsa Melayu bangsa berdaulat,
Budaya Melayu wajib dijulang.
Abu Wardee Tongkat Sakti
- 398 Jalan-jalan ke Tandak Batu,
Pulangnya beli rambutan ketawi;
Mari kita saling membantu,
Menjaga alam bumi pertiwi.
Idris Waedeng
- 399 Keris pusaka ibu pertiwi,
Menjadi lambang bangsa Melayu;
Umat Melayu menjunjung tinggi,
Hidup kembali kebudayaan Melayu.
Abdurrahman Dewani
- 400 Ingatlah anda pada kerabatnya,
Kerana keturunan mahal harganya;
Kalau berpakaian ada adabnya,
Kalau berbahasa ada bangsanya.
Abdurrahman Dewani

17. ปันตุนชอบใจ (Pantun Suka Cita)

- 401 Siang hujan malam pun hujan,
Dingin terasa di siang hari;
Begitu indahnya perjalanan alam,
Ciptaan Tuhan tiada tandingi.
Abu wardee tongkat sakti
- กลางวันฝนตก กลางคืนก็ตก
รู้สึกเย็นกายในกลางวัน
ช่างสวยงาม วิถีธรรมชาติ
พระเจ้าสร้างสรรค์ ไร้เทียบเคียง

- 402 Mentari pagi terangnya cahaya,
Menerangi alam indah suasana;
Terima kasih ya Allah dengan izinmu jua
Dapat nikmati keindahan alam semesta.
Abu wardee tongkat sakti
- 403 Ciptaan Allah alam semesta,
Keindahannya tidak terhingga;
Lautan gunung sawah pun ada,
Suasana indah pandangan mata.
Abu wardee tongkat sakti
- 404 Memutar mutar keliling desa,
Lihat keindahan alam semesta;
Dekat di hati jauh di mata,
Bersama sahabat selalu setia.
- Dekat di hati jauh di mata,
Bersama sahabat selalu setia;
Sahabat berbudi saya berbahasa,
Berwajah cantik dipandang mata.
- Sahabat berbudi saya berbahasa,
Berwajah cantik dipandang mata;
Sentiasa sibuk setiap masa,
Susah berjumpa antara kita.
- Sentiasa sibuk setiap masa,
Susah berjumpa antara kita;
Semasa hidup buatlah jasa,
Kepada kedua orang tua kita.
- Semasa hidup buatlah jasa,
Kepada kedua orang tua kita;
Hidup di dunia hanya sementara,
Berbuat baik selagi daya.
- ตะวันยามเช้า ทอแสงเจิดจ้า
ส่องสว่างปรูฬพี บรรยากาศสวยงาม
ขอบคุณอัลลอฮ ด้วยอนุญาตพระองค์เท่านั้น
ได้รับประโยชน์จากความงามแห่งจักรวาล
- การสรรสร้างของอัลลอฮ เหนือจักรวาล
ความสวยงามไร้สิ้นสุด
ทะเล ขุนเขา ท้องนาก็มี
บรรยากาศสวยงาม ธารรินตา
- วทวนไปมา อยู่รอบหมู่บ้าน
ชมความงาม โลกธรรมชาติ
ใกล้ในดวงใจ ใกล้ในสายตา
อยู่พร้อมเพื่อน ย่อมสัจย์ซื่อ
- ใกล้ในดวงใจ ใกล้ในสายตา
อยู่พร้อมเพื่อน ย่อมสัจย์ซื่อ
เพื่อนทำบุญคุณ ฉันทระหนักขอบคุณ
หน้าดงาม ประจักษ์ในสายตา
- เพื่อนทำบุญคุณ ฉันทระหนักขอบคุณ
หน้าดงาม ประจักษ์ในสายตา
มักจะงานยุ่ง อยู่ตลอดเวลา
ยากจะได้พบเจอ ระหว่างเรา
- มักจะงานยุ่ง อยู่ตลอดเวลา
ยากจะได้พบเจอ ระหว่างเรา
ช่วงชีวิตจงทำคุณความดี
แก่ท่านบุพการีทั้งสองของเรา
- ช่วงชีวิตจงทำคุณความดี
แก่ท่านบุพการีทั้งสองของเรา
ชีวิตบนโลกเพียงแค่ชั่วคราว
จงทำความดีตราบที่ยังสามารถ

Hidup di dunia hanya sementara,
Berbuat baik selagi daya;
Terasa syukur di dalam dada,
Hidup aman menenangkan jiwa.

Abu wardee tongkat sakti

ชีวิตในโลกเพียงแค่ชั่วคราว
จงทำความดีที่เรายังสามารถ
สำนึกขอบคุณในจิตทรวง
ชีวิตมีความสุข แสนสบายใจ

405 Bawa tongkat meniti batas,
Berjalan si buta di waktu pagi;
Alhamdulillah masih lagi bernafas,
Juga dapat bersarapan pagi.

Suasana indah di pagi hari,
Aman damai rasa di hati;
Syukurlah kita pada Illahi,
Masih bersua di hari ini.

Abu wardee tongkat sakti

ถือไม้เท้าเดินเลียบบทาง
ก้าวเดินไป พ้อตาบอด ในยามเช้า
ขอบคุณอัลลอฮ์ ยังคงได้หายใจอยู่
และยังได้ลิ้มรสอาหารเช้า

บรรยากาศสวยงาม ในยามเช้า
รู้สึกสงบนิ่ง ในหัวใจ
ขอบคุณเราต้องก่ออิบิล
ยังได้พบหน้ากันในวันนี้

18. ปันตุนปริศนาคำทาย (Pantun Teka Teki)

406 Kalau tuan pergi ke kedai,
Belikan saya buah keranji;
Kalau tuan bijak pandai,
Apakah binatang keris di kaki.

Nanti aku belikan keranji,
Kalau pergi ke kedai nanti;
Binatang berkeris di dua kaki,
Itulah ayam jatan jati.

Waelimoh Tokwaehaji

หากว่าเจ้า จะไปตลาด
ซื้อฉันทนอย ขนมลูกหยี
หากว่าเจ้า เก่งกาจนัก
สัตว์อะไรเอ๋ย มีกริชอยู่ที่ขา

ฉันจะซื้อ ลูกหยีให้
หากว่าฉัน ได้ไปตลาด
เจ้าสัตว์มีกริช ทั้งสองขา
นั่นคือไก่ ตัวผู้ตัวแท้

407 Endoi canek cabang cendana,
Ambil gantang menyukat lada;
Mari adik abang nak tanya,
Apa binatang tanduk di dada.

Waelimoh Tokwaehaji

ชิงช้าจาณะ ณ กิ่งไม้จันทน์
เอาถ้วยตวงไปตวงพริก
มาซิน้องเอ๋ยที่จะถาม
อะไรเอ๋ยมีเขาที่อก

- 408 Hisap rokok tembakau Cina,
Keluar asap berbunga-bunga;
Masuk dekat abang nak tanya,
Bawah pusat apanya nama.
Waelimoh Tokwaehaji
- 409 Tahan taut di sungai Jambu,
Dapat seekor ikan tepuyu;
Binatang apa kepala berbulu,
Darah hitam tulang satu.
- Tahan taut di sungai Betong,
Putus tali berlompat-lompat;
Binatang laut namanya sotong,
Sedap sangat buat ketupat.
Waelimoh Tokwaehaji

สูบบุหรี่ ยาเส้นจีน
พ่นควันโขมงๆ
เข้าใกล้หน่อยน้อง พี่จะถาม
ใต้สะคือเรียกว่าอะไรหนอ

ไปวางเบ็ดที่แม่น้ำยามู
ได้หนึ่งตัว คือปลาหมอ
สัตว์อะไรเอ๋ย ที่หัวเป็นขน
เลือดสีดำ มีก้างเพียงหนึ่ง

ไปลงเบ็ด ที่แม่น้ำเบตง
เชือกขาด ก็กระโดดๆ
คือสัตว์ทะเล ชื่อว่าปลาหมึก
อร่อยนัก ทำเป็นปลาหมึกยัดไส้

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก จ

ภาพการเก็บข้อมูล

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล   นายนาวาวิ กาโฮง

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5820220617

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ครุศาสตรบัณฑิต	สถาบันราชภัฏยะลา	พ.ศ. 2545

ทุนการศึกษา

โครงการพัฒนาผู้นำศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคมชายแดนใต้

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัฒนาอิสลาม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี